

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

Lugduni, 1652-1663

Sectio II. De Matrimonij essentia Dubia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80577](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80577)

SECTIO SECVNDA.

De Matrimonij Essentia, Dubia.

CAPVT XI.

Circà Matrimonij Essentiam.

DVBIVM I.

An Matrimonium ut est contractus naturalis solo naturæ iure institutum sit.

Ist institutum solo naturæ iure ab Adamo illis verbis, quæ Deo inspirante, protulit: *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Gen. 2. Quia Mat. 19. probat Christus matrimonium esse indissolubile ex verbis institutionis, dicens: *Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Et ad E. hebr. 3. ait Paulus: *Propter hanc relinquet homo & subdit: Sacramentum hoc magnum est.* Vbi clarè significat, ea verba ab Adamo prolata fuisse institutionis verba. Et in Trident. sess. 24. initio dicitur, matrimonium multo ante fuisse ab Adamo signatum. Sic Magist. in 4. dist. 26. qu. 2. memb. 2. artic. 1. D. Bonavent. ibi, artic. 1. question. 2. Duran. in expol. lite. Richar. artic. 1. question. 3. Hugo l. 1. de Sacrament. cap. 132. Catharin. contra Caiet. question. 1. de Matrimon. Ledet. 2. part. 4. question. 44. artic. 2. & alij.

Non est solo naturæ iure institutum, sed si mul institutum, & præceptum à Deo illis verbis Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini.* Quia tunc Deus fecit copiam illis, ut iungerentur, & mutuum corporum concessit traditionem, in quo matrimonium consistit. Et quia illis verbis intimatur potissimum matrimonij finis, qui est hominū multiplicatio: Ergo per illud institutum est matrimonium, quo finis ille comparatur. Ita Sanch. lib. 2. d. 4. numer. 3. ex D. Thom. in 4. dist. 6. question. 2. artic. 2. ad 4. Paludan. qu. 1. Alsfodor. Abul. Vigner. Verac. & alij apud Santium citatum.

Ego quidem utrāque approbans sententiam probabilius adhuc putarim, matrimonium, (ut contractus quidam naturalis est,) solum esse iure naturæ institutum, ac celebrationem in paradiso illis Adami verbis: *Hoc nunc os ex ossibus meis.* Quia illis consensum exprefit, sine quo matrimonium constare non potest: & ideo verisimile iudico, aliis verbis similibus Euam respondisse, quibus etiam suum consensum Adamo indicaret. Mecum Basil. l. 1. cap. 2. numer. 4. & penes ipsum. Vsq. Petrus Ledet. Valentia, & alij.

DVBIVM II.

An extiterit præceptum de matrimonio contrahendo.

Non extitit præceptum de matrimonio contrahendo. Quia nulla verba in sacris huiusmodi præceptum videntur exprimere. Et quia naturalis inclinatio hominum satis erat, ut eos ad coniugia ineunda instituta ex ipso iure naturæ ineunda excitaret. Sic Medina l. 4. de sacror. homin. contin. controu. 2.

Præceptum extitit diuinum positum obligans ad matrimonium ineundum dum genus humanum paucis continebatur. Quia sicut ad vitam sustentandam est necessarius cibus in diuturno, ita generatio ad speciei conseruationem: at teneret homo se ipsum conseruare cibum sumendo; ergo & speciem generatione. Ne autem homo ab hac obligatione resiliat, operæ pretium fuit præcepto diuino illigari. Ita Sanch. lib. 2. d. 3. numer. 1. ex D. Thom. in 4. dist. 26. question. 1. artic. 2. in corp. quem omnes sequuntur.

Certissimum est extitisse de matrimonio contrahendo præceptum, vel diuinum positum, illis verbis contentum: *Crescite, & multiplicamini.* Gen. 1. ut Valentia d. 10. question. 1. primam & punct. 4. & Coninch d. 15. dub. 1. testantur. Vel sentiam solum naturale ab ipsamet ratione naturæ ordinatum, ut docuere Basil. l. 1. cap. 4. numer. 2. & Valsq. lem reor. d. 1. de Matrimon. cap. 3. Vel diuinum, & naturale simul, ut Betan. capite 44. question. 3. & Rebel. lib. 2. quest. 2. numer. 3. putauerunt. Vnde primam sententiam omnino improbabilem esse reor.

DVBIVM III.

An nunc existat, de contrahendo matrimonio præceptum.

Non extat. Quia reuocatum fuit ante diuinum, vel in lege Evangelica à Christo Domino, cum non possit cum Virginitate, quam consolat ipse consistere. Sic Canto contra heres. verb. Virginitas. D. Bonavent. in 4. dist. 26. artic. 1. question. 3. Richard. ibi, artic. 3. question. 3. Alex. de Neuo rubr. de sponsal. numer. 20.

Extat nunc præceptum. Quia præcepta naturalia non extinguuntur, necessitate ablata, licet pro tunc non obligent. Cessauit igitur obligatio præcepti de contrahendo matrimonio, cum hoc solum obliget, si adsit genus humanum propagandi necessitas, qualis initio mundi, & post

COBAR
MOR
III. IV
IV

post diluvium fuit: quæ cum cessaverit, cessavit etiam præcepti obligatio. Ita Basilius l. 1. cap. 4. num. 8. Cornejo d. 1. de matrim. dub. 9. Petr. Ledel. de matrim. quæstion. 41. artic. 1. dub. 1. Palau d. 1. punct. 1. numer. 5. Trull. libr. 7. capite 3. a numero 1. Leand. tractat. 9. d. 3. quæstion. 5.

¹⁶⁰ *Et stare, & futurum reor.* Existimo nunc extare, extitutumque matrimonij præceptum usque ad mundi finem. Quia hoc est præceptum naturale: huiusmodi autem præcepta non extinguuntur cessante necessitate, licet pro tunc minimè obligent, ut constat in elemosynæ præcepto. Et quia Christus Dominus nulla præcepta naturalia abrogavit, sed tantum ceremonialia per legem novam: præceptum autem matrimonij naturale est. Quare olim cum exiguus erat hominum grex, singulos obligat: nunc autem, hominibus multiplicatis, tantum obligat Rempubicam in communi, ut necessitate occurrenti subditos compellat, ut ex D. Thoma in 4. dist. 26. qu. 1. didici.

DVBIVM IV.

An deficientibus hominibus aliis, Superstitibus scilicet Religiosi teneantur matrimonium contrahere.

¹⁶¹ *Non tenentur.* Non tenentur. Quia si huiusmodi casus accideret, iam certum esse mundi finem instare: unde necessarium non esset à Religiosis contrahi coniugia, ut per ipsos genus humanum in saecula retineatur. Sic Basil. libr. 1. capit. 4. num. 1. citans Richardum, Valquium, Durandum, & Petrum Ledel. Henric. l. n. de matrim. cap. 1. Rebel. lib. 2. qu. 2. numer. 4.

¹⁶² *Teneantur plane.* Tenentur quidem. Quia præceptum matrimonij naturale est urgenti necessitate obligans: tunc autem maximè urget; nec seclusa Dei revelatione finem mundi adesse constare poterit. Ita Sanch. lib. 2. d. 3. num. 4. citans Sotum, Angl. Viuald. Barthol. à Ledel. Vegam, & Ludovic. Lopez, Molina tom. 1. de iust. tract. 2. d. 22.

¹⁶³ *Quid opinor, expono.* Si finis mundi certo instaret, certòque constaret Deum velle mundum perire, nullatenus Religiosi (imò nec alij) tenerentur, inire coniugia; quia inaniter ad eius conservationem conarentur. At si de mundi dubium esset interitu, nec de Dei decreto constaret, etiam Religiosi tenerentur coniugia inire, ut orbis exitum impedire curarent. Fateor, posse & nunc occurrere casum, in quo aliquis Religiosus teneretur matrimonium contrahere: ut quando sequerentur seditiones, & bella, nisi Principis filius uxorem duceret. Hoc autem non esset ex vi præcepti matrimonij, quod solummodò ratione multiplicandæ speciei, obligat: sed ratione præcepti scandalum vitandi.

DVBIVM V.

An Matrimonium in lege naturæ ac lege veteri fuerit Sacramentum.

¹⁶⁴ Sacramentum fuit. Quia erat rei sacræ signum. Sic Petr. de Soto de matrim. lect. 2. Fuit Sacram. §. De institutione. Castro lib. 11. verb. Nuptia, mentum. her. 3. Alenf. part. 4. quæstion. 1. num. 2. Phigi. contr. 10.

¹⁶⁵ Nec fuit Sacramentum, nec gratiam contulit, sed nudus, naturalis contractus. Quia Florentinum decreto de Sacram. nunciat matrimonium inter Sacramenta novæ legis, & hæc à Sacramentis veteris legis distinguit, quod gratiam conferat, quam illa minimè conferebant. Et Tridentinum sess. 24. can. 1. dicit, matrimonium esse Sacramentum novæ legis à Christo Domino institutum. Ita Sotus in 4. dist. 26. quæstion. 1. artic. 1. & 2. Ledel. 1. part. 4. quæstion. 44. artic. 2. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 5. Henric. lib. 1. cap. 2. num. 2. lit. V. Petr. Ledel. cum aliis qu. 32. de matrim. art. 1. Sanch. l. 2. d. 7. num. 2.

Hanc sententiam veram omnino, primamque falsam, imò parum tutam esse crediderim. Potest tamen dici fuisse Sacramentum largæ, & impropiè; quia aliquo modo coniunctionem Christi Domini cum Ecclesia figurabat: falsa pro- & licet gratiam gratum facientem non conferebat, potest asseri contulisse aliquod gratiæ genus; siquidem hoc præstabat, ut actus ille coniugalis licitus existeret.

CAPVT XII.

Circà quidditatem, & institutionem Matrimonij, ut Sacramentum est.

DVBIVM VI.

An Matrimonium fuerit, institutum à Christo Domino Sacramentum illis verbis: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Mat. 19.

¹⁶⁷ Constat de fide, in lege Evangelica matrimonium eleatum esse à Christo Domino, ut sit Sacramentum: quandonam verò, non fuit, assident Doctores. Igitur institutum non fuit, aut eleatum Sacramentum. Mat. 19. illis verbis: Quos Deus coniunxit, homo non separet. Quia eleatum iam fuerat Ios. 2. dum Christus Dominus Nuptiis interfuit. Sic Viger. l. institut. cap. 16 §. 7. ver. 1. Ledel. 1. part. 4. qu. 44. artic. 1. Vel in primo suæ incarnationis instanti. Sic Guido

Secl. II. Dubia De Matrimon. Essentia. 61

Guido in *Enchirid.* tr. 1. c. 1. Vel quia prorsus est certum, quo tempore fuerit à Christo Domino eleuatum. Sic Basil. lib. 1. cap. 6. num. 1.

168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

opus. c. de matrimon. question. 1. Echius hom. 73. de Sacram. Bonacin. qu. 2. de matrim. punct. 2. num. 3.

Nulla ex parte est Sacramentum. Quia in hoc casu altera pars est incapax Sacramenti: sed sic est, quod hoc Sacramentum est vnicum in duobus, sicut est in ambobus vnicus, & integer contractus: Ergo si in vno nequit esse Sacramentum, nec in alio. Ità Sanch. lib. 2. d. 8. num. 1. Valq. d. 2. de matrimon. cap. 4. numer. 20. Leand. tractat. 9. d. 4. question. 5. Henric. lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 13. num. 3. Angl. part. 1. de matrimon. question. 12. articl. 1. dub. 1. Coninch d. 24. numer. 24. Reginald. lib. 32. num. 2. & alij.

Hanc eligo sententiam, quia matrimonium in vtroque coniuge est vnum numero Sacramentum, sicut est vnum numero matrimonium: Ergo si in vno non est Sacramentum, nec erit in altero.

DVBIVM IX.

An Matrimonium Infidelium casu quo ambo Baptismo diluantur fiat, Sacramentum.

Non fit Sacramentum. Quia non potest fieri Sacramentum, quando infideles suscipiunt actu Baptismum: nam cum Baptismus subiectum reddat aptum ad aliud Sacramentum suscipiendum, prius tempore suscipi debet ab infidelibus, vt habiles sint ad hoc, & ad alia Sacramenta suscipienda. Nec potest fieri Sacramentum post Baptismum: quia nequit dari sacramentum matrimonij absque materia, & forma: At hæc nequeunt dari post Baptismum: Ergo Minor probatur, quia materia, & forma matrimonij sacramenti est primus contractus, vel prima traditio potestatis in coniugum corpus: sed post Baptismum non datur primus contractus, nec prima traditio, sed ad summum renouatio, aut approbatio eorum: Ergo. Sic Valq. tom. 2. in 3. part. d. 128. cap. 5. & tom. 4. d. 2. de matrimon. cap. 10. Coninch d. 24. num. 25. Hurtad. d. 3. diff. 16. Basil. lib. 1. cap. 9. num. 8. & 9. Albiz in manuscript. tract. de matrimon. d. 2. dub. 2. Cornejo d. 1. de matrimon. dub. vltim. Diana part. 3. tractat. 4. resolut. 153. & 255. Palas d. 20. punct. 2. num. 14. Bauni. tractat. 12. qu. 8. de matrimon.

Est sacramentum, gratiamque confert. Quia statim, ac infideles baptizantur, matrimonium illud vniorem Christi Domini cum Ecclesia repræsentat, cum in Christi fide contractum perseveret, efficiaturque indissolubile saltem vt matrimonium ratum fidelium. Ergo statim ac baptizantur, efficiuntur sacramentum. Ità D. Thom. in 4. dist. 39. qu. vii. art. 2. ad 1. dicit enim, matrimonium infidelium esse sacramentum non actu, quia non contrahunt in fide Ecclesie, sed habitu: Ergo, sentit Angelicus Doctor, statim ab baptizantur effici sacramentum: aliàs frustra esset potentia illa, quæ ad actum non reduceretur. Paludan. in 4. dist. 26. question. 4. articl. 3. num. 21. Deza ibi, question. 1. articl. 4. ad 5. Argenti. dist. 39. quest. 1. articl. 1. ad 1. F Veg.

DVBIVM VII.

An post legem Euangelicam matrimonium infidelium sit Sacramentum.

Sacramentum est. Quia sic appellatur Cap. Gaudemus, de diuort. Sic Adrian. in 4. qu. 5. de matrimon. §. Ad rationes. Eltius in 4. dist. 26. §. 6. & nonnulli apud ipsum.

Non est Sacramentum. Quia cum Baptismus Sacramentorum ianua sit, vt definit Florentinum decreto de Sacram. Baptis. infideles Sacramenti sunt incapaces. Ità Abul. 1. Reg. 8. qu. 42. Sotus in 4. dist. 26. qu. 2. articl. 3. ad 4. Veracr. part. 1. spec. articl. 35. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 59. art. 1. dub. 1. Sanch. lib. 2. d. 8. num. 2. Basil. lib. 1. cap. 6. num. 4. Valq. d. 2. de matrim. cap. 10. num. 11.

Certissimum prorsus est, non esse Sacramentum, sed solummodò verum contractum obligantem eos. Nam cum infideles careant Baptismo cuiusvis Sacramenti sunt incapaces. At celebrando huiusmodi contractum non peccant, cum ad propagationem naturæ humanæ sit ordinatum, & in concupiscentiæ remedium: Ergo vt quid licitum eos obligat. Quare præfato Cap. Gaudemus appellatur Sacramentum largè, & improprie, in quantum aliquomodo vniorem Christi cum Ecclesia designat, licet improprie, quia fide carent.

DVBIVM VIII.

An Matrimonium fidelis cum infidelis contractum ex Pontificis dispensatione sit aliqua ex parte, Sacramentum.

Sacramentum est ex parte fidelis solius. Quia ille solus est Sacramenti capax. Sic Sotus in 4. dist. 16. question. 2. articl. 3. Cathari. Ecob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

COBAR

Vega. l. 4. sum. casu 113. Sanch. libr. 2. d. 9. num. 5.

178

Hac mihi
sententia magis
arridet.

Hac mihi sententia magis arridet. In cuius confirmationem asseruerim esse nouum matrimonium, nouumque vinculum non omnino, sed in quantum prius matrimonium, quod erat contractus naturalis prophanus, & solubilis, efficitur insolubilis, sacer, ac representans vnionem Christi cum Ecclesia: sicut in Tridentino sess. 24. can. 1. dicitur, Christum Dominum instituisse in lege noua matrimonium, cum tamen iam institutum esset; quia illud vt esset Sacramentum indissolubile, euexit.

DVBIVM X.

An inter fideles possit celebrari matrimonium, quod non sit Sacramentum.

178

Potest quidem.

Potest quidem. Quia potest quis (quamuis non licite) contrahere matrimonium sine formali, vel virtuali intentione facienti, quod agit Ecclesia, quo in casu, licet illud matrimonium non sit Sacramentum defectu intentionis, est tamen validum in ratione contractus, ita vt contrahens nequeat alteri nubere. Sicut is, qui vellet assumere Ordinem Sacrum, non autem obligari castitatis voto, maneret Ordine insignitus, non autem voto illegitimus. Sic Valq. tom. 3. in 3. part. d. 1. 18. Rebel. libr. 2. qu. 5. concl. 1. Basil. lib. 1. cap. 9. num. 3. citans Scotum, Beoliss. & Almain. Hurrad. d. 3. diff. 19. Villalob. tract. 13. diff. 6. Diana part. 3. tractat. 4. resol. 255.

180

Non potest.

Minime potest. Quia Christus Dominus fidelium matrimonium instituit in Sacramentum. Ergo ex Christi institutione hæc duo sunt inseparabilia: Impossibile ergo erit inueniri inter fideles ratio matrimonij sine ratione Sacramenti. Ità Sanch. libr. 2. d. 10. num. 6. Suar. tom. 1. de Sacrament. qu. 64. art. 10. d. 13. section. 2. Petr. de Ledes. qu. 42. artic. 1. dub. 7. Coninch. d. 24. num. 22. Layman. tract. 10. part. 2. cap. 2. n. 2. Cornejo d. 1. dub. vltim. Luisi. Turri. in sum. part. 2. cap. 94. dub. 10.

181

Authoris
dictum.

Quid sentiam expono. Si ea intentio non suscipiendi Sacramentum procedat ex errore, quo credat quis, matrimonium Sacramentum non esse, intendat tamen facere, quod fideles per matrimonium efficiunt, verum erit matrimonij Sacramentum; quia hic error non excludit debitam intentionem, Si autem ea voluntas sit vera intentio separandi quantum in ipsis est rationem Sacramenti à matrimonio, & celebrandi merum contractum naturalem: non erit Sacramentum intentionis defectu: attamen nec validum matrimonium erit in ratione contractus; quia ex Christi institutione inseparabile est à contractu matrimonij esse Sacramenti: vnde intentio non consuecendi Sacramentum repugnat intentioni legitimæ faciendi matrimonium, vt est contractus: sicut è contrà qui intenderet facere Sacramentum matrimonij, non autem contractum, nihil efficeret; quia ex Christi Domini institutione hæc duo sunt inseparabiliter coniuncta, & ita se mutuo ponunt, ac destruant. Vnde

non est simile quod de ordine innuitur. Nam id votum non est iure diuino annexum ordini inseparabiliter, vt est matrimonij contractui esse Sacramenti: sed tantum ex statuto Ecclesiæ, quæ circa Sacramentorum substantiam nil potest immutare.

DVBIVM XI.

An Matrimonium sit vnicum Sacramentum.

Est vnicus contractus, sed duo Sacramenta. Quia iuxta numerum suscipientium, qui sunt duo, multiplicantur. Sic aliqui Neoterici apud Petrum de Ledes. question. 42. art. 1. dub. 3. ad 3. Vel sunt duo Sacramenta partialia, & vnum totale, sicut contingit, in duplici Eucharistiæ specie: Et hoc dicit ex aliorum sententia Ledesma non esse omnino improbabile.

181

Sunt duo Sa-
cramenta.

Est vnicum Sacramentum. Quia licet ibi sint plura materialiter, & in genere entis: at est vnicum signum representans vnicam Christi Domini vnionem cum Ecclesia, & vnica materia, & forma: ac neutra per se hoc representat. Ità Petr. de Ledes. citatus, & alij, quos refert. Hentiq. lib. 1. cap. 2. num. 1. Sanch. l. 2. d. 10. numer. 5.

183

Est vnicum
Sacramentum.

Hoc mihi certum. Quia cum in matrimonio vnica adsit materia, & forma, longe aliter contingit in Eucharistiæ speciebus, quæuis enim per se sua ex materia, ac forma constet, habetque veram signi rationem, gratiamque confert.

184

Hæc mihi cer-
tum.

DVBIVM XII.

An verba, seu signa, quibus consensus exprimitur, sint sibi inuicem materia, & forma Sacramenti Matrimonij.

Non sunt. Quia consensus necessarius debet hic formæ munus gerere, vt verba determinet ac perficiat, quæ quidem eo seculo nihil efficerent. Ergo verba non sunt sibi inuicem forma, & materia Sacramenti Matrimonij. Sic Maior. in 4. dist. 26. q. 1. Vel si malis, verba esse materiam, necessarius contrahentium consensus debet formæ munus obire. Quia consensus per verba informantur. Sic Gloss. ad Cap. Tunc de sponsal. Abbas ibi. n. 10. Præp. fine. Neud. n. 15. Syluest. 2. Matrimonium, 1. q. 1. Nat. c. 22. n. 20. Capreol. in 4. dist. 26. qu. vii. art. 3. ad 7. Deza ibi. qu. 1. art. 3. notab. 2.

185

Non sunt
verba con-
trahe-
ntium.

Sunt equidem verba, aut signa, quibus consensus exprimitur sibi inuicem materia, & forma secundum diuersas rationes; in verbis enim contrahentium est expressio mutue traditionis, qua quilibet tradit alteri sui corporis potestatem: & secundum hoc dicuntur materia; & expressio mutue acceptationis, qua quilibet acceptat traditionem sibi per alterum factam: & secundum hoc dicuntur forma. Quia traditio illa imperfecta est inefficax, donec acceptetur, & accedente acceptatione perficitur, ac determinatur matrimonij: Ergo

186

Sunt equi-
dem.

Se& II. De Matrimon. Essentia, Dubia. 63

Ergo utraque verba sunt materia, quatenus important traditionem, & sic per sequentia determinantur: & sunt forma, in quantum important acceptationem: & sic inuicem determinant. Ita Sanchez l. 2. d. 5. num. 6. Sotus in 4. diff. 1. qu. 1. art. 6. Belarmin. lib. 1. de matr. cap. 6. Suar. tom. 1. de Sacram. q. 6. art. 8. d. 2. sect. 1. Lud. Lop. 7. art. 1. instr. cap. 3. 5. Pet. de Ledes. de matrim. qu. 4. 2. art. 1. dub. 4. concl. 7. Manuel 10. 1. sum. cap. 2. 6. num. 3.

Idem aliterum, missis quinque aliis sententiis. Quia hoc pacto saluatur, hoc Sacramentum, sicut alia, constare rebus tanquam materia: rebus inquam, vel proprie, vel propositione quadam: & verbis tanquam forma. Quia ea mutua traditio verbis facta, propterea est quid informis, nec suum sortitur effectum, donec mutua acceptatio accedat, nec perficitur nisi per illam: dicitur res. At acceptatio quia complet, & perficit, dicitur verba. Mecum videtur esse D. Thom. in 4. diff. 26. qu. 2. art. 1. Nam in solutione ad 1. dicit, verba coniugum esse formam: & ad 2. actus coniugum esse materiam. Vbi clare per actus intelligit eadem verba, quia paulo ante dixerat, esse formam: nulli enim alij actus coniugum prater verba requiruntur ad hoc Sacramentum perficiendum.

DVBIVM XIII.

An contrahentes ipsi sunt Sacramenti Matrimonij Ministri.

Non sunt contrahentes Matrimonij Ministri, sed Sacerdos, in quantum est Sacramentum, ita ut ante Tridentinum, clandestinum matrimonium legitimum fuerit sine Parrocho, non autem Sacramentum. Quia actio Sacramentalis est sacra: ergo ministrum Sacramenti, & formam Sacramenti requirit, ne contractus pure civilis, & prophanus existat. Sic Canus lib. 8. de locis cap. 5. Auctor. Enchirid. Conc. Coloni. de Ministris. Petr. de Ledes. de matr. qu. 4. 2. art. 1. dub. 4. concl. 4. addens, ante Tridentinum hoc fuisse probabile, sed post illud.

Non est Sacerdos Minister Sacramenti Matrimonij, sed ipsi contrahentes. Quia cum matrimonium sit contractus, nec illius naturam Christus mutauit, sed tantum eleuauit ad esse Sacramenti: sequitur aliorum contractuum naturam, nempe ut ipsi contrahentes suis consensibus se ligent, nec alius prater ipsosmet contractum efficiat. Et quia verba Parochi non sunt de essentia matrimonij, sed iis omnino omis, matrimonium constat. Ergo Parochus nullomodo est Minister: hic enim necessario profert debet verba aliqua, quibus Sacramentum conficiat. Ita Basil. lib. 1. cap. 8. a. num. 1. ad 7. Valq. tom. 4. d. 3. de matrim. cap. 4. num. 41. Bellar. lib. 1. de matr. cap. 6. 7. & 8. Suar. tom. 1. de Sacram. d. 16. sect. 1. Henric. lib. 1. cap. 2. num. 7. Coninch d. 14. num. 34. Rebel. lib. 2. qu. 4. sect. 2. num. 6. Hartad. d. 3. diff. 22. Diana part. 3. tr. 4. resol. 254. & alij.

Omnino teneo, nunquam Parochum fuisse, nec post Tridentinum esse Sacramenti Matrimonij Ministrum: & ita ante Tridentinum clandestinum matrimonium fuisse verum Sacramentum. Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

DVBIVM XIV.

An qui contrahunt in mortali coniugium, perpetrent, duo lethalia crimina, vnum suscipiendo, alterum administrando Sacramentum.

Coniuges peccato lethali affecti celebrantes matrimonium duplex piaculum lethale committunt, vnum, quia Sacramentum indigne suscipiunt: alterum, quatenus ministrant Sacramentum. Quia ministrantes in mortali Sacramentum, ex officio, & tanquam Ministri ad id deputati lethaliter delinquant: sed huiusmodi sunt coniuges: ergo. Sic Nauar. Cap. 1. §. Sacerdos, num. 10. de pœnit. d. 6. in solut. ad 5. Petr. de Ledes. de matrim. question. 42. artic. 3. Suar. tom. 1. de Sacrament. c. 16. section. 4. probabilem hanc partem esse docet.

Non perpetrant duplex lethale piaculum. Quia non sunt coniuges Ministri consecrati ad id munus: sed solum illis concessum est necessitate quadam, quia oportuit, materiam, & formam in ipso contractu constitui: contractus autem fieri non poterat nisi per contrahentium consensus: unde solum Ministri consecrati lethaliter delinquant, si culpa lethali affecti ministrent. Ita Paludan. in 4. diff. 5. qu. 2. num. 22. Sanchez lib. 2. d. 6. numer. 4. Filliuc. tractat. 10. part. 2. num. 87. Ioann. de la Cruz, Layman. Sot. Villalob. Gutier. Hered. quos citat, & sequitur Diana 3. part. tractat. 4. resolut. 199. Bonacin. qu. 1. punct. 4. Hentiqu. lib. 11. capite 2. numero 7.

Idem affirmo. Quia licet contrahentes sint instrumenta Christi Domini ad gratiam contrahendam: & instrumentum debet esse causæ principali conforme; at quatenus administrant, nonum piaculum non perpetrant eo quod ad id munus non sunt ministri consecrati; unde solummodo quatenus suscipiunt in mortali Sacramentum mortali crimine delinquantur.

DVBIVM XV.

An peccet lethaliter Sacerdos, matrimonio in mortali assistens.

Peccat lethaliter. Quia est Minister consecratus, ac deputatus ad conficiendum matrimonij Sacramentum: At certum est, ministrantem scienter Sacramentum in mortali, mortaliter delinquere: Ergo Sacerdos assistens matrimonio lethaliter peccat. Sic Canus, Estius, Syluius, quos memorat. Leand. tractat. 9. diff. 4. question. 12.

Lethaliter non peccat. Quia non est Minister

191
Duplex peccatum patrans.

192
Non patrans duplex peccatum.

193
Idem affirmo.

194
Lethaliter delinquit.

195
Non delinquit lethaliter.

64 Theologiæ Moralis Lib XXV.

nister efficiens Sacramentum, quo quidem munere solummodo contrahent. r funguntur, de quo supra. Ità Henric. Suar. Ludovic. Lop. quos refert, & sequitur Sanch. lib. 2. d. 6. nu. 5. Bonac. Ledes. apud Leandrum citatum, quos ipse sequitur. Trul. lib. 7. cap. 3. dub. 6. numer. 4. Vega. lib. 6. sum. casu 117.

196 Cum his opinor colligens, non delinquere Sacerdotem benedictionem impertiendo coniugibus; quia non est Sacramentum, sed Sacramentale quoddam.

DVBIVM XVI.

An Matrimonium possit valide inseri ab-
sentes per procuratorem celebrari post
Tridentinum.

197 Non potest
valide cele-
brari. **M**atrimonium contractum per procura-
torem coram Parocho, & testibus post
Tridentinum, validum non est. Quia idem olim
matrimonium per procuratorem valebat, nam
sufficiebat ad illud mutus consensus nudus,
vt patet ex l. sufficit. ff. de sponsal. vbi Iuriscen-
sultus cum pramississet, sufficere nudum con-
sensum ad Sponsalia, hinc intulit: Denique
constat, absentem absenti deponderi posse. Vbi
Glossa verb. Constat, idem intulit in matri-
monio: sed hodie satis non est nudus consen-
sus, sed debet esse coram Parocho, & testi-
bus per Tridentinum sess. 24. cap. 1. Ergo
cessat matrimonium inter absentes. Et quia
Tridentinum pro forma petit, vt Parochus
presens sit consensui contrahentium, & ali-
ter matrimonium irritat: quoties autem re-
quiritur presentia pro forma, non impletur
per procuratorem, l. Obligari §. Tutor sta-
tim. ff. de author. & consen. tutor. Sic Barthol.
de Ledes. de matrimo. dub. 18. asserens idem
huiusmodi matrimonium correctum esse Cap.
finali. de procurato. in 6.

198 Potest cele-
brari. **M**atrimonium contractum per procura-
torem coram Parocho, & testibus etiam post
Tridentinum valet, nec correctum Cap. finali.
est. Quia sic fert praxis totius Ecclesiæ, passim
enim post Tridentinum matrimonia per pro-
curatorem celebrantur: essetque intolerabilis
error in Ecclesia, tot matrimonia irrita con-
sentire. Et quia finis Tridentini irritantis con-
iugia clandestina est, (vt constat ex Cap. 1. in
proam.) vt notum sit Ecclesiæ matrimonium,
probarique possit, ne aliud publicè, aliud oc-
cultè celebretur: sed quando celebratur per
procuratorem coram Parocho, & testibus, sa-
tisfit huic fini: id enim constat Ecclesiæ, ac
probari potest, sicut quilibet alius contractus
gestus per procuratorem sufficienter proba-
tur, ita vt contrahens in foro externo cogatur
illi stare. Ità Sanchez lib. 2. d. 11. nu. 20. Hen-
ric. lib. 1. cap. 2. nu. 2. & lit. B. vbi opposi-
tum dicit errorem. Pet. Ledes. qu. 42. art. 1. dif-
fic. 7. Basil. lib. 1. cap. 10. nu. 1. asserens, id esse
notum, nec vlla probatione egere, Palaus
d. 2. punct. 9. nu. 8. & 9. Bauni. tractat. 12. que-
stion. 4. de matrimo. dicto 1. Trul. libr. 7. ca-
pite 3. dubio 7. numero 2. Leand. tract. 9. d. 4.
question. 13.

199 Hoc certum
omnino. Hoc certum omnino reor, oppositamque

sententiam minimè (Barthol. de Ledes. viri
doctissimi venia) haud posse sustineri. Legen-
dus Sanchez citatus nostram sententiam mi-
rabili roborans eruditione.

DVBIVM XVII.

An Matrimonium inter absentes possit per Epi-
stolas celebrari.

Minimè celebrari potest. Quia cum post
Tridentinum necessarium sit consen-
sum coram Parocho, ac testibus præstari,
& quando alter recipit literas, licet co-
ram Parocho, ac testibus consentiat,
non sit sufficiens ad matrimonium, donec al-
ter consensu acceptet: non videtur, quo pa-
cto vtriusque consensus possit coram Pa-
rocho, & testibus media Epistola præstari; pro-
curator enim potestatem habet acceptandi,
Epistola autem minimè. Sic Petr. de Ledes.
question. 4. art. 3. dub. vltim. ad 1. Manuel tom. 1.
sum. capite 216. numero 1. & capite 220. nu-
mero 3. Inclinat Veracr. append. ad specul.
dub. 3.

Potest per Epistolas validè contrahi. Quia
etiam per Epistolam, sicut per procuratorem
potest quis proprium consensum coram Pa-
rocho, & testibus exponere, ipsèque consen-
sus est sufficiens absenti coniugis acceptatio.
Ità Sanch. lib. 2. d. 11. nu. 1. citans Nauar. Ma-
tien. Henric. Perez, Molin. & Vegam. Coninch
d. 24. nu. 9. Bonacin. question. 1. punct. 5. nu. 1.
Villalob. tractat. 13. diffic. 9. Diana parte 3.
tractat. 4. resol. 150. Palaus d. 2. punct. 9. Idem affirmo
num. 11.

Idem affirmo nitens rationibus, quibus
proximo Problemate probavi, matrimonium
per procuratorem initum validum esse; non
enim iuris correctio absque necessitate indu-
cenda est: & iure antiquo constat, matrimo-
nium per Epistolam celebratum validum fuisse,
l. Mulierem. ff. de ritu nuptiar. l. Sufficit, ff. de
sponsal. Amplius autem id exponam, explicans
quonammodo celebrato per Epistolam matri-
monio, possit vtriusque consensus coram Pa-
rocho, & testibus præstari si Epistolam immittens,
scribat se non solum facere sui corporis
traditionem: sed ex tunc traditionem per alte-
rum sibi faciendam acceptare; tunc enim si,
Epistola lecta coram Parocho, & testibus, al-
ter consentiat, iam vtriusque traditio, & acceptatio
fit coram eodem Parocho, & testibus.
Vel si recipiens Epistolam, rescribat mittenti
se accepisse literas, in quibus ipsum in coniugem
eam velle certior facta est, & similiter se
eum in coniugem velle proficetur. Tunc qui-
dem si huiusmodi Epistola rescripta lecta co-
ram Parocho, & testibus recipiens coram illis
consentiat, iam mutua acceptatio, & traditio
constat Parocho, ac testibus: quia illa Epistola
continet traditionem rescribentis, & accepta-
tionem traditionis factæ à priori mittente: &
prior mittens se tradit, & acceptat coram Pa-
rocho, & testibus.

DVBIVM

Seçt. II. De Matrimon. Essentia, Dubia. 65

DVBIVM XVIII.

An Matrimonium inter absentes celebratum per procuratorem, vel per Episcopum validum etiam in ratione Sacramenti.

²⁰³ **V**aleat in ratione contractus, sed non valet in ratione Sacramenti. Quia nullum Sacramentum inter absentes conferri potest, eo quod verba requirantur pro forma. Sic Caiet. *Opusc. de matr. qu. 1. Bassol. in 4. dist. 27. qu. 1. Vi-*
ctor. de matr. n. 224. Vigner. instit. cap. 16. §. 7.
ver. 4. Canus de locis lib. 8. c. 5. Esti. in 4. dist. 19.
§. 5. Sylvi. in 3. p. q. 42. art. 1. existimans, verba
Sacerdotis tanquam Ministri esse necessaria ad
matrimonij essentiam.

²⁰⁴ **V**aleat etiam in ratione Sacramenti. Quia huiusmodi matrimonium verum est, ratum, & indissolubile: ergo est Sacramentum. Consequentiam probo ex *Cap. Quanto, de divor.* ubi habetur, ideo matrimonium Christianorum esse indissolubile, quia est Sacramentum. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. num. 27. citans viginti Doctores. Valent. tom. 4. d. 10. qu. 1. punct. 6. Bassol. lib. 1. cap. 10. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resol. 250. Bonac. qu. 2. punct. 5. num. 3. Trul. lib. 7. c. 3. dnb. 7. num. 9. & alij.

²⁰⁵ Hoc longè verius puto. Quia matrimonium huiusmodi est validum, & legitimum in ratione contractus naturalis, ut oppositæ sententiæ Auctores fatentur. Ergo etiam erit validum in ratione Sacramenti, quia Christus Dominus in nullo mutavit contractus matrimonij naturam, sed solum euexit illam ad rationem Sacramenti. Porro in huiusmodi contractu datur vera materia, vera forma, & intentio Ministri, nempe contrahentium intendentium Sacramentum gerere, & recipere: ergo datur verum Sacramentum.

DVBIVM XIX.

An ut matrimonium contractum per procuratorem sit validum, necessarium sit, dantei potestatem, vel commissionem coram Parocho, & testibus.

²⁰⁶ **N**ecessarium est. Quia solemnitas requisita ad aliquem actum est necessaria ad dandam commissionem agendi illum actum. Vnde prohibente statuto donationem fieri absque quinque testibus, censetur prohibitum mandatum donandi absque illis. *Oratio ff. de sponsal.* ex qua Barthol. & alij colligunt, prohibito aliquo, censeri prohibitum omne id, per quod ad illud pertinetur: Ergo cum Tridentinum *sess. 24. cap. 1. exigit præsentiam Parochi, & testium ad matrimonij valorem, eadem solemnitas considerabitur ad valorem mandati illud contrahendi.* Sic Riminald. *const. 467. num. 78. vol. 4.* & probabilem esse hanc doctrinam innuit Sanch. citandus.

²⁰⁷ Non est necessarium, sed satis est, ut procurator nomine absentis matrimonium coram *Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. p. II.*

Parocho, & testibus inerat. Quia Tridentinum illa *sess. 24. cap. 1.* solum irritat matrimonium, quando ipsemet contractus non celebratur coram Parocho, ac testibus: sed mandatum contrahendi non est ipse matrimonij contractus: Ergo non requirit eandem solemnitatem, alias decretum maxime correctorium valde extendendum esset. Et quia praxistorius Ecclesie habet, ut post Tridentinum contrahatur matrimonium per procuratorem: & nunquam audiuit huiusmodi solemnitatem in mandato dando procuratori asservari. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. n. 23. Palavs d. 2. pun. 9. n. 3. Diana p. 3. tra. 4. resol. 250. Machad. lib. 3. part. 1. tract. 8. decum. 4. numer. 3. Leand. tract. 9. d. 4. qu. 17.

²⁰⁸ Eiusdem sum mentis. Quia si voluisset Tridentinum illud mandatum absque ea solemnitate annullare expressisset quidem, *l. Item apud mentis. Labonem, §. Ait prator ff. de iureiur. & Cap. Ad audientiam, de renunciat.* Vnde omnino improbo Riminaldi doctrinam, eamque approbati ex *l. Oratio ff. de sponsalibus*, mordicus abnegarim.

DVBIVM XX.

An in matrimonio inter absentes inito sint, Ministri ipsi contrahentes, & eorum verba forma.

²⁰⁹ **N**on sunt contrahentes, sed ipse procurator Minister est, eiusque verba forma existunt. Quia procurator omnino vices gerit absentis, præstans consensum, & acceptionem. Sic Bassol. in 4. dist. 26. q. vii. a. 2. Scot. ibi, q. vii. §. de Ministro. Supplem. Gabri. dist. 9. qu. vii. artic. 1. in 2. notab. Bonacin. *question. 2. punct. 5. num. 12.*

²¹⁰ Non procurator, sed contrahentes ipsi sunt Ministri, & recipiunt in se Sacramentum: & expressiones consensum ipsorum, quatenus innotescunt per procuratorem, sunt materia, & forma: procurator autem est conditio, sine qua non. Quia hoc est vniuocè matrimonium cum eo, quod per propriam personam contrahitur: non enim est duplex matrimonij Sacramentum: Ergo eandem materiam, formam, ac Ministrum habet. Ita Sanch. lib. 1. d. 11. num. 28. Bassol. lib. 1. cap. 10. num. 6. Hentiq. lib. 1. cap. 2. n. 7. Petr. Ledes. qu. 42. art. 1. diffie. 7. Trul. lib. 7. cap. 3. dnb. 7. num. 11.

²¹¹ Hoc mihi longè probabilius. Quia ubi sunt materia, & forma Sacramentum recipitur: cum ergo matrimonium non recipiatur in procuratore, sed in principalibus contrahentibus, in ipsis erunt materia, & forma, & ipsi gerent se Sacramenti Ministros. Annotarim verò, queisnam prolatis verbis debeat procurator suum munus obire: *Recipio te in uxorem nomine Antonij: vel Antonius te, mediante me, recipit in uxorem.* Cui sponsa respondebit: *Ego, te mediante, duco Antonium.*

DVBIVM XXI.

An Procurator in mortali existens, peccet, lethaliter matrimonium alterius nomine contrahendo.

212
Mortaliter
delinquit.

Mortaliter delinquit. Quia Minister est Sacramenti perficiendi. Sic Basl. in 4. dist. 26. q. vni. a. 1. Scot. ibi. q. vni. Suppl. Gabriel. dist. 9. q. vni. a. 1. Inquit Basl. l. 1. c. 8. num. 11. & c. 10. n. 6. & Bonac. q. 2. p. m. 5. m. 12. cum solum abneget, procuratorem esse Ministrum consecratum ad id munus, seu ad ipsum pertinere ex officio hoc ministrare Sacramentum.

213
Non delinquit
mortaliter.

Non delinquit mortaliter. Quia, ut videmus, probabilius longe est, procuratorem haud esse huius Sacramenti Ministrum. Imò dato quod Minister esset, minimè piaculum peccati, quia non est ad hoc munus consecratus. Ità Cornejo d. 1. dub. 5. Sanch. lib. 2. d. 11. n. 9. Henric. l. 1. c. 2. Petr. Led. l. 4. q. 2. art. 1. dub. 7. ad 4.

214
Eiusdem
mortaliter.

Cum his assero, procuratorem peccato lethali infectum minimè delinquere. Sic contrahens alterius nomine; quia nec recipit in se Sacramentum, nec ministrat.

DVBIVM XXII.

An qui procuratori mandatum dedit ad contrahendum, debeat in gratia existere eo tempore, quo credit matrimonium à procuratore celebrandum.

215
Non tenetur
in gratia esse.

Non tenetur sub lethali piaculo in gratia esse. Quia mittens ferè proflus ignorat, quoniam tempore procurator illud munus obibit. Sic Sotus, & Ludou. Lopez, apud Sanchez lib. 2. d. 11. num. 30.

216
Tenetur esse
in gratia.

Mittens procuratorem tenetur sub lethali esse in gratia eo tempore, quo verisimile est, fore, ut procurator ipsius nomine contrahat. Quia tunc Sacramentum recipit, quod nefas est in peccato recipere. Ità Medina l. 1. sum. c. 19. §. 13. Petr. de Ledes. a. 1. ante solut. ad 7. Cornejo d. 1. de matr. dub. 5. n. 3. & 4. Sanch. citatus. Basl. l. 1. c. 10. n. 6. Henric. Rebel. Gutier. & alij, apud Bonac. q. 2. p. m. 5. n. 13.

217
Cum his
sententia.

Hæc communis sententia est. Et quamvis primæ sententiæ Doctores exulent ab hac culpa mittentem, quando proflus ignorat, quo tempore matrimonium celebrandum sit, quod difficile absens potest agnoscere ob casus dilationis, qui contingere assolent: verum nec tunc excusari reor, quia Sacramenti susceptio obligat ad debitam dispositionem sub culpa lethali. Vnde vel tenetur procuratorem non immittere, vel toto eo tempore dispositus esse, quo ille probabiliter est contracturus.

DVBIVM XXIII.

An contrahentes per procuratorem debeant postmodum inter se matrimonium inire, seu irritum ratificare, ut fiat tunc Sacramentum, quod antea non fuerat.

Debent quidem. Quia matrimonium per procuratorem initum esto verum, & ratum sit, at non est Sacramentum. Nam quavis Sacramento Penitentia quatenus est quoddam iudicium, non repugnet geri in absentia, repugnat tamen eo quod est sacramentum. Ergo similiter repugnabit matrimonio, ut Sacramentum est. Vnde ut Sacramentum fiat necessarium est, rursus ratificari. Sic Caiet. & Petr. de Ledes. apud Sanchez lib. 2. d. 11. num. 26. & 31.

Non debent necessarium iterare, vel ratificare inter se coniugium. Quia matrimonium per procuratorem contractum verè est Sacramentum. Matrimonium enim ut contractus, & ut Sacramentum est idem numero, & realiter: tantum differt penes diversos respectus; ut enim respicit vinculum contrahentium, dicitur contractus; ut autem eleuatur à Deo ad representandam unionem Christi Domini cum Ecclesia dicitur Sacramentum. Ergo utroque modo debet habere eandem materiam, & formam, & causas agentes. Vnde si potest, ut contractus per procuratorem celebrari, poterit etiam ut Sacramentum. Igitur hoc ex capite non debet necessarium ratificari. Ità Henric. l. 1. c. 2. num. 2. Manuel tom. 1. sum. c. 16. n. 1. & c. 220. num. 3. Vega l. 4. sum. c. 264. Cordu. l. 1. questionar. qu. 5. Sanch. citat.

Verum hoc, si necessitas spectetur, quo ex capite fallam primam sententiam proflus existimo. At optime faciunt contrahentes per procuratorem, si postmodum ipsimet iterum matrimonium inean, ad tollendos solummodò scrupulos, qui possunt circa persistentiam consensu oboriri. Certè quamvis cetera Sacramenta repeti nequeant, eadem materia manente: hoc tamen est in matrimonio speciale: nam cum sit contractus, eiusque naturam, & condiciones retineat, potest eo ex capite, quo contractus est, ceterorum more sæpius iterari: pruden- ter autem hoc in casu iterabitur, ne forte prior consensus fuerit reuocatus.

CAPVT XIII.

Circà Matrimonij Indissolubilitatem.

DVBIVM XXIV.

An Matrimonium tam ratum, quam consummatum ex iure naturali indissolubile existat.

Matrimonium non solum iure diuino, sed etiam iure naturali est indissolubile. Quia

Sect. II. Dubia De Matrimon. Essentia. 67

matrimonium ex se, & ex intentione, naturæ ordinatur ad prolis educationem non solum ad breue tempus, sed per totam prolis vitam: Ergo matrimonium ex natura sua debet vsque ad vitæ terminum indissolubile perdurare. Sic D. Thom. *cont. gent. cap. 12. 2. Scot. dist. 16. quas. 2. m. Valq. d. 2. de matr. cap. 7. Bellarm. lib. 1. de matr. cap. 12. Hurtad. d. 8. diff. 2. Basil. lib. 1. c. 12. & 13. Filliuc. tract. 12. num. 33. Diana p. 8. tract. 1. resol. 16.*

Matrimonio indissolubilitas competit ex iure diuino, minimè autè ex iure naturæ. Quia ius naturæ sepe manet immotum, & idè est apud omnes, & omni tēpore: sed antè legē Euangelicam poterat per repudium dissolui etiā consummatum: & post legem Euangelicam potest etiā dissolui, quando est contractum in infidelitate, & alter coniux ad fidem conuertitur: Ergo signum est eius indissolubilitatem naturalem non esse. Ita Sanchez lib. 2. d. 1. 4. num. 7. Medina lib. 5. de calib. cap. 7. 2. 88. & 89. Coninch d. 16. d. 1. Quibus addendi viginti sex Doctores à Sancto citati.

Huic sententiæ pronus adhæreo. Quia si considerare libeat matrimonium, vt est in naturæ officium, ad Sobolem propagandam: Agit potest reddi ratio, cur marito ob coniugis sterilitatem non liceat eam dimittere, aut aliam ducere; si vt est in remedium contra fornicationem institutum: cur vxor perpetuo morbo laborans quæ huic malo remedium non adhibet, non poterit dimitti? Ergo ad aliam rationem huius omnimodæ indissolubilitatis est recurrendum.

DVBIVM XXV.

An veteri in lege matrimonium dissoluebatur, per repudiū libellum.

Non dissoluebatur in lege veteri matrimonium per libellum repudiij. Quia constat, solum impune geri permillum illis fuisse, ad grauius malum vitandum, vt libellum repudiij darent vxori. Iuxta quam sententiam peccabant Iudæi vxores dimittendo, & matrimonium non dissoluebatur. Sic Magister in 4. dist. 33. quem sequitur Bonauent. & alij.

Licetum fuit Iudæis, vxores dimittere, & dato repudiij libello verè matrimonium dissoluebatur, poterantque aliam ducere vxorem. Quia id innumeris constat experimentis: nec legimus ob istum iuxta eorum morem repudiij datum libellum, aut fuisse punitione, aut correptione graui quidem affectos. Ita D. Tho. Scot. Durand. & Palud. in 4. dist. 3. Becan. c. 47. g. 2. Sanchez lib. 10. d. 1. Basil. lib. 7. c. 50. Hurtad. d. 8. diff. 15. Bauni. q. 14. disto 4.

Hoc longe probabilius. Addiderim non solum propter adulterium licuisse Iudæis vxores dimittere, vt putat Tertul. lib. 4. cont. Marcion. sed & ob quamcumque rem turpem, vt ob morbum contagiosum, vel ob simile aliud, quod matrimonium præcessisset; & fortè etiam ob alias causas matrimonio contrarias etiam si coniugio superuenissent, vt si mulier venæfica esset, aut liberorum interfecitrix, vt Becanus au-

notat. Porro in lege Euangelica matrimonium consummatum minimè dissolui potest, nec per hæresim, nec ob aliam causam, superflitque alio coniuge, potest quis nuptias transire ad alias, Tridentino asserente sess. 24. can. 1. & 7. Quia matrimonium Christianorum est signū coniunctionis Christi Domini cum Ecclesia Ephes. hæc est indissolubilis. Ergo & matrimonium. Vnde expungenda prorsus Caietani ad cap. 19. Matt. & Catherini lib. 5. annot. 1. in comment. Caiet. & Græcorum sententia asserentium posse aliqua ex causa nostra coniugia dissolui, coniugesque ad alia matrimonia transire.

DVBIVM XXVI.

An Pontifex possit in matrimonio rato dispensare, vt soluto eius vinculo, valeant liberè coniuges, aliud inire coniugium.

Non potest. Quia matrimonium ratum est vinculum perpetuum, & indissolubile. Ergo nequit per Pontificem dissolui. Pontifex enim nequit auferre id, quod est de alicuius definitione, cum sit de eius essentia. Et quia si posset dispensare in rato, posset etiam in consummato, cum tantum accidentaliter differant, sicut res operans, & non operans. Et quia Pontifex nequit dispensare contra ius naturale & diuinum: nec in Sacramentis, hoc enim pertinet ad potestatem excellentiæ Christi. Sic Bonauent. Sotus vterque, & alij viginti nouem Doctores, quos pro hac parte citat Sanchez lib. 2. d. 14. num. 1. Basil. lib. 9. cap. 3. d. 2. num. 3. Valent. d. 10. quest. 1. punct. 7. Becan. cap. 47. q. 4. n. 3. Palaus d. 3. punct. 2. §. 2. num. 3. Merat. de matrim. d. 6.

Potest matrimonium ratum non consummatum Pontificia autoritate dissolui. Quia in dubiis sententiæ Superiorum standum est, Cap. de aures, de temp. Ordin. & Cap. Quid culpat, 2. 3. q. 2. & maximè Pontificis, cui totius Ecclesiæ regimen incumbit, cui ideo magis Spiritus sanctus assistit: sed varij Pontifices dispensarunt, nam D. Antonin. p. 3. tit. 1. cap. 21. §. 3. affirmat se vidisse Bullas Martini V. & Eugenij IV. qui dispensarunt: & Nauar. in sum. c. 22. num. 21. refert ter, vel quater ad petitionem suam Paulum III. & Pium IV. dispensasse: & Caiet. in opusc. tom. 1. tract. 28. quas. 2. asserit, suo tempore sæpe Pontifices dispensasse: & Henric. lib. 11. cap. 8. num. 11. & liter. F. affirmat, Gregorium XIII. vnica die cum vndecim dispensasse: & negari non potest quin saltem res sit dubia cum pro hac sententia adsint multi, ac graues Doctores, ac aptæ rationes. Ergo hoc in dubio standum est Pontificum sententiæ, qui sæpe dispensarunt. Ita Sanchez ubi supra. quinquaginta referens. Valq. lib. 2. d. 16. 5. cap. 7. Bonac. q. 2. punct. 11. num. 4. Rebel. lib. 2. qu. 15. n. 4. Coninch. d. 16. num. 31. Reginal. lib. 3. num. 38. Villalob. tract. 1. 3. diff. 11. numer. 2. Laym. tract. 10. part. 3. cap. 5. numer. 2. Filliuc. tract. 11. m. 5. Hurtad. d. 8. diff. 3. Cornejo tract. 6. d. 6. d. 4.

228
Hoc mihi
probabilius
in praxi il-
lud in specu-
latione

Ego quidem primam sententiam speculative probabiliorem, secundam vero in praxi existimari. Hanc teneo asserens Pontificis potestatem quantum licet, esse extendendam, in iis præsertim casibus, qui Ecclesiæ sunt utiles. Cre- do enim firmiter Christum Dominum, qui in necessariis non deficit, suo Vicario contulisse plenam potestatem ad ea, quæ bono Ecclesiæ regimini sunt necessaria: sed potestas dispensandi in matrimonio rato erat valde necessaria in Ecclesia: sæpè enim eveniet, ut matrimonio rato dissoluto multa scandala cessent: quod frequen- tius contingebat ante Tridentinum, cum mul- tam cum una, & ante consummationem publicè cum alia contrahebant, & Ecclesia cum non indicet de oculis compellebat ad poste- rius matrimonium inualidum, unde hi absque remedio manebant Ergo credendum est, Chri- stum Dominum huiusmodi potestatem suo Vi- cario contulisse.

DVBIVM XXVII.

*An desideretur causa, ut valeat Pon-
tificia ratio in matrimonio dis-
pensatio.*

229
Non deside-
ratur causa.

Non desideratur causa, sed Pontifex potest ad libitum dispensare. Quia indissolubili- tas matrimonij rati est de solo iure humano. Sic Glof. Cap. Ex publico, de conuers. coniugator. vbi Alan. Goffred. & Vincent. docent habere Ponti- ficem plenissimam potestatem circa matrimo- nium ratum, quia naturam sortitur ex consti- tutione Ecclesiæ. Imò Henriquez lib. ii. cap. 8. num. ii. liter. G. quamvis fateatur, hanc indissolu- bilitatem esse de iure diuino, & naturali, ait, vi- deri, esse validam dispensationem concessam absque causa; quia Sic expediebat, ut Christus Dominus Pontifici concederet, ne res per plexi- tate laborarent.

230
Causa desi-
deratur.

Causa quidem desideratur, nec sine hac dis- pensatio tenet. Quia matrimonij indissolubili- tas est de iure naturali, & diuino: in quo dispen- satio Pontificis absque causa iusta concessa, est prorsus irrita, ut Theologi communiter, ac Iu- ris vtriusque Doctores fatentur. Ità asserunt Pontificiam dispensationem in voto simplici sine iusta causa esse irritam: quia voti vinculum est de iure naturali, & diuino. Ita Sanch. lib. 2. d. 15. num. 6. citans Anchar. Deci. Couar. Anto- nium Gabriel. Ludou. Lop. Abbat. Curti. Hugon Menoch. Barbof.

231
Hoc mihi ve-
rius expono
iustas ad dis-
pensandum
causas.

Existimo satis probabilem primam senten- tiam esse, sed veriore secundam iudicari. Adicio verò existente causa iusta, non deside- rari mutuum coniugum consensum, sed altero eorum iusto, posse Pontificem dispensare. Quia si causa iusta lubsit, alterius repugnantia nequit Pontificis potestatem impedire, ne alteri ha- bent iustam causam dissolutionis, petentique dispensationem consulat, ut Medina lib. 5. de Sacror. homi. contin. asseruit. Quod si requiras, quanam sint iustæ causæ, ut Pontifex valeat dispensare? Has exposuerim. Notabilem in qua- litate disparitatem, quando cæca affectione ac lenitate ducti ineunt matrimonium: Grauem ti-

morem scandali magni futuri, unde rixæ graues assolent exoriri: Leporam alteri superuenientem: Assertionem alterius, quod animu contrahendi non habuisset: Virum effici Episcopum. Mutuum coniugum consensum.

DVBIVM XXVIII.

*An Pontifex possit dispensare in matri-
monio consummato infidelium, dum
ambo Sacra vnda diluuntur.*

Minimè potest. Quia iam suscepto Baptis- mo, matrimonium illud est ratum & con- summatum & coniuges re vera facti sunt vna ca- ro: Ergo est indissolubile ex lege naturæ, nec potest à Pontifice dissolui. Sic Valq. d. 1. de matr. cap. 6. num. 58. Basil. lib. 9. cap. 2. à num. 8. & alij apud Dianam part. 8. tr. re. sol. 66. Perez de matr. d. 20. sect. 10. numer. 8. Leand. tract. 9. d. 5. ques. 6.

Potest omnino. Quia firmitus est matrimo- nium ratum fidelium, quam consummatum in fi- delium: maiorem enim firmitatem sortitur ma- trimonium ex ratione Sacramenti quam habet fidelium matrimonium: quam ex ratione con- tractus naturalis quam solum habet matrimo- nium consummatum infidelium; unde illud di- citur ratum, hoc autem non Cap. Quanto, de diuor. & Cap. finali, 28. ques. 1. Cum igitur possit Pontifex dispensare in matrimonio rato fidelium ut vidimus: poterit à fortiori in consummato infidelium. Ita Sanchez lib. 2. d. 17. numer. 2. Navar. lib. 3. consil. ait. de conuers. infideli. conf. 1. à num. 12.

Scio Patrem Vazq. vbi suprà hanc sententiam falsissimam esse dixisse: quam ego tanti viri ve- nia probabilissimam, primæque præferendam reor. Cui fauet Abbas Cap. Ex publico, num. 14. de conuers. coniugat. vbi ait, ex statuto Ecclesiæ per conuersionem solam alterius coniugis dissolui coniugium. Nec fundamentum apposi- tæ partis virget. Quia cum post factum Sacra- mentum nondum matrimonium illud sit con- summatum, minimè repræsentabit indissolubilem Christi Domini cum Ecclesia vniorem per carnem: unde putabitur matrimonium apud fidelium, quod Pontificis dispensatione dissol- ui potest.

DVBIVM XXIX.

*An dissoluatur, matrimonium ratum per
Religionis professionem.*

Non dirimitur matrimonij vinculum pro- fessione Religionis: unde alter coniux in sæculo manens minimè potest aliud inire con- iugium. Quia matrimonium indissolubile est ex iure diuino naturali à sua primæua institutione, ut constat ex Cap. vni. de voto in 6. lybi di- citur à Deo institutum esse, & accepisse indif- solubilitatem in statu innocentie. Sic quidā ut refert Glossa Cap. de conuers. coniugat. v. Rema- nere.

Sect. II. Dubia De Matrimon. Essentia. 69

mere. Henric. de Ganda. quodlib. 1. q. 39. Erasim. in cap. 7. ad Cor. Franc. Torenf. de sexta Synodo. Claud. Espenceus l. 6. de contin. c. 4.

Vinculum matrimonij rati omnino dirimitur solemniter alterius professione coniugis; & coniux manens in saculo est omnino solutus à vinculo, potestque liberè ad alias procedere nuptias. Conclusio est de fide definita ab Eusebio Papa, & habetur Cap. Decreta legalia, 27. quæ. 2. & à Ioanne XXII. & habetur in eius extratrag. Antiqua, de voto & ab Alexandro III. Cap. ex publico de conuers. coniugat. & ab Innocentio III. (ap. Ex parte tua, eodem titulo & nouissime in Tridentino sess. 24. can. 6. lib. 1. qui dixerit, matrimonium ratum non consummatur per solemnem Religionis professionem. alterius coniugis, non dirimi: anathema sit. Constat id ex usu Ecclesie, & Apostolorum traditione, quod D. Teclæ exemplo probat Sanchez. l. 1. d. 18. m. 2.

Omnino Problema dissoluitur, nec enim prima pars potest sustineri. Vnde minor Estium in 4. dist. 27. §. 4. hanc sententiam virorem vocat, innuens alteram veram esse: cum ipse fateatur, à Tridentino vti vnicè veram fuisse definitam. Infero, matrimonium ratum non dirimi per vota emissà à quibuscumque viris tertij Ordinis D. Francisci. Non enim solemniter proficuntur: sed votis simplicibus se illigant. Profecto quamvis olim dirimeretur vitæ Heremice in manu Episcopi, vel alterius Prælati professione eo quod sollemnis esset: iam non est, sed Heremice aut nulla, aut simplicia solummodo vota emittunt. Et quamvis dirimatur per solemnem trium, aut quatuor votorum professionem in Societate Iesu: non tamen dirimitur per vota Scholasticum, vel coadiutorum formatorum in ea emissà, sunt enim simplicia quamvis publice emittantur. Dirimitur autem per Clericorum, ac Monialium Ordinum Militarum sub clausura degentium professionem, quia sollemnis est. Denique non dirimitur per ascensum ad Ordinem Sacrum, vel ad Episcopatum, de Ordine Sacro definitum est à Ioanne XXII. extratrag. Antiqua de voto: & de Episcopatu constat ex Ecclesie usu, fatenturque omnes: quia ius de sola solemniter professione hoc statuit: votum autem Ordine Sacro annexum est per accedens sollemne: nec status Episcopalis quamvis perfectior sit, cum mors spiritualis non sit, repugnat ex natura rei coniugio, sed solo Ecclesie statuto: vitæ autem Monastice repugnat matrimonium postea contractum.

DVBIVM XXX.

An dirimatur, matrimonium per vota emissà à quibusdam feminis Religiosis quas Beatas vocitant.

Questio procedit de nonnullis feminis Religiosis D. Augustini, D. Dominici, ac D. Francisci, quæ collegialiter non viuunt, sed in propriis domibus, & Beata assolent vocitari. An per harum feminarum vota ratum coniugium dissoluatur? Non dissoluitur. Quia

solemniter non proficuntur, sed votis simplicibus se illigant. Sic Victor. in sum. de matr. m. mer. 2. §. 6. Sotus in 4. dist. 27. quæstion. 1. art. 4. Ledes. 1. part. 4. quæ. 63. art. 3. Sanchez l. 1. d. 8. num. 4.

Dissoluitur quidem. Quia feminae sollemnem professionem emittunt, substantque quamvis in propriis domibus Prælati regimini. Ita Hurtad. d. 8. diff. 6. num. 28. Basil. libr. 9. capit. 8. numer. 6. Leand. tract. 9. d. 11. quæ. 17.

Scio, Basilium probare ex Bonifacio VIII. Leone X. & ex earum feminarum Ordinum constitutionibus esse Religiosas substantialiter. At crediderim, probabilius esse contrarium. Vnde existimo per harum vota (simplicia quidem) minime dissolui coniugium, sunt tamen aliquæ Beatae tertij Ordinis D. Francisci, ac D. Dominici, quæ in communi viuunt, proficunturque ac veræ Religiosæ sunt, quarum professione ratum matrimonium proculdubio dirimitur.

DVBIVM XXXI.

An Equitum Militarum Ordinum.

gr. D. Ioannis votum, dirimat matrimonium.

Professione Equitum D. Ioannis, qui non viuunt in communi, nec uxores ducere possunt, matrimonium non dirimitur. Quia non verè, ac propriè Religiosi sunt cum proprium retineant, moreque secularium extra Claustra viuunt. Sic Sotus in 4. dist. 2. q. 1. a. 4. & l. 6. de iust. q. 5. a. 3. ad 3.

Dirimitur profecto. Quia & sollemnis eorum professio, aliàs non dirimeret matrimonium contrahendum, iuxta Cap. vnicum de voto in 6. & hi Equites verè ac propriè Religiosi sunt. Ita Nauar. l. 3. consil. tit. de conuers. coniugat. conf. 2. Cordu. in sum. q. 178. Henric. lib. 11. cap. 8. num. 6. Vega lib. 6. sum. casu 17. Sanchez lib. 2. d. 18. numer. 8. Basil. libr. 19. capit. 7. numer. 3. asserens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Azor. tom. 1. lib. 13. capit. 6. quæ. 4. Sancius in select. d. 49. num. 10. & alij.

Non dubito, quin matrimonium ratum dissoluatur professione Monialium & Equitum Militarum sub clausura degentium; quia sollemnis est. Nec iudico esse dubitandi locum circa Equites D. Ioannis, licet sub clausura non viuunt; quia eorum professio sollemnis est, & hi verè Religiosi, vt multi asseruere Doctores (præter affligatos) quos refert, ac sequitur Bobadil. Polit. lib. 2. capit. 19. m. mer. 11.

DVBIVM

DV BIVM XXXII.

An quando post matrimonium ratum vterque coniux communi consensu proficetur Religionem, dissolvatur matrimonium ratum.

243
Non dissolvitur.

Non dissolvitur. Quia quando vnus tantum proficetur, quantum in se est vinculo coniugij renunciat, & idem alter à vinculo illo absoluitur: dum autem vterque proficetur, neuter renunciat. Sic D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. quæstionum. 3. ad 1. Palud. quæst. 4. art. 1. concl. 2. num. 11. Palac. eadem dist. d. 2. Ledef. 2. part. 4. quæst. 6. art. 3. censet esse probabile. Idem indicat Sanchez citandus, & Henricus, libr. 11. cap. 8. num. 6. liter. D.

244
Dissolvitur plane.

Dissolvitur quidem. Quia hæc dissolutio non provenit ex iuris propriis renunciatione, nec enim sufficit ad eam vtriusque coniugis renunciatio, nedum vnus: sed oritur ex Christi Domini privilegio, qui hoc professioni concessit, eo quod mors spiritualis, & status perfectior sit: quæ ratio æque procedit, siue vterque, siue alter proficetur. Ita Sanchez l. 2. d. 20. num. 3. Ledef. & Henricus ubi supra. Hurtad. d. 8. diff. 3. num. 15. Leand. tract. 9. d. 11. quæst. 10. Ochaga. tr. 2. q. 6. num. 6.

245
Idem assero.

Idem assero. Idem affirmo, & moneo, haud esse audiendum Paludanum citatum docentem, non dirimi matrimonium, quando communi consensu alter proficetur, alter autem in saeculo continentia. Vouet: quia ambo sunt in proposito conformes. Hæc enim sententia tuta est minime: quia Trident. sess. 24. can. 6. & alij textus absolute decidunt, vinculum matrimonij rati, per alterius professionem dirimi.

DV BIVM XXXIII.

An professio habeat vim dissolventi matrimonium ex iure diuino positiuo.

246
Non habet vim dissolventi ex iure diuino positiuo.

Profectio non habet præfatam vim dissolventi matrimonium ratum & iure diuino: sed vel ex iure Pontificio, vel quia ex natura rei id professioni conuenit. Verum iure Pontificio dissolui docent Medi. l. 5. de contin. Sacerd. cap. 87. Vasq. 1. 2. d. 16. 5. cap. 7. Lessi. cap. 41. dub. 8. Coninch d. 26. num. 37. Hurtad. d. 8. diff. 4. num. 17. Ochagau. quæst. 5. num. 8. Ducuntur à sufficienti diuisione: quia non dissolvitur iure naturali diuino positiuo: Ergo solo Pontificio humano. Minor sequenti numero patebit. Dissolui verò iure naturali diuino, siue ex natura rei asserunt Couar. part. 2. cap. 7. §. 4. Ledef. 2. part. 4. quæst. 5. art. 2. Durand. Bellarm. & alij vsque ad duodecim, seu tredecim Doctores, quos citat Sanchez libr. 2. d. 19. num. 1. Ducuntur, quia professio mors civilis est: Ergo ex natura sua est sufficiens ad dissolvendum matrimonium ratum, non consummatum.

247

Professio habet vim dissolventi matrimo-

nium ratum ex iure diuino positiuo concedente Christo Domino id illi privilegium. Quia non competit professioni hoc ex natura rei, nec ex iure Pontificio: Ergo ex iure diuino positiuo. Primum probo, quia si competere ex natura rei, vel ex iure diuino naturali, non posset dici matrimonij ratum ex natura sua indissolubile: idem tale dici nequit, quod per causas naturales solui potest: ut ceteri contractus sunt dissolubiles, quia in eorum natura dantur causæ sufficientes dissolutionis. Certè si matrimonium ratum dissolueretur per superuenientem fornicationem, non diceretur ex natura sua indissolubile. Secundum ostendo, nempe id non provenire ex solo iure Pontificio: quia cum dissolutione matrimonij rati sit certissima, reduci debet in causam certam: incertissimum autem est, posse generali lege statui matrimonij rati dissolutionem: Porro initium huius consuetudinis non inuenitur in iure Ecclesiastico; sed à principio nascentis Ecclesiæ extat. Ergo credendum est, hoc Christi Domini privilegium per traditionem haberi, si igitur hoc non provenit professioni ex natura rei, nec ex iure pontificio, testatur, ut ei conueniat ex iure diuino positiuo. Ita Scot. Victor. vterque Sotus. Bartholom. & Petr. de Ledef. & alij, quos asserit, & sequitur Sanchez citat. num. 3. Rebel. part. 2. lib. 3. quæst. 4. sect. 2. numer. 12. Cornejo, & Machado, quos sequitur Leand. tr. 9. d. 11. q. 11.

Primam sententiam, & secundam satis esse probabilem eor. probabiliorem autem tertiam existimo. Hoc itaque privilegium Christus Dominus professionem donavit respectu matrimonij rati: quod noluit ei concedere respectu matrimonij consummati. Quia id significat indissolubile unionem Christi cum Ecclesia per carnem, & ratione iniunctæ proles & semina in saeculo relicta: & quia per commixtionem fiant coniuges vna caro, esset acerbum, eos diuidere.

DV BIVM XXXIV.

An Bimestre sit concessum sponsis ad proficendum in Religione, an ad liberandum de ingressu.

Premitto textum Cap. Ex publico conuers. con. Textus præfatus ex cuius intelligentia pedit huiusce quæstionis resolutio: Mandamus quatenus si prædictus vir eam carnaliter non cognoverit, & eadem ad religionem transire voluerit, recepta ab ea sufficienti cautione, quod vel ad Religionem transire, vel ad virum suum redire intra duorum mensium spatium debeat ipsam absolvas. Quæserim itaque, num bimestre præscriptum sit ad deliberandum de religionis ingressu, vel ad proficendum in Religione, non ad deliberandum de ingressu, ita ut teneatur sponsus Religionem ingrediens intra illud bimestre profiteri, vel matrimonium consummare. Quia illo Cap. Ex publico, præscribitur, ut debeat sponsa intra bimestre ad Religionem transire, vel ad virum redire. Transire autem, vel ingredi, Religionem, est ad professionem admitti, ut constat ex eodem Cap. Ex publico, ubi dicitur, alterius ingressu dicit

Seccio II. Dubia De Matrim. Essentia. 71

si dissolui matrimonium, quod de sola professione verificatur. Sic Innocent ad Cap. hoc. nu. 1. Abbas num. 11. Præposit. Cap. finali 55. Tabie. verb. Matrimonium 3. quæ. 3. n. 4. Nauar. sum. cap. 16. num. 27. Richard. in 4. dist. 27. art. 2. quæ. 1. ad 3. & Glossa Cap. statutus, verb. Habitum de Regularib. ubi dicunt, posse iudicem compellere sponsam ingredientem intra certum tempus profiteri.

251
Bimestre id datur ad deliberandum de Religionis ingressu, non ad profitendum: ad quod datur integer annus, qui à Iudice coarctari nequit. Quia hic annus non tantum datur in nouitij fauorem, vt Monastica vitæ experientur aueritatem: sed etiam in fauorem Monasterij vt experitur nouitij mores. Cap. Ad Apostolicam, de regular. Ergo quamvis Nouitius ob proprium factum iure suo spoliari valeat, non tamen poterit Monasterium. Ita Basil. lib. 9. ap. 9. nu. 2. Sotus, Paludan. Hostiens. Barthol. de Ledes. Capua, D. Antonin. Arnil. quos refert ac sequitur Sanch. libr. 2. d. 24. numer. 4. Horrad. d. 8. diff. 8. num. 3. 1. Coninch d. 26. dub. 4. Diana p. 4. ar. 4. resol. 233. Palaus d. 3. pu. 2. §. 5. num. 2.

252
Probabilior hanc partem iudico. Quia à iure antiquo non licet recedere abique textu expresso, & ne iuris correctio inducatur, debent verba in propriari vt doctissime probat Sanchez libr. 1. d. 17. num. 6. Ergo cum iure antiquo concederetur annus probationis Cap. Ad Apostolicam, nec Cap. Ex publico, expressè contrarium definit, sed tantum dicat, debere intra bimestre transire ad Religionem, quod potest intelligi de transitu per professionem, vel per assumptionem habitus nouitiorum: non debet intelligi de professione, vt ius antiquum seruatur illæsum.

DVBIVM XXXV.

An retenta opinione probabili num. 250. allegata dari sponsis bimestre ad profitendum, non ad deliberandum: Prescriptio hac sit correctæ per Tridentinum.

253
Dixi Dubio proximo probabilem esse primam partem asserentem, bimestre illud dari ad profitendum, non ad liberandum circa ingressum ad Religionem. Supposita autem hac probabili opinione, quæ fieri, num. Tridentinum ses. 25. cap. 15. de Regular. c. 15. statuens, nullum ad professionem admittendum esse, nisi transacto integro nouitiatu anno, correxerit illam sententiam, adeo vt post illud decretum nequeat sustineri: Non correxit, ideo cogendus est sponsus intra bimestre præscriptum profiteri, quamvis ætatem sexdecim annorum à Concilio requisitam non expleuerit. Quia lex posterior generaliter & indistinctè loquens, limitanda est per specialem antiquiorem, & iuxta illam intelligenda, nisi expressè verbis illi contradicat, sed & posteriores ff. de legib. ibi, Posteriores leges ad priores pertinent, nisi contraria sint. Sic Nauar. sum. cap. 16. num. 27. Vera Maia, solis, primarij Doctores Salmanticenses Iuris Pon-

tificij & Cæsarij cathedrarum apud Henriq. lib. 1. cap. 5. num. 8. liter. T. & probabile satis Sanch. l. 2. d. 24. existimæ.

254
Correxit planè, idèdque non potest probationis annus coarctari. Quia Tridentinum generaliter, & per verba, negatiua statuens, nè ante annum professio fiat, est generaliter, & in omni casu intelligendum, lex enim vniuersalis negatiua est intelligenda vniuersaliter: Cap. Solita, §. finali de maiorit. & obed. & l. de pretio, ff. de publ. in rem actio. quod procedit etiam quando maior ratio inuenitur, quare non debeat includere magis vnâ speciem, quam aliâ, vt docet Nauar. lib. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 40. & l. 3. tit. de conuers. coniugat. consil. 1. cuius ratio est, quia iuxta regulam Logicam negatio quiddid post se inuenit destruit, & eius oppositum ponit. Ita Henriq. citat. liter. F. asserens, sic tenuisse multos Iurisperitos, ac Theologos. Barth. de Ledes. de matr. dub. 64. Palaci. in 4. dist. 27. Manu. tom. 1. sum. cap. 259. num. 2. Vega lib. 2. sum. casu 500. Sanchez ubi supra. & in hanc magis videtur Nauarius inclinare, licet neutram definit.

255
Hoc probabilius puto, quia oppositæ partis fundamentum solummodo verum esse iudico, quando non constat ex lege generali specialem corrigere: ex eius decreti ratione (scilicet, vt nouitius agnoscat, quam vitæ rationem suscepit eiusque difficultates experiri) colligitur, voluisse corrigere.

DVBIVM XXXVI.

An si sponsa duodenis ad Religionem transeat, & eneatur sponsus expectare usque ad Decimum sextum eius annum, quo professionem emittat.

256
Non tenetur expectare, sed cogenda est sponsa intra bimestre præscriptum à Cap. Ex publico, profiteri. Quia decretum huius Capituli non est correctum per Tridentinum ses. 25. cap. 15. de Regular. Sic Doctor Vera Maia, solis primarij Salmanticensis Academiae Moderatores, apud Henriq. lib. 12. cap. 5. numer. 8. liter. T, Nauar. sum. cap. 26. numer. 27. Sanchez libr. 2. d. 24. numer. 4. probabile esse docet.

257
Tenetur expectare quadriennio, nec cogenda est sponsa intra bimestre profiteri. Quia iuxta Tridentini decretum corrigens Capituli Ex publico, præscriptionem, nequit sponsa usque ad decimum sextum annum expletum profiteri. Ita Sanchez citat. num. 7. Basil. libr. 9. cap. 9. num. 2. & 3. Palaus d. 3. panct. 2. §. 5. num. 1. Henriq. citat. liter. F. asserens, sic fuisse confirmatum à Regia vallisoleti Cancellaria. Barthol. de Ledes. Vega, Palac. Rodrig. & alij, quos refert Sanch. ubi f.

258
Hanc sententiam longè probabiliorē esse puto, imo certam omnino ob Cardinaliū declarationem, quæ extat apud Farinac. ad ses. 25. Trident. is. quæ sic se habet: Mulier si duodecim annis maiori intra duos menses ingredietur Monasterium, & habitum susceperit, & deinde expleto decimo sexto anno, & elapsa anno proba-

COBAR
de Mon
III. IV
IV

probationis, professionem emittat, iuxta hoc decretum interea vir expectet, donec a suis probationis habeatur, & professio sit emissæ. Adhærim ex eadem declaratione Sacre Congregationis, idem dicendum esse, si sponsa Religionem D. Francisci de Paula ingrediatur, in qua professio non emittitur antè annum decimum octavum. Non enim potest compelli, ut decimo sexto anno completo profiteatur.

DVBIVM XXXVII.

An bimestre concessum sponsis ad deliberandum debeat, necessario continere omnes & solum illos dies, quos menses tunc occurrentes continent.

259
Continere nõ
debent dies
mensis occu-
rentis.

Non debent necessario continere omnes & solum illos dies, quos menses tunc occurrentes continent iuxta Kalendarij ordinem: sed sufficit singulos menses vincti supra octo dies continere, ex quibus quatuor hebdomadæ conflantur: vel ad summum triginta dies. Quia huiusmodi dierum numerus sufficit præcipue in moralibus ut integri menses valeant vocitari. Sic nonnulli Doctores, quos pressio nomine memorat Sanchez lib. 2. d. 24. num. 14. citans Menochium lib. 2. de arbitrar. centur. 1. casu 50. qui docet horum dierum numerum ut duos integros menses constituent, prudentum arbitrio relinquendum.

260
Debetur hõse
dies continere.

Bimestre illud ad deliberandum de Religionis ingressu præscriptum continet omnes ac solum illos dies, quos menses, qui tunc occurrunt continent iuxta temporis occasionem, verbi gratia si conflant matrimonium iniri prima Ianuarij die; mensis ille constabit triginta & vno diebus, & alter bimestris mensis viginti & octo solummodo constabit: unde sponsa habebit ad deliberandum solummodo quinquaginta novem dies: nam vnus mensis longior, alter brevior occurrit. Quia Ianuarius non potest dici integer mensis constans solum triginta diebus, nam vna dies deficit. Nec Februarius indiget duorum dierum additione, ut integer mensis iuxta ritum Kalendarij possit vocitari. Ita Sanchez citat. num. 15. Basil. lib. 9. cap. 9. num. 5. Palans d. 3. punct. 2. §. 5. nu. 4. Leand. tract. 9. d. ii. quæst. 23.

261
Hac tenore,
ocpono.

Quando lex vel statutum concedens mensum, disponit, à quo tempore mensis incipiat, ut à die electionis, vel à die per Iudicem designanda: tunc accipitur mensis secundum quod occurrit in Kalendario, & quod ex illo mense deficit, de sequenti accipitur: & ita habebit mensis ille triginta dies, vel triginta vnum, ut in Kalendario occurrerit. Ex gr. electio fieri debet intra tres menses à die vocationis & talis dies fuit vigesima quarta Ianuarij, deficient vltique ad numerum triginta vnus dierum, quibus constat Ianuarius, septem dies: vigesima igitur quarta dies Aprilis erit vltima trimestris; quia Ianuarius accipit à Februario dies septem, & totidem Februarius à Martio, & totidem Martius ab Aprili. Sic ergo computandum bimestre sponsis præscriptum ad deliberandum circa Re-

ligionis ingressum. Computantur autem dies hi de momento ad momentum. Quia tempus incipiens ab aliqua die determinata, regulariter de momento ad momentum computatur, ut expresse habetur lib. 3. §. Minorum, ff. de minorib.

DVBIVM XXXVIII.

An si bimestre sponsis concessum, ad deliberandum circa Religionis ingressum includat mensem Februarium: dies bissextus sit pro vnica die computandus.

Non est computandus pro vnica die, sed pro vno, & altero: nec enim eo quod ille dies creuerit in Februario, accipiendi sunt iuxta exemplum adductum Dubio proximo) sex à Martio dies, sed septem ad complendum bimestre. Quia dies Februarius accrescens est ipsius Februarij. Sic Cardin. ad Cap. Licet de supplen. neglig. l. valet sine. Lambertin. de iure patro. l. 2. p. 1. q. 1. a. 14.

Computandus est pro vnica die. Quia sic deciditur (ap. Quasiuit, de verbor. signific. & leg. Cum bissextus, ff. eodem ritu o. & l. 3. §. Minorum, ff. de miror. Ita Doctores ad præfata iura.

Equidem distinguendum generatim reor. In favorabilibus in mense bissextili duo dies pro vno cedunt secus in odiosis. Unde suspensus (v. gr.) per mensem si incipiat mensis Februarius bissextilis poterit celebrare vltima Februarij die. Hoc tamen intellige, quando computantur menses vel annuum si computentur dies, ut si dicatur: sis suspensus quadraginta diebus, computabitur bissextus; quia est verus dies: & sic erunt illi duo dies. At in casu nostro nihil prodest, vel officit dies bissextus; quia bimestris illius vnus, & alter mensis accipitur prout occurrat in Kalendario, ut prælo Problemate vidimus.

DVBIVM XXXIX.

An index possit prorogare, aut coartare bimestre concessum sponsis ad deliberandum de Religionis ingressu.

Quæritur, num bimestre concessum sponsis Cap. Ex publico, de conuers. coningat, ad deliberandum de Religionis ingressu, sit aded præscriptum, ut nequeat illud prorogare, aut coartare vel sit arbitrium? Nec coartare, nec prorogare potest. Quia quamvis ex causa valeat Index regulariter terminum à lege præscriptum restringere, vel prorogare, ut docet Barthol. l. 2. num. 4. ff. de sentent. & re iudic. at id non procedit, quando lapso termino, apponitur pena priuationis, vel alia similis, ut asserit Molina l. 2. de primog. c. 14. nu. 19. cum Paldo; Felino, ac Decio, sed hoc bimestre ponitur à iure & eo transacto, priuatur sponsus iure amplius delib-

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 73

berandi, & excommunicandus est, si abneget debitum: Ergo. Sic Glos. Cap. ante penult. v. Nec acquiescit. dist. 6. 2. & Cap. coniuges v. Prima, 27. q. 2.

Coarctari, vel prorogari potest Iudicis ad arbitrium Quia licet quando datur terminus à lege absque Iudicis ministerio, nequeat Iudex restringere, vel prorogare cum non sit supra legem; tamen est, ubi datur ministerio Iudicis: ut contingit Cap. Ex publico, ubi non signatur bimestre, sed mandatur Iudici, ut designet. Ita Nauar. sum. cap. 16. num. 27. Richar. in 4. dist. 27. art. 2. quæst. 2. ad 1. Barthol. à Ledef. de matr. dub. 71. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 242. Syluest. verb. Debitum, quæst. 1. causa 4. Rosel. num. 1. Armil. num. 5. Sanchez lib. 2. d. 74. num. 11. Hurtad. d. 8. difficut. 8. initio. Villalob. tract. 13. difficut. 2. num. 3. Palaus d. 3. punct. 2. §. 5. num. 5.

Hoc certum esse reor. Attamen non debet facile Iudex à bimestri discedere, sed exigenti gravi causa: cum iuris sit terminus. Prima autem sententia doctrina vera est, quando terminus lege præscribitur absque Iudicis ministerio, ut contingit in termino ad appellandum concessio.

DVBIVM XL.

An coniux, qui non inuenit Religionem inire, teneatur, intra bimestre debitum petenti coniugi reddere.

Teneat planè. Quia bimestre id solum conceditur à Iure coniugatis, qui gerunt animam Religionis incunde: ut colligitur ex Cap. Ex publico, de conuers. coniugat. Sic Nauar. cap. 16. num. 27. Angles, Medi. apud Sanchez citandum. Hurtad. d. 8. difficut. 8. Palaus d. 2. punct. 2. §. 5. num. 7. Coninch d. 26. dub. 4.

Non tenetur, donec bimestre transeat. Quia id tempus conceditur Cap. Ex publico, ad deliberandum circa Religionis ingressum: quamvis autem hodie neuter coniux ingredi intendat, potest tamen postmodum propositum in melius commutare. Ità D. Tho. in 4. dist. 27. quæst. 2. art. 3. quæst. iunc. 2. ad 2. Bonau. ibi art. 3. quæst. 1. Palaus d. 3. quæst. 1. art. 1. num. 4. Sotus quæst. 1. art. 3. Henric. lib. ii. cap. 15. num. 7. Basili. l. 9. c. 9. num. 7. Sanch. l. 2. d. 24. n. 25. Diana p. 10. tract. 14. resol. 22. Leand. tract. 9. d. 5. q. 25.

Hanc partem probabiliorè reor ob fundamentum illud, & quia existimo cū D. Thoma citato, id bimestre non tantum concedi ad deliberandum de Religionis ingressu; sed etiā ut sponsi necessaria solemnitate nuptiarum præparent: & ne sponsus cito sibi traditam sponsam parui pendat: plus enim eam faciet, si traditio differatur.

DVBIVM XLI.

An qui ante matrimonij consummationem Religionem ingreditur, & intra annum nonitatus in coniugium fraudem, varios Ordines mutat: possit compelli à Iudice, ut eligat Religionem, in qua vel transacto probationis anno profiteatur, vel ad coniugem redeat.

Compelli non potest. Quia ità Sacra congregatio præscripsit hinc verbis, quæ Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

Leand. tr. 9. d. 5. q. 27. ex Farinacio transcriptis Quia Canones permittunt, ut quis post ratum matrimonium, Religionem ingredi possit; quid sit, si unam Religionem ingressus, de una transeat ad aliam, aut plures, & ita tempus professionis differatur: an talis compelli possit ad tempus hoc breuiandum: maxime cum iste transiit ex una Religione ad aliam fieri videatur in fraudem eius, qui in saeculo remansit? Congregatio anno 1588. respondit, non posse compelli. Sic Cardin. Congregatio.

Compelli potest. Quia alias hæc fraudulenta mutatio Religionum alterius sponsi remanentis, & expectantis in saeculo cederet. Ita Sanch. l. 2. d. 24. num. 9. Palaus in 4. dist. 27. quæst. 2. concl. 2. num. 14. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 21. §. 1. Henric. lib. ii. cap. 14. num. 3. Coninch d. 28. num. 45. Gutier. cap. 54. nu. 33. Palaus d. 3. punct. 2. §. 5. num. 5.

Certe si alter sponsus nimium differat matrimonium consummare vagando de una Religione in aliam intra nonitatus annum: potest Iudex, dato termino peremptorio, eum compellere ut in una Religione maneat, in qua completo nonitatus anno, profiteatur, vel ad alterum redeat sponsum, ut matrimonium consummare valeat. Magnum enim alias sponsio in saeculo manenti ferretur incommodum, qui diu imò toto vitæ spatio posset primo ligatus manere coniugio nec aliud inire. Porro Sacra Congregatio solum intendit, non posse compelli coniugem ad hoc, ut antequam expleat probationis annum, profiteatur.

DVBIVM XLII.

An ad consummandum matrimonium ita ut non liceat iam ad Religionem transire, sufficiat, penetratio vasis, absque seminis receptione.

Sufficit quidem. Quia una ex causis ob quas Christus noluit id privilegium matrimonio consummato concedere, fuit, ut evitaretur damnatum secutum sponsæ, quæ minus apta alij matrimonio maneret: At non minus inepta manet in hoc casu, quam si vir seminasset: Ergo. Sic Medina l. 5. de contin. c. 79. Petr. Ledef. de matr. q. 61. Rodrig. to. i. sum. c. 239. n. 1. & alij apud Sanch. l. 2. d. 21. n. 4.

Minimè sufficit, sed necessariò requiritur, ut semen virile vas sponsæ subintret. Quia copula carnalis, per quam consummatur matrimonium est ea, per quam coniuges una caro efficiuntur, ut constat tum ex significatione, signat enim matrimonij consummatio per eam carnis unitatē, Incarnationis mysterium, per quod Christus Dominus per carnis unitatē est Ecclesie coniūctus: tunc etiā quia Alexand. III. Cap. 2. de conuers. coniugat. ubi dixit, posse coniugē ante copulam ad Religionem transire, subdit rationē: Quia cum nō fuissent una caro simul effecti, unde apertè sentit, talem eebere esse copulam, per quam una caro efficiantur: sed dū semen nō recipitur intra fornicium claustrū non efficiuntur una caro, ut clarè colligo ex Cap. Lex, quod est Benedicti Pape, 27. q. 2. ibi: Propter unitatem sanguinis

COBAR
of Mon
III. IV
IV

sanguinis iuncti verbis precedentibus: dixerat enim non aliter fieri vnam carnem, quam si carnali copula sibi cohæreant: & iussit hæc: Neque oculum parit propinquitatem, quod nullam facit sanguinis commixtionem, id est feminis. Ita D. Tho. in 4. dist. 44. art. 1. q. 2. ad 2. D. Bonau. q. 1. Sotus dist. 27. q. 1. art. 1. Henric. lib. 11. cap. 8. num. 8. & cap. 11. num. 13. Sanch. citat. nu. 5. Basil. lib. 9. cap. 10. num. 1. Villalo. tract. 13. diff. 13. nu. 1. Bauni. ques. 15. de matr. Ochaga. tract. 2. ques. 6. nam. 1. Hurtad. d. 8. diff. 9. num. 35. Valer. v. Matrimonium, diff. 11.

275
Probabilior
mihi hæc sen-
tentia.

Hæc sententia mihi admodum est probabili-
or. Quia ea copula requiritur ad consumma-
tionem matrimonij, quæ apta est ad genera-
ndum, alias copula sodomitica consummaret
matrimonium, quod est absurdissimum: ex pe-
netratione autem vasî abque seminis effusio-
ne non potest sequi generatio. Et quia vltra si-
gnificationem potissima indissolubilitatis ma-
trimonij consummati ratio est iniuria prolis:
quæ esse non potest abque seminis rece-
ptione.

DVBIVM XLIII.

An ut matrimonium censeatur consumma-
tum requiratur, ut etiam semina semen
emittat.

276
Non requiri-
tur.

Id non requiritur. Quia semen femineum
necessarium non est ad generationem, teste
Philosopho l. 1. de generat. anim. c. 2. & Galeno
sibi contrario l. i. de sanit. tuen. c. 1. & l. 2. de natu-
ral. facult. c. 3. Avicena l. 9. animal. c. 1. Sic Syl-
uest. verb. Matrimonium 8. qu. 15. dist. 2. Rosel.
v. Impedimentum, impedim. 14. num. 9. Tabien.
eodem v. impedim. 4. q. 2. num. 3. D. Antonin. 3. p.
tit. 1. cap. 11. ante §. 1. Sotus in 4. dist. 27. qu. 1. a.
4. Henric. l. 11. c. 8. num. 8. liter. N. & c. 15. num. 3.
Barthol. a Ledes. de matrim. dub. 40. concl. 5. Vega
l. 3. sum. casu 157.

277
Requiratur
quidem.

Requiratur planè. Quia ad matrimonij con-
summationem requiritur copula, ex qua se-
qui possit generatio: sed nisi semina seminet,
non potest ex ea copula sequi generatio, vt
docent Hippocrat. & Galen. quos refert
libel. 8. Metaphys. ques. 17. Ergo non censetur
matrimonium consummatum. Ità Lopez
part. 2. instr. capit. 50. Hurtad. d. 8. diff. 9.
& d. 10. diff. 1. Diana part. 4. tract. 2. resol.
43. D. Tho. Hostiens. Hugo, & alij apud San-
chez l. 2. d. 21. n. 11.

278
Auctoritas re-
solutio.

Profecto ad hoc vt matrimonium censeatur
consummatum, non est attendendum,
an semen mulieris sit necessarium ad ge-
nerationem, quia (vt vidimus) æque pro-
babiliter pro vtraque parte potest id su-
stineri: sed solum ad seminationem
eius, qui precipuum lo-
cum in generatione
obtinet.

DVBIVM XLIV.

An ut matrimonium dicatur consumma-
tum, nec possit sponsus Religionem inire,
sufficiat, quod virile semen sine arte ali-
qua, siue demonis ope in vas recipiatur
sponsæ abque copula, aut vasî penetra-
tione.

Sufficit. Quia ea seminis profusio sufficiens
est generationi, per eamque sponsi vna ca-
ro efficiuntur. Sic D. Antonin. 3. p. tit. i. c. 1. ante
te §. 1. Corda. in sum. q. 178. Sotus in 4. dist. 17. q.
1. a. 4. Henric. l. 11. c. 15. nu. 3. Neuo, Rosel. Syl-
uest. Tabie. Greg. Lop. quos citat, & sequitur
Sanch. l. 1. d. 21. n. 2. Hurtad. d. 8. diff. 9. & d.
10. diff. 1. Filliac. & Villalob. penes Leand. r.
9. d. 5. q. 30.

Non sufficit. Quia per huiusmodi seminis
in femineum vterum immisionem illi non
sunt facti vna caro, nec sibi adhæserunt. Ità
Martin. de Albiz in manuscr. d. 17. de matr. dub.
1. Basil. l. 7. c. 12. num. 2. Leand. citat.

Licet Thomas Sanchez primam senten-
tiam vt certam supponat, tanti viri veniæ ego Cambr. ep.
valde dubiam existimo, & multis scrupulis
agnatam, qui vix humano iudicio valeant de-
finiri. Vtrumque ego requisierim, & coniun-
ctionem, & intra vas seminationem, vt ma-
trimonialis copula vocetur.

DVBIVM XLV.

An copula ante initium matrimonium habita sit
sufficiens, ut matrimonium subsequutum con-
summatum dicatur.

Sufficiens est. Quia matrimonium sequens
ad copulam retrahitur precedentem, &
illam ita confirmat, vt prolem ex ea habitam,
legitimam efficiat. Cap. Tanta, qui filij sint legit.
Ergo similiter confirmabit, vt censeatur habi-
ta post matrimonium, illudque consummet.
Sic Hypolit. singul. 50. citans Claudium, &
Sylvam nuptial. & in hac parte Baldus incli-
nat ad Cap. Licet, de translat. Episc. quamvis
nihil definiat.

Non est sufficiens. Quia matrimonium so-
lummodo consumatur per matrimonialem co-
pulam, illa verò est fornicaria. Ita Sanch. l. 1. d.
21. n. 13. Henric. l. 11. c. 8. n. 8. Sotus, Vega, & alij
duodecim Doctores, quos Sanchez citat. Basil.
l. 9. c. 10. n. 1. Gutier. de matr. c. 52. n. 22. Villalob.
tr. 13. diff. 13. n. 1.

Hanc partem certam puto, primamque pa-
rum aut nihil probabiliter habere. Quia
quamvis illa fictio admittatur in fauorem Pro-
lis, quæ non deliquit, æquum non est, eam fa-
uore parentum delinquentium admitti, contra
Regul. l. siue hereditaria. ff. de nego. gest.

DVBIVM

Sectio II. Dubia De Matrim. Essentia. 75

DVBIVM XLVI.

*An copula per vim intra bimestre extorta
sufficiat, ut matrimonium dicatur con-
summatum, & sit omnino indissola-
bile.*

¹⁸⁵ **N**on sufficit, & ita professione secuta, vel Pontificia obventa dispensatione, matri-
monij vinculum dirimitur. Quia matrimonium
consummatum vnionem Christi Domini cum
Ecclesia per carnem repræsentat, indeque om-
nimodam indissolubilitatem sortitur: Ergo per
eam sola consummabitur, quæ hanc vnionem re-
præsentare potest: sed huiusmodi est sola copula
voluntaria, cum vnio Christi voluntaria fuerit:
Ergo per vim extorta minime sufficit. Palud. in
4. dist. 27. q. 3. a. 2. concl. 1. n. 10. probabile hoc ef-
fe aliter. Tenent Henric. Cap. finali. n. 4. de pon-
t. d. iur. Arnul. v. Diuortium, n. 6. & alij apud
Durand in 4. dist. 27. ques. 2. num. 14 qui etiam
num. 11. probabile esse fateatur. Abbas Cap.
2. de conuers. coniugat. sine Syluest. verb. Di-
uortium quæstion. 5. asserens non videri spon-
sam communicasse suum corpus, cum inuita sit
cognita.

¹⁸⁶ Sufficit eiusmodi copula, vt matrimonium
consummatur consummatum, & indissolubile. Quia
ea copula vi extorta efficiuntur coniuges vna
caro, vt constat ex Cap. Discretionem, de eo, qui
cogn. consang. vbi definitur, inde affinitatem
oriri: quod nullomodo contingeret, nisi effice-
rentur vna caro. Certe copula ex qua oritur af-
finitas consummat matrimonium: cum ergo co-
pula violenta sufficiens sit, vt oriatur affinitas
consummabit matrimonium. Ita Victoria de
matr. num. 25. Henric. l. i. c. 8. n. 10. Sanch. l. 2.
d. 22. n. 4. citans duodecim Doctores. Hurtad. d.
8. dist. 9. Basil. l. 9. c. 10. n. 2. Laym. tr. 10. p. 4. c. 6.
n. 3. Coninch, & Bauni. quos citat, & sequitur
Leand. tr. 9. d. 5. q. 32.

¹⁸⁷ Hoc quidem tanquam certum teneo. Quia
ex parte viri libere fuit consummatum matri-
monium: Ergo ex parte eius est omnino indif-
solubile, quamvis sponsa proficereat: at cum
matrimonij vinculum claudicare nequeat, idem
erit ex parte sponsæ. Assero autem, violentam
copulam Christi vnionem cum Ecclesia quoad
substantiam repræsentare, quia sunt coniuges
vna caro, sicut Christus Dominus per carnem
est vnus Ecclesiæ: licet nō quoad modum; hæc
enim vnio spontanea est, illa autem violenta.

DVBIVM XLVII.

*An sponsa intra bimestre vi cognita possit
ad Religionem transire.*

¹⁸⁸ **N**on potest. Quia omnia iura clamant, ma-
trimonio consummato, neutri coniugi, al-
tero inuito, licere ad Religionem transire: cum
ergo non distinguant, vtrum copula vi, vel
sponte habita sit, nec nos distinguere debemus
Cap. Consultuisti, 2. quæst. 5. Sic Barth. & Mar-
ti de Ledes. Couar. Henric. Sotus, & alij nonem
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II

Doctores, penes Santium citandum. Basil. lib. 9.
cap. 10. num. 2. Diana part. 3. tract. 4. reso. 242.
Gutier. cap. 54. num. 28. & 29. Leand. tr. 9.
d. 5. q. 33.

Potest planè. Quia sponsis grauem intulit
iniuriam coniugi, cum non haberet ius copu-
lam extorquendi ante bimestre concussum, Cap.
ex publico, de conuers. coniugat. & illa non po-
test aliter ius suum recuperare nisi per ingres-
sum. Ergo potest Religionem inire. Certe dolus
nemini debet patrocinari, nec viri culpa bonum
alterius impedire: nè culpæ reus inde commo-
dum reportet. Cap. Ad nostram, de empt. & ven-
dit. Ita Reginald. l. 31. n. 59. Laym. tr. 10. p. 3. c. 6.
n. 3. Hurtad. d. 8. dist. 9. Petr. de Ledes. q. 61. a. 1.
Rodrig. c. 2. q. 1. 2. Glof. ad Cap. finale. Præpos.
Ioan. Andri. Cardin. Abbas, Felin. Bald. Angel.
Hyppolit. Turrec. Syluest. Armil. Palud. & alij,
quos refert, & sequitur Sanchez lib. 2. d. 12.
num. 5.

Hanc partem reor esse probabiliorē. Quia
sine sua culpa nemo debet suo iure privari. Cap.
Discretionem, de eo qui cognouit con. anguin. Cum
ergo scemina inuita, & absque sua culpa fuerit
cognita, non debet iure, quod habebat, in-
grediendi Religionem, prauui. Et quia be-
neficium iuris auferendum non est à scemina,
quæ dissentit. Cap. Indultum, de regulis iuris
in 6. Ergo.

DVBIVM XLVIII.

*An quando sponsa non vi præsisa, sed me-
tu cadente in constantem virum à sponso
fuit oppressa possit Religionem inire.*

¹⁹¹ **N**on potest. Quia idem non est vi opprimi,
ac metu vis enim omnimoda priuat liber-
tate, non autem metus l. 1. c. 2. ff. de eo, quod met-
cau. Sic Ioan. Andri. Præpos. Cardin. Syluest. Ar-
mil. Greg. Lop. Perez, Palati. quos refert San-
chez l. 2. d. 2. n. 11. docens hanc sententiam la-
tis esse probabilem.

Potest quidem. Quia ratio, ob quam permit-
titur ingressus, quando copula vi extorta est,
non est voluntatis defectu, sed ratione iniuriæ
illatæ, & iniustitiæ à sponso admissæ: At similis
iniustitia est, quando timore graui copulam ex-
torfit. Ita Ledes. l. 2. p. 4. q. 63. n. 3. Petr. de Ledes. de
matr. q. 61. a. 1. Sanch. d. 12.

Ego quidem existimo idem esse de violentia
ac de timore dicendum. Quare in vtroque casu
posse sponsam Religionem ingredi, iudico esse
probabilius.

DVBIVM XLIX.

*An lethæter peccet sponsus vi, vel timore
grauis extorquens copulam intra
bimestre à sponsa.*

¹⁹⁴ **S**cio, quando transactum est iam bimestre,
sponsum non peccare; quia iure suo vitur
exigendo debitum, quod non potest sponsa
inistè denegari. Hoc tamen intelligo, quan-
do tentatis aliis mediis pacificis, nollit
ad huc

adhuc sponsa. Quæsierim verò, utrum intra illud bimestre sponsus cogens lethaliter delinquat?

295 Non delinquit. Quia non infert iniuriam sponsæ, quæ adhuc potest Religionem inire: sed sibi potius, qui ante sponsa Regularis obitum non potest aliam ducere. Sic Manu. *l. 1. m. 1. sum. c. 239. n. 2.*

296 Delinquit lethaliter. Quia aufert corporis integritatem, dum non habeat ius donec bimestre transeat. Et quia fortè ex ea copula sequetur proles, ob quam sponsa ab ingressu impeditur. Ità Sanch. *l. 2. d. 22. n. 15.* Sotus *in 4. dist. 29. q. 1. a. 4.* Petr. Ledes. *q. 61. a. 1.* Leand. *tr. 9. d. 1. q. 34. & alij.*

297 Hoc mihi certum. Quia potest sponsus id gerens, in foro externo puniri ut docet Bald. & Salic. quos refert Anto. Gomez *l. 80. Tauri, n. 39.* Pro culpa autem veniali plecti in foro externo, esset iniquum. Verum Sotus hanc temperat sententiam, quando sponsa affirmaret, vel se Religionem ingredi in hoc enim casu ait, peccare lethaliter sponsum cogentem. Attamè aptius Ledes. citatus absque ea limitatione locutus est. Undè hoc etiam in casu existimo esse culpam lethalem; quia licet sponsa tunc non præmeditaretur, Religionem inire, forte eo bimestri per ius sibi concessum, meditabitur, cui quidem resolutioni sponsus obstat, extorquens copulam hanc sibi debitam.

DVBIUM L.

An sponsa per vim oppressa ante expletum bimestre, possit receptum semen mox expellere.

298 Quæstio procedit de sponsa vi oppressa intra bimestre non ab sponso, sed ab alio. Suppono enim eam ab sponso vi cognitam, id minime posse gerere, quia iniuria est multo levior, nec infamiam patitur, & damnum non est adeò grave. Nec de femina per metum à quocumque cognita loquor, quia copula fuit voluntaria, & cum peccato admixta; unde piaculum grave esset seminis pullionem procurare, igitur.

299 Non potest femina, quæ intra bimestre vim patitur, in continenti conari ad semen iam receptum emittendum. Quia est intrinsece malum ordinatum semen ad sobolis propagationem expellere, neque id villo fine potest honestari. Sic Basil. *l. 9. c. 10. n. 4.* Leand. *tr. 9. d. 5. q. 35.*

300 In continenti potest, postea minimè. Quia (ut docet Sotus *de iust. l. 5. q. 1. a. 8.* Bannes *2. 2. q. 64. a. 7. dub. 3.* ad 2. Manu. *to. 1. sum. c. 136. n. 15.*) licet privata auctoritate furem in continenti ubi furtum arripuit, donec in loco tuto sit constitutus, percutere, & ea defensa reputatur. Ergo similiter reputabitur defensa, cum statim ac semè receptum est, femina vim passa, expellit: secus quando iam semen habet possessionem, & est quasi in loco tuto constituta: tunc enim non erit defensa, sed intrinsece malum. An non posset femina vim passa quocumque tempore membrum virile extrahere, si posset, quamvis semen effundendum esset? Ita planè, quia non tenetur id pati. Ergo mox ac effusum est potest similiter expellere: quia cum nondum semen habeat perfectam valis possessionem, adhuc quasi in

fieri, & in ipsa effusione esse reputatur. Ità Sanch. *l. 2. d. 22. n. 17.*

Ego quidem, si dum femina reluctatur, semen extra vas effunderetur, à piaculo liberam iudicarem. At semel effusum, atque receptum, cuius nullus alius est usus nisi in ordine ad generationem, emittere turpissimum esse reor. Neque verò quia femina posset, dum vim patitur, virile membrum extrahere, ideo potest & semen iam receptum emittere. Nam aliud est impedimenta apponere, dum quasi in via est ad consummationem violentus aggressor: aliud verò semen eiicere, cum iam ad finem peruentum est. Hoc teneo, nec ideo tamen mei Thomæ Santij sententiam improbabilem esse putam. Quæ quidem non benè à Basilio ac Leandro est, (eorum venia) perspecta. Non enim ille hoc asserit de sponsa vi oppressa à proprio sponso intra bimestre, sed ab alieno quocumque, ut propriis, distinguit in terminis.

CAPVT XI.

Circà causam efficientem matrimonij, quæ est Consensus.

DVBIUM LI.

An vinculum matrimonij de potentia Dei absoluta possit consistere sine mutuo coniugum consensu.

301 Deo certa absque controuersia suppono. Vnè est, si loquamur de matrimonio casualiter, id est, in quantum est contractus humanus à propria voluntate tanquam à causa confurgens per nullam potentiam posse abique mutuo consensu consistere: Quia tunc consensus est de intrinseca contractus ratione; & sicut actus intellectus eo quod vitalis sit, per nullam potentiam potest abique intellectu produci, ita contractus humanus, qui oritur à voluntate tanquam à principio vitali esse nequit absque eius consensu. Alterum est, Deum posse dare viro potestatem in corpus femine, & contra absque illorum consensu. Quia Deus habet maius dominium in coniugum corpus, quam ipsimet: Cū ergo possint ipsi eo quod sint domini proprii corporis, dominium illius transferre à fortiori Deus poterit. Est autem difficultas: Cum matrimonium non sit ius utendi alterius corpore, nec mutua obligatio, sed vinculum, quo coniuges obligantur: utrum vinculum hoc consistere possit de potentia Dei absoluta abique illorum consensu?

Potest consistere. Quia Deus potest efficiētis causæ vices supplere, ut calefacere absque igne; consensus autem mutuos solū est causæ efficiētis huius vinculi. Sic Sotus *in 4. dist. 27. q. 1. a. 2. con. cl. 1.* Victor. *relect. de matr. p. 1. n. 4.* Ledes. *p. 4. q. sensu. 47. a. 1.* Hentiq. *l. 1. c. 1. n. 3.* Vega *l. 4. sum. c. 73.* Barthol. Ledes. *dub. 16.* Petr. Ledes. *q. 45. art. 1. dub. 1. concl. 4.* Valent. *to. 4. d. 10. q. 3. p. 1.* Coninch *d. 24. n. 49.* Hurtad. *d. 3. diff. n. 17.* Diana *par. 8. tract.*

Seet. II. Dubia De Consensu recto. 77

11. 1. 2. 3. citans Meratiū, Anerſum, Tannerum & Calpenſem Imo addunt Marti. de Ledef. & Victoria, Deum de facto hoc feciſſe in Adæ & Eæe matrimonio, Quos Deus coniunxit. Matt. 19. & etiam in coniugio Oſeæ, ac fornicæ fornicariæ.

104
Conſiſtere non poteſt. Quia conſenſus eſt de matrimonio eſſentia; matrimonium enim eſſentialiter eſt coniunctio animorum coniugum, quæ coniunctio nequit aliter intelligi niſi per conſenſum unionem. Ita aliqui D. Thomæ diſcipuli, teſte Petro de Ledef. citato, concl. 3. Sanchez lib. 1. d. 2. 6. num. 5. ſupplem. Gabr. in 4. diſt. 27. q. 1. Adria. q. 2. de matr. dicens, id eſſe indubitatum. Cornejo d. 3. de matr. dub. 1. Baſil. l. 1. c. 1. n. 4. Ochagau. tr. 2. de Sacram. qu. 8. n. 2. Leand. tr. 9. d. 6. q. 3.

105
Hoc verius exiſtimo. Quia nequit Deus conſtituere relationem in aliquod cum vero actu formalis illius abſque eius fundamento, vt paternitatem in aliquo, per quam verè pater dicatur, abſque generandi actu: ſed matrimonium eſt relatio inter coniuges, conſenſus autem eſt fundamentum: Ergo implicat matrimonium eſſe abſque proprio conſenſu. Certè primam ſententiã probabilẽ ſatis eſſe reor. Quod autem additur à Petro de Ledef. & Victoria minimè verum iudico. Quia ad ſuavem Dei providentiã ſpectabat, nè matrimonium primum, quod aliorum norma & exemplar erat, abſque proprio coniugum conſenſu conſiſteret.

DVBIVM LII.

An conſenſus ad eſſentiam veri matrimonij requiſitus debeat, explicite in copulam ferri.

106
Debet explicite ferri in carnalem copulam. Quia copula eſt pars integralis Sacramenti matrimonij; vnde nullatenus perficitur, donec conſumatur. Sic Medina l. 5. de contin. Sacram. bon. c. 6. & 70. Bellarm. l. 1. de matr. c. 5. in ſolui. ad 6. Faet Auguſtinus l. 19. com. Manich. c. 26. vbi ait, matrimonium ex hoc appellatum eſſe, quod non aliud mater nubat, quam vt mater fiat.

107
Conſenſus matrimonium conſtituens non debet neceſſariò ferri explicite in copulã. Quia ſi quis contrahat animo profitendi antè conſummationem, validum matrimonium geret, vt conſtat ex Cap. Commiſſum. de ſponſal. Et quia Deipara verum matrimonium contraxit, vt cum Magiſtro in 4. diſt. 30. c. 3. omnes ſcriben-tes ſibi fatentur, & D. Tho. ex profeſſo 3. p. q. 29. a. 2. Imo Suar. 3. p. q. 28. a. 2. d. 7. ſc. 1. ait eſſe de fide. Et tamen nec implicite conſenſit in copulam, nam votum virginittis emiſerat vt late Suar. ibi. Ergo ad eſſentiam veri matrimonij non debet conſenſus explicite in copulam deferri. Itaque copula non eſt de eſſentia matrimonij, neque de eius integritate: ſed ſolum eius effectus, & operatio. Ita Sanchez l. 2. d. 28. Baſil. l. 1. c. 16. Leand. tr. 9. d. 9. queſt. 10. & omnes.

108
Certum omnino, non deberi conſenſum explicite ferri in carnalem copulam; quia hæc nõ eſt eſſentia. Eſcob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

eſt de eſſentia matrimonij, neque de eius integritate, ſed eius effectus, & operatio: Ergo conſenſus efficiens matrimonium non fertur explicite in copulam. Locus verò Auguſtini nihil aduerſum nos probat; quia tantum dicit id quod communiter accidit, non tamen id neceſſarium eſſe intendit.

DVBIVM LIII.

An ad eſſentiam veri matrimonij requiratur conſenſus implicitus ac virtualis in copulam ex parte contrahentium.

Requitur. Quia cõtractus matrimonij celebratus ſub expreſſa conditione, ne tenetur contrahentes ſibi dubitum reddere, eſt nullus: ergo requiritur ſaltem conſenſus implicitus ac virtualis in copulam. Sic Capreol. in 4. diſt. 28. q. vii. a. 3. ad 5. Couar. p. 1. Decretal. cap. 3. §. 1. Scot. in 4. diſt. 20. queſt. Sotus Richard. & alij ibi.

Non requiritur. Quia certiffimum fere eſt, inter Deiparam & Ioſephum vere fuiſſe matrimonium, & celebratum poſt emiſſum à Virgine caſtitatis votum: Ergo non potuit eſſe cum conſenſu nec implicito in copulam ex parte contrahentium. Ita Sanch. l. 1. d. 28. m. 3. Baſil. l. 1. c. 16. Leand. tr. 9. d. 6. q. 1. & alij.

Profecto dupliciter intelligi poteſt, vt conſenſus implicitus in copulam deſideretur ad verum matrimonium. Primo, loquendo de conſenſu implicito quantum ex parte contractus; & hoc modo veriffimum eſt cum deſiderari; cū enim contractus matrimonij intrinſece ordinetur ad copulam: qui explicite conſentit in illum conſequenter in hanc implicitè ex vi huiusmodi contractus conſentit. Secundo poteſt intelligi conſenſus in copulam ex parte contrahentis, & hoc pacto nõ eſt neceſſarius conſenſus implicitus in copulam: imò licet contrahens gerat intentionem non conſentiendi in copulam, eſt verum matrimonium. Hinc D. Thomas in 4. diſt. 30. q. 2. a. 1. queſt. inc. 2. de Deipara conſenſu profatur: Virgo implicitè conſenſit in copulam: at copula nunquam fuit in propoſito: erat enim à Deo certificata, nunquam ſubſequi debere. En qualiter ex parte contractus ponit conſenſum implicitum in copulam, non verò ex parte contrahentis, ſed oppoſitum animum. In radice igitur & in cauſa habuit conſenſum ad copulam conſentiendo in matrimonium quod de ſe ad eam ordinatur; attamen nec abſolute, nec ſub conditione, ſi Ioſeph petiſſet, conſenſit actu expreſſe in copulam, quia ſuperuacaneus erat actus ille conditionalis, cum eſſet certa ex divina reuelatione Ioſephum minimè petiturum.

DVBIVM LIV.

An neceſſarium ſit, aliqua conſtituere bona, quibus matrimonium excuſetur.

Nec eſſatiū non eſt excuſare matrimonium ex triplici bono nepe ex bono fidei, Sacramenti, & bono nuptiarum.

menti. Quia res ex se bona exculpatione non indiget, sed ea sola, quae indifferens est; cum enim ex se nec bona, nec mala sit, indiget aliquibus circumstantiis vestiri, ut determinetur; matrimonium autem ex se est bonum. Sic Scot. in 4. dist. 3. q. 1.

313
Necessarium
est.

Necessarium est, matrimonium excusari aliquo seu aliquibus eius bonis. Quia matrimonialis actus de se est indifferens, & ideo eget aliquo bono excusari. Ita Durand. in 4. dist. 3. q. 1. a. 1.

314
Hoc tenet
expono.

Certe quamvis status matrimonij de se sit licitus, affert tamen secum aliqua detrimenta, nempe perpetuam seruitutem, iuxta illud Apostoli 1. Cor. 7. *Alligatus es uxori, noli querere solutionem*: & in ipso matrimoniali actu tantam voluptatem, ut mentem omnino absorbeat: & nimiam placendi alteri coniugi sollicitudinem habendi liberos, illos educandi, illisque diuitia acquirendi, quam Apostolus *ibi* mentis diuisionem appellat. At seruitutis detrimentum compensatur bono Sacramenti, quod inuenitur in matrimonio, quo coniuges diligunt se, sicut Christus Dominus Ecclesiam dilexit gratiamque recipiunt, quia facilius vinculum perpetuum valeant tolerare. Obturatio illa mentis compensatur bono Proles, quae generatur, ac educatur ad diuinum obsequium: & licet non semper ea sequatur, saluatur autem semper in ipso fine intrinseco, ad quem matrimonium dirigitur. Nimia vero sollicitudo placendi coniugi &c. compensatur bono fidei, seu fidelitatis, quo coniuges sibi mutuo obligantur, ad reddendum debitum corpusque cuiusque alij negandum. Verum haec bona non adueniunt matrimonio ab extrinseco, sed sunt de matrimonij ratione; quare non indiget eis, quasi quibusdam extrinsecis, ad illud honestandum adminiculis: sed quasi causantibus in ipso extrinsece honestatem; nam bonum Proles, & fidei, id est, ut ordinetur ad prolem, ac mutuam fidem seruandam, sitque vinculum indissolubile, ex sua habet natura; & ut sit Sacramentum habet in quantum est Christo Domino ad hoc eleuatum.

DVBIUM LV.

An quando intentio contra triplex praefatum matrimonij bonum non deducitur in pactum, sed mente retinetur, illud irritet.

315
Quaestio
statum expli-
co.

Non disputo, quando huiusmodi intentio in pactum deducitur, sed mente solummodo retinetur, (de illa enim quaestione alibi) praesens vero quaestio est, quando coniuges intendunt contrahere non in perpetuum, sed ad tempus, quod est excludere bonum Sacramenti, id est, vitam indiuiduam: vel intendunt non generare, nec educare prolem, sed sterilitatis venena procurare, vel negare sibi inuicem corpus, aliisque concedere, quod bono fidei aduersatur. An huiusmodi intentione matrimonium irritetur?

316

Irritat plane. Quia ad matrimonium necessarium est consensus saltem implicitus in ea,

quae sunt de eius essentiali: sed tria praefata bona sunt essentialia matrimonio saltem in suis principiis, teste D. Th. in 4. dist. 3. q. 1. a. 3. ergo excludens consensus illa per intentionem contrariam annullat matrimonium. Sic Richard. in 4. dist. 3. a. 2. q. 1. Vualdens, de Sacram. cap. 1. 31. Petr. de Soto lect. 26. de matr. Henric. in 1. c. 1. 2. n. 7. Angel. v. Matrimonium 2. m. 2. 3.

Matrimonium non irritat. Quia ad matrimonium constituendum consensus internus & signa externa desiderantur, & neque consensus sine signis neque signa sine consensu aliquid operantur. Ergo quaecumque conditio nullo signo expressa sed sola mente retenta: nihil ad irritandum operatur. Ita Rosel. v. Matrimonium 3. num. 11. Sylvest. ibi, 4. quaest. 5. & Abbas Cap. Commissum, num. 2. de sponsal. Alexan. de Neuo ibi num. 5. Praeposit. n. 4. & aliqui Theologi penes Petr. de Ledes. de matr. q. 48. a. 2. dubi.

Ego existimo, contrahentem matrimonium debere saltem implicite intendere bonum Sacramenti: quod quidem euenit, quando contrariam non gerit intentionem: non tamen esse opus, ut implicite intendat alia matrimonij bona. Vnde si haberet animum etiam corde retentum aduersum Sacramenti bono, verbi gratia, si intenderet non contrahere matrimonium nisi ad tempus, non esset verum matrimonium. Quia de ratione matrimonij est, vinculum esse perpetuum. At si haberet intentionem aduersam alij duobus matrimonij bonis corde solo retentam nec in pactum deductam, valeret utique, v. g. si intenderet vitare prolem, & habitum non educere, negare debitum & adulterari. Quia ea intentio nil attinens ad contractus substantiam aufert: nam si ille velit absolute contrahere, obligatur ex vi contractus, ad non agendum aliquid contra huiusmodi bona, non obstante sua praua intentione. Mecum Sanchez l. 2. d. 19. n. 11.

DVBIUM LVI.

An Peccatum sit matrimonium contrahere ex fine vitandae fornicationem principaliter.

Peccatum veniale. Quia peruersio est, non ordinata rem ad eum finem, ad quem primario est instituta: at quia levis est abusus culpam venialem non excedit. Sic Petr. de Soto lect. 16. de matr. Magist. in 4. dist. 4. c. 4. Scot. dist. 25. q. 2. Mayron. dist. 26. quaest. 1. Sylui. in 3. part. quaest. 49. n. 6. Sanch. l. 2. d. 29. n. 21.

Nec peccatum veniale est. Quia nullo ex capite constare potest esse malum, matrimonium contrahere ob fornicationem vitandam, cum Palasius i. Cor. 1. profertur: *Propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, & unaqueque suum virum*. Ita Basil. l. 1. cap. 2. n. 4. Hutad. d. 4. diff. 1. 9. Diana p. 3. rr. 4. res. sol. 219. Palasius d. 2. pu. 10. n. 1. Coninch. d. 15. dub. 2. concl. 3.

Ego quidem, reor, peccatum esse veniale, matrimonium inire in ordine copulam principaliter fornicationem vitandam, si contrahentes sint tales, ut secundum communem spem possint habere

Se&t. II. Dubia, De Consensu recto. 79

habere prolem, & in hoc casu vera est sententia prima; quia contra rationis ordinem præponitur secundarius matrimonij finis primario. Si verò non possint iuxta communem speciem prolem generare, nulla est culpa: & in hoc casu veram secundam partem iudicis; quia quando finis primarius est impossibilis, licitum est, secundarium eligere; non enim intendi potest id quod est impossibile. Et quia alias senes generationi inepti, semper, contrahendo, delinquerent.

DVBIVM LVII.

An sit veniale piaculum, matrimonium inire ob pulchritudinem vel diuitias.

³²² *Teneatur placere.* **S**Cio, Angelum verb. Matrimonium 2. num. 2. & Couarru. part. 1. Decretal. cap. 1. numer. 5. asseruisse, lethale esse peccatum; quorum sententiam nulla probabilitate niti existimo. An verò veniale piaculum sit, requiro? Veniale peccatum est. Quia inordinatio est, levis quidem, uti Sacramento ad finem ad quem non est institutum, Sic Caiet. tom. 1. Opusc. tractat. 1. 1. quest. 3. Paludan in 4. dist. 30. quest. 2. artic. 3. numer. 2. 4. D. Antonin. part. 3. ritul. 1. cap. 1. §. 9. Henric. lib. 1. cap. 4. num. 2. Medi. Petr. de Soto, Petr. de Ledef. Manu. Syluest. Natar. & alij, quos affert, & sequitur Sanchez lib. 2. d. 29. num. 21. Layman. lib. 9. tract. 10. cap. 4. num. 2. & 3.

³²³ *Non sit peccatum veniale.* Veniale non est, contrahere coniugium ob pulchritudinem, vel diuitias, vel alios fines in se honestos, licet matrimonio extraneos, quavis nulla alia causa contrahendi sit. Quia cum finis in se honestus sit, non vitiat opus. Ita Sotus in 4. dist. 30. quest. 1. art. 2. concl. 3. Plaza de delitiis lib. 1. cap. 6. num. 34. Maior. dist. 26. quest. 1.

³²⁴ *Quando sit peccatum veniale non sit peccatum reprob.* Ego quidem reor, veniale esse, si contrahentes actu, vel habitu ex animi dispositione alios matrimonij fines excludant: quo ex capite primam sententiam esse veram existimo; nullum autem esse peccatum, si alios non excludant matrimonij fines. Crediderim verò sic contrahentes non habere pulchritudinem, diuitias, & reliqua huiusmodi pro fine totali matrimonij; sed solum moueri ab ipsis, tanquam à causa impulsiva, in quam expresse fertur: implicitè autem in ipsos fines operis, & contractus; in quo quidem nullam reperio inordinationem. Mecum Basil. lib. 9. cap. 21. num. 13. & Diana part. 3. tract. 4. resol. 216.

DVBIVM LVIII.

An qui ficto consensu matrimonium contraxit: Teneatur cum eadem sponsa denuò vero contrahere consensu.

³²⁵ *Non teneatur.* **D**Ecepit quis feminam, simulans se verum exprimere consensum: non tenetur cum eadem vero contrahere consensu, sed potest

ad veras transire nuptias. Quia coniugium fuit nullum ex consensu defectu. Sic Martin. de Ledef. part. 4. quest. 47. artic. 4. Hostien. D. Antonin. & Tabien. relati à Thoma Sanchez lib. 1. d. 11. num. 5. fauens quidem huic sententiae, dum ait, non teneri denuò contrahere, nisi casu, quo feminae graue aliquod damnum sequatur. Layman. lib. 9. tractat. 10. part. 2. cap. 6. Villalob. tractat. 13. diff. 8. num. 2. Hurtad. d. 3. diff. 9. Probabilem esse hanc sententiam fatentur Victor. num. 252. & Diana part. 3. tract. 4. resol. 247.

³²⁶ *Teneatur placere.* Tenetur quidem denuò cum eadem contrahere vero consensu. Quia ex opposita sententia latissima viris sceleratis via ad decipiendas feminas aperitur. Ita Petr. de Ledef. quest. 45. art. 4. dub. 1. Basil. lib. 2. cap. 5. Petr. Soto lect. 3. de matrim. Sotus in 4. dist. 27. q. 1. Leand. tr. 9. d. 6. q. 18.

³²⁷ *Hoc mihi certum.* Existimo ad id teneri ex fidelitate, imò & ex iustitia, ac ratione damni, etiam si sponsam non cognouerit sintque disparis conditionis: nec posse absolui donec verè contrahat. Quod verum esse reor, etiam si decepta non sit virgo, dummodò ipsa non se Virginem esse finxerit. Vnde oppositam sententiam parum habere probabilitatis iudico.

DVBIVM LIX.

An signa externa consensus interni expressina sint, de essentia ipsius contractus matrimonij.

³²⁸ *Non nihil suppono.* **Q**uidquid Vicleph (quem latè impugnauit Vbalden. de Sacrament. cap. 132.) dicat, certum est inter Catholicos, non satis esse consensum internum, sed oportere verbis, vel signis exponi. Quia si consideretur matrimonium, ut est contractus, cum celebretur inter homines interiora cordis ignorantes, petit signo externo internum aperiri consensum; si autem ut est Sacramentum, de ratione Sacramenti est, esse signum sensibile. Quæsierim itaque, an externa signa solum se habeant ad constituendum matrimonium tanquam conditio sine qua non, quasi per illa innotescant mutui consensus, & ità si eos Deus contrahentibus reuelaret, esset matrimonium sine aliquo signo externo?

³²⁹ *Non sunt externa signa de matrimonio nisi essentia.* Esset matrimonium. Quia quando contrahitur inter absentes per procuratorem expressio consensuum absentium facta per ipsum, est tantum conditio sine qua non; per eam enim innotescit voluntas absentium: Ergo similiter quando contrahitur inter præsentem, expressio consensuum erit conditio sine qua non, ut utrique constet mutua voluntas, & subinde constante per Dei reuelationem, erit matrimonium. Sic Maioris in 4. dist. 26. quest. 1. ad 3. & Veracr. part. 1. spec. artic. 3. probabile esse affirmat.

³³⁰ *Sunt de essentia matrimonij.* Matrimonium non erit, vel Deo reuelante utrique mutuos consensus, Quia in matrimonio est exterior corporum traditio: sed hæc fieri non potest per actus internos: ergo. Minorem probō, quia votum internum non est traditio nec professio, non ob aliud, nisi quia ad perfe-

Etiam traditionem requiritur perfectus actus humanus constans interno, ac externo consensu. Ita Sanchez lib. 2. d. 30. num. 3. citans Almain. Victor. Sotum. Ledes. & alios. Basil. lib. 2. cap. 6. num. 3. Coninch d. 2. 4. dub. 8. Hurtad. d. 3. diff. 12. numer. 46. Ballae. verb. Matrimonium 3. num. 5. Palas d. 2. punct. 7. num. 1.

331
Eiusdem
mentis sum.

Cum his opinor; quia matrimonium ut est Sacramentum, necessarium, & intrinsecum est sensibile signum, ea enim est Sacramenti definitio: ergo, & ut est contractus; nam Christus Dominus non mutavit Sacramenti matrimonij, ut est contractus naturam, sed ad Sacramenti esse eleuauit.

DVBIVM LX.

An ad consensum matrimonialem exprimendum sint necessaria verba: & sufficiant signa in potentibus loqui.

332
Non sufficientia
signa, sed ne-
cessaria sunt
verba.

Non sufficientia signa, sed necessaria sunt verba. Quia nullum Sacramentum confertur absque verbis potest. Sic absolute Canus, Esti. Caiet. & alij, quos refert Leand. tract. 9. d. 2. quest. 15. In potentibus autem loqui necessaria esse verba, probatur. Quia licet stando iuri naturali, validum esset matrimonium hoc, sicut est validum in mutis: at iure Ecclesiastico est irritum. Cap. Tua, de sponsal. ibi: Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum consensum: sed necessaria sunt quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia: nam surdi, & muti possunt contrahere sine verbis: & pueri ante annos legitimos per verba non contrahunt, cum intelligunt, minime consentire. Vbi pondero, verba esse necessaria, quoad Ecclesiam, id est, iure Ecclesiastico. At quod necessarium est, formam importat: si ergo textus requirit verba pro forma, quamvis signa verbis aequipollent, non sufficiunt, quia forma per aequipollens impleri non potest. Sic Richard. in 4. dist. 27. art. 1. q. 7. & plerumque viginti Doctores, quos refert Sanchez lib. 2. d. 31. num. 2.

333
Signa sufficiunt.

In quolibet contrahente signa sufficiunt, nec necessaria sunt verba. Quia Christus Dominus noluit materiam, & formam huius Sacramenti magis determinare, quam ad rationem contractus esset necessarium: id enim satis erat ad huius Sacramenti significationem: sed ad rationem contractus satis est, ut mutua contrahentium voluntas signis manifestetur: ergo. Ita D. Thom. in 4. dist. 27. quest. 1. artic. 2. Sanchez lib. 2. d. 31. citans viginti quinque Doctores Theologos, & plerumque quadraginta Iurisprudentes. Vasq. d. 3. de matrim. cap. 7. Gutier. cap. 46. num. 10. Coninch d. 2. 4. dub. 8. Pontius libr. 2. cap. 7. numer. 5. Hurtad. d. 3. diff. 9.

334
Non esse ne-
cessaria ver-
ba, existimo.

Existimo, haud esse necessaria verba in matrimonio, vel iure naturali, aut ex ipsius contractus natura, cum hic non repugnet per nutus, signa, vel Epistolam fieri; nec ex Christi institutione; cum nihil circa contractus naturam innouerit; nec ex iure Ecclesiastico: cum nulum extet, quod verba praescribat. Nam textus pro prima sententia allatus potius secundam

confirmare videtur: consultus enim ibi Pontifex, an verba sint necessaria ad matrimonium? Respondet, solum legitimum requiri consensum: & non intelligit de consensu interno, (ut vidimus praecedenti Dubio. Sed de consensu explicito, vel signis. Quod manifeste probatur ex particula, Nam & mutus, assignans enim ibi rationem ad comprobandum solum consensum satis esse, sic ait: Nam & mutus sine verbis potest contrahere. Si enim non intellexisset, solum consensum verbis, vel signis explicitum sufficere, illa particula non bene praecedentibus correponderet, nulliusque rei rationem redderet. Nec obstat, Pontificem addidisse, verba esse necessaria quoad Ecclesiam; quia non credendum est statim Pontificem se correxisse, iuxta l. Nam ad ea, ff. de condit. & demonstrat. eo vel maxime, quia non dixit absolute, esse necessaria verba; sed quoad Ecclesiam, hoc est, quoad faciliorem probationem in externo Ecclesiae foro.

DVBIVM LXI.

An Matrimonium solis nutibus contrahatur sit Sacramentum?

Sacramentum non est. Quia Florentinum in decreto de Sacrament. docet, omnia Sacramenta constare rebus, & verbis. Et quia alias absolutio, & Baptismus possent solis signis celebrari. Sic D. Thom. in 4. dist. 1. quest. 1. art. 3. argum. 5. iuncta solutione. Scot. in 4. dist. 26. q. vni. liter. L. Cano. lib. 8. de locis capite 5. ad 3.

Est Sacramentum. Quia omne matrimonium fidelium si verum est, Sacramentum esse debet. Ita Sanchez lib. 2. d. 11. num. 27. num. 8. Henric. lib. 1. cap. 1. num. 6. lit. N. dicens esse commune omnium Theologorum, & Iurisprutorum. Manuel tom. 1. cap. 2. 6. num. 5.

Hoc prorsus tenendum, & adducta in contrarium virgine non iudico; quia Florentinum intelligit constare omnia Sacramenta verbis, vel aliquo gerenti vicem verborum, ut sunt signa in matrimonio: unde ipsummet Concilium loquens de matrimonio, dixit, regulariter verbis constare, ad innuendum, non semper verba requiri. Nec est simile de aliis Sacramentis, quia matrimonium est contractus, de cuius natura est, ut valeat etiam nutibus celebrari.

DVBIVM LXII.

An verba in matrimonio sint de praecepti necessitate.

Sunt quidem. Quia hoc praeceptum statuitur Cap. Si inter, de sponsal. & Cap. Licet, de sponsal. duorum, ibi: Si inter virum, & uxorem legitimus consensus interfuerit, ita quod unus alterum verbis consuetis recipiat. Sic Petr. de Ledes. de matrim. q. 45. art. 2. concl. 1. Mann. tom. 1. sum. cap. 216. num. 5. Henric. lib. 1. cap. 2. num. 6. docens aliquomodo esse de Ecclesiae praecepto, faceret tamen solum veniale esse signis contrahere. Petr. de Ledes. idem faceret, (quia res est leuis) concl. 3. De

Secl. II. Dubia De Consensu recto. 81

De precepto non sunt. Quia testes citati id non probant: solum enim narrant factum, & ex implicatū loquuntur. Itā Præposit. *Cap. Tue, num. 6.* Sotus in 4. dist. 27. *quest. 1. art. 3. concl. 2.* Veracr. Palati. Barthol. de Ledes. quos sequitur Sanch. *lib. 2. d. 31. numer. 10.* Basil. *lib. 1. cap. 7. numer. 14.* Palas d. 2. *punct. 7. numer. 5.*

Mihi quidem multo certius est, nullum esse circa hoc Ecclēsiæ præceptum. Fateor tamen culpam esse venialem, non exprimere verbis, sed solis signis consensum, nisi iusta causa excusetur. Quia à recta ratione alienum est, in hoc gravissimo contractu non exprimere consensum commodiori modo possibili: verba autem melius, & clarius, quam signa consensum exponunt. Profecto si consensus redderetur dubius eo quod externa signa sufficienter eum non exprimerent, vnde scandalum, litēque oriri possent, mortale esset, verba non adhibere, qui loqui potest.

DVBIVM LXIII.

An necessarium sit utriusque coniugis consensum simul absque temporis intervallo prestari.

Necessarium est. Quia in aliis Sacramentis simulatas materię, ac formę requiritur: cōsensus autem verbis explicitis sunt materia & forma huius Sacramenti: ergo. Sic Speculator *titul. de sponsal. §. 1. num. 5.* Ioan. Andre. Anton. Neuo, & alij, quos refert Sanch. *lib. 2. d. 32. numer. 2.*

Non est necessarium, sed satis est, temporis intercedente mora, consensus ab utroque præstari, modo consensus prioris coniugis reuocatus non sit. Quia in omni contractu satis est consensus diuerso tempore adhiberi, *l. 1. §. 1. ff. de verborum obligation. & constat in omnibus contractibus per nuncium, literas vel procuratorem initis: Deus autem matrimonium instituens in Sacramenti esse, contractus naturam minime immutauit.* Itā D. Thom. in 4. dist. 29. *qu. vii. art. 3. quest. iunc. 1. ad 2.* Richar. *art. 1. q. 3.* Maior. *dist. 27. qu. 1.* Sotus *qu. 1. art. 3.* Henric. *lib. 1. cap. 3. num. 6.* Petr. de Ledes. *qu. 4. §. art. 3. dub. 2.* Sanchez *cit. numer. 3.* multos ex Iurisperitis memorans. Ochagau. *tractat. 12. qu. 9. num. 6.*

Hoc multo probabilius existimo videns, matrimonium per literas, vel procuratorem valide contrahi, & tamen consensus simul non præstari. Quod quidem etiam in Sacramento Pœnitentię reperio, vbi audita confessione, potest multo tempore absolutio differri.

DVBIVM LXIV.

An satis sit alterum coniugem prestare consensum, quocūque temporis spatio intercedente.

Est satis. Quia tandiū dicitur prior in consensu persistere, quādiū non reuocat. Sic

Maior. in 4. dist. 27. *qu. 1.* Nauar. *sum. cap. 22. num. 80.*

Satis non est, sed requiritur simultas moralis itavt magnum intervallum inter vnus & alterius consensum non distet. Quia in aliis etiam contractibus per longi temporis lapsū hac voluntas non manet virtute, sed reuocatur, *lib. 1. §. 1. ff. de verborum obligation. ibi: Intervallum medij temporis modicum, non vitiauit obligationem; vitiaret autem, (ac si diceret) si immodicum esset.* Itā Sanchez *lib. 2. d. 32. num. 6.* Sotus in 4. dist. 27. *quest. 1. art. 3.* Henric. *lib. 1. capite 3. numero 6.* Ludouic. Lopez *part. 2. instr. de matrimon. cap. 29.* Vega *lib. 3. sum. casu 75. & alij com. nuntier.*

Idem cenſeo. At si requiras, quandōnam defectu huiusmodi moralis simultatis matrimonium non valeat? Respondeo, Sotum, & Ludouic. Lopez docuisse non esse tutum, si septennium intercedat. Henriquez quando intercedit biennium, asserit, non esse matrimonium. Barthol. a Ledes. quando intercedit annus, idem affirmat *dub. 17.* Apertius id cum Petro de Ledes. prudentis arbitrio, attentis particulis circumstantiis, reliquerim. Certē priorē sententiam veram esse iudico, dum matrimonium contrahitur per procuratorem; quia in eo quod procurator non reuocatus facit, quantumcūque tempus medium intercedat, manet virtute consensus illius, qui procuratorem constituit.

DVBIVM LXV.

An quando consensus alterius fuit minus legitimus, quia fuit fictus, vel metu extortus: satis sit, (ut matrimonium valere incipiat) hunc denno consentire.

Non est satis, sed requiritur, vt uterque denud consentiat. Quia cum matrimonio claudicare non possit, deficiente vnus consensu, est prorsus irritum, & quasi prorsus contractum minime esset quo casu manifestum est, utriusque consensum requiri. Sic Barthol. a Ledes. *de matrimon. dub. 19.* Felin. refert Antonium, & Ancharanum *Cap. Ex parte Decani, de rescrip. num. 11. ampliat. 4.* Palaci. in 4. dist. 27. *d. 1.*

Est satis, vt ille, qui minus legitimē consenserat, denud consensum exhibeat, dum alter suum non reuocavit. Quia cum consensus alterius validus de se fuerit, ac sufficiens ad matrimonium, nec reuocatus iam ex parte huius consensus nihil desideratur, solus autem deest consensus illius, qui fide vel ex metu consensit: Ergo hoc accedente, coniugium conualecit. Itā D. Thom. in 4. dist. 29. *quest. vii. articul. 3. quest. iunc. 2. ad 2.* D. Bonauent. *ibi, quest. i. 2. numer. 13.* Paludan. *quest. i. articul. 4. numer. 23.* Richar. *articul. 2. quest. i. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 7.* Henric. *lib. 1. cap. 10. num. 5.* Palaci. in 4. dist. 29. *d. 1.* Nauar. *sum. cap. 22. numer. 51.* Mann. *tom. 1. sum. cap. 208. num. 7.* Syluest. *verb. Matrimonium 8. quest. i. 2. dist. 6.* Sanchez *lib. 2. d. 32. n. 9.*

Hic

349
Idem assero.

Huiusmodi mentis; quia si fidei, vel metu consentiens nullum omnino tunc praestitisset consensum, sed spatio temporis interfecto, manente in virtute priori consensu valeret matrimonium, sed qui fidei, aut metu consensu perinde se habet, ac si non consensisset, cum is consensus nullus fuerit: ergo satis est, ut manente in virtute prioris consensu ipse solus consentiat.

DVBIVM LVI.

An ad matrimonium sufficiat consensus, quo coniux uterque annuit, falso existimans, impedimentum dirimens subesse.

350
Quaestio
statum ex-
pono.

Verfatur quaestio, quando adest error facti, iurisque scientia, quia coniuges falso credebant adesse impedimentum, & existimabant, eo stante, non posse consistere matrimonium; si enim errarent etiam in iure, omnes fatentur verum matrimonium esse; quia non deficit consensus. Verum ratio dubitandi est, quia non apparet qualiter veram intentionem ineundi matrimonium habeant, qui illud sibi impossibile esse putant.

351
Non sufficit
hic consen-
sus.

Certe hic consensus minimè sufficit, Quia voluntas non potest in impossibile ferri, ut iuris consensu qui Sacerdos non est, nequit intendere consecrare. Sic Sylvest. verb. *Matrimonium* 8. quaestio. 13. dicto 5. Angel. verb. *Matrimonium* 3. impedim. 13. num. 5. Armil. ibi. num. 44. Navar. sum. cap. 22. num. 56. Sotus in 4. dist. 37. qu. vii. art. 5. concl. 4. Vega lib. 2. sum. cap. 282. Ludou. Lopez part. 2. instr. de matrimon. capite 49. & 55.

352
Sufficit planè.

Sufficit planè, si contrahentes intendunt, quantum in ipsis est, consentire. Quia haec personae sunt re vera habiles ad contrahendum, & intendunt, quatenus possunt, contrahere: Ergo verè contrahunt. Et quia stante hoc errore, est possibilis consensus, ut constat ex Cap. 1. de sponsal. in 6. vbi dicitur, ex sponsalibus ratione consanguinitatis, vel alterius impedimenti nullis, oriri publicam honestatem, modo ad sit consensus: Ergo supponit textus, possibilem esse consensum cum impedimento dirimenti. Ita Rosel. verb. *Impedimentum*, imped. 12. Tabie. imped. 10. Conar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. §. 7. num. 2. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Barthol. à Ledef. de matrimon. dub. 52. concl. 3. Petr. de Ledef. quaestio. 55. art. 9. Dub. 2. Sanch. lib. 2. d. 33. num. 2. Henriq. lib. 1. cap. 11. num. 5. Mann. tom. 1. sum. cap. 233. num. 3. quamvis hic & Henriquez loquuntur, quando dubitant contrahentes de morte prioris viri.

353
Hanc partem
probabiliorem
reor.

Hanc partem probabiliorè reor: quia si haereticus (exempli gratia,) credat Baptismum esse rem irritoriam, nihilque valere, verè baptizat, si verè gerere intendat, quod potest, & intendit Ecclesia: unde cum errore valoris Baptismi est composibilis consensus: Ergo similiter in nostro casu, quamvis hi errent, credendo non valere matrimonium, possunt habere legitimum consensum, eumque habent, si intendunt agere quod possunt, & intendit Ecclesia,

DVBIVM LVII.

An satis sit ad matrimonium consensus, quo aliqui ex errore putantes aliquod matrimonium per ipsos contractum esse validum, denno in illud consentiant.

Satis quidem est, & nouo illo consensu conualescit matrimonium, ut si quis fidei consentit in matrimonium, & audiens à Confessario, vel viris doctis valuisse, idque credens denud consentiat. Quia hic error, nec est personae, nec conditionis, qui solum matrimonium annullat, sed est error iuris, quo hic putat se cum illa uxore esse illegitimum. Sic Tabie. verb. *Matrimonium* 2. quaestio. 7. numer. 8. Supplem. Gabri. in 4. dist. 29. qu. 1. art. 3. dub. 3. Victor. relect. de matrimon. part. 1. numer. 10. & Ledef. 2. part. 4. quaestio. 45. articulo. 1. asserunt, posse probabiliter disputari.

Satis non est, nec nouo illo consensu ex errore profecto conualescit matrimonium. Quia nil tam contrarium consensui, quam error, *l. si per errorem*, ff. de iurisd. omni. iudic. errorque hic ad personae errorem reducitur, ut probat Sanch. lib. 2. d. 36. num. 3. Ita ipse d. 34. num. 2. Rosel. verb. *Matrimonium* 4. num. 4. §. 5. Angel. ibi. 2. num. 17. Sylvest. ibi. 5. quaestio. 10. Victor. relect. de matrimon. part. 1. numer. 10. Navar. sum. cap. 22. num. 76. Veracr. part. 1. specul. articulo. 29. Palaci. in 4. dist. 28. d. 1. Henriq. lib. 1. cap. 9. numer. 7.

Idem affirmo; qui huiusmodi error ad personae errorem proculdubio reducitur: putat enim coniux consentire in suam, cum re vera sua non sit. Certe (ut dixi) nihil magis contrarium consensui, quam error.

DVBIVM LVIII.

*An ad ratificandum matrimonium inuvalidum ob impedimentum dirimens imperata impedi-
menti dispensatione, vel eo cessante, exigatur, viriisque coniugis consensum re-
nouari.*

Non exigitur, utriusque coniugis innouari consensum, sed sufficit ut sciens impedimentum coniux innouet. Quia antiquus consensus censetur durare, dum reuocatus non est: quia ratione Sanchez d. 32. num. 9. asseruit, fidei consentientem posse solo suo consensu matrimonium ratificare. Sic Lignado apud Praeposit. Cap. Cum in Apostolica, de sponsal. & aliqui Doctores, quos refert Sanchez lib. 2. d. 36. num. 1. profantes contrahentem ignoranter cum ferna, si post manumissionem illius in seipsam eam cognoscat affectu uxorio, prius matrimonium perficere, eo quod prior consensus in ferna perduraret: unde censent, sublato impedimento, non oportere, utriusque renouari consensum.

Exigitur, utriusque coniugis consensum innouari. Quia cum prior consensus fuerit omnino ex parte utriusque invalidus, eo quod super plane illegitimam, & inhabilem deciderit materiam, denud uterque renouandus est: nec durare potest consensus, qui nullus omnino fuit. Ita Sanchez.

Sec. II. Dubia, De Consensu recto. 83

d. 35. num. 2. cum D. Thom. in 4. dist. 40. qu. uni.
art. 4. ad 6. Scot. dist. 35. qu. uni. Richard. dist. 40.
art. 1. qu. 6. Caiet. Opusc. tom. 1. tract. 12. quest. 2.
Sotus in 4. dist. 17. qu. 1. art. 3. Palat. dist. 30. qu. 1.
Henric. lib. 1. cap. 1. num. 7. Aragon. 2. 9. 33.
art. 6. concl. 3. Manu. tom. 1. sum. cap. 220. nu-
mer. 2.

Hoc tenendum omnino reor: quia cum per-
manencia existentia supponat, consensus qui
nonquam extitit, nequit permanere.

DVBIVM LIX.

An ad matrimonium inualidum ob oc-
cultum impedimentum, ratificandum
(cessante impedimento) necessum sit
ante nuptias de nullitate prioris
matrimonij certiorum facere.

¹⁶⁰ ^{Nunquam} ^{non} ^{est} ^{error} ^{conditionis}, vel perso-
nam non est error conditionis, vel perso-
nam. Certè coniux impedimenti conscius, im-
pedimento cessante, vel dispensatione obten-
ta, necessariò non debet alteri aperire, irritum
fuisse matrimonium: sed satis est, si cautè euret,
utriusque consensum renouari, verbi gratia,
diffusulanter petendo ab altero, ut pro sua
consolatione ipsum habeat in coniugem: &
ipso similiter dicente: ego quoque te in coni-
ugem recipere gestio. Probatur, quia prius
matrimonium licet inualidum, habet tamen
quandam matrimonij effigiem, & ita facilius
conualescit. Et quia, impedimento ablato sunt
hi habiles ad contrahendum: ergò cum con-
sentiant in matrimonium, illud erit legitimum.
Sic Angel. verb. *Matrimonium* 3. impedim. 4.
num. 10. Caiet. Opusc. tom. 1. tract. 12. qu. 2. & in
sum. verb. *Matrimonium*. tit. *Contrahens* matri-
monij potest reddi ex septem capitibus vitiosus.
Sotus in 4. dist. 28. qu. 1. artic. 2. concl. 3. casu 1.
Verac. part. 1. spec. artic. 44. concl. 3. Ludouic.
Lopez part. 1. instr. cap. 39. Henric. lib. 1.
cap. 3. numer. 6. Manu. tom. 1. sum. cap. 220.
num. 1.

³⁶¹ ^{Necessarium} ^{est}, ut id matrimonium con-
trahens valeat, coniugem impedimenti ignarum cer-
tiorum fieri de prioris matrimonij nullitate.
Quia nihil magis contrarium consensui, quam
error, si per errorem ff. de iurisdic. omni. iudic.
& l. Nihil consensui ff. de regulis iuris. Sed hic ex
errore, quo putat, hanc esse suam, in illam con-
sentit: Ergò verè non consentit. Et quia igno-
rantia causa est involuntarij, etiam si non sit
error personæ, ut si credam me dare decem,
vel pauperi, cum tamen dem viginti, & diuiti:
& ita in his casibus dominij translatio impe-
diatur: Ergò similiter in nostro cum hic nouus
consensus ex ignorantia procedat. Ità Richar-
dus in 4. dist. 40. art. 1. quest. 6. Supplem. Gabriel.
dist. 35. quest. 1. artic. 1. concl. 3. Syluest. verb.
Matrimonium 8. quest. 2. disto 2. Tabie. verb.
Impedimentum, impedim. 1. quest. 12. num. 13.
Sanch. lib. 1. d. 36. num. 3. plures ex Iurisperitis,
ac Theologis afferens.

³⁶² ^{Ego} ^{quidem} ^{multo} ^{probabiliorum} ^{hanc}
sententiam esse reor, quam adhuc confirmo;

Quia inualidè professus, vel voto inualido illi-
gatus, nihil agit, si ex errore putans, professio-
nem, ac votum valere, denuò profiteatur, aut
vocate nec sponsalia inualida ratificantur mu-
tua habitatione, nisi addit scientia eorum nul-
litas, (vt docet Sanchez lib. 1. d. 16. numer. 7.)
Quorum ea est ratio quòd error, quo ille pu-
tat, priorem actum valuisse, posteriore con-
sensum inuoluntarium reddit ex eo manan-
tem: Ergò à fortiori idem error annullabit ma-
trimonium, quod summam expetit libertatem
Cap. Cum locum de sponsal.

DVBIVM LX.

An Matrimonium coram Parocho, ac
testibus initum inualidum fuit ob oc-
cultum impedimentum, impedimento
ablato, iterum sit coram Parocho, ac
testibus celebrandum mutui consensus
expressione.

³⁶³ ^{Iterum} ^{coram} ^{Parocho}, & testibus cele-
brandum est. Quia prius fuit nullum: Ergò
periniè celebrandum est coram Parocho, ac
testibus, ac si nunquam fuisset initum. Triden-
tinum enim exigit pro forma præsentiam Pa-
rochi, & testium: Igitur ea requiritur, quòd
denuò coniugium celebratur, cum tunc verè
contractus fiat. Sic Nauar. lib. 4. consil. tit. 1. de
sponsal. consil. 11. Gutier. l. 1. q. 99. Canonic. cap. 18.
num. 7. & 8. Palac. in 4. dist. 27. quest. 1. Barth.
à Ledes. dub. 17. de matrim. & alij.

³⁶⁴ ^{Non} ^{est} ^{necessarium}, ut iterum coram Parocho, ac te-
stibus iterum celebrari: sed satis est, si contra-
hentes inter se ipsos solos exprimant, seu in-
nouent consensus. Quia ex proterio colligitur
legislatorum intentio, & totius decreti ratio,
vt docet Tiraque. tract. de cessante causa, limitat. i. sum.
num. 65. Sed id Tridentini decretum in pro-
terio loquitur de clandestinis matrimonijs, quæ
semper Ecclesia prohibuit: matrimonium au-
tem semel publicè contractum inualidè pro-
pter occultum impedimentum, & eo sublato
clàm celebratum, nunquam fuit clandestinum,
nec ab Ecclesia prohibitum: ad id enim præ-
cesserat publicitas, quam Ecclesia poscit: Ergò
huiusmodi matrimonium minimè à Tridenti-
no irritatur. Ità Sanch. lib. 2. d. 37. numer. 3.
Nauar. lib. 4. consil. tit. 1. de sponsal. consil. 14. &
in sum. cap. 22. num. 70. Henric. lib. 1. cap. 3. nu-
mer. 6. & l. 1. docet, id tenuisse consules Epif-
eopos Couar. Guerre. & Blanco, qui Concilio
interfuerunt: Palac. in 4. dist. 30. d. i. Petr. de Ledes.
de matrim. quest. 45. artic. 5. dub. penultim.
asserens sic Cardinales declarasse.

³⁶⁵ ^{His} ^{hæreo} ^{Doctoribus}, ratur rationem fi-
nalem Tridentini sess. 24. cap. 1. statuentis, vt
matrimonium coram Parocho, ac testibus cele-
braretur, eam fuisse, (vt constat ex eius proce-
mio,) vt vitentur graua peccata ex clandesti-
nis nuptiis conurgentia, maximè eorum, qui
clàm cum vna contrahunt, eaque relicta, aliud
publicum matrimonium ineunt, cui incommo-
do nequibat Ecclesia mederi, cum ipsi de prio-
ri coniugio minimè constaret: sed hæc ratio
non se extendit ad casum nostrum, cum prius
matri

COBAR
of Mori
M. IV
E. IV

matrimonium inualidum in foro Ecclesiæ validum, & publicum fuerit, (eius enim nullitas, & impedimentum occulta sunt,) & subinde si aliud matrimonium inire vellent, impedirentur ab Ecclesiâ credenti, matrimonium illud publicum fuisse validum: Ergo Tridentini decretum nunquam hunc casum comprehendit. Igitur necessarium non est, rursus coram Parocho, & testibus mutuum consensum explicari.

DVBIVM LXI.

An coniux impedimenti conscius, excusetur à culpa, reddendo debitum, ad maiora damna vitanda.

³⁶⁶ *Excusatur à culpa reddendo.* Coniux impedimenti occulti conscius potest ne debitum reddere, dum ab Ecclesiâ compellitur per excommunicationem, vel mortem sibi timeret, ni reddat? Certè ei coniungi reddere licet, à culpâque ob Ecclesiæ præceptum excusatur. Quia licet re vera matrimonium non sit, ex parte tamen alterius matrimonium est, & copula licita, excusante eum ignorantia inuincibili, & ius petendi habet; ergo alter reddens debitum, non consentit in opus peccati, sed iniustitiæ. Sic Magist. in 4. dist. 38. Hugo Victor. de Sacrament. part. 11. cap. 6. & aliqui recentiores apud Medinam C. de restitut. qu. 19. Gregor. Lopez libr. 2. titul. 3. part. 4. & alij.

³⁶⁷ *A culpa non excusatur.* Minimè à culpa excusatur reddendo debitum. Quia in Cap. Inquisitioni, de sent. excomm. id apertè præscribitur. Credimus respondendum, virum alteri coniux pro certo sciat impedimentum coniungi, propter quod sine mortali non valet carnale commercium exercere, quamvis illud apud Ecclesiâ probare non possit. An non sciat pro certo, sed credat. In primo casu debet potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Et quia implicat dicere, licere minus peccatum admitti ad cauendum maius; peccatum enim nihil aliud est, quam id, quod non licet. Nec valet dicere, desinere esse peccatum in tali euentu; quia licet hoc verum sit de peccatis, quæ talia sunt quia prohibita: at de peccatis, quæ suapte natura talia sunt, & intrinsecè mala, vt est fornicatio hoc dici nequit. Ità D. Thom. in 4. dist. 17. question. 1. artic. 2. question. 4. D. Bonavent. dist. 38. Durand. inibi. in exposit. lit. Paludan. dist. 36. question. 2. artic. 2. num. 15. Conar. Cordu. Nauar. Ioan. Andr. Rosel. & & plures alij, quos refert, & sequitur Sanch. l. 2. d. 39. num. 5.

³⁶⁸ *Hanc teneo partem illam falsam reor.* Hanc firmiter teneo sententiam, primam rationis falsissimam. Inde namque sequeretur fornicationem aliquando esse licitam, scilicet præcipiente Superiore, vel ad vitandum vitæ, vel famæ periculum: quod sane videtur erroneum, cum sit intrinsecè mala. Sequelam probò, quia fornicatio est accessus ad non suam: sed coniux impedimenti conscius certo scit non esse suam, ad quam accedit: ergo certo scit, se fornicari. Si ergo accedere licet reddendo debitum, licebit subinde eo in casu fornicari. Hinc moneo, pri-

mam sententiam non solum falsissimam esse, verum & in fide valde periculosam.

DVBIVM LXII.

An coniux impedimenti conscius si ab Ecclesiâ excommunicetur, quia debitum negat sit verè excommunicatus.

³⁶⁹ *Non est.* Verè excommunicatus est. Quia Cap. Literas, de restitut. spoliariorum ad asseritur: cum enim dixisset textus, per censuras compellendum esse, dum probat impedimentum, ait: Donec probationes offerat preparatas, & tunc absolutione petita, secundum formam Ecclesiæ absoluetur. Ergo verè excommunicationem incurrit, aliàs frustra petenda esset absolutio. Sic Abul. ad Cap. 19. Matthe. question. 72. Paludan. in 4. dist. 27. q. 2. num. 37.

³⁷⁰ *Non est.* Non est verè excommunicatus. Quia excommunicatio minime incurritur nisi ob inobedientiam lethalem, quæ priorius abest in hoc casu. Ità Victor. in sum. de matrimon. num. 262. Ledel. 2. part. 4. question. 48. artic. 2. Sanch. l. 2. d. 39. num. 9.

³⁸¹ *Hoc mihi certum.* Hoc certum reor, sciens, Caput Literas, non obitare; exigit enim absolutionem pro foro externo, in quo ea excommunicatio valida erat.

DVBIVM LXIII.

An Matrimonio bona fide utriusque coniugis inito, alter postea dubitat de eius valore: possit petere, ac reddere.

³⁷² *Non est.* Quando scrupulus est ex leui, ac temeraria credulitate ortus, poterit deposito scrupulo consilio sui Pastoris petere, & reddere: Habebitur expresse Cap. Inquisitioni, de sent. excomm. ubi Gloss. verb. Leui, inquit: Et quia auditur à leuibus, quibus credere non tenebatur. Difficultas ergo est, an licitum sit deponere dubium speculationum non leui ex temeritate ortum, nec practice dubitare ratione possessionis, quæ est pro matrimonio, & ita petere, & reddere debitum?

³⁷³ *Non est.* Certe nec petere, nec reddere licet. Quia agere contra conscientiam dubiam, illicitum est. Sic Scot. in 4. dist. 30. question. 1. Alciator. part. 3. sum. tractat. ultim. cap. 2. Adrian. 4. de restitut. qu. de præscript. §. Instabit. Petr. de Soto lect. 2. de matrimon. Brunel. de sponsal. concl. 34. num. 8.

³⁷⁴ *Licet reor & reddere.* Licet quidem reddere, & petere. Quia id videtur definire Pius V. in quodam motu proprio relato à Veracruz part. 3. specul. argum. 18. Fuit enim Pontifici propositum multis Indos fidem suscipientes mansisse adhuc cum vxore vltima nondum certos de prioris obitu, nec eam invenire potuisse: & definit Pontifex, eos in matrimonio cum vltima, quæ fidem suscepit, mansuros esse: & posse petere, ac reddere. Ergo cum dubius

Secl. II. Dubia De Consensu Recto. 85

dubius est matrimonij valor, utrumque licet. Ita Ledel. 1. part. 4. qu. 8. art. 4. dub. 6. Angles Floribus, part. 1. de matrim. qu. 1. de impedim. Ord. art. 1. dub. 5. & 6. Vega. libr. 4. sum. casu 74. & alij.

³⁷⁵ Ego quidem utramque sententiam parum, antequam nihil probabiliter continere reor. Unde dixerim, ante diligentiam adhibitam ad assequendam veritatem teneri coniugem dubitantem reddere, non tamen posse petere: ea tamen sufficienter adhibita posse reddere, ac petere. Prior pars probatur, quia dubitans, an res sit sua, quamvis retinere possit, non tamen potest ea uti, donec inuestiget veritatem: Ergo non potest petere debitum coniugis dubitans, quod est matrimonio uti, donec diligentiam adhibeat. Partem aliam ostendo, quia possessor bonae fidei si dubitat rem esse alienam, & facto sufficienti examine, nequit dubium vincere: potest non tantum rem detinere, sed illa etiam uti. Ergo coniugis dubitans, si praemisit sufficientem examen, poterit uti matrimonij iure petendo, & reddendo.

DVBIVM LXIV.

An cum uterque coniugis de valore matrimonij bona fide iniuri dubitat, uterque licite reddere possit.

³⁷⁶ Constat, neutrum posse petere ante praemissum debitum examen, postea autem, manente eodem dubio, posse. Quasi enim autem, an casu, quo alteruter illicite petat, teneatur alter, vel possit ei reddere: Potest quidem, & tenetur. Quia in dubio melior est possidentis conditio: uterque vero in hoc dubio possidet. Sic Cordus in sum. qu. 4. §. punct. 3. Henricus lib. 1. cap. 6. num. 5. lit. T. referens Victoriam, & Canum huius fuisse sententiam. Barthol. a Ledel. de matrim. dub. 20. concl. 1. Ludovic. Lopez part. 1. infruct. cap. 197. Petrus de Ledel. de matrim. q. 45. artic. 1.

³⁷⁷ Cum uterque coniugis de valore matrimonij bona fide contracti dubitat illicite alteri petenti, nec tenetur, nec potest alter reddere, dum ad dubium vincendum, sufficiens non est adhibita diligentia. Quia possessio in dubio non confert ius utendi ergo coniugis tunc petens, petit id, ad quod nullum ius habet, & ad quod possessio non suffragatur: Ergo alter nequit reddere. Ita Sanchez lib. 2. d. 4. tit. num. 55. & alij.

³⁷⁸ Idem sentio, quia tota ratio ob quam coniugis tenetur reddere debitum petenti coniugi est, quia alter petit debitum sibi ratione possessionis, ne periculo iniustitiae debitum abnegando exponatur. Cum ergo in hoc casu non petat sibi debitum, nec fauat possessio, & negando nulla iniustitia fiat, & ex altera parte, reddendo sit periculum incontinentiae: tenetur non reddere ante diligentiam adhibitam. Verum diligentiam praemisit, potest uterque petere, ac reddere; quia iam possessio ius ad omnem usum infert.

Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

DVBIVM LXV.

An cum alter coniugis mala fide contracti dubius (verbi gratia,) de prioris coniugis obitu, licite petere, ac reddere possit.

³⁷⁹ Non potest petere, nec reddere. Quia possessio mala fide incepta non suffragatur, unde claudicat matrimonium ex parte habentis malam fidem: Ergo nec ipse, nec alter bonae fidei possessor potest petere: & ita si possidens bona fide petat, cum non postulet sibi debitum, nequit alter reddere. Sic Sornus in 4. dist. 27. qu. 1. art. 3. Ludovic. Lopez part. 2. Infruct. de matrim. cap. 36. Vega lib. 3. sum. casu 155. Barthol. a Ledel. de matrim. dub. 20. Quia adiciunt eas nuptias esse irritandas.

³⁸⁰ Petere fateor non posse, sed potest quidem, & tenetur reddere. Quia cum alter bona fide possideat, non debet iure suo spoliari ob malam alterius fidem, dum non constat matrimonium fuisse nullum. Sicut in praescriptione mala fides prioris possidentis non nocet ei, qui bona fide possidet. Ita Rosel. verb. Impedimentum, imped. 12. num. 1. Sylvest. verb. Matrimonium 4. qu. 9. Nauar. sum. cap. 2. num. 77. Verac. part. 3. specul. art. 18. concl. 6. Cordus lib. 3. questionarius, quest. 8. fol. mihi 183. Henricus lib. 1. cap. 6. num. 5. lit. S. Palac. in 4. dist. 27. d. 3. Sanchez libr. 2. d. 4. numer. 2.

³⁸¹ Petere non posse, sed reddere teneri affirmo. Utramque partem probo ex Cap. Dominus, de secundis nuptiis, ubi expresse fit sermo de coniuge, qui nondum de prioris obitu certus, contraxit: & definitur non posse petere, ac teneri reddere, ibi: Sane super matrimoniis, quae quidam ex vobis contraxerunt, nondum habita obuentis coniugis certitudine: respondemus, ut nullus a modo ad secundas nuptias migrare praesumat, donec ei constet, quod ab hac vita migraverit coniux. Si vero aliquis hoc non servavit, & de morte prioris coniugis adhuc existimat sibi dubitandum, ei, quae sibi nupsit, debitum non deneget postulanti, quod a se tamen novit nullatenus exigendum.

DVBIVM LXVI.

An si contrahens mala fide, petat: alter teneatur reddere.

³⁸² Tenetur quidem. Quia sicut tenetur coniugis reddere alteri contra votum petenti, ex communi sententia: ita & ei, qui mala fide contraxit. Sic Henriquez l. 12. capite 6. numero 5. & litter. T, referens Victoriam, & Canum, Barthol. de Ledel. dub. 20. concl. 1.

³⁸³ Non tenetur. Quia teneri reddere alteri dubitanti de valore matrimonij, oritur ex possessione petentis, & iure iustitiae ad exigendum: sed hic utrumque deest, possessio enim dubia fide incepta nil proflus suffragatur.

COBAR
of Mori
III. IV
F. IV

suffragatur: & ita nullum ius exigendi conce-
dit. Quod haud obscure innuitur illis verbis
*Cap. Dominus, Debitum a se nouerit nullatenus
exigendum.* Ita Sanch. lib. 2. d. 42. num. 3.

384 Idem assero, nec simile iudico de coniuge
Idem assero. contra votum petenti, habet enim possessionem,
ac ius iustitiae ad exigendum: & tantum
reus est Religionis voti petendo, vt qui petit
rem suam ad ea abutendum.

DVBIVM LXVII.

An cum coniux uterque mala fide con-
traxit, dubius (verbi gratia,) de
prioris coniugis obitu; uter-
que teneatur, reddere
postulanti.

385 Vterque tenetur. Quia contrahens dubia fi-
de tenetur reddere, maxime si alter coniux
ignoret: Ergo etsi ambo habeant dubiam fi-
dem, tenebuntur. Sic Syluest. verb. *Matrimo-
nium* 4. qu. 9. dicto 3. Barthol. de Ledef. de matr.
dub. 20. concl. 1. asserens, neutrum posse petere,
teneri autem reddere.

386 Neuter tenetur. Neuter potest petere, nec reddere. Quia neu-
tri possessio mala fide incepta suffragatur. Ita
Veracr. p. 3. specul. art. 13. Angles p. 1. de matrim.
qu. 11. de impedim. Ord. art. 3. dub. 4. Henric. l. ii.
c. 11. n. 5. & c. 15. n. 13. & l. 12. c. 6. n. 5. Sanch. l. 2.
d. 42. num. 3. & 8.

387 Scio, addidisse Henriquez cap. 11. num. 5. hos
Idem assero. non posse reddere nisi causa subfit, vt id dubium
practicè deponant, & probabilis reputent, ma-
trimonium valere. Ego autem crediderim, satis
esse, si arbitrio prudentis rationes ita probabi-
les sint ad persuadendum, matrimonium vale-
re, vt probabilem opinionem efficiant, quam-
vis probabilis sit, matrimonium non valere;
quia satis est in moralibus sententiam proba-
bilem amplecti, iuxta veriorum opinionem:
quare, sententia probabili valoris matrimonij
existente, uterque coniux petere, ac reddere
potest.

DVBIVM LXVIII.

An quando impedimentum proprio consen-
su amoueri potest, ut est seruitus ignora-
ta, dubitans de valore matrimony a se
bona fide contracti (nam dubitat de alte-
rius seruitute) teneatur.

388 Licet quidem huic dubitanti petere, & red-
dere animo ratificandi praecedens matri-
monium inualidum; quia potest denuò contra-
here, & ratum habere, si impedimentum ser-
uitutis sit occultum: si verò impedimentum ef-
set publicum, vel lis mota esset, ita vt in fo-
ro externo probari posset: nihil conferret ac-
cedere ad coniugem animo ratificandi: cum
oporteat, vt validum efficiatur matrimonium,
post Tidentium coram Parocho, & testibus
celebrari. Constat ergo difficultas, quando deest
animus ratificandi matrimonium accessu illo,
aut non potest ratificari.

Non tenetur hic reddere. Quia nullum est
medium inter accessum animo fornicario, aut
maritali: & ita si potest accedere, debet maritali
animo, ne alias fornicetur. Ad hoc autem non
tenetur, pararet enim sibi maximum praedi-
cium, cum haberet ratum matrimonium cum
ancilla initum, atque in eo perleuerare coge-
retur; quod damnum subire non tenetur, vt in
dubio tueatur alterius coniugis possessionem;
quia in materia iustitiae, cum est par vtriusque
causa, non tenetur aliquis cum proprio damno
alterius damnum vitare: Sic D. Thom. in 4. dist.
36. in expof. lit. D. Bonavent. ibid. Richard. art. 1.
qu. 1. Paludan. qu. 1. art. 1. concl. 3. nu. 9. Supplem.
Gabr. q. 1. art. 1. dub. 1. Henric. lib. 1. cap. 10. n. 5.
& cap. 15. num. 14. & l. 12. cap. 6. num. 7. Vega.
lib. 2. sum. casu 401.

Tenetur reddere. Quia si potest licite, & abs-
que suo damno reddere, omnes asserent teneri
iuxta *Cap. Dominus, de secundis nuptiis*, cum al-
ter coniux in possessione sit, & in hoc dubio
eius sit melior conditio: sed potest licite, &
absque vilo damno reddere: ergo tenetur. Probo
minorem, quod possit licite, quia potest redde-
re, nec animo fornicario, nec maritali, vt denuò
velit reualidare illud matrimonium: sed animo
maritali, vt conferuat alterum coniugem in sua
possessione, & reddat ei debitum, cum exstima-
re debeat, alterum in hoc dubio bona fide pos-
sidere, & sic non esse priuatum iure petendi.
Quod autem sibi non praedictet, ostendo: quia
cum detur accessus animo non ratificandi prius
matrimonium, sique licitus, non potest prae-
sumi eo accessu matrimonium esse ratificatum.
Ita D. Antonin. part. 3. tracl. 1. c. 1. §. 1. Adrian.
4. de sponsal. dub. 13. Ledef. 2. part. 4. quaelion. 54.
articul. 4. Cordub. lib. 3. quaelionar. qu. 8. Palac.
in 4. dist. 30. d. 1. Petr. de Ledef. de matrimo-
quaelion. 45. art. 1. dub. 1. Sanchez libr. 2. d. 45.
num. 8.

Scio dissidium esse inter huius sententiae
Auctores, an teneatur hic reddere debitum,
quamvis Ecclesiae praepcepto non constringa-
tur? At quamvis negans sententia probabilis
sit, affirmantem probabiliorem reor, nempe
coniugem in hoc dubio teneri reddere debi-
tum, etiam Indice non praecipiente, nec sibi
praedictum inferre. Addiderim, si adhibita di-
ligentia sufficienti, nequeat vincere dubium,
posse vtendo sua possessione etiam petere, nec
in hoc sibi praedictum parare, quin possit,
seruitute detecta, ab illo matrimonio rece-
dere, cum fuerit inualidum, nec illa copu-
la ratificatum. Posset tamen coniux tutissime
amplecti priorem sententiam probabilem, &
nolle reddere, etiam mandante Indice: quia for-
te Index erit prima sententiae, & coget postea
cum ea manere.

DVBIVM LXIX.

An si coniux, qui bona fide contraxit, po-
stèa non dubitet, sed opineur, matri-
monium esse nullum: teneatur red-
dere debitum.

Non tenetur, imò non potest reddere. Quia
huic non suffragatur possessio, nam solus in
causa

Sectio II. Dubia, De Consensu recto. 87

causa pari praeualeat possidentis conditio, Reg. In pari, de regulis iuris in 6. Sic autem non est par causa, cum habeat assensum opinatum, non esse matrimonium. Profecto dum aliquis opinatur, rem, quam bona fide cepit possidere illam non potest: Ergo dum opinatur non esse matrimonium, non potest uti possessione. Sic D. Antonin. par. 3. tit. 1. cap. 9. Syluest. 2. Matrimonium 4. qu. 9. dicto 3. Manuel. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6. Sotus in 4. dist. 27. quest. 1. artic. 3.

Non solum potest, sed tenetur reddere, non obitante ea nullitatis matrimonij opinione. Quia ut possim alium sua possessione spoliare, oportet, me certum esse, rem non esse suam. Certè licet huic opinanti non suffragatur, sua possessio, ut ea petendo utatur, cum tamen alter bona fide possideat; iuuabit utique possessione illa, ut exigere possit, & teneatur alter ei reddere. Ita D. Thom. in 4. dist. 41. quest. vni. art. 5. quest. iunc. 1. ad 3. Paludan. cist. 36. qu. 2. art. 2. num. 4. Angel. verb. Matrimonium 3. impedim. 4. num. 8. Rosel. verb. Im. edimentum, impedim. 17. & imped. 12. num. 1. Sotus lib. 5. de iust. cap. 5. artic. vltim. Ledesma 2. Nauar. Petr. de Ledes. Corduba, & alij plures, quos refert, & sequitur Sanchez lib. 2. d. 44. numer. 3.

Petere non posse reor, quia dubitanti suffragatur possessio, non autem fauet habenti assensum opinatum: tenetur tamen reddere, non obitante opinione nullitatis matrimonij donec ita certus sit, ut parum dubij remaneat. Vnde D. August. l. de fide, & operib. & refertur in Cap. si virgo 34. quest. 2. ibi: Si virgo nupserit, nesciens viro alieno, si semper nesciat, nunquam ex hoc adultera erit: si autem sciat, iam ex hoc adultera esse incipit. Vbi pondero, non dixisse, si opinatur, sed si sciat. Quem textum explicans Syluest. prescript. 1. qu. 3. dicto 3. ait, sumi illic scientiam pro certitudine.

DVBIUM LXX.

An si ante matrimonium alter coniux protestetur, se nolle per quacumque verba postea à se dicta matrimonium inire. Huiusmodi protestatio sit sufficiens dissensus indicium.

Sufficiens indicium est. Quia huiusmodi protestatio planè indicat, sequentem in contractu consensum, fictum existere: sed sine vero consensu matrimonium constare nequit: Ergo est sufficiens dissensus indicium. Sic Ioan. Andre. Calderin. Anton. Gabriel. quos citat Sanchez lib. 2. d. 43. numer. 17. Petr. de Ledes. de matrim. quest. 45. artic. 4. Manu. tom. 1. sum. cap. 243. numer. 6.

Non sufficit ea protestatio. Quia praesumitur, ab ea recessum esse, inito postmodum matrimonio. Ita Tabie. verb. Matrimonium 2. qu. 7. num. 8. Nauar. sum. cap. 21. num. 78. Gloss. Cap. Tua, de sponsal. verb. Mulierem. Guillem. quem refert, ac sequitur D. Antonin. par. 3. tit. 1. cap. 19. §. 1.

Sub distinctione quaestioni respondeo. Si ea protestatio fiat altero coniuge sciente, ac con- Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

sentiente, valet, & per eam recessum videtur à consensu sequenti, nec praesumetur matrimonium. Quia cum alter consensit, videtur cedere iuri suo, & nolle matrimonium contrahere. At si fiat, altero ignorante, aut si sciuit, dissensit protestationi: nihil prodest, sed persequentem consensum videtur ab ea recessum. Quia matrimonium est contractus ex duorum voluntate pendens, id autem generale est in omni contractu huiusmodi, ut protestatio alterius nihil iouet, nisi altero sciente, ac consentiente facta sit, l. finali, §. Item si praedixit, cum Glossa ff. nauta.

DVBIUM LXXI.

An vnus testis affirmans coniugis mortem, sufficiat, ut liceat alteri, ad secundas nuptias transire.

Vnus sufficit testis. Quia Cap. In praesentia de sponsal. dicitur: Non permittas eos contrahere, donec certum nuncium de morte recipiant. Si ergo satis est certus nuncius, vnus testis sufficit. Sic Hostiens. sum. tit. de sponsal. duorum, num. 6. & Cap. In praesentia, ad finem. Vbi Abbas num. 6. adeo mordicus tuetur hoc, ut censeat, Bartholum, qui asseruit oppositum, illius textus immemorem fuisse. Angel. verb. Matrimonium 3. impedim. 11. num. 4. Veraci. part. 1. spec. art. 41. concl. 1. Monent tamen hi Doctores, attendendam nuncij, seu testis personam, & qualitatem, & an per verba verisimilia deponat.

Vnus testis non sufficit. Quia Cap. In praesentia, oppositum non declarat: in illis enim verbis, Donec certum nuncium recipiant: potest sumi nuncium neutrius generis, ita ut significet Ea nuncia: At non potest dici nuncium certum, quod voce vnus habetur, cum iura clament, vocem vnus esse vocem nullius l. Inrisiurandi, vers. simili modo. Cod. de testibus, & Cap. Veniens, fine, de testibus. Esto Nuncium masculinè sumeretur: certè nuncius certus est, qui nuncium certum asserit: non autem potest dici asserere nuncium certum, quando ipse solus id testatur. Ita Manuel tom. 1. sum. cap. 233. numer. 2. Gregor. Lopez lib. 8. tit. 9. part. 4. ver. Algunos. Barth. lib. 2. §. si dubitetur, num. 1. ff. quemadmodum testam. aper. Sanchez lib. 2. d. 46. num. 12.

Haec sententia mihi magis arridet, quia si dictum vnus in causis pecuniariis insufficiens est, à fortiori minime sufficit in causa secundum matrimonij contrahendi, in qua vertitur animae periculum, Sacramenti irritandi, maxime infamiae, & dedecoris feminae secundò nubentis, si forte adhuc prior esset superstes. At primam admitterem sententiam casu quo coniux obierit in loco adeo distanti, ut facile nequeant aliae probationes haberi: tunc enim satis erit nuncius, & vnus testis considerata qualitate personae, & ut verisimilia proferat: quod iudicis arbitrio committendum.

COBAR
 de Mort
 III. IV
 IV

398
 Vnus testis
 sufficit.

399
 Vnus testis non
 sufficit.

400
 Haec sententia magis
 arridet.

DVBIVM LXXII.

ut possit coniux superstes aliud matrimonium inire, sufficitne probabilitas moralis, id est, ut sit probabilis causa ad credendum, sapientum iudicio.

401
Satis est,

Satis quidem est. Quia Cap. Quoniam, §. Porro, dicitur: Si autem de carnali coniugio sit agendum, tandiu alteruter coniugium expelletur, donec de ipsius obitu verisimiliter presumatur. Ergo sufficiunt verisimiles mortis presumptiones. Sic Armil. verb. Matrimonium, num. 45. D. Antonin. part. 3. titul. 1. cap. 9. Philaich. de Offic. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 9. Barthol. à Ledef. de matrim. dub. 5. §. 4. concl. 9. Ludouic. Lopez part. 2. Instr. de matrim. cap. 55. & alij.

402
Non est satis,

Non satis est moralis probabilitas, sed requiritur certitudo tanta, vel per certum nuncium, vel per testes, ut prudentis iudicio non tantum probabilis, sed certus obitus alterius coniugis iudicetur. Quia Cap. In presentia, de sponsal. dicitur: Non possunt tales ad aliorum consortium conuolare, nec permittas, eos auctoritate Ecclesie contrahere, donec certum nuncium recipiant de morte virorum. En qualiter coniunguntur ea duo, ut illi nequeant contrahere, & Ecclesia concedere facultatem, donec certum nuncium recipiant. Ita Sanch. l. 2. d. 46. num. 6. Sotus in 4. dist. 37. qu. vni. art. 5. Angles part. 1. de matr. q. 1. de imped. Ord. art. 3. dub. 1. Manu. tom. 1. sum. c. 233. num. 2. & 4. Barth. à Ledef. de matrim. dub. 5. §. 2. vlt. Ludou. Lop. p. 1. Instr. c. 83.

403
Hoc mihi probabilis.

Satis probabilem primam sententiam reor, sed probabiliorem secundam, Quia in contrahendo secundo matrimonio, periculum eius nullitatis, & adulterij imminet: in abstinendo autem, nullum: Ergo quandiu non adest omnimoda certitudo obitus viri abstinendum est, ut peccati periculum vitetur.

DVBIVM LXXIII.

An mors coniugij possit sufficienter fama probari.

404
Non potest.

Minimè quidem. Quia requiritur certa, & integra mortis probatio, ut vidimus Dubio proximo: fama autem nec certo, nec integre probat. Sic Abbas Cap. In presentia, num. 6. Gutier. 2. Practicar. qu. 3. a num. 4. Veracr. p. 1. spec. artic. 42. concl. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 233. num. 2.

405
Potest plane bari.

Mors coniugis sufficienter potest fama probari. Quia fama in re obiter raro inaniter euulgatur. Ita Anchar. ad Cap. In presentia, numer. 5. Iuli. Clar. lib. 5. receptar. §. Fornicatio. Ant. Gomez lib. 80. Tauri, num. 31. Perez lib. 5. Ordin. titul. 1. lib. 3. ad finem.

406
Auctoritas reclusio.

Ego autem putarim, solam famam non sufficere, nisi aliis adminiculis adiungatur: tunc enim satis erit, quia certa moraliter probatio dici potest. Porro adminicula, quibus debet fama iuari sunt longitudo absentiae, & uni-

uersalis vox vbi coniux commorabatur, mortem eius contestans, vel is de cuius obitu agitur, erat valde senex, vel æger, vel in acie erat, & non redij longo tempore expectatus, nempe per annum: vel vxor accepit literas eorum, cum quibus vir militabat: vel vir captus sit ab hostibus, & communis fama, ipsum obiisse testetur, si tamen vxor nihil contrarium audierit, vel literas à fide dignis acceperit.

CAPVT XII.

Circà consensum Clandestinum.

DVBIVM LXXIV.

An Matrimonium Clandestinum fuerit irritum aliquando ante Tridentinum.

PREMISERIM ex section. 1. matrimonium Clandestinum esse illud, quod clam fit, dicitque tale, cum presente Parocho, ac testibus non celebratur: & cum non præmissis denunciationibus, licet coram Parocho, ac testibus, non initur. Multis id matrimonium legibus prohibetur. Primò in Cap. Alio 30. quæst. 5. In Concil. Arelat. 3. & refertur in Cap. Nullum 30. quæstion. 5. In Concil. Lateran. & habetur in Cap. 3. de clandest. desponsat. In Concil. Tolet. sub Sixto IV. Et nouissimè in Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. Verùm matrimonium initum sine Parocho, & testibus est omnino nullum post Tridentinum: non verò quod contrahitur, haud præmissis denunciationibus. Potest quidem etiam post Tridentinum validum esse Clandestinum matrimonium in tribus casibus. Primò si contrahatur in locis, in quibus Concilium hoc non fuit promulgatum, aut receptum. Secundò, casu quo addit Pontificis dispensatio circà Parochi, ac testium assistentiam. Tertiò, si celebretur à non baptizatis. Sic omnes.

Quæsierim igitur, nùm matrimonium Clandestinum huiusmodi fuerit aliquando irritum ante Tridentinum? Fuit quidem irritum. Quia antiquitatis obseruatores legimus, primis Ecclesie temporibus per nonnullas annorum centurias clandestina coniugia nullatenus valuisse: postea verò eas leges abiisse in deluetudinem, valuisseque clandestina matrimonia vsque ad Tridentinum, quod rursus ea inualida reddidit. Sic Cassaneus, Corrausius, Gentianus, & alij, quos refert, ac sequitur Basil. Legion. libro quinto, capite tertio, numero secundo. Probat, quia Euarist. Epist. 1. ad Episcop. Africa. cap. 1. & habetur Cap. 1. 30. qu. 1. asserit, hæc non legitima connubia esse, sed adulterina, & contubernia. Et quia Cap. Videtur, 35. qu. 6. Celestinus Papa sic ait: Videtur nobis, quod secunda, quam contra prohibitionem Ecclesie duxit, non sit vxor: nam quod contra Ordinem Ecclesie factum est, ratum non haberi tam humane, quam diuina legis proclamat.

Se& II. Dubia, De Consensu Clandest. 89

proclamat auctoritas. Sed matrimonia clandestina semper fuisse ab Ecclesia interdicta, vt constat ex Decreto Homicidæ Papæ; & habetur Cap. 2. 30. qu. 5.

Minimè irritum fuit. Quia quoties concurrunt essentialia contractus validus est, licet defiderentur solemnitates extrinsecæ, & accidentales: in matrimonio autem clandestino concurrunt tota matrimonij essentia, deficiente sola extrinseca publicitatis solemnitate: ergo antè Tridentini prohibitionem validum erat; nec enim alia aderat prohibitio. Ità Sanchez lib. 3. d. 3. num. 2. Petr. Ledel. qu. 45. art. 5. dub. 5. Hurtad. d. 5. diffc. 2. numer. 5. Luis de Torres in sum. part. 2. cap. 96. dub. 1. Becan. cap. 44. qu. 4. Bonac. quest. 2. punct. 6. num. 2. Palaus d. 2. punct. 1. 3. §. 2. num. 1.

Scio Leandrum tract. 9. d. 7. qu. 3. primam sententiam probabilem esse asseruisse, sed nescio quo fundamento, cum ipse legerit, tot viros doctissimos esse secundam de fide profiteri: nempe Sanchez, Palaum, & alios, quos sequi cogor; quia id definit Alexander III. cap. de clandest. de sponsat. & Trident. sess. 24. cap. 1. anathemate damnans oppositum asserentes. Porro textus pro parte prima citati, appellant non legitima matrimonia illa, quæ non sunt iuxta Ecclesiasticas leges celebrata: adulteria, vel stupra quoad forum Ecclesiæ externum, cui minime constant, quamvis in foro interno vera matrimonia extiterint.

DVBIVM LXXV.

An peccet, contrà ius naturæ, qui clandestinè contrahit.

Non peccat contrà ius naturæ, sed solum contrà ius Ecclesiasticum. Quia solum hoc iure est prohibitum clandestinè contrahere matrimonium. Certè quod intrinsecè, & ex natura sua malum est, nunquam licet: matrimonium autem clandestinum in multis casibus olim licebat, vt fatentur omnes cum D. Thom. in 4. dist. 28. quest. uni. cap. 3. in corpore. Sic Caietan. tom. 1. Opusc. tractat. 12. de matrimon. question. 2. Sotus in 4. dist. 28. question. 1. artic. 2. Barthol. de Ledel. dub. 22. Coninch d. 27. numer. 4. Hurtad. d. 5. diffc. 2. num. 2. & 3. Luis de Torres sum. p. 2. c. 96. dub. 3. Palaus d. 2. punct. 1. §. 2. num. 1.

Peccat non solum contrà ius Ecclesiasticum, sed etiam contrà ius naturæ. Quia ex natura rei continet in se matrimonium clandestinum grauius malum: cedit enim in prolis detrimentum, & vtriusque coniugis, cum facillè possint ad alias nuptias transire: & est Reipublice nocivum contrariumque eius paci, & quieti. Ità Caiet. sibi contrarius in sum. verb. Matrimonium, titul. contractus matrimonij potest ex septem capitibus reddi vitiosus. Petr. de Soto lect. 14. de matrimon. Palac. in 4. dist. 28. d. 3. Veracr. part. 1. spec. art. 10. concl. 2. Matienzo l. 5. Recopil. titul. 1. lib. 1. glossa 1. num. 2. Sanch. lib. 3. d. 3. num. 8.

Hæc valde probabilis sententia, prima autem mihi probabilior. Quia si matrimonium clandestinum multis casibus olim licebat, manifestè est ratio.

festè sequitur non esse contrà ius naturæ illud contrahere. Cessante enim sine legis in particulari non cessat lex: ergo si coniugium clandestinum iure naturæ est malum ex inconuenientibus, quæ ex ipso obtinentur, quamvis in casu aliquo speciali is obuietur, erit illicitum. At si in multis casibus olim licebat, vt asserit D. Thom. citat. haud iuri naturæ contrarium esse ostenditur. Igitur contrà ius Ecclesiasticum reor solum delinquere lethalius quidem, qui matrimonio clandestinè incedendo dat operam.

DVBIVM LXXVI.

An semper necessaria sit presentia Parochi, & testium, ad matrimonium validè contrahendum.

Non est semper necessaria, sed in multis casibus validè sine Parocho, ac testibus initur: scilicet, quando virgo est sub tutela iniquitatoris, & timet, ne ille viro eam tradat indigno: quando concubinarij iter facientes, aut alio modo comprehensim, in graui periculo ob concubinatum incidere, & in similibus euentibus possunt per mutuum consensum secretè sine presentia Parochi, ac testium matrimonium validè initi. Quia præceptum Ecclesiasticum non obligat eo rigore, vt in magna necessitate contravenire non liceat, vt constat in præcepto Missæ, ieiunij, abstinentiæ à carnibus: Præceptum autem hoc contrahendi coram Parocho, & testibus Ecclesiasticum est per Concilium Tridentinum inductum: ergo. Certè idem Tridentinum sess. 24. cap. 1. simul iubet præmitti denunciations, & contrahi coram Parocho, & testibus: sed denunciations possunt omitti, etià inconsulto Episcopo, vbi esset periculum in mora: Ergo, & sine presentia Parochi, ac testium poterit coniugium validè celebrari. Sic Sotus in 4. dist. 22. q. 1. a. 2. Graf. l. 2. decis. c. 86. nu. 9. Veracr. in append. ad specul. dub. 4. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1. n. 9. ait hanc sententiam esse probabilem, & vt probabilior eam tueretur Bayn. q. 1. de matrim. Clandest. assert. 3. & apud ipsum Layman. tr. 10. part. 2. cap. 4. num. 7.

Semper est necessaria presentia Parochi, & testium ad matrimonij validitatem. Quia hæc à Tridentino pro forma contractus huiusce absque exceptione præscribitur: Ergo aliter contractum coniugium non valebit. Ità Sanch. l. 3. d. 17. per totam Ochagan tr. 3. q. 7. n. 3. Cornejo d. 7. dub. 39. Hurtad. d. 5. diffc. 3. Henric. l. 1. c. 3. n. 5. & 8. Diana p. 3. rr. 4. resol. 234. Palaus tom. 5. d. 2. punct. 1. §. 8. num. 9.

Hoc longè probabilis reor, & cum huiusmodi rigore Tridentini præscriptionem intelligendam esse indico. Quod enim pro contraria sententia asseritur, verum esse fateor de præcepto Ecclesiastico, quod non inducit solemnitatem substantialem, nec materiam inhabilitat, vt iure Ecclesiastico consanguinei in secundo gradu inhabiles sunt, ad contrahendum matrimonium, quod in nulla necessitate possunt initi. Certè denunciations præcipiuntur, vt solemnitas extrinseca, & accidentalis, yndè dispar omnino est ratio.

H 3 DVBIVM

COBAR
de Mora
III. IV
IV

DV BIVM LXXVII.

An qui expetit in mortis articulo cum concubina coniugium inire ad legitimandam prolem, nec Parochi copia datur: hoc coniugium possit sine praesentia Parochi iniri.

417
Potest quidem.

Poterit quidem. Quia leges divinae recipiunt interpretationem ex bono, & aequo, & ex epicheia, ut quae pro tuenda charitate inducta sunt ipsi non aduersentur: sed si in hoc casu matrimonium absque Parocho, & testibus esset nullum aduersaretur charitati, proles enim per matrimonium illud legitimanda destituta maneret, & saepe morti proximi valde affecti erga concubinam solus spiritualis periclitaretur non contracto matrimonio, quo huic praua consulat affectioni: Ergo decretum Tridentini ex aequitate, & epicheia minime in hoc euentu adstringere est censendum. Sic Vetrac append. ad spec. dub. 1. solut. 2. Vega libr. 3. sum. casu 361. Capua libr. 2. decis. cap. 85. num. 8. Azenc. lib. 5. recapit. titul. 1. lib. 1. num. 38. licet dubius hareat.

418
Minime poterit.

Minime poterit. Quia ubi in dispositione dicitur, aliter fieri non posse, inducitur forma ut cum aliis tradit Felin. Cap. Cum dilecta, de rescripti. num. 6. signo. 7. & idem, quando ponitur decretum annullans, num. 6. signo 5. sed Tridentinum sess. 24. cap. 1. dicit, aliter fieri non posse matrimonium, quam praesente Parocho, & testibus, & aliter contractum reddi irritum: Ergo inducitur forma, & proinde in nullo euentu absque ea solemnitate initum erit validum: enim sine sua forma nunquam potest subsistere. Ita Nauar. lib. 4. consil. titul. de sponsal. consil. 44. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 6. num. 7. Henric. lib. 11. cap. 3. num. 5. & 8. Barthol. a Ledes. dub. 21. de matrimon. Ludouic. Lopez part. 1. Instruct. cap. 86. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. n. 17. Petr. de Ledes. quastion. 45. art. 5. circa tertium puncti dub. 3. Sanchez lib. 3. d. 17. num. 4.

419
Idem censetur.

Idem censetur, quia in illo decreto contrahentes sine Parocho, & testibus redduntur omnino inhabiles. Vbi potero particulam omnino quae significat in omni euentu, sine vlla exceptione. Pondero etiam, reddere inhabiles, nam inhabilitatem materiae Sacramenti nullus necessitatis casus potest supplere: ut in nulla necessitate possunt consanguinei matrimonio colligari: eo quod materia est inhabilis.

DV BIVM LXXVIII.

An in Oppidis in quibus nequit haberi Parochus, nec de proximo speratur: possit sine ipso Matrimonium iniri.

420
Potest vnde celebrari.

Poterit valide celebrari. Quia verosimiliter creditur eo in casu Pontificem in Concilij decreto dispensare ob Sacerdotum inopiam. Et quia cum in eorum defectu Tridentini sanctio seruari non valeat, abhorret a recto credere, matrimonij capeffendi libertatem esse impeditam. Sic Coninch d. 27. numer. 11. asserens, ita declarasse Clementem VIII. Tridentini le-

gem. Bauny. qu. 1. de matrimon. clandest. assert. 3. Layman. tract. 10. part. 2. cap. 4. num. 7. Grat. d. 1. decis. cap. 86. num. 9.

Non potest valide celebrari. Quia praesentia Parochi, & testium datur a Tridentino pro forma contractus absque exceptione: Ergo nunquam aliter contractum coniugium valebit. Ita Hurtad. d. 5. diff. 3. num. 10. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 1. num. 9. & 10. Amicus quem citat, & sequitur Diana part. 10. tract. 13. resol. 15. Palaus d. 2. punct. 13. §. 8. num. 8.

Ego quidem, si illa Clementis declaratio constans sit, primam sententiam approbo, & sequor. At quia doctis viris minus vera videtur absolute iudicio secundam sententiam esse amplectendam, & quia de praefata declaratione non constat, & quia, esto constaret, debebat more legis publicari, ut legem vniuersaliter latam restringeret.

DV BIVM LXXIX.

An qui inuincibiliter Tridentini hanc legem ignorant, valide contrahant, sine Parocho, & testibus.

Valide contrahunt. Quia inhabilem reddere ad aliquem actum, est poena, ut docet Deci. cap. 2. de constit. num. 17. sed Tridentinum sess. 24. cap. 1. clam contrahentes reddit inhabiles ad sic contrahendum: ergo illud decretum poenam continet: quae cum non afficiat inuincibiliter ignorantes, eo quod culpa vacant, dicendum est, hos habiles esse ad contrahendum, ac proinde matrimonium ab eis initum esse validum. Sic aliqui apud Petr. de Ledes. quastion. 45. de matrimon. ar. 5. & apud Coninch d. 27. num. 12.

Haud contrahunt valide. Quia quamvis lex ignorantes non afficiat quoad poenam extrinsecam, bene tamen afficit quoad intrinsecam annulationis actus: ut docet Sotus de iust. l. 1. qu. 1. art. 4. Nauar. sum. cap. 23. num. 44. & probatur ex Cap. 1. de concess. praeben. in 6. vers. Adiciendum ibi: Sine ignorauerit, suum non valet. Ita Sanchez lib. 3. d. 17. num. 10. Basil. lib. 5. cap. 6. numer. 18. Palaus d. 2. punct. 13. §. 8. num. 7. Medi. 1. 2. quastion. 90. articul. 4. concl. 3. Henriquez libr. 15. cap. 3. numer. 8. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 45. art. 5. Leand. tract. 9. d. 7. quastion. 9.

His haec sententiam primam iudicans improbabilem. Quia quoties constitutio exprimit, a quo tempore debeat obligare, afficit ignorantes quoad nullitatem actus, licet non afficiat quoad alias poenas, ut si dicat: Ex nunc, ut docet Gloss. Clement. 2. de haer. verb. Ex nunc, & alij ibi citati a Sanchez vbi supra. Sed decretum Tridentini irritans clandestina coniugia assignat tempus, quo incipit obligare, nempe transactis duobus mensibus a publicatione in qualibet Parochia: Ergo ab illo tempore obligat quoad annulationem matrimonij etiam ignorantes.

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. 91

DVBIVM LXXX.

An in loco loci, in quo viget Tridentini lex, possit, sine Parocho, & testibus matrimonium inire in aliis, quibus non est recepta, quando solum ad illa confluunt per modum transitus.

416 Si animo ibi constituendi domicilium tendat, certum est, posse sibi, absque Parocho ac testibus contrahere quia sunt illius loci, unde iam legibus prioris domicilij non adstringuntur. Quæstio igitur est, quando solum confluunt per modum transitus?

417 Non possunt matrimonium sine Parocho, & testibus inire. Quia advenientes ex loco, ubi Tridentini lex obligat, iam contraxere servandum illud decretum obligationem: Ergo quocumque adeant per modum transitus tenentur id servare. Sic Henric. lib. II, cap. 3, num. 8. Manu. tom. I, sum. cap. 219, num. 2. Petr. de Ledef. qu. 45, art. 3, punct. 3, dub. ult. Sylvi. in variis resolut. verb. Matrimonium 8. Diana, par. 6, tr. 7, resol. 29, propter quandam Cardinalium declarationem.

418 Possunt sine Parocho & testibus matrimonium contrahere. Quia in egerendis contractibus expectari debent consuetudines loci, in quo celebrantur, ex Cap. ult. de foro comper. sed ille coniugij contractus inire in loco, ubi Tridentini lex non viget: Ergo. Ità Sanchez lib. 3, d. 18, num. 2. Basil. l. 5, c. 9, m. 2. Rebel. p. 2, de obligat. l. 2, q. 7, sect. 3, m. 15. Coninch. d. 27, m. 14. Hurtad. d. 5, diff. 5, m. 24. Bonac. q. 2, punct. 7, m. 2. Reginald. l. 3, m. 170. Fagund. præc. 1, Eccl. l. 1, c. 8, n. 7, & 9.

419 Veritas mihi peregrinos à domicilio abfentes non teneri legibus illius, si contrariæ vigent in locis, ubi reperiuntur. At licet sententiam, obligari legibus domicilij, tamen quoad solemnitatem adhibendam in contractibus, solæ leges loci, in quo contractus celebrantur, respiciuntur: locus autem, ubi hoc matrimonium inire, non petit eam Parochi, ac testium solemnitatem ad coniugij valorem, cum ibi Tridentini decretum non obliget: Ergo.

DVBIVM LXXXI.

An qui pergit ex loco, ubi Tridentini lex non viget ad locum, ubi recepta est: possit ibi, coniugium inire sine Parocho & testibus iuxta proprii domicilij legem.

420 Potest quidem. Quia peregrini & forenses non adstringuntur legibus & consuetudinibus loci, per quem transeunt, vel in quo per modum hospitij reperiuntur: quod doctissime de more probat Sanchez lib. 3, d. 18, m. 6. si ergo non tenetur observare leges loci transitus, & iuxta leges proprii domicilij validum est matrimonium sine Parocho & testibus initum:

poterit inibi sine Parocho ac testibus celebrari. Ad hæc sententiam allicio Paludan. in 4, diff. 1, quæst. 4, art. 3, m. 14. D. Antonin. part. 2, tit. 6, cap. 2, §. 2. Vegam, Medin. Palac. & alios, qui apud Sanchez citantur docent forenses non adstringi legibus ac consuetudinibus locorum, per quos transeunt.

Minime potest. Quia ad contractus solemnitatem ille modus & stilus est adhibendus, quem petunt leges loci, ubi celebratur. Cum ergo locus ubi inire coniugium ab hisce peregrinis seu forensibus exigat Tridentini solemnitatem in eo vigentis, aliter contractum matrimonium, nullum erit. Ità Sanchez lib. 3, d. 18, num. 26. Petr. de Ledef. q. 45, a. 5, punct. 5, dub. ult.

Hoc certissimè est. Sententia enim illa de peregrinis & forensibus pro prima sententia recepta, exceptionem patitur hanc, Nisi quoad contractus solemnitatem.

DVBIVM LXXXII.

An validum erit matrimonium si quis in fraudem Tridentini proficiatur à loco ubi decretum eius viget, ad locum, ubi non tenet, ut ibi sine Parocho ac testibus contrahat.

423 Invalidum erit. Quia fraus nemini debet patrocinari, Cap. Sedes, & Cap. Ex tenore, de præf. At patrocinaretur, si hoc matrimonium validum esset. Ergo non est validum. Sic Petr. de Ledef. q. 45, art. 5, punct. 3, dub. ult. concl. 1. & 3. Barth. à Ledef. de matr. dub. 21. Manu. to. 1, sum. c. 219, m. 2. Rebel. p. 2, de obligat. l. 2, q. 7, sect. 3, m. 6, asserens id verosimilius esse quando ambo, vir & femina colligandi coniugio, eam fraudem committerent vel alter alterius huiusmodi fraudem priusquam contraheret, præsciret. Secus si alter cum bona fide cum fraudulento contraheret.

Erit profecto validum. Quia qui iure suo utitur, non potest dici fraudem committere, ut ea ratione impediatur effectus Reg. Nullus videtur § 5, ff. de reg. iur. l. 3, v. Item si de libero homi. exhib. ibi: Dolo malo non videtur habere, qui iure suo utitur. Qua ratione cum multis Doctoribus defendunt Covar. 4, Decretal. 2, p. c. 8, §. 2, m. 10, & Sarmien. lib. 1, select. c. 6, num. 8. matrimonium contractum in mortis articulo efficere filios legitimos in fraudem substituti: est enim fraus licita, cum contrahentes suo iure utantur. Ergo cum adeunt locum, ubi Tridentinum non viget animo contrahendi absque Parocho, & testibus utantur iure suo, (habent enim ius sic ibi contrahendi) At fraus licita nec ea ratione effectus, ac valor matrimonij impediatur. Ità Sanchez lib. 3, d. 18, num. 29. Basil. lib. 5, cap. 9, num. 4. Ochagau. Bonac. Coninch. Hurtad. Palac. & Trull. quos refert, ac sequitur Leand. tract. 9, d. 7, quæstion. 12.

Ratum fore matrimonium existimo, licet ambo eo sine adirent, ut coniugium sine Parocho ac testibus celebrarent. Quia bona, vel mala intentio conferre potest ad patrandum

H 4 aut

aut non patrandum peccatum: non tamen ad annullandum actum, cum intentio maneat in mente, nec intentio in opus externum influat. Ergo si coniugium illud, seclusa prava intentione, validum esset, id minime ea intentio prava impediret. Quemadmodum de restituendi obligatione docent multi, & inter eos Navar. lib. 3. de resit. cap. 5. num. 7. Si opus seclusa prava intentione non inducat restituendi obligationem, ex ea intentione illam obligationem non confurgere.

DVBIVM LXXXIII.

An Captivi Christiani, quorum in patria Tridentini lex viget, dum commorantur inter infideles, ubi non est publicata: possint sine Parocho ac testibus matrimonium inire.

436
Non possunt
contrahere.

Non possunt contrahere. Quia licet decretum Tridentini *ses. 24. cap. 1.* postulet, publicari in qualibet Parochia, ut obliget: cum tamen apud infideles nulla Parochia sit, voluit Concilium Christianos ibi detentos ligare, licet publicatum non sit. Certè si captivus prodesset ibi non esset publicatum aut receptum Tridentini decretum, nullis aliis legibus Ecclesie, ut ieiunij, abstinentiæ à carnibus &c. tenerentur; cum ibi nec recepta, nec publicata sint. Sic Petrus de Ledes. de matr. quæst. 45. art. 5. & punct. 3. dub. penult. Henric. lib. 1. cap. 3. num. 8. casu, quo captivi morentur in provinciis infidelium absque animoinibi permanendi. Veracr. & Valq. apud Hurtadum citandum casu, quo Tridentinum fuisset iam publicatum in Parochia aut provinciæ captivorum Christianorum antequam in captivitatem redigerentur. Luis. de Torres in sum. p. 2. c. 96. dub. 7.

437
Contrahere
possunt.

Contrahere possunt, licet ad eas regiones ducti sint post publicationem decreti in sua Parochia, nec animum ibi permanendi habeant. Quia id decretum petit tanquam conditionem requisitam ut obligari incipiat, publicationem in Parochia: Ergo cum apud infideles hæc conditio deficiat, in illis locis hoc decretum nondum obligandi vires accepit. Unde qui in illis contrahunt, licet domicilium ibi non fixerint, non tenentur servare solemnitate illam, nam contractus celebrandus est iuxta solemnitates loci contractus. Ita Basil. l. 5. c. 9. n. 7. Sanchez. l. 3. d. 18. nu. 1. Palaci. in 4. dist. 19. d. 1. Rebel. q. 7. sect. 1. n. 18. Hurtad. c. 5. diff. 5. m. 18. Cornejo d. 7. dub. 39. Trul. l. 7. c. 6. dub. 1.

438
Hoc verius
puto.

Certe si id decretum in illis locis obligaret, quamvis captivi haberent animum permanendi, ductique essent ante publicationem in sua Parochia, non possent sine Parocho ac testibus contrahere: sicut contingit in aliis locis fidelium, ubi id decretum obligat. Si verò defectu publicationis non obligat: Ergo contrahentes ibi sine sint permanentes, sine per modum transitus, sine antea esset publicatum in sua Parochia, sine non, poterunt absque Parocho & testibus contrahere.

DVBIVM LXXXIV.

An si celebretur matrimonium in Parochia alterius coniugis non subditi illius Parocho: sufficiat præsentia Parochi alterius contrahentis.

Quærimus an validum sit matrimonium, cui proprius Parochus unus contrahentis assistit in Parochia alterius sibi non subditi: v. gr. si Parochus Antonij assistat in Parochia Agnetis cuius non est Parochus? Non sufficit huius præsentia, ut coniugium sit validum. Quia Cardinales sic Tridentini exposuere decretum: Si quando vir ad domum uxoris accedit, pro contrahendo matrimonio, is proprius Parochus est, qui uxoris est. Extant & aliæ duæ declarationes præscribentes, non sufficere præsentiam Parochi unus contrahentis in Parochia alterius, sed necessariò requiri in Parochia viri præsentiam Parochi viri in Parochia femine, præsentiam Parochi femine. Sic Basil. l. 5. c. 16. n. 4. Navar. l. 4. consil. tit. de clandest. despons. consil. 4. Ludon. Lopez p. 1. Instrum. c. 86. & p. 2. de matr. cap. 39. Henric. l. 1. c. 3. n. 2. Inclinat Santius in selest. d. 44. num. 8. Zerola part. 2. praxis Episcop. verb. Parochus. Zaval. quæst. 604. num. 6. Quia non est credendum Concilium concedere Parocho iurisdictionem extra propriam Parochiam.

Sufficit omnino proprius alterius contrahentis Parochus etiam si in Parochia alterius sibi non subditi matrimonium celebretur. Quia Tridentinum (solum exigit Parochi proprii præsentiam, quia iurisdictionem voluntariam, qualis est hæc, non amittit Parochia fines egrediens. Ita Sanchez lib. 3. d. 9. num. 11. Navar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 52. Henric. l. 1. cap. 3. num. 2. referens declarationem Cardinalium sub Pio V. in Gloss. l. 1. R. Coninch. d. 27. dub. 2. Hurtad. d. 5. diff. 6. numer. 21. Laym. tract. 10. capit. 5. numer. 3. Trul. libr. 7. cap. 6. dub. 2. numer. 2. Palaus d. 2. punct. 13. §. 9. numer. 3.

Certè is legitimus Parochus est, ut matrimonio assistat, qui est legitimus ad confessiones audiendas (ut bene Sanchez lib. 3. d. 13. num. 10.) sed iuxta ferè omnes Parochus extra Parochiam est legitimus ad audiendas confessiones sui subditi: Ergo ad colligandum matrimonio. Illæ verò Cardinalium declarationes pro opposita sententia memoratæ, ne posteriori pro nostra sententia relatæ adferrentur, intelligendæ sunt de consilio: expedit enim, cum Parochum, matrimonio assistere, in cuius Parochia celebratur.

DVBIVM LXXXV.

An si celebretur matrimonium in Diocesi aliena: sufficiat præsentia Parochi unius, vel utriusque contrahentis.

Non sufficit præsentia Parochi alterius, vel utriusque contrahentis, dum in neutrovis Non sufficit Parochia

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. 93

Parochia matrimonium celebratur. Quia mens Conclij postulantis Parochi presentiam fuit, ut sua autoritate praeferat matrimonio, tanquam persona publica, sed extra territorium est persona priuata, ex l. 3. ff. de offic. Praesid. Ergo extra sua Parochiam non potest assistere matrimonio. Sic Nauar. lib. 1. c. 1. confil. tract. de sponsal. conf. 52. conf. 47. num. 3. adiciens posse Parochum extra Parochiam existentem dare licentiam Sacerdoti: ut intra Parochiam matrimonio assistat, minime tamen ipsam extra Parochiam assistere posse.

443

Sufficit ad matrimonij valorem praesentia Parochi alterius vel utriusque contrahentis quamvis in neutrius Parochia nec Diocesi coniugium celebratur. Quia vel interesse Parochum matrimonio est actus iurisdictionis, & tunc cum iurisdiclio haec sit voluntaria (exercetur enim in solos volentes) nec causae cognitionem postulat, potest valide extra territorium exerceri. Vel non est actus iurisdictionis, sed tantum desideratur illa praesentia ad auctoritatem matrimonio praestandam: sed hanc praestare potest extra Parochiam propriam, cum vere persona publica, parochus sit. Ergo potest ibi matrimonio assistere. Ita Sanchez. lib. 3. d. 9. num. 1. 4. Henriq. lib. 1. c. 3. num. 2. Coninch. Filline. Hurtad. Ochagau. Rebel. Palaus. Buany, & alij, quos affert & sequitur Leand. tract. 9. d. 7. quae. 16. Posseuin. cap. 10. quae. 16. Gutier. de matr. cap. 6. 2. num. 5. & num. 10. docet, non tantum proprium Parochum, sed etiam, Sacerdotem de illius licentia posse matrimonio assistere extra Parochiam.

444

Hoc mihi indubitatum existimanti, potissimum Tridentini penitentis assistentiam Parochi matrimonio, finem fuisse, ut clandestinitas vitaretur, Ecclesiaeque constaret matrimonium: qui quidem sufficienter obtinetur Parocho ubicumque coniugio assistente.

DVBIV M LXXXVI.

An peccet, & puniendus sit proprius Parochus assistens matrimonio subditi extra Parochiam vel Diocesim absque licentia Ordinarij, vel Parochi loci.

445

Peccat, & puniendus est. Quia Parochus tenetur auctoritatem, & approbationem publicam Ecclesiae nomine matrimonio praestare hanc autem licite praestare nequit in aliena Parochia, quia pertinet ad iurisdictionem quasi contentiosam, cum praestari debeat tanquam a publica persona. Sic Henriq. lib. 11. cap. 3. num. 1. Salzed. practica. cap. 7. §. 11. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. num. 7. Basil. lib. 5. cap. 16. n. 4. Santius in select. d. 44. num. 13. & 14. culpam iudicans esse lethalem merito puniendam.

446

Nec peccat, nec puniendus est, scandalo praesente cessante. Quia minus est, auctoritatem praestare matrimonio, quam exercere actum iurisdictionis voluntariae: sed Parochus potest in aliena diocesi exercere iurisdictionem voluntariam erga subditos audiendo ipsorum con-

fessiones iuxta fere omnes: Ergo poterit a fortiori licite matrimonio assistere, quod est minus. Ita Sanchez. lib. 3. d. 19. num. 18. Spino speculo re. am. Glo. 15. nu. 49. Albiz in manuscr. d. 4. dub. 6. concl. 4. Coninch. Ochagau. Hurtad. Posseuin. Trul. quos affert, & sequitur Leand. 9. d. 7. q. 17. Palaus d. 2. pun. 13. §. 9. num. 5. citans Gutierrez, & Seguram.

447

Hanc partem probabiliorum longe reor, quia nullo iure interdictum inuenio Parocho assistere matrimonio extra propriam Parochiam. Nec Parochus alienus iure potest offendi, cum id a iurisdictionem contentiosam non pertineat. Nec obstat fieri tanquam a persona publica, quia etiam iurisdiclio voluntaria licite exerceatur tanquam a persona publica extra proprium territorium.

Hanc partem probabiliorum reor.

DVBIV M LXXXVII.

An qui duplicem Parochiam obtinet, habitans aequaliter (verbi gratia) in una per hyemem, & in altera per aestatem: indifferenter possit coram hoc, vel illo Parocho matrimonium inire.

448

Minime potest. Quia in ordine ad matrimonium duplex Parochia non conceditur, ne ex indifferentia vnus vel alterius Parochiae matrimonium competum fiat. Sic Bonif. apud Menoch. confil. 398. volum. 4. num. 7. Cephal. relat. eodem confil. nu. 21. dubitans ait, fortasse posse dici dari duplicem Parochiam quoad matrimonium.

Minime potest.

449

Potest omnino. Quia vtraque est propria istius, ut constat ex Cap. 2. de sepultura, in 6. ibi: Cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans aequaliter in utroque. Ergo non maior ratio, cur alter solus Parochus possit matrimonio assistere. Ita Nauar. lib. 4. confil. tit. de clandest. despons. confil. 7. Henriq. lib. 6. c. 7. num. 2. Basil. l. 5. cap. 13. num. 1. Palud. in 4. dist. 17. quae. 3. art. 2. nu. 17. Gabri. ibi. q. 2. art. 3. dub. 2. D. Antonin par. 3. tit. 17. c. 4. casu 2. Margarita Confel. fol. 9. col. 2. Sanchez. lib. 3. d. 14. num. 2.

Potest omnino.

450

Hoc verum, quia (vti alibi non semel dixi) idem est Parochus ad excipiendas confessiones, & ad assistendum matrimonio: sed uterque e2 duobus illis Parochis potest excipere confessionem illius, cum non sit maior ratio de vno, quam de altero, vt Glossa Cap. Cum nullus de tempo. ordin. in 6. v. Domicilium: Ergo vterq; Parochus poterit matrimonio interesse. Quod autem dixi requiri, vt aequaliter in vtraque habitet no intelligo mathematicae, sed morali modo ita vt sit aequalis omnino, aut fere habitatio.

Hoc verum.

DVBIV M LXXXVIII.

An quando quis duplicem habitationis Parochiam obtinet, possit indifferenter coram vno vel altero matrimonio inire, si alterius tunc temporis Parochiam inhabitet.

451

Non potest, qui hyeme vnam Parochiam inhabitat coram Parocho Parochiae assistere.

Non potest.

uā inire coniugium: sed necessario debet ad Parochum illum accedere, cuius tunc temporis ditionem sortitur: Quia ille proprius illius Parochus est, dum apud illam Parochiam commoratur: non alter: Sic Palud. in 4. dist. 27. art. 2. num. 17. D. Antonin. part. 3. tit. 17. cap. 4. casus. Rosel. verb. Confessio Sacrament. 3. num. 49. Margarita Confes. fol. 9. col. 1. Frater Alexand. lib. 1. sum. cap. 3.

⁴⁵² Potest indifferenter coram utroque Parochio inire coniugium. Quia ille utroque tempore hyeme scilicet & æstate habet duplicem Parochiam alias non verificaretur habere duo domicilia, contra Cap. 2. de sepultura in 6. sicut qui certo tempore habitat in vna Parochia, posteaque ad aliam transfertur, non dicitur habere duo domicilia: quia non simul utrumque sortitur, sed successiue modo vnum & alterum postmodum: Ergo uterque Parochus est proprius illius Pastor, ac proinde poterit eius coniugio adesse. Ita Nauar. Cap. Placuit, numer. 78. de penit. dist. 6. Henric. lib. 6. cap. 7. numer. 2. qui bene addit in comment. liter. H. decens esse, ut recipiat Sacramenta ab eo Parochio cuius tunc Parochiam inhabitat. Sanchez lib. 3. d. 24. num. 5.

⁴⁵³ Cum his opinor, quia Cap. 2. de sepultura in 6. expressè definitur, electa sepultura in diverso loco à sortienti duplicem Parochiam, inter utramque diuidendam esse Canoniam portionem; & non dicitur largiendam esse Parochia in habitationis tempore mortis: Ergo similiter Sacramenta possunt indifferenter utroque tempore recipi ab ambobus Parochis: cum æquè Canonica portio, ac Sacramentorum receptio sint iura Parochialia.

DVBIVM LXXXIX.

Obrinet quis Vallisoleto¹ domicilium, & alio migrat brevi rediturus: Potest ne coram Parocho illius loci, ubi per breuem init moram, coniugium gerere.

⁴⁵⁴ Minime potest. Quia proprius illius est Parochus qui domicilij proprii Pastor est: sed per breuis illa mora nullatenus ei constituit domicilium: Ergo non potest coniugium inire coram Parocho loci, ubi exiguum illam moram agit. Sic Nauar. lib. 4. Confil. tit. de clandest. despons. conf. 7. Barbo. de potest. Episc. part. 2. alleg. 3. num. 6. Diana part. 3. tract. 4. resol. 231. Hurtad. d. 3. diffi. 6. Bonac. ques. 2. punct. 8. num. 3. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 2. Palaus d. 2. punct. 13. §. 9. num. 8. adiciens oppositum nullam probabilitatis speciem habere.

⁴⁵⁵ Potest quidem. Potest coram Parocho loci, ubi breui illo tempore habitat, matrimonium inire. Quia tunc verè Parochus contrahentis est: Ergo eius presentia sufficit. Vnde Sacra Congregatio exposuit, sufficere illic habitare, dum contrahunt. Ità Sa etiam correctus verb. Matrimonium. n. 2. & verb. Parochus, num. 2. libi. Ad matrimonium sufficit vel modica habitatio. Basili. lib. 5. cap. 13. num. 4. ubi duas Cardinalium declarationes adducit, & opponit Decisionibus Rotæ, dicens illas maioris ponderis, & autoritatis esse.

Leand. tra. 7. d. 7. q. 20. Bauny. tract. 12. quæst. 5. de matr. Clandest. assert. 2. inuit esse probabile.

Ego quidem existimo hanc sententiam satis esse probabilem, mei amicissimi P. Castro Pa-⁴⁵⁶ leo venia, sufficit enim mihi P. Emanuelis Sa-⁴⁵⁷ authoritas profantis v. Matrimonium, num. 2. ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶ ¹³³⁷ ¹³³⁸ ¹³³⁹ ¹³⁴⁰ ¹³⁴¹ ¹³⁴² ¹³⁴³ ¹³⁴⁴ ¹³⁴⁵ ¹³⁴⁶ ¹³⁴⁷ ¹³⁴⁸ ¹³⁴⁹ ¹³⁵⁰ ¹³⁵¹ ¹³⁵² ¹³⁵³ ¹³⁵⁴ ¹³⁵⁵ ¹³⁵⁶ ¹³⁵⁷ ¹³⁵⁸ ¹³⁵⁹ ¹³⁶⁰ ¹³⁶¹ ¹³⁶² ¹³⁶³ ¹³⁶⁴ ¹³⁶⁵ ¹³⁶⁶ ¹³⁶⁷ ¹³⁶⁸ ¹³⁶⁹ ¹³⁷⁰ ¹³⁷¹ ¹³⁷² ¹³⁷³ ¹³⁷⁴ ¹³⁷⁵ ¹³⁷⁶ ¹³⁷⁷ ¹³⁷⁸ ¹³⁷⁹ ¹³⁸⁰ ¹³⁸¹ ¹³⁸² ¹³⁸³ ¹³⁸⁴ ¹³⁸⁵ ¹³⁸⁶ ¹³⁸⁷ ¹³⁸⁸ ¹³⁸⁹ ¹³⁹⁰ ¹³⁹¹ ¹³⁹² ¹³⁹³ ¹³⁹⁴ ¹³⁹⁵ ¹³⁹⁶ ¹³⁹⁷ ¹³⁹⁸ ¹³⁹⁹ ¹⁴⁰⁰ ¹⁴⁰¹ ¹⁴⁰² ¹⁴⁰³ ¹⁴⁰⁴ ¹⁴⁰⁵ ¹⁴⁰⁶ ¹⁴⁰⁷ ¹⁴⁰⁸ ¹⁴⁰⁹ ¹⁴¹⁰ ¹⁴¹¹ ¹⁴¹² ¹⁴¹³ ¹⁴¹⁴ ¹⁴¹⁵ ¹⁴¹⁶ ¹⁴¹⁷ ¹⁴¹⁸ ¹⁴¹⁹ ¹⁴²⁰ ¹⁴²¹ ¹⁴²² ¹⁴²³ ¹⁴²⁴ ¹⁴²⁵ ¹⁴²⁶ ¹⁴²⁷ ¹⁴²⁸ ¹⁴²⁹ ¹⁴³⁰ ¹⁴³¹ ¹⁴³² ¹⁴³³ ¹⁴³⁴ ¹⁴³⁵ ¹⁴³⁶ ¹⁴³⁷ ¹⁴³⁸ ¹⁴³⁹ ¹⁴⁴⁰ ¹⁴⁴¹ ¹⁴⁴² ¹⁴⁴³ ¹⁴⁴⁴ ¹⁴⁴⁵ ¹⁴⁴⁶ ¹⁴⁴⁷ ¹⁴⁴⁸ ¹⁴⁴⁹ ¹⁴⁵⁰ ¹⁴⁵¹ ¹⁴⁵² ¹⁴⁵³ ¹⁴⁵⁴ ¹⁴⁵⁵ ¹⁴⁵⁶ ¹⁴⁵⁷ ¹⁴⁵⁸ ¹⁴⁵⁹ ¹⁴⁶⁰ ¹⁴⁶¹ ¹⁴⁶² ¹⁴⁶³ ¹⁴⁶⁴ ¹⁴⁶⁵ ¹⁴⁶⁶ ¹⁴⁶⁷ ¹⁴⁶⁸ ¹⁴⁶⁹ ¹⁴⁷⁰ ¹⁴⁷¹ ¹⁴⁷² ¹⁴⁷³ ¹⁴⁷⁴ ¹⁴⁷⁵ ¹⁴⁷⁶ ¹⁴⁷⁷ ¹⁴⁷⁸ ¹⁴⁷⁹ ¹⁴⁸⁰ ¹⁴⁸¹ ¹⁴⁸² ¹⁴⁸³ ¹⁴⁸⁴ ¹⁴⁸⁵ ¹⁴⁸⁶ ¹⁴⁸⁷ ¹⁴⁸⁸ ¹⁴⁸⁹ ¹⁴⁹⁰ ¹⁴⁹¹ ¹⁴⁹² ¹⁴⁹³ ¹⁴⁹⁴ ¹⁴⁹⁵ ¹⁴⁹⁶ ¹⁴⁹⁷ ¹⁴⁹⁸ ¹⁴⁹⁹ ¹⁵⁰⁰ ¹⁵⁰¹ ¹⁵⁰² ¹⁵⁰³ ¹⁵⁰⁴ ¹⁵⁰⁵ ¹⁵⁰⁶ ¹⁵⁰⁷ ¹⁵⁰⁸ ¹⁵⁰⁹ ¹⁵¹⁰ ¹⁵¹¹ ¹⁵¹² ¹⁵¹³ ¹⁵¹⁴ ¹⁵¹⁵ ¹⁵¹⁶ ¹⁵¹⁷ ¹⁵¹⁸ ¹⁵¹⁹ ¹⁵²⁰ ¹⁵²¹ ¹⁵²² ¹⁵²³ ¹⁵²⁴ ¹⁵²⁵ ¹⁵²⁶ ¹⁵²⁷ ¹⁵²⁸ ¹⁵²⁹ ¹⁵³⁰ ¹⁵³¹ ¹⁵³² ¹⁵³³ ¹⁵³⁴ ¹⁵³⁵ ¹⁵³⁶ ¹⁵³⁷ ¹⁵³⁸ ¹⁵³⁹ ¹⁵⁴⁰ ¹⁵⁴¹ ¹⁵⁴² ¹⁵⁴³ ¹⁵⁴⁴ ¹⁵⁴⁵ ¹⁵⁴⁶ ¹⁵⁴⁷ ¹⁵⁴⁸ ¹⁵⁴⁹ ¹⁵⁵⁰ ¹⁵⁵¹ ¹⁵⁵² ¹⁵⁵³ ¹⁵⁵⁴ ¹⁵⁵⁵ ¹⁵⁵⁶ ¹⁵⁵⁷ ¹⁵⁵⁸ ¹⁵⁵⁹ ¹⁵⁶⁰ ¹⁵⁶¹ ¹⁵⁶² ¹⁵⁶³ ¹⁵⁶⁴ ¹⁵⁶⁵ ¹⁵⁶⁶ ¹⁵⁶⁷ ¹⁵⁶⁸ ¹⁵⁶⁹ ¹⁵⁷⁰ ¹⁵⁷¹ ¹⁵⁷² ¹⁵⁷³ ¹⁵⁷⁴ ¹⁵⁷⁵ ¹⁵⁷⁶ ¹⁵⁷⁷ ¹⁵⁷⁸ ¹⁵⁷⁹ ¹⁵⁸⁰ ¹⁵⁸¹ ¹⁵⁸² ¹⁵⁸³ ¹⁵⁸⁴ ¹⁵⁸⁵ ¹⁵⁸⁶ ¹⁵⁸⁷ ¹⁵⁸⁸ ¹⁵⁸⁹ ¹⁵⁹⁰ ¹⁵⁹¹ ¹⁵⁹² ¹⁵⁹³ ¹⁵⁹⁴ ¹⁵⁹⁵ ¹⁵⁹⁶ ¹⁵⁹⁷ ¹⁵⁹⁸

Se& II. Dubia, De Consensu Clandest. 95

viromque est proprij Parochi munus, & Parochus qui potest matrimonio assistere, potest etiã alij Sacerdoti assistendi concedere iuxta Trident. *sef. 24. cap. 1.* Porro Parochus, qui vagos non servato Tridentini decreto *sef. 24. cap. 7.* nempe non præmissa debita diligentia, & licentia Ordinarij, matrimonio coniunxerit, mortaliter delinquit, quia in re gravissima Tridentini præceptum violabit, suspendendus quidem triennio, per *Cap. finale de clandest. despons.* Attamen valeret vagorũ matrimoniu hac diligentia nõ præmissa, nec Ordinarij licetia petita, quia pro matrimonij essentia tantum desideratur præsentia Parochi, & duorum testium.

D V B I V M X C I.

An Parochus non Sacerdos inter sit validè matrimonio.

⁴⁶¹ **N**on interest validè. Quia Tridentinum *sef. 24. c. 1.* ait: *Qui aliter quam præsentè Parochi, vel alio Sacerdote:* nam dictio *alium* est relativa & repetit præcedentem qualitatem cuius est persona expressa, & ita significat similem qualitatem in relato, constat ex *leg. si fugitivus. ibi Alia pœna scilicet simili*, vt addit Glossa. Sic Nauar. *lib. 1. consil. tit. 31. de offic. Ordinarij. conf. 10.* referens Cardinales in hanc partem inclinasse. Manu. *rom. 1. sum. capit. 219. numer. 9.* Petr. de Ledes. *quæstion. 45. art. 5. pun. 3.* Verac. in *append. ad specul. dub. 5. concl. 2.*

⁴⁶² Validè interest Parochus aut Ordinarius non Sacerdos. Quia Tridentinum non restrinxit, vt Parochus Sacerdos sit, provt fecit in alio de licentia Parochi assistente coniugio, idque convenientissima ratione, nam cum exigat testimonium fide dignum, dignitas Parochialis Beneficij efficit, vt iure optimo sit Parochus fides adhibenda: quæ dignitas cum non Parochi deficiat, eam Concilium suppleri Sacerdotali dignitate voluit: Ergo sufficere Parochum, non Sacerdotem, est dicendum. Itã Sanchez *lib. 3. d. 20. num. 3.* Basili. *lib. 6. cap. 17. nu. 1.* Henriq. *lib. 11. cap. 1. num. 5.* Suar. *de excom. d. 11. sect. 1. num. 18.* Sa. verb. *Matrim. num. 1.* Hortad. *d. 5. diff. 7. num. 24.* Barbo. in *rem. is. concil. ad sef. 24. cap. 1. num. 37.* Palaus *d. 2. part. 1. §. 10. num. 2.* Trul. *lib. 7. cap. 6. dub. 2. num. 14.* & alij communiter.

⁴⁶³ Hanc partem multo probabiliorẽ esse reor, quia Parochus vel Ordinarius non Sacerdos exercere potest omnia, quæ a potestate Ordinis non dependent, vt colligitur ex *Cap. suffraganeis*, & ex *Cap. Transmissam, de electio.* vbi probatur, Episcopum nondum consecratum posse omnia munera Episcopalia obire, demptis ab Ordine dependentibus, sed interesse matrimonio non est actus Ordinis, sed iurisdictionis. Ergo Addiderim, sic Sacram Cardinalium Congregationem declarasse, vt ex Fatinacio affert Basilius citatus.

D V B I V M X C I I.

An peccet, Parochus non Sacerdos matrimonio assistens.

⁴⁶⁴ **P**eccat quidem. Quia non potest commodè benedicere sponso verbis illis: *Ego vos coniungo*, quæ Tridentinum *sef. 24. cap. 1.* iubet Parochum proferre. Sic Petr. de Ledes. *quæstion. 45. art. 5. pun. 3. dub. 3. concl. 3.* Santi. in *sele&. d. 44. n. 14. & 14.* Sylui. Esti. Canus, & alij apud Leand. *tr. 9. d. 7. q. 13.*

⁴⁶⁵ Minime peccat. Quia nulla repugnantia apparet, vt Parochus non Sacerdos illa verba proferat. Itã Sanchez *lib. 3. d. 20. num. 4.* Basili. *lib. 6. cap. 17. num. 4.* & alij, quos sequitur Gutier. *de matr. cap. 62. num. 20.* & Palaus *d. 2. punct. 13. §. 9. n. 4.* Leand. *vbi supra.*

⁴⁶⁶ Posset quidem aliquis existimare, eum lethaliter delinquere, quia cum probabilis sit opinio non valere matrimonium Parochi non Sacerdote assistente, exponeret absque necessitate periculo veritatem Sacramenti. At ne hoc ex capite credo delinquere, quia vtens opinione probabili circa sacramenta non peccat, eo vel maxime quod est multo probabilior opinio asserens esse validum matrimonium.

D V B I V M X C I I I.

An Parochus non Sacerdos possit facultatem Sacerdoti concedere, Vt matrimonio inter sit.

⁴⁶⁷ **N**on potest. Quia vt Stephanus, & Imola docent *Clement. 1. de priuileg. num. 14.* Parochus non Sacerdos minime potest concedere licentiam Religiosis ministrandi Eucharistiam eo quod per se ipsum ministrare non valet; & probatur ex *Cap. finali 46. ibi: sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis Clericorum exercere sponus attinet.* Ergo similiter si Parochus non Sacerdos nequit matrimonio assistere, nequit etiam dare alteri, vt assistat, facultatem. Sic Doctores Dubio 101. citati pro prima sententia Nauar. *lib. 1. consil. tit. 31. conf. 10.* Manu. *rom. 1. sum. c. 219. num. 9.* Petr. de Ledes. *quæstion. 45. art. 5. punct. 3.* Verac. in *append. ad specul. dub. 5. concl. 2.*

⁴⁶⁸ Potest quidem. Quia durissimum esset intelligere, Tridentinum velle Parochi, qui omnia iurisdictionis nondum Sacerdos potest exercere, hoc vnum abnegare. Itã Sanchez *lib. 3. d. 20. num. 7.* Gutier. *de matr. c. 62. num. 22.* Palaus *d. 2. punct. 13. §. 9. num. 4.* & 5. Baun. *quæstion. de matr. clandest. dub. 11.* & alij.

⁴⁶⁹ Ego quidem existimo, si sustineatur opinio asserens non posse Parochum non Sacerdotem matrimonio assistere, nõ videri à probabilitate alienum, nec licentiam posse Sacerdoti concedere, vt assistat. Cæterum multo probabilius iudico, eam licentiam posse concedere, quam vis ipse assistere minime possit. Quia qualitatem Sacerdotis postulat Tridentinum in assistente.

COBAR
de Mon
III. IV
IV

stente matrimonio, ut cōuentius, ac fide dignius sit testimonium: quod intentum cōmino seruatur, quando alius Sacerdos de licentia Parochi non Sacerdotis assisteret, non autem seruabatur, Parocho non Sacerdote assistente: (iuxta illam sententiam!) unde non mirum, si postularer Sacerdotium in Parocho assistenti, non autem in ipso assistendi licentiam concedenti. Porro certius esset, (factor) si Ordinarius nondum Sacerdos hanc licentiam Sacerdoti concederet, quia respectu ordinarij nihil est in eo Tridentini decreto significans qualitatem Sacerdotij in eo desiderari.

DVBIVM XCIV.

An Parochus excommunicatus non toleratus, suspensus, vel irregularis possit validè matrimonio assistere.

469
Nonnulla
præmitto.

Pramiserim, potest Concilium Constantiense, omnia gesta ab excommunicatis, suspensis vel irregularibus, dum denunciati non sunt, vel notorij clerici percussores, valida esse: secus autem si denunciati sunt, aut percussores, Clerici notorij. Porro hi, qui excommunicati, suspensi, vel irregulares, qui excommunicati non sunt aut excommunicati ob notoriam Clericorum percussorem, quos vitare non tenemur, tolerati dicuntur: quando verò denunciati sunt, vel notorij Clericorum percussores, dicuntur non tolerati. Quæserim igitur utrum Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus possit validè matrimonio assistere?

470
Nō potest
vidē assistere.

Non potest, validè assistere. Quia ille actus est iurisdictionis, siue Parochi, ut Parochus est, & non Ordinis, ut constat: sed gesta omnia excommunicati, suspensi, vel irregularis denuntiati valida non sunt. Ergo validè non potest matrimonio assistere. Sic Auila de Censur. part. 2. c. 6. d. 3. dub. 1. concl. 1. Videtur tenere Sa verb. Matrimonium, num. 1. fatuus: sufficit & Parochus toleratus, etiam si alioquin excommunicatus, aut suspensus, modo non sit per sententiam priuatus officio. Vbi expresse solum Parocho tolerato validè assistere concedit.

71
Assistere
vidē potest.

Potest validè assistere. Quia præsentia Parochi requiritur in matrimonio quasi auctoritatem præstans illi per potestatem, quam habet in subditos (ut docet Nauar. l. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 47. n. 6.) Sed auctoritatē præstare actui sua præsentia haud est actus iurisdictionis: Ergo potest validè fieri ab excommunicato, suspenso, seu irregulari non tolerato. Certè excommunicatus suspensus, vel irregularis dum Parochia non priuatur, manet in possessione, & verus est Parochus. Ita Sanchez lib. 3. d. 21. num. 4. citans Nanarrum, Salzed. Petr. de Ledef. & Henric. Basl. lib. 5. cap. 17. num. 6. Suar. de excom. d. 11. sect. 2. num. 2. Valq. de excom. dub. 4. Hurtad. d. 5. diff. 8. num. 26. Diana part. 3. tract. 41. resol. 233. Palaus d. 6. pun. 13. §. 10. n. 6. Trul. l. 7. c. 6. dub. 2. n. 12. & alij.

472
Tunc mihi
probabilius.

Hoc longè probabilius, cum Parochus minime sit sacramenti matrimonij Minister, nec per excommunicationem, suspensionem, aut irregularitatem sit Parochi officio priuatus. Et

quamvis excommunicatus regulariter expellatur à testimonio ferendo, admittitur tamen in casibus, in quibus admittuntur infames: at in matrimonio infames admittuntur, ut docet Sanchez l. 3. d. 41. n. 5.

DVBIVM XCV.

An Parochus excommunicatus, suspensus, vel irregularis non toleratus possit facultatem concedere alteri Sacerdoti, ut matrimonio assistat.

Est actus iurisdictionis, & ita nec licentia nec matrimonium valet. Quia est actus Parochi in quantum Parochus est, cum nullus alius eam facultatem valeat concedere: & non actus Ordinis: Ergo iurisdictionis. Et quidè aliàs frustra Tridentinum soli Parocho potius quam alteri Sacerdoti non habenti iurisdictionem, dedisset auctoritatem assistendi, & substitutiendi, Sic Petr. de Ledef. de matr. qu. 45. a. 5. punct. 3. dub. 4. Nauar. lib. 3. consil. tit. de sponsal. consil. 47. numer. 6. Coninch d. 27. numer. 25. Laym. tract. 10. part. 2. capit. 4. num. 9.

Non est actus iurisdictionis, ac proinde tam licentia sic concessa, quam matrimonium valet. Quia concessio illius facultatis non est actus Parochi formaliter, in quantum habet iurisdictionem, sed in quantum est testis legitimus matrimonij, & simul habens facultatem substitutiendi ad eum actum testificandum: sed si quis haberet mandatum nomine alterius, potest tēque substitutiendi, illa substitutio est quidè actus potestatis substitutiendi, nō tamè est iurisdictionis actus, ut constat, valideque ab excommunicato nō tolerato fieret: Ergo validè conceditur ea licentia à Parocho non tolerato. Ita Basl. lib. 5. c. 17. nu. n. 14. Sa verb. Matrimonium, n. 1. Henric. l. 11. c. 12. num. 5. & l. 13. c. 7. num. 7. Rebel l. 2. qu. 8. n. 8. Diana part. 3. tra. 4. resol. 233. Hurtad. d. 5. diff. 8. n. 27. Sanchez l. 3. d. 11. nu. 7. Machad. l. 4. p. 2. tr. 2. docum. 16. n. 4.

Hanc partem eligo, quia matrimonio assistere, non est actus iurisdictionis, ut Dubio proximo ostendi: Ergo per concessiones præfata licentia non delegatur aliquid partinens ad iurisdictionem: sed conceditur alteri licentia, ut tanquam testis legitimus matrimonio assistat. Certè multi Doctores asserunt, posse Episcopum excommunicatum non toleratum concedere facultatem confessiones audiendi, & extremè inungendi, nec hoc esse actum iurisdictionis, sed solam sibi competentis cessionem. Lege Paludanum in 3. dist. 12. §. 2. n. 17. D. Antonium p. 3. tit. 14. c. 15. §. 5. & Henriquez l. 3. de confirm. c. 13. n. 3.

DVBIVM XCVI.

An peccat, Parochus excommunicatus non toleratus coniugio assistens.

Nec venialiter delinquit. Quia benedicere sponso, quo ex capite solum poterat priuati

culi suspitio ingenerari. haud est iurisdictionis actus: Ergo nullo ex capite possumus asserere, huiusmodi Parochum vel venialiter delinquere. Sic Hurtad. d. 5. diff. 8. n. 27. qui quidem citās pro hac sententia Thomam Sanch. proculdubio fallitur. Leand. tr. 9. d. 7. q. 27.

Delinquit venialiter. Quia est iurisdictionis actus, benedicere sponso illis verbis, quā à Tridentino sess. 24. c. 1. praescribitur: *Ego vos coniungo & c.* Ita Possuin. c. 10. n. 21. Sanch. l. 3. d. 21. n. 8. Banny. de clandest. matrim. q. 6. dub. 8. Diana p. 3. tr. 4. res. sol. 23.

Scio Basilium l. 1. c. 17. n. 11. asseruisse huiusmodi Parochū non solum venialiter, sed lethaliter delinquere: quia tali in casu cum aliis communicat in sacris, quod grauitur excommunicata est interdictum. At ex hoc capite minimè delinquit assistendo matrimonio, quia cū spectet ad munus solum, communicat in re necessaria: ex alio vero capite, peccat, nam videtur actus iurisdictionis sponso benedicere: non tamen excedit veniale piaculum, quia in nullius id gerit praedictum, & res est parui momenti, nec ad sacramentum necessaria, & si omittentur verba illa, tantum esset veniale, de quo inferius.

DVBIVM XCVII.

An matrimonium contractum coram Parocho habente Parochia possessionem absque vero titulo à legitimo superiore collato sit validum.

Validum est, si errore communi Parochus, verus habeatur. Quia tunc Ecclesia ob commune bonum, & publicam utilitatem ei cōfert potestatem ad validè id officium exercendum iuxta l. Barbarius, ff. de offic. prator. Sic Basil. l. 5. c. 20. à n. 2. plures citās Leand. tr. 9. d. 7. q. 30.

Non est validum, si absque titulo collato à legitimo superiore est intrusus. Quia in neutro foro valent gesta per illum, licet communis error facti accedat. Cap. Infamis, vers. Verum tamen, 3. q. 7. ibi: *erius dum putaretur liber, ex delegatione sententiam dedit.* & l. Barbarius, ff. de offic. prator. ibi: *Cum populus Romanus etiam seruo potuisset discernere hanc potestatem, ubi utrumque ius non solum communem ponderat errorem, ut gesta valeant, sed etiam intercessisse ait auctoritatem superioris delegantis potestatem & populi Romani potentis Pratoris munus conferre.* Ita Sanch. l. 3. d. 22. nu. 49. & 50. asserens plus quam quadraginta Doctores Iustas. Caiet. sum. v. Confessionis iteratio. Medi. C. de confessionibus. 2. Palaci in 4. dist. 17. d. 8. Henric. lib. 6. cap. 7. num. 2. Hurtad. d. 5. diff. 8. Ochag. q. 9. n. 11. & alij.

Existimo, matrimonium non valere, si absque titulo collato à superiore legitimo fuerit intrusus, ob rationem à secundæ sententiæ Auctoribus expressam: si autem titulum habuit à legitimo superiore, invalidum tamen ob vitium occultum, matrimonium valere; quia dum adest communis illa ignorantia veram Parochi in utroque foro iurisdictionem habet, ut doctissime probat Sanchez citatus n. 5. & 13.

* *

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

DVBIVM XCVIII.

An Archipresbyter Cathedralis Ecclesie in tota Diocesi matrimonio interesse possit.

Potest planè. Quia est Parochus totius Diocesis, censeturque Episcopi Vicarius in hoc, ut possit omnium illius Diocesis confessiones excipere ex Cap. officium, de officio Archipresbyteri, ubi inter eius officia numerantur, eorum, qui foris adueniunt, confessiones audire: quasi illi cū Parochia careant, debeant ad communem totius Diocesis confluere: atque ita Ecclesiam Cathedralē esse communem totius Diocesis, ita ut possit Archipresbyter illis omnibus Diocesis sacramenta ministrare. Sic Rosel. v. Archipresbyter numer. 1. Syluest. ibi, question. 1. Angel. n. 2. Tabie. initio, Armil. n. 3. & v. Absolutio. 1. n. 43. Gutier. l. 1. q. canon. c. 27. n. 24. & alij multi.

Minimè potest. Quia fert usus, ut Archipresbyter Ecclesie Cathedralis possit solum ministrare sacramenta in sua Parochia: & subinde nisi esset alicubi Archipresbyter deputatus, ad quem possent omnes de Diocesi gratia recipiendi sacramenta confluere non potest assistere matrimonio in tota Diocesi, sed solum in sua Parochia. Ita Palud. in 4. dist. 17. qu. 4. art. 2. concl. 4. n. 8. D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 5. Sanch. l. 3. d. 27. n. 2. & alij.

Sic questioni respondeo: Quando Archipresbyteratus est quadam præbenda, cui ex officio esset annexum omnium Diocesis illius confessiones audire, tunc esset proprius Sacerdos, & ordinarius in tota illa, & posset ubique Diocesis matrimonio assistere: sed quia hoc non habet ex officio, sed ex Episcopi commissione: tunc enim delegationi standum. Crediderim, forsam olim fuisse Archipresbyteros tam amplam habentes potestatem, modo tamen huiusmodi usum non video.

DVBIVM XCIX.

An Archiepiscopus possit assistere subditorum Episcopi suffraganei coniugio.

Potest omnino. Quia habet iurisdictionem ordinariam totius Prouinciæ: sed fat est, ut assistat Ordinarius. Ergo potest Archiepiscopus. Et quia ea assistentia non est actus iurisdictionis, nec exigit in Parocho actuale iurisdictionis usum, sed fat est habitualis iurisdictionis, quamvis usus sit impeditus: ut contingit in Parocho excommunicato: (de quo supra) sed Archiepiscopus habet habituale iurisdictionem, quamvis usum alligatum respectu Diocesis suffraganeæ: Ergo potest matrimonio assistere. Sic Glof. Cap. Per singulas verb. Torium, qu. 3. & Cap. Pastoralis, in principio, v. Exceptis, de officio Ordinarii.

Minimè potest. Quia non est Ordinarius ipsorum, nec habet iurisdictionem nisi in causis per appellationem ad ipsos deuolutis, & in aliis casibus singularibus, iuxta Cap. Pastoralis.

in principio, ubi omnes annotant. Ita Henricus, lib. ii. cap. 3. numer. 4. Petr. de Ledef. quæst. 45. de matrimon. a. 5. punct. 3. Manu. tom. i. sum. cap. 219. numer. 16. Sanchez lib. 3. d. 28. n. 2. citans Spinum. & Segura.

489
Hoc verum
puto, primam
sententiam
improbo.

Hoc verum, primamque sententiam parum, aut nihil probabiliter habere iudico. Illæ enim Glossæ afferentes, Archiepiscopum iurisdictionem in suffraganeos subditos habere, intelligendæ sunt, dum ad Archiepiscopum appellant.

DVBIVM CXI.

An Vicarius generalis Episcopi, & aliorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem sit Ordinarius, ut coniugio intersit, & alijs assistendi licentiam impendat.

487
Ordinarius
non est, ut in-
ter sit, & licen-
tiam conce-
dat.

Ordinarius non est. Quia hoc distat inter iurisdictionem ordinariam, & delegatam, quod illa, mortuo concedente, adhuc permanet: hæc autem, si res est integra, extinguitur ex Cap. Licet undique, de officio delegati. Cap. Gratum, & Cap. Relatum: sed iurisdictionis Vicarij morte Episcopi extinguitur. Ergo non est Ordinarius. Igitur nec assistere matrimonio potest, nec alijs assistendi licentiam impertire. Sic Glossa Cap. Perlevis ver. & iurgia, dist. 25. ubi concludit, solum Episcopum esse Ordinarium in sua Diocesi. Goffred. sum. tit. de offic. Vicar. numer. 2. Alciat. rubr. de offic. Ordinar. Sotus in 4. dist. 18. quæstion. 4. art. 3. Gomez in Bul. cruciat. capit. 4. circa 4. quæstion. numer. 11.

488
Est ad id Or-
dinarius.

Est Ordinarius. Quia iurisdictionis concessa à Canone, vel lege, est Ordinaria, ut probant textus relati pro prima sententia: At quamvis Episcopus constituat Vicarium generalem, non tamen ei confert iurisdictionem quam habet, sed à Canone ei impenditur, ut patet ex Cap. 2. de offic. Vicarij in 6. Ergo eius iurisdictionis est Ordinaria. Igitur matrimonio potest assistere, & alijs assistendi facultatem concedere. Ita Navar. lib. 4. consil. 14. numer. 1. Conar. 3. var. capit. 20. numer. 4. Vgolin. de censur. tabu. 1. capit. 2. §. 10. D. Antonin. part. 3. tit. 19. capit. 10. §. 2. Henricus lib. 6. cap. 7. numer. 3. & liter. M. Manu. tom. i. sum. c. 219. numer. 15. Ludou. Lopez par. 1. Instrucl. c. 284. Sanchez lib. 3. d. 29. citans ex iuris peritis penè innumeros.

489
Cum his sen-
tis.

Cum his sentis, quia eadem est iurisdictionis Episcopi, & Vicarij, idemque tribunal, ut asseritur Cap. Romana, & Cap. 2. ubi etiam subiungitur ratio, cur à Vicario ad Episcopum non appelletur, ne scilicet ab eodem ad se ipsum appellari videatur. Ergo Ordinarius est, & ideo potest & matrimonio adesse, & id alijs gerendi licentiam impendere.

DVBIVM CXII.

An Vicarius generalis Episcopi, ex proprio officio absque speciali commissione, coniugio interesse, & alijs assistendi licentiam concedere possit.

Non potest. Quia Vicarius ex generali commissione non potest de causis matrimonialibus cognoscere: Ergo nec aliquos matrimonio copulare, vel alijs id gerendi licentiam impertire. Antecedens probatur ex Cap. Accedentibus, de excess. Pralator. ubi dicitur, hæc cognitionem esse Episcopalis dignitatis: & Tridentinum ses. 24. c. 10. dicit ad solos Episcopos hoc pertinere. Sic Anton. Cap. 1. de consang. n. 11. ibi Abbas n. 11. Præposit. n. 4. Bertachin. in de Episc. l. 4. p. 6. qu. 20. Rebus. prax. Benefic. 157. Cucus l. i. insit. maior. tit. 8. n. 1. & alij.

Potest quidem. Quia Tridentinum ses. 24. cap. 1. expressè dicit, posse assistere matrimonio Parochum, vel alium Sacerdotem de licentia Ordinarij: sed vicarius Episcopi est ordinarius, comprehenditurque in decretis mentionem de Ordinariis facientibus (ut probat Sanchez lib. 3. d. 19. n. 1. & 5.) Ergo potest assistere, & assistendi licentiam impertire. Ita Sanchez ibi, n. 18. Navar. l. 4. consil. iiii. de sponsal. consil. 47. n. 1. & 2. Henricus l. l. c. 3. n. 4. Salzedo prax. c. 75. vers. 14. Manu. r. i. sum. c. 219. n. 15. Spino specu. testam. Glossa 15. n. 38. & alij.

Multo verior hæc mihi sententia, quia idem est proprius Sacerdos, ad audiendas confessiones, & ad assistendum matrimonio: sed Vicarius generalis ex proprio officio absque speciali commissione est proprius Sacerdos ad confessiones audiendas: Ergo & ad matrimonium, ut assistat, & licentiâ assistendi concedat. Abnego autem non posse Vicarium de causis matrimonialibus cognoscere: potest enim non obstantibus textibus dicentibus, id ad Episcopos spectare: non enim ob id Vicarius excluditur.

DVBIVM CXIII.

An valeat, matrimonium, si priuatus Sacerdos, cui Parochus commisit ut assistat ei, ex eâ Parochiam committentis assistit.

Quamvis interesse matrimonio propriè sit iurisdictionis actus, reducitur tamen ad iurisdictionem voluntariam: atque ita potest Parochus proprius extra Parochiam hunc actum exercere. Quæsierim autem de Sacerdote ad id delegato, num extra Parochiam committentis possit matrimonio assistere?

Assistere non potest, nec validum matrimonium erit. Quia quamvis omnes fateantur, potest Ordinarius extra territorium, iurisdictionem voluntariam exercere: at de delegato, inferioris Principis negat lex 7. ff. de offic. Proconsul. ibi: Omnes Proconsules statim quod Urbem egressi fuerint, habent iurisdictionem, non tamen contentiosam, sed voluntariam, ut ecce manu mitti. Apud legatum vero Proconsul nemo manumittere.

Sect. II. Dubia De Consensu Clandest. 99.

mittere potest, quia non habet iurisdictionem talem. Sic Bart. l. 1. num. 40. Bald. l. 2. in principio, num. 1. Albertin. ibi, num. 10. & alij. Fautent qui fatentur, confessiones ordinarios posse excipere confessiones subditorum extra Diocesim, seu delegatos. Rol. v. *confessio*, 3. numer. 3. Angel. *confessio* 3. num. 16. Sylvest. v. *confessor* 1. q. 1. §. 12. Tabie. v. *absolutio* 1. q. 33. nu. 55. Navar. sum. c. 27. num. 265. D. Antonin. p. 3. tit. 17. c. 10. & alij.

495 Potest matrimonio assistere, & validum erit. Quia textus indistincte docent, posse iurisdictionem voluntariam extra territorium exerceri, nec faciunt vim in eo, quod iurisdic-
496 tionem exercens ordinaria sit, sed quia nulla irrogatur iniuria alicui iudicij exerceatur: quæ ratio æquè militat in Iudice ordinario, & delegato. Igitur non solum proprius Parochus sed etiam Sacerdos de illius licentia assistens matrimonio valide extra Parochiam assistere, si-
497 cut si Parochus ipse interesset. Quia iurisdic-
498 tio voluntaria, ad quam hæc assistentia reducitur, potest valide ab ordinario, & à delegato extra territorium exerceri. Ità Sanchez lib. 3. d. 34. numer. 2. & 3. Victor. sum. de *confessione*, 151. Sotus in 4. dist. 18. ques. 4. a. 3. Henric. lib. 6. c. 7. n. 1. & alij asserentes Religiosos exposito vir-
499 tute Clement. Dudum, posse audire confessiones extra Diocesim, cum tamen delegati sint.

Multo viorem hanc partem existimo, quæ confirmari ex Doctoribus asserentibus, Vicarium ex delegatione Episcopi conferentem Beneficia, posse extra Diocesim conferre, Dominic. Rebus. Boeri. Corflet. Pauin. & alij apud Sanchez citatum num. 2.

DVBIVM CIV.

An Requiritur, licentia specialis Parochi, ut alienus Sacerdos possit matrimonio assistere.

497 Necessaria est expressa licentia. Quia quæ speciali nota sunt digna, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta, leg. item apud Labonem 115. §. At Prætor. ff. de iniuri. Cum ergo matrimonium res gravissima sit, & ardua, Cap. finali de procurat. in 6. erit speciali nota dignum, & subinde nisi exprimitur, non videtur concessum. Sic Spino specul. res. am. glossa 15. num. 37. Veract. append. ad specul. dnb. 5. concl. 7.

498 Non requiritur licentia specialis ad matrimonium, ut distinguitur contra generalem, sed satis est generalis, quia Parochus concedit alicui Sacerdoti licentiam ad exercendum in sua Parochia, quæ ad curam animarum pertinet. Quia Tridentinum ses. 24. capit. 1. tantum petit, ut interfit coniugio Parochus, vel alius Sacerdos de eius licentia: Ergo cum corrigat ius antiquum, non est extendendum, ut exigat licentiam specialem. Ità Sanchez lib. 3. d. 34. numer. 7. Navar. lib. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 27. Rota in novissimis dicens, sic decidisse Cardinales, decis. 750. numer. 1. tom. 1. Mann. tom. 1. sum. capit. 219 num. 13. Henric. Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

lib. II. capit. 3. numer. 5. ubi dicens requiri licentiam specialem cautè addit, nec satis esse generalem administrandi sacramenta, quæ solet per Bullam, aut Episcopi approbationem concedi: quasi dicat sufficere generalem, quæ manifestè continere videtur matrimonium.

Hoc verius reor, quia regulariter dispositio, & concessio generalis est generaliter intelligenda, Cap. si Romanorum, dist. 29. Ergo illa licentia generalis ad exercendum animarum curam est intelligenda generaliter, ut etiam matrimonium includat.

DVBIVM CV.

An sufficiat licentia tacita: quæ habetur ex ratihabitione de futuro, ut Sacerdos alienus matrimonio assistat.

500 Sufficit quidem. Quia nullus potest ministrare Eucharistiam (v. gr.) aut Extremam unctionem alieno Parochiano sine proprii Parochi licentia, cum hoc sit proprii Parochi munus. Trident. ses. 24. c. 13. sed potest alienus Parochus ministrare ex ratihabitione de futuro, quando nimirum attentis circumstantiis persone, temporis, & loci, probabiliter creditur Parochum ratum id habiturum: Ergo similiter poterit assistere matrimonio ex ratihabitione de futuro. Sic Palud. in 4. dist. 23. q. 2. n. 14. D. Antonin. p. 3. tr. 14. c. 15. §. 5. Caiet. sum. v. *extrema*, q. 4. Tabie. ibi, ques. 5. Armil. nu. 5. Sotus in 4. dist. 23. q. 1. a. 1. Navar. sum. c. 21. n. 5. 2. Henric. l. 3. c. 6. n. 6. Barth. à Ledes. de *Extre. Pnt. dub.* 6.

501 Non sufficit licentia tacita ex ratihabitione de futuro. Quia cum ea licentia ad matrimonij valorem requiratur, debet adesse, cum celebratur matrimonium: At cū est tatum ratihabitione de futuro, non est licentia de presenti, cum matrimonio celebratur: Ergo non sufficit. Ità Sanchez lib. 3. d. 35. num. 4. Henric. de Ganda, quodlib. 1. ques. 30. Capreol. in 4. dist. 19. ques. uni. art. 3. ad 1. Fr. Alexand. sum. p. i. c. 5. n. 55. Suar. 3. p. 9. 82. a. 3. d. 72. sect. 2.

502 Partem hanc veram, primam verò improbabilem esse putarim, quorum Doctores non loquuntur de matrimonio, & pœnitentia, sed de aliis sacramentis, ubi lata est differentia. Nam quando licentia & iurisdic-
503 tio est necessaria ad valorem rei, ut in pœnitentia, & matrimonio, non satis est ratihabitione de futuro, quia licentia debet præcedere: at in ratihabitione de futuro non præcedit licentia, & consensus, sed tantum est probabilis præsumptio consensus postea præstandi. At ubi non requiritur ad substantiam actus, sed ad solum debitum ordinem licentia, ut in reliquis sacramentis, satis est probabilis spes, ac præsumptio voluntatis Pastoris. Enim vero licentia tacita, quæ habetur ex ratihabitione de presenti, sufficit, ut alienus Sacerdos possit matrimonio interesse, ut quando vidente, ac tacente Ordinario, aut Parocho, potentique contradicere assistit; quia scientia, ac patientia in iis, quæ sunt modici præiudicii consensum

sum operatur, ut docet Bart. l. *Qui dotis numer.* 24. ff. *Sol. matrim.* Abbas *Cap. Nonne, numer. 3.* & multis citatis, Mascard. *de probat. conel.* 1158. *num. 34.* sed hæc assistentia matrimonio, modicum, aut nullum præiudicium Parocho infert; Ergo illa scientia, ac patientia consensum, legitimamque licentiam inducit.

D V B I V M C V I.

An Sacerdos debeat, credere dicentibus, se habere licentiam à Parocho, ut iungat eos matrimonio.

⁵⁰³ *Credere de-*
CRedere debet. Quia hic solum agitur de periculo animæ contrahentium, cum nulli alij damnum sequatur: At nemo præsumitur suæ salutis immemor l. *Sancimus, C. de Sacros. Eccl. & Cap. penultimo 1. quæst. 7. ibi: Et licet neminem divini timoris contemnendo iureiurando, arbitrentur immemorem, ut saluti propriae vltimum commodum anteponat.* Et quia sicut matrimonium est irritum absque præsentia Parochi vel alterius Sacerdotis de eius licentia: ita confessio est invalida facta alieno Sacerdoti, non habenti legitimam audiendi facultatem: & tamen Religiosus debet credere penitenti dicenti, se habere licentiam à proprio Parocho, ut illi sacramenta confessionis ac Eucharistiæ ministraret, ut communiter à Doctoribus asseritur: Ergo similiter debet credere dicens, se habere licentiam à proprio Parocho, ut matrimonio colligetur. Sic colligitur ex doctrina Ar. millæ *verb. Absolutio, numer. 20.* D. Tho. *quodlib. 1. art. 12. & in 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. quæstione. 5. ad 2. Richar. dist. 17. art. 3. quæst. 2. ad 3. Gabriel. d. 17. quæst. 1. art. 3. dub. 1. Turrec. Cap. Quem penitet, de penit. dist. 1. num. 18. Angel. *verb. Confessio 3. num. 32. Tabie. verb. Absolut. 1. q. 14. num. 45.**

⁵⁰⁴ *Non debet credere,*
Non debet credere. Quia licet in foro penitentiali, ad quem pertinet confessio, Eucharistiæ, & extrema unctio credatur dicenti, se habere licentiam: at in foro externo, & in spectantibus ad ipsum minimè creditur, ut constat ex *Cap. sicut, de sent. excomm.* ubi probatur non adhiberi fidem excommunicato dicenti, se absolutum esse ab excommunicatione, ibi: *Nisi excommunicati literas absolutionis ostendant, aut alio modo legitime de eorum absolutione constet.* Cuius rationem reddit D. Tho. *quodlib. 1. art. 12.* quia excommunicatio pertinet ad forum externum: sed matrimonium ad forum externum pertinet, & externam Ecclesiæ gubernationem: Ergo non credendum dicenti, se habere licentiam. Ità Sanchez *lib. 3. d. 37. numer. 2.* Abbas *clern. 1. de priuileg. num. 5.* Bonif. *num. 28.* asserit non esse credendum dicenti, se facultatem habere, ut alienus Sacerdos benedicat nuptias.

⁵⁰⁵ *Auxiliari n-*
tentiam
Ego existimo, regulariter non esse credendum: nilibet dicenti se huiusmodi facultatem habere: si autem persona affirmans esset valde fide digna, posse ei fidem adhiberi. Quia licet *Cap. sicut, dicatur, non esse credendum excommunicato dicenti, se esse absolutum nisi id legitime ostendat: aliqui Doctores ut Palud. in 4. d. 18. quæst. 6. art. 2. num. 5. Angelus.*

excommunicatio 8. *num. 16.* Syluest. *ibi. 5. §. 26.* Nauar. *sum. cap. 17. num. 39.* docent, satis esse, si excommunicatus sit persona fide digna, & asserat se absolutum esse: Ergo similiter in matrimonio est dicendum.

D V B I V M C V I I.

An ad valorem matrimonij sint necessaria illa verba quæ à Parocho proferuntur: Ego vos coniungo, &c.

⁵⁰⁶ *Necessaria sunt,*
Necessaria sunt. Quia huius Sacramenti sunt forma: sed sine forma hand potest consistere Sacramentum: Ergo sunt ad eius valorem necessaria. Sic Canus, Estius, & Syrius quos citat Leand. *rr. 9. d. 4. §. 9.* Et quia verba ea, *Ego vos coniungo* sunt vera: Ergo efficiunt, quod significant: Ergo verè Sacerdos conficit matrimonium. Sic Zephalus *volum. 4. consil. 540. num. 47.*

⁵⁰⁷ *Non sunt necessaria, & licet omittantur, va-*
lidum erit matrimonium. Quia Sacerdos non est huius sacramenti Minister, nec eius verba sunt materia, vel forma: Ergo ea verba non sunt de essentia. Antecedens iam supra probavi. Et quia Tridentinum petit indeterminata verba, cum petat hæc, vel alia iuxta patriæ consuetudinem: Ergo ea non sunt de necessitate sacramenti siquidem necessaria sacramenti necessitate debent esse determinata. Ità Sanchez *lib. 3. d. 38. num. 4.* Veract. *append. ad specul. dub. 4. conel. 1. & 4.* Segura *2. p. director. Iudic. cap. 1. §. num. 52.* Hentiq. *lib. 11. cap. 2. num. 7.* Viuald. *Can. delab. p. 1. de matr. n. 22. & 241.* Manu. *so. 1. sum. cap. 116. num. 3.* Palaci. *in 4. dist. 17. d. 1.* Barth. à Ledef. *de matr. dub. 21. conel. 3.* Petr. Ledef. *q. 4. §. a. 1. dub. 4. conel. vltim.* asserens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse.

⁵⁰⁸ *Hoc longe probabilius, imò mihi certum*
Hoc longe probabilius, imò mihi certum reor. Quia Tridentinum in clausula irritante tantum expressit, *Qui aliter quam præsentè Parocho, nec explicuit, dicente verba, & est decretum correctorium:* Ergo extendendum nō est, ut debeat Parochus de necessitate Sacramenti verba proferre.

D V B I V M C V I I I.

An mortale sit, à Parocho, vel à Sacerdote, assistente matrimonio, præfata verba Ego vos coniungo, omitti.

⁵⁰⁹ *Suppono ea verba esse de præcepti necessitate, quare delinqueret Parochus ea omittens.*
Suppono ea verba esse de præcepti necessitate, quare delinqueret Parochus ea omittens. Quia Tridentinum utitur verbis præcepti. *suppono. Præcipit Sancta Synodus, ut Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo: vel aliis utatur verbis iuxta receptum uniuscuiusque provincie ritum. Quæstionem verò, an culpa lethalis sit ea omittere verba?*

Mortalis

Se& II. Dubia, De Consensu Clandest. 101

⁵¹⁰ Mortalis est. Quia res est grauis, & Conciliū
vult verbo præceptio. Sic Salzed. in præf. c.
73. Vega lib. 6. sum. casu 112. & 126. Zanard.
in direct. part. 1. de matr. cap. 10. quæst. 27. Rebel.
p. 1. l. 2. q. 7. sect. 5. n. 4. & alij.

⁵¹¹ Non est mortale piaculum sed veniale. Quia
non est res grauis, cum & verba non sint sa-
cramenti forma, nec ad solemnitatem magni
momenti pertineant, nec magnæ significatio-
nis mysterium includant. Itâ Sanch. l. 3. d. 38.
num. 7. Basil. lib. 5. cap. 21. num. 2. Gutier. de matr.
cap. 69. num. 16. Coninch d. 17. num. 45. Hurtad.
d. 5. diff. 15. num. 50. Diana part. 3. tract. 4.
resol. 156. Villalob. tract. 1. diff. 6. n. 3. Palau.
d. 2. pun. 13. §. 8. nu. 12. Bauny. q. 6. de matr. claud.
dubio. Trul. l. 7. c. 6. dub. 5.

⁵¹² Consensio, quia quamvis Tridentinum ver-
bis præcepti utatur, at sub illo præcepto
non continetur tantum, vt Parochus ea ver-
ba proferat, sed alia magni momenti, nempe,
vt premittantur denunciations, & vt matri-
monium coram Parocho, ac testibus celebra-
tur &c. Cum ergo hoc solum non sit huius
præcepti materia, sed cōtineatur inter alia gra-
uiora, & hoc quid leue sit, eius omisso le-
thalis non erit. An non iisdem verbis præcipit
ibi Concilium vt Parochus interroget contra-
hentes de mutuo consensu, & tamen (vt Dubio
proximo ostendam) eius omisso lethale piacu-
lum non erit? Ergo nec verborum omisso.

DVBIVM CIX.

*An Parochus teneatur, sub mortali contra-
hentes de mutuo consensu interrogare, quan-
do ei constet ex verbis ab utroque sponso
prolati.*

⁵¹³ Certum est, teneri Parochum contrahen-
tes interrogare de mutuo consensu, nempe
virum, an velit fœminam ducere in vxorem: &
fœminam, num lubeat eum accipere in mari-
tum. Quia id præcipit Tridentinum, *sec. 24. c. 1.*
Quæritur verò, an huius interrogationis
omisso sit lethale piaculum.

⁵¹⁴ Teneatur sub mortali etiam si ei constet de
mutuo consensu, dum coram illo contrahentes
non interrogati proferunt verba, quibus con-
sensum exprimunt. Quia id præcipit Conciliū
cui in re tam graui non obedire, culpa lethalis
est. Sic Vega l. 6. sum. casu 112.

⁵¹⁵ Non teneatur sub mortali, sed sub veniali
solummodo. Quia est res leuis. Itâ Sanchez l.
3. d. 38. n. 9. Verac. append. ad spec. dub. 1. concl. 4.
Anton. Cucu. l. 5. institut. tit. 11. n. 32. Coninch.
d. 17. n. 74. Gutier. de matr. c. 69. n. 17. Diana p. 3.
tr. 4. resol. 194.

⁵¹⁶ Ego autem tantorum Doctorum venia, cre-
diderim, culpæ mortalis esse reum Parochum,
qui de mutuo consensu non interrogat, cum
contrahentes illum non exponunt; quia tunc
grauis res est interrogationis omisso, vt de
se constat, quo in sensu Vega audiendus. At si
contrahentes non interrogati consensum ex-
ponant exilimo, nec venialem esse culpam
interrogationem omittere. Ad quid enim ne-
cessaria est interrogatio, si id quod sciendum
erat interrogatione, iam ex eorum expressio-
ne cognoscitur? Mecum Leand. tr. 9. d. 7. q. 33.
& Basil. l. 5. c. 21. n. 3.

DVBIVM CX.

*An teneatur sub mortali Parochus interrogare
contrahentes, an aliquod impedimentum
habeant, vbi non sit ei comper-
tissimum, nullum subesse
impedimentum.*

⁵¹⁷ Sub mortali teneatur. Quia alias agit contra
mandatum Concilij in re grauissima, vt pa-
tet ex Cap. finali, de clandest. despon. in princi-
pio, vbi postquam dicitur: præmittendas esse
denunciations, subditur: Et ipsi Presbyteri ni-
hilominus interrogent virum aliquod impedimen-
tum obsistat. Sic Veracruz in append. ad spec.
dub. 2. concl. 1.

⁵¹⁸ Non teneatur. Quia ea interrogatio petitur à
Concilio, vt fiat, dum sunt in facie Ecclesiæ, id
est coram testibus, dum volunt iam contrahe-
re, non est credendum voluisse interroga-
tionem rei tam necessariæ fieri, cum iam vo-
lunt contrahere, præcipue cum iam præcel-
serint denunciations. Ergo non præcipit, vt
vir & mulier interrogentur de impedimento,
sed de consensu mutuo, vt constat ex verbis il-
lis immediatè sequentibus: Et mutuo consensu
intellecto, dicat: Ego vos coniungo. Itâ Sanch. l. 3.
d. 38. n. 10. Leand. tr. 9. d. 7. q. 34. citans Basilium,
Gutierrez & Dianam.

⁵¹⁹ Nec sub veniali teneri reor Parochum
de impedimento obstante interrogare. Quia
cum ad matrimonium denegatur, iam præcel-
sere denunciations, ex quibus constare de-
bet, an aliquod subsit impedimentum. Quod si
ex Ordinarij dispensatione hæ non præmittan-
tur, ad ipsum Ordinarium spectat, informatio-
nem præmittere de impedimentis: Parochi au-
tem solū est obedire Ordinario præcipienti, vt
eos coniungat. Quando verò in casu necessita-
tes urgentis, quia non est ad Episcopum adit-
us, ipso inconlulto, denunciationibus omis-
sis, Parochus coniugio præset: tunc teneatur
(sub mortali quidē) diligēter inquirere, an sub-
sit impedimentum quia loco Episcopi succedit.

DVBIVM CXI.

*An ad matrimonij valorem sufficiat, Parochum
per interpretem contrahentium mutuum con-
sensum intelligere.*

⁵²⁰ Non sufficit. Quia repugnat testimonij na-
turæ, vt quis sit testis fidei faciens de iis
quæ per interpretem dignouit, cum debeat de-
ponere de iis, quæ nouit per proprium sensum.
Sic Basil. l. 5. c. 11. n. 10. & 11.

⁵²¹ Sufficit planè. Quia ceteri contractus pos-
sunt per interpretem celebrari lib. 1. §. finali, *Sufficit quidē*
*ff. de verbor. obligat. ibi: sed verum puto, et om-
nis sermo contineat verborum obligationem,*
ita vt alter alterius linguam intelligat, si suæ
per se, siue per verum interpretem: Er-
go & matrimonium. Et quia magis essen-
tiale

tiale est, ut ipsi contrahentes consensum mutuum intelligant, cum hoc sit de iure naturae, & diuino ab initio requisitum in matrimonio: sed sufficit, ut alter explicet consensum per interpretem: ut docet Glossa *Cap. Ex literis de sponsal. verb. Intellexerit* & ibi Ioan. Andr. num. 5. Abbas num. 3. Præposit. num. 4. Ergo similiter sufficit, ut constet Parocho, & testibus de mutuo consensu per interpretem. Ita Veracr. append. ad spec. dub. 2. concl. 5. & dub. 3. concl. 3. Anton. Cucus lib. 5. institut. tit. 11. num. 34. Vivald. Candelabro 1. p. de matr. mem. 36. Bauny. tr. 12. q. 4. de matr. clandest. Trull. l. 7. dub. 5. n. 1. Diana p. 10. tr. 13. resol. 17. Filliuc. tr. 10. n. 224. Sanch. l. 3. d. 39. n. 3.

522 *Autoria sen-
tentiæ.* Cum his opinabar aliquando sciens, in sa-
cramento matrimonij non exigi maiorem no-
tionem eorum, quæ sunt, quam in sacramento
Pœnitentiæ, in quo Confessarius Iudicem
agit: attamen geri confessio potest per inter-
pretem, cum confessarius pœnitentem capere
non valet. Ergo. Cæterum iam existimo (mo-
rem Basilio aliquid gerens) non sufficere
ad valorem matrimonij consensum contra-
hentium præcisè intelligere per interpretem:
apud tamen casu, quod dicto interpretis aliqua
consensum moraliter exprimentia adiungan-
tur; quia sic & non aliter potest Parochus si-
dem facere de his, quæ per interpretem simul
ac per proprium sensum agnouit.

DVBIVM CXII.

*An si Parochus accedit animo attendendi, sed
contractus tempore mente distrahi-
tur sufficit ad matrimonij
valorem.*

523 *Difficili plane.* SI Parochus accessit animo attendendi, quæ-
vis tempore contractus mente distrahatur,
sufficit ad matrimonij valorem. Quia habet
intentionem virtutalem quæ pro aliis sufficit
sacramentis, & Missa. Sic Henric. l. 1. c. 3. n. 1. &
l. 2. Probabile indicat Filliuc. tr. 10. num. 224.

524 *Non sufficit.* Minime sufficit sed necessaria est actualis
attentio. Quia ad effectum testificandi de ma-
trimonio contracto, perinde est, quandò actu
Parochus non aduertit, ac si absens omninò
esset. Et quia in Pœnitentiæ sacramento dum
Sacerdos est futurus peccatorum Iudex, quan-
tumvis voluerit aduertere, si actu non aduertat,
minimè sufficit. Ergo nec in Sacramento Ma-
trimonij ubi Parochus est velut testis. Ita San-
chez l. 3. d. 39. n. 5. Hurtad. d. 5. diff. 15. num. 48.
Trull. l. 7. dub. 6. n. 1. Amicus Perez, Leandr. quos
refert, ac sequitur Diana par. 10. tr. 11. resol. 10.
adiiciens, contrariâ sententiâ nō esse probabile.

525 *Primum par-
tem probabile
quidem se-
cundam pro-
babiliorē
longè effe-
rior.* Quod quidem non admitto. Mihi enim suf-
ficit doctissimi Henriquez mei placitum esse,
ut existimem satis esse probabile præcipuè
cum Sanchez ac Filliucius citati haud obscurè
eius probabilitati anquant, & Leander proba-
biliorem longè solum secundam affirmet. Idem
mihi afferendum, quia in Missa (cuius parita-
tem Henricus adducit) requiritur attentio, non
ut audiens sit testis, sed ut debita reuerentia
Sacrificio seruetur, & sit ille Religionis actus:
quod debite seruatur, quando audiens voluit

attendere, & per intentionem ex fragilita-
te diuagatur: ad omnia etiam sacramenta re-
quiritur intentio consuecendi, & recipiendi sa-
cramentum, ne confectio, & susceptio sit actus
ficticius, & vanus, quæ intentio virtute durat,
dum à principio est habita, nec contrariâ mu-
tuatur: attentio autem, & aduertentia Pa-
rochi, & testium desideratur, ut ipsorum
testimonio comprobari possit matrimonium,
Ecclesiæque constet: quod testimonium
nullatenus ferre possunt, nisi actu aduertant.

DVBIVM CXIII.

*An si Parochus, vel testes casu transeant,
Matrimonium coram eis contra-
ctum sit validum.*

MATRIMONIUM initum coram Parocho, ac
testibus casu transeuntibus validum est. 526
Quia cum aduertant, verè dicuntur præsen-
tes, cum præsentia ad valorem matrimonij pe-
tita contenta sit sola intellectus aduertentia,
quæ ite testimonium coram testibus matrimonij pos-
sit perhiberi. Sic Petr. de Ledes. de matr. qu.
45. art. 5. punct. 3. dub. 2. Filliuc. tract. 10. num.
225. Hurtad. d. 5. diff. 15. numer. 50. Guier.
cap. 69. num. 11. Reginal. lib. 3. num. 182. Sanch.
lib. 3. d. 39. n. 11.

Non est validum, Quia casu transeuntibus nō
dicuntur moraliter præsentibus. Et quia ut Pa-
rochus vel testes dicantur præsentibus, requiritur,
ut sint, ad eum casum formaliter adhibiti, ro-
gati, & vocati. Sic quidam apud Petr. de Le-
des. eo dub. 2. Leandr. tr. 9. d. 7. q. 38. Basil. l. 5. c. 11.
n. 4. Bonac. q. 2. punct. 8. n. 20.

Ego quidem si ratione nitar, existimo, hoc
minus verum esse, cum transeuntibus Parochus
& testes ita testificari possint, si aduertant, ac si
data opera vocati, & rogati intercessissent. Ver-
um si certe sint eminentis Cardinalium de-
clarationes, quas adducit Farinac. pag. 268. &
273. & Rebel. 2. part. l. 4. fine pag. mihi 194. ferè
certam secundam sententiam esse putarim Au-
di declarationem à Rebello memoratam. Pa-
rochus ita præsens matrimonio debet esse, ut appa-
reat, & contrahentibus, hac de causa adhibitus
fuisse. Quod, me authore, satis apparebit, si Pa-
rochum casu transeuntem moneant prius con-
trahentes se velle contrahere. De aliis verò te-
stibus non dubito, quin eorum casualis præ-
sentia sufficiat etiam minimè prius admoni-
torum, dummodo videant fieri contractum,
ut docuit Segura p. 2. direct. ac. 15. n. 54. & ap-
probat Sanch. ubi supra.

DVBIVM CXIV.

*An si Parochus, aut testes dolo aduocantur,
aut vi adducuntur, & contra eorum vo-
luntatem retenti assistant coniugio: va-
leat, matrimonium.*

Non valet. Quia testes matrimonij esse de-
bent specialiter vocati, & rogati, ut amplius
rei

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. 103

rei grauiſſimæ intenti certius poſſint teſtimō-
niū exprimere, quod nequeunt facile qui inuiti
trahuntur, quorum attentio ſolummodò ad
vini repellendam accurrit. Poſteſt id probari ex
*Legē Qui teſtamentoſſ. de teſt. ibi: Sed ſi teſtes
detenti ſint inuiti putant, non valere teſtamen-
tum.* Sic Segura 3. part. director. cap. 15. Petr.
Ledeſ. qu. 45. artic. 5. punct. 3. dub. 2. aſſerens, ſe-
cluſa Cardinalium declaratione, hoc eſſe pro-
babile. Azeved. libr. 5. recopil. titul. 1. lib. 1.
num. 39. non audet aſſerere, valere con-
iugium coram Parocho, ac teſtibus dolo
auocatis.

⁵³⁰ Quamvis Parochus, & teſtes ſint dolo vo-
cati, vel vi detenti, valet matrimonium, dum-
modò contrahentium conſenſum intelligant.
Quia l. Coram Titio 209 ff. de verborum obligat.
dicitur: Scire autem, non etiam velle, is debet, nam
etiam, eo inuito, recte fit. Vbi deciditur, dici ali-
quid coram aliquo fieri, quamvis inuitus adſit,
ſi aduertat. Cum ergo Tridentinum ſolum exi-
gat, matrimonium celebrari coram Parocho,
& teſtibus, ſatisfit, ſi iſtis præſentibus quamvis
inuitis celebretur. Deinde ſaltat ſinis illius
decreti, cum iam coniugium illud conſtet Ec-
cleſiæ, nec eo ſpecto, poſſunt alio inire. Ità
Sanchez libr. 3. d. 39. num. 9. Nauar. libr. 4. conſil.
titul. de ſonſat. conſil. 20. Petr. de Ledeſ. & alij à
Santo citati. Villalob. tractat. 13. diffi. 22.
num. 3. Hurtad. d. 5. diffi. 15. num. 50. Palaus
d. 2. punct. 13. §. 8. num. 1. Baſil. libr. 5. cap. 21. nu. 5.
Filliuc. tract. 10. num. 215. Leand. tract. 9. d. 7.
qu. 39. & alij.

⁵³¹ Idem aſſerim, quia ſæpè hoc fuiſſe à Sacra
Cardinalium Congregatione declaratum re-
fert Rebel. part. 2. lib. 4. ſine pag. mihi 396. Vni-
cam declarationem expono. An verò ſi inuitus,
& compulſus per vim adſit Parochus, dum con-
trahitur matrimonium, præcedente, vel non præce-
dente ſupradicta prohibitione Ordinarj tale ma-
trimonium ſubſiſtat? Reſpondit Congregatio, ſubſi-
ſtere. Vnde cum formidine primam ſententiam
probabiliter poſſe defendi aſſeruerim, ſicut Se-
gura aſſeruit.

DVBIVM CXV.

*An ſi Parochus inuitus aſſiſtit, & af-
fectat non intelligere, aures, & oculos
occludit, nihil eorum, quæ gerun-
tur videns, & audiens valeat matri-
monium.*

⁵³² Non valet. Quia tunc re vera non eſt præ-
ſens, nec poteſt de coniugio illo teſtifica-
ri. Sic Sanchez libr. 3. d. 39. num. 6. Trullench.
libro 7. capite 6. dubio 5. dicto 3. numero 3.
& alij.

⁵³³ Valet quidem. Quia eo ipſo, quod Parochus
affectat non intelligere admonitus primùm
velle coniugium inire eos, qui adſunt, ſanè
iam ignorare non poteſt contrahentium con-
ſenſum, & adeo teſtis eſſe poteſt apud Ecce-
leſiam. Ità Baſil. quem reſert, & ſequitur Leander
tract. 9. d. 7. qu. 40. Salzed. pract. cap. 73. Rebel.
part. 2. l. 4. ſine, num. 53.

⁵³⁴ Hanc partem probabiliorē eſſe reor ob
declarationem Cardinalium expreſſam à Re-

bello citato, quæ ſic ſe habet: *Et quid ſi Pa-
rochus adſuerit, nihil tamen eorum, quæ agebantur,
vidit, & audiuit: virum tale matrimonium ſi
nullum? Reſpondit Congregatio, matrimonium non
valere, ſi non intellexit, niſi ipſe Parochus af-
fectat, non intelligere.* Explicat P. Sanchez. Niſi
Parochus affectet, ſi non intelligere, hoc eſt, niſi
conſulta, & data opera fingat, ſe non intelligere,
cum tamen re vera intellexerit. Non placet ex-
poſitio, nam qui vocatus ad hoc, ut adſit matri-
monio, & monitus à contrahentibus ſe velle
contrahere, non potuit non intelligere matri-
monium ab illis contrahi, quamvis poſtea au-
res occludat.

DVBIVM CXVI.

*An ad matrimonij valorem requirantur teſtes
omni exceptione maiores.*

⁵³⁵ Certum eſt ad valorem matrimonij requi-
ri, ad eſſe duos teſtes cum Parocho, nec
vnicum teſtem ſufficere. Quia Tridentinum
ſeſſ. 24. cap. 1. expreſſè irritat matrimonium co-
ram Parocho, ac dupli teſte non contractum.
Deinde exigitur, ut teſtes rationis vſu polleant
præſentēſque ſint moraliter. Præterea neces-
ſum eſt, ut ſimul Parochus, & teſtes matri-
monio interſint. Quia Tridentinum copulatiuè
exigit præſentiam Parochi, ac teſtium, & aliter
contractum irritat coniugium. Quæſierim
verò, nūm ſufficiant quæleſcūque teſtes, vel
omni exceptione maiores exigantur; hoc eſt,
tales, ut nullum patiantur vitium ex iis, ob
quæ iure à teſtimonio ferendo reiiciuntur?

⁵³⁶ Debent eſſe omni exceptione maiores. Quia
in cauſa matrimoniali cum ſit grauiſſima, non
quibuſlibet teſtibus fides eſt adhibenda, ſed
circumſpectis, omniſque exceptione maioribus.
Cap. 1. de conſanguinit. ver. Nunc quaſtio. ibi: Si
per teſtes circumſpectos omni exceptione maiores
inueniēris. Ergo cum Concilium teſtes exi-
gat, ut poſſit probari matrimonium, intelligendum
eſt de teſtibus legitimis, & qui iure attento,
faciunt fidem. Sic aliqui recentiores apud
Sanchez citandum; Hurtad. d. 5. dif-
fic. 24.

⁵³⁷ Non debent neceſſariò eſſe omni exceptio-
ne maiores, ſed ſufficiant quicūque habent
rationis vſum; nec deſideratur, ut habeant
qualitates iure requiſitas, ut in aliis negotiis
habiles, ac legitimi teſtes cenſeantur. Quare
ſufficit licet ſint infames, excommunicati, pa-
rentes, conſanguinei, ſervi, familiares, ſceminæ,
imò & infideles. Quia quamvis aliàs teſtes ſint
illegitimi, & inhabiles, ſufficientem fidem ef-
ficiunt, nec repelluntur quando ſunt inſtru-
mento appoſiti ex communi contrahentium
conſenſu. Certè teſtes inhabiles admittuntur,
quando concurrunt cum alio habili, & fide di-
gno: tunc enim habitas vnus ſupplet alterius
inhabilitatem, (ut multis citatis teſtantur An-
ton. Gabri. tom. 3. comment. lib. 1. titul. de teſtibus,
concl. 5. num. 1. Maſcard. de probat. concl. 1365.)
Ergo cum matrimonio debeat neceſſariò in-
tereſſe Parochus, aut alius de eius facultate
Sacerdos, eius authoritas vitium ſupplebit,
quod alij dubi teſtes patiuntur, ac proinde
valebit matrimonium, quæleſcūque illi ſiant.

Ita Sanchez lib. 3. d. 4. num. 4. H. n. qu. lib. 11. cap. 3. Hurtad. d. 5. diff. 2. 4. Leander tractat. 9. d. 7. qu. 44. citans Bonacinam, & alij communiter.

537
Hanc partem
probabilior
rem puo.

Hanc partem probabilior admodum putor quia Tridentinum solum requirit duos testes qui cum Parocho matrimonio affideant. Quod si voluisset testes alios iure idoneos, expressisset, sicut expressit Pontifex in Cap. Cum esses, de resiam.

D V B I V M CXVII.

An ad matrimonij valorem sufficiat, quod Parochus, & testes audiant contrahentium consensum licet illos non videant.

538
Necessarium
est eos audire
& videre.

Non sufficit eos audire, sed necessum est eos simul videre. Quia ex communi Canonistarum sententia in testibus non sufficit solus auditus, sed requiritur praesentia, & visus. Facile enim quis potest alterius vocem imitari, quo testes decipiantur. Sic Molin. de ritu nup. lib. 2. diff. 11. num. 120. Barbosa de potest. Episcop. part. 2. alleg. 3. 2. num. 86.

539
Non est nec
cessarium eos
videre, suffi
ciat, audire.

Sufficit contrahentium verba à testibus exaudiri, nec opus est ipsos videri, dummodo aliis eis sit vox contrahentium nota. Quia in iis, quae non visu percipiuntur, sed auditu, optime potest cecus legitimus testis existere, si loquentium voces notas habeat. Ita Sanchez l. 3. d. 39. num. 3. Basil. lib. 5. cap. 2. 1. num. 8. Gurier. Filliuc. Rebel. & alij, quos refert, ac sequitur praedictus Antonin. Diana part. 8. tractat. 7. resolut. 68.

540
Idem assero.

Idem assero sciens ex Farinacio, & aliis, posse cecum testimonium ferre super verbis stipulationis, & contractus cuiuscumque à contrahentibus prolatis, si vocem loquentium probe agnitam habeat, quae quidem difficile admodum potest ab alio affectante ita proprie referri, ut agnoscens audiens possit affici seductione. Sufficit igitur, testes verba contrahentium audire licet intermediet cortina, vel paries: si eorum vocem apte dignoscant.

CAPVT XIII.

Circà Denunciationes matrimonio praemittendas.

D V B I V M CXVIII.

An Denunciationes sint de matrimonij essentia.

541
Nec nulla
praemittit.

Denunciationes praemittuntur matrimonio, ut si quis impedimentum noscit, illud detegat. Praecepta fuerant in Concilio generali Lateranensi 2. cap. 5. 1. & habetur Cap. finali, de clandest. desponsat. Sed quia multis in

Dioecesis in desuetudinem abierant, id decretum innouauit Tridentinum sess. 24. cap. 1. iussitque, ut matrimonio praemittantur denunciationes, seu monitiones ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solemniam publice faciendae. Quaesierim iam, vtrum huiusmodi denunciationes sint de matrimonij essentia?

Sunt quidem, & matrimonium sine illis initum inualidum est. Quia ad matrimonium Parochi praesentia desideratur: sed hic non Parochi, sed priuatae personae munus obit, dum omittis denunciationibus interfit matrimonio: Ergo est nullum. Probo minorem: Quia in Tridentino citato conceditur Parocho limitata potestas assistendi matrimonio, nempe denunciationibus praemissis: sed limitata causa limitatum producit effectum l. In agro, ff. de acquir. rerum dom. Ergo si Parochus fines mandatis, illis omittis, interfit, non ut Parochus, sed ut priuatus aget, quando enim Iudex procedit ultra suae potestatis limites, ut prius agit, ut probat Menoch. de reuer. p. poss. remedi. 8. numer. 13. & 17. Sic ipse consil. 69. num. 71. vol. 1. Zephal. consil. 21. num. 28. volum. 3. Bonacin. in quodam consil. quod inter Menochii consilia apponitur volum. 4. consil. 398. num. 1. Ful. Patian. lib. 1. de prob. cap. 16. num. 63. vbi dicit, de iure nouissimo Tridentini praesumi fornicationem, licet habitatio longa sit, nisi probetur matrimonium fuisse contractum, praesente Parocho & testibus, ac praemissis denunciationibus; & statim num. 65. ait, Concilium annullasse matrimonium contra praefatam formam celebratum.

De essentia matrimonij non sunt, vnde denunciationibus iniuste omittis validum est. Quia cum matrimonium, omittis denunciationibus, validum omni iure esset, ab eo recedendum non est abique manifesto decreto irritanti: Tridentinum autem non manifeste irritat, imò contrarium ex illo colligitur: cum enim ageret de denunciationibus praemittendis, & de praesentia Parochi, ac testium, in decreto irritanti huius praesentiae solius tantum meminit: ergo Ita Nauar. lib. 4. consil. de sponsal. consil. 17. num. 4. & in Mann. cap. 22. num. 70. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 2. Ochagau. tractat. 3. qu. 3. Coninch. d. 27. num. 49. Reginald. lib. 3. 1. 222. Palau. d. 2. punct. 13. §. 1. num. 2. Trullench. lib. 7. capite 6. dubio 8. numero 2. Sanchez libro 3. numero 3. citans plures Iuristas, & Theologos.

Hoc certissimum reor, quia Tridentinum circa denunciationes nihil innouat, sed idem quod statutum erat in Concilio Lateranensi, nam in desuetudinem passim abibat, in pristinam obligationem, ac statum restituit, ut constat ex illis verbis: Sacri Concilij Lateranensis vestigia inherendo: Sed olim validum erat matrimonium denunciationibus omittis, ut definit Tridentinum sess. 24. cap. 1. ergo & modo. Certè denunciationes conferunt, ut ritè, ac rectè coniugia celebrentur; non autem ut validè incantur.

DVBIVM

DVBIVM CXIX.

*An sit lethale piaculum, denunciations
sine debita dispensatione
omittere.*

¹⁴⁵ ^{Non est cri-} ^{ma lethale} **L**ethale crimen minimè est, nisi Synodalis
excommunicatio in ea Diocesi sit contra
omittentes lata. Quia res levis est denunciatio-
nes omittere, si Parochus sufficientem diligen-
tiam adhibeat, ut comperiat, an sit impedimen-
tum. Sic Sotus in 4. dist. 28. qu. 1. art. 2. ad 1. Petr.
de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. punct. 1. dub.
3. concl. 1. & 2. Ludou. de S. Ioan. quæstion. 2. de
matrimon. art. 1. dub. 3. citans Segur. Salzed.
Machad. libr. 4. part. 2. tractat. 2. docum. 17.
numer. 3.

¹⁴⁶ ^{Lethale cri-} ^{ma est} **E**st quidem lethale piaculum. Quia Conci-
lium Lateranense id præceperat, & Tridenti-
num sess. 24. cap. 1. idem præceptum innouat
grauibus planè verbis: *Præcipit Sancta Synodus:*
& materia est grauissima, nam ex denunciatio-
num omissione multa possunt subsequi incom-
moda. Ità Sanchez lib. 3. d. 5. num. 6. citans vi-
ginti tres Doctores. Quæis addo Basil. lib. 5. c. 3.
num. 3. Hurtadum, Dianam, Palaum, Baunyum,
Toullench. quos citat, & sequitur Leander tra-
ctat. 9. d. 7. qu. 46. Coninch. d. 27. num. 5. 1. Rebel.
libr. 2. quæstion. 7. numer. 10. Bonacin. quæ-
stion. 2. punct. 6. numer. 7. Reginald. libr. 3. 1.
num. 23.

¹⁴⁷ ^{Hanc eligo} ^{sententiam} **H**anc eligo sententiam longè probabilio-
rem, Quia diligentia Parochi non suppletur
incommoda, quæ obuenire possunt; factis enim
denunciationibus certius est, fore ut ad populi
noticiam matrimonium perveniat, & magis ti-
nent omnes, impedimentum occultare, quod
norunt. Et esto diligentia Parochi æquiva-
let: an non Parochus graue præceptum præ-
scribens diligentia huius formam transgre-
ditur?

DVBIVM CXX.

*An sit graue peccatum, unicam
denunciationem sine licentia
omittere.*

¹⁴⁸ ^{Non est gra-} ^{ue peccatum} **N**on est graue delictum casu, quo adfit mo-
ralis certitudo, nullum esse coniugij im-
pedimentum. Quia levis est materia, partialis-
que grauis illius præcepti. Sic Sanch. lib. 3. d. 5.
num. 7. Veract. append. ad spec. dub. 1. concl. 5.
Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. punct. 3.
dub. 1. concl. 3. Barbo. Gutier. Villalob. quos re-
fert, & sequitur Diana part. 3. tractat. 4. resolut.
236. Filluc. tract. 10. num. 173. & alij.

¹⁴⁹ ^{Graue deli-} ^{ctum est} **G**raue delictum est, Quia vnica denuncia-
tionis omisso non est levis materia, ut constat
ex fine ad quem præscribuntur huiusmodi de-
nunciations. Ità Basil. lib. 5. cap. 30. num. 3. Co-
ninch. d. 27. num. 5. 1. Inclinat Bonacin. quæst. 2.
punct. 6. num. 7. tenent Palaus, & Albiz, quos
citat, & sequitur Leander tractat. 9. d. 7.
quæst. 47.

Existimo venialem solummodò culpam esse

vnam denunciationem omittere, si non ex des-
pectu prætereatur, quando certum esset morali-
ter satis probatum esse duobus reliquis, nullum
adelle impedimentum. Si autem aliqua suffi-
ciens causa omittendi vnâ denunciationem
vel antè matrimonium, vel post antè eius con-
summationem subesset, omittentem à venialit
etiam piaculo excusarem.

DVBIVM CXXI.

*An dum matrimonium inter duos diuersa-
rum Parochiarum initur: Satis sit in
vna earum denunciations
proferri.*

¹⁵¹ ^{Satis est} **S**atis quidem est. Quia si Cap. finale, num. 3.
Attendatur dum loquitur in plurali de Ec-
clesiis, minimè obstat, nam loquitur etiam in
plurali de matrimoniis: Si autem Tridentini
decretum, Patres Concilij interpretes declara-
runt, satis esse, denunciations fieri in Parochia,
in qua celebratur matrimonium. Sic Cardin.
in Cap. finale, num. 3. Præposit. num. 7. Gregor.
Lopez l. 1. verb. *En la iglesia titul. 3. part. 4.*
Ità ex consuetudine seruari docet Hostiens. ad
Cap. finale verb. *In Ecclesiis*. Porro declaratum
esse ita à Concilij Patribus interpretibus asserit
Anton. Cucus lib. 5. institut. titul. 11. num. 29.
afferens huius testem Nauarrum in sum. cap. 25.
retrahitque numerum. Verùm Sanchez, se lo-
cum non inuenisse, affirmat, nec ego curiosus
vestigator potui inuenire.

¹⁵² ^{Non est satis} **N**on est satis, sed proferendæ sunt in vtriùs-
que contrahentis Parochia. Quia Tridentinum
dicit, gerendas esse à proprio contrahentium
Parochis: ergo vterque Parochus, quando sunt
diuersæ Parochiæ, eas gerere debet. Ità Sanch.
lib. 3. d. 6. num. 4. Henricu. lib. 1. cap. 7. num. 1.
Segura part. 2. director. iudic. cap. 16. numer. 19.
Petr. de Ledel. de matrimon. qu. 45. art. 5. punct. 3.
dub. 1. Manu. tom. 1. sum. cap. 217. num. 6. Rodrig.
cap. 217. num. 6. Bonacin. quæstion. 2. punct. 6. nu-
mer. 10. Filluc. tract. 10. numer. 174. Coninch.
d. 27. numer. 46. Palaus d. 2. part. 13. §. 3.
numer. 2. Layman. libr. 5. tractat. 10. de ma-
rimon. part. 2. cap. 4. numer. 9. Bauny. de de-
nunciat. quæstion. 2. disto 1. qui tamen pro-
babilem esse oppositam sententiam existi-
mat.

¹⁵³ ^{Hac pars lon-} ^{ge probabi-} **E**go quidem id non ausus fuero abnegare,
at longè probabiliorē hanc esse reor. Quia
talis publicatio exigitur, ut scientes contrahen-
tium impedimenta, illa detegant: sed in vicinia
foemina vix possunt sciri impedimenta viri: &
e contra. Porro id praxis ipsa testatur, & à Sa-
cra Congregatione Cardinalium sic expositum
fuisse à Segura citato didici.

DVBIVM CXXII.

*An sufficiat feri denunciations in Parochia, in
qua breui temporis spatio contracturi mo-
ratur.*

¹⁵⁴ ^{Sufficit imò} **S**ufficit quidem, imò & debent in præfata
Parochia geri. Quia iuxta Tridentini decre-
tibus.

tum denunciationes debent geri à proprio: sed proprius Parochus, vt Cardinalium Congregatio exposuit, est ille, in cuius Parochia contrahentes eo tempore commorantur, quo matrimonium initur: ergo. Sic Basil. lib. 5. cap. 30. num. 5. qui abnegat dari huic contrariam à Cardinalibus declarationem. Leand. tractat. 9. d. 7. quest. 49.

555 Nec debent, nec sufficit fieri denunciationes in Parochia, vbi breui tempore commorati sunt sponsi: sed in Parochiis vbi vnus, & alter diutius commorati fuere, & principaliorem habent larem, & verosimilius est fore, vt impedimenta detegantur. Quia idèd sunt, vt contrahentium impedimenta, si quae sint, reuelentur: At cum breuem moram in aliqua Parochia contraxere, ignoti sunt, impedimenta haud facile patefcent. Ità Sanchez lib. 3. d. 6. numer. 6. Segura part. 2. direct. indic. cap. 16. num. 19. asserens ita Cardinales exposuisse. Ricci. in praxi decis. 257. num. 4. Coninch. d. 1. num. 50. Diana p. vi. 3. tract. 1. resolut. 235. citans Nouarium, Barbo & Gutier Ochagan. tract. 3. q. 3. Reginal. lib. 31. num. 121. & alij.

556 Equè probabilem vtramque partem asserit Leander propter auctorem suum Basilium: sed vtriusque venia, ego parrem secundam longè probabiliorem iudico. Quia ob similem rationem praecipue sunt denunciationes Cap. finali, quod decretum Tridentinum innouat: & tamen Innocentius ibi num. 1. Ioan. Andr. num. 5. Anton. num. 16. Cardin. num. 3. Anchar. nu. 16. Praeposit. num. 7. & alij affirmant, proferendas esse in Ecclesia, vbi est parentum vtriusque antiqua habitatio, quia ibi aptius impedimenta reuerantur. Nec inuenio, quo firmo titulo Cardinalium declaratio à Segura tradita à Basilio diluatur. Infero hinc, haud esse opus, fieri etiam in Parochia, in qua eis est moderna habitatio. Quia id nullo iure peritur, & esset nimia denunciationum multiplicatio. Nec, si non sint consanguinei contrahentium vbi est antiqua eorum habitatio, sed in aliis multis locis, oportebit in illis denunciationes geri; quia id nullum ius praeficit, vt Innocent. ad cap. finale, num. 2. & 3. Ioan. Andr. num. 5. & Praeposit. num. 7. docuere.

DVBIVM CXXIII.

An Denunciationes possint fieri extra Ecclesiam in loco, vbi magna populi pars affolet conuenire.

557 Non possunt, nisi alias sic alicubi consuetudine introductum. Quia Tridentinum sess. 24. cap. 1. in Ecclesia inter Missarum solemnina fieri praescribit. Sic Basil. lib. 5. cap. 30. num. 6. Hurtad. d. 5. diff. 18. numer. 61. Leander tractat. 9. d. 7. question. 50. Polsevin. q. 9. num. 15.

558 Possunt planè. Quia finis Tridentini praescribentis, in Ecclesia, & diebus festiuis inter Missarum solemnina denunciationes geri, est, vt ad multorum notitiam coniugium ineundum aduenter, quo facilius impedimenta detegantur: diebus enim festiuis inter Missarum solemnina ingens hominum co-

pia solet in Ecclesiam confluere: Cum ergò huic fini sufficiens sit factus, quando in locis publicis, vbi maior est populi concursus fierent, satis omnino erit. Ità Sanchez lib. 3. d. 6. num. 9. Layman. tract. 10. art. 2. cap. 4. num. 20. Gutier. Coninch, & Reginald. quos sequitur Barbo. in Trident. sess. 24. cap. 1. num. 2. Filliuc. tract. 10. num. 174. Villalob. tract. 13. diff. 24. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resolut. 236. Trullen. lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 7. Bawni. qu. 3. de denunc. questio 2. Fauet Palau. d. 2. pun. 13. §. 3. num. 4.

Sufficit geri denunciationes extra Ecclesiam in locis competentibus, verbi gratia, in praedicationibus, magna populi copia confluit. Quia eodem modo dicitur Cap. finali, denunciationes fieri debere in Ecclesia, & tamen posse fieri extra in hoc casu docent ibi Hostiens. verb. In Ecclesiis. Ioan. Andr. num. 5. Anton. num. 16. Anchar. num. 15. Abbas num. 7. Rosel. verb. Impedimentum, impedim. 1. num. 15. Scio Cardinalem ibidem negare, id licitum esse, non propter clandestinitatem, quam omnino vitari fatetur: sed propter Sacramenti reuerentiam, indecens enim esset de eo extra Ecclesiam tractare. Quod meritò improbatim, textus enim hoc non considerat, nam si matrimonium ipsum sicut extra Ecclesiam contrahitur, cur non denunciationes licite proferantur?

DVBIVM CXXIV.

An Denunciationes debeant, necessario diebus festiuis exeri.

560 Debent planè. Quia id expresse inbat Tridentinum, & explicat Concilium Mediolanense lib. 4. de sponsal. cap. 5. ibi: Vt in illis festiuis diebus fiant, qui Ecclesiae praepcepto seruantur. Rebellus lib. 4. section. 2. mon. 27. Cardinalium huiusmodi refert declarationem: Episcopus ob vicinitatem temporis, quo prohibita sunt nuptiae,mittere potest aliquas denunciationes secundum prudentiam suam. & indicium: non tamen iubere, vt in diebus ferialibus fiant: ultra quod nullius erit momenti. Sic Ricci. in praxi decis. 257. num. 3. Basil. lib. 5. cap. 30. num. 7. Filliuc. tract. 10. num. 174. Polsevin. cap. 10. quest. 11. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. Matrimonium, §. 4. Leand. tract. 9. d. 7. qu. 51. citans Moure, Hurtad. & alios.

Necessariò non debent diebus geri festiuis, sed possunt ferialibus diebus publicari, si aliqua ex causa magnus fieret populi ad Ecclesiam confluxio, verbi gratia, quia est dies festus vocationis illius Ecclesiae, vel quia insignis dicturus esset Concionator. Quia satisfit Concilij fini praescribentis utique geri festiuis diebus denunciationes, quibus populi multitudo confluit ad Ecclesiam, quo possit facilius impedimenta referari. Ità Sanchez lib. 3. d. 6. num. 10. Bonacin. question. 2. punct. 6. numer. 10. Reginald. lib. 31. num. 227. Ochagan. tract. 3. quest. 3. num. 3. affirmans sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Gutier. de matr. cap. 56. num. 8. & alij.

Hoc verius existimo ob firmius planè fundamentum,

Sec. II. Dubia, De Consensu Clandest. 107

hic verius
damentum, nempe quia legis fini sit satis.
Nec magis crediderim meo Rebello circa de-
clarationis Cardinalium veritatem, quam
Ochogavia, sed est sit Rebello credendum,
illa meæ sententiæ declaratio non obstat. Lo-
quitur enim Sacra Congregatio de diebus fe-
rialibus communibus quibus ad Templum
non assoler cogi multitudo, non de illis feria-
libus diebus, quibus ingens hominum multi-
tudo confluit ad Templum, de quibus apud
Ochogaviam alia loquitur declaratio.

DVBIVM CXXXV.

*An denunciations debeant necessariò tri-
bus diebus interrupti geri.*

563
Necessarium non est, fieri interruptis die-
bus, sed possunt geri tribus diebus festi-
uis continuis. Quia sic fit satis, & verbis, & in-
tento Tridentini præscriptis, denunciatione-
nes tribus diebus festiuis continuis publicari.
Sic Hurtad. d. 5. diff. 18. num. 50. Reginald.
lib. 3. i. num. 226. Leand. tract. 9. d. 7. q. 53. citans
Moure, ac Trullench.

564
Necessarium est, interruptis geri diebus.
Quia finis intentus detegendi impedimenta
commode obtineri non potest ob temporis
breuitatem, nisi longiori tempore præfinito.
Quare hoc tanquam iuri consonum decretum
fuerat in Concilio Colonienfi sub Adolpho
Archiepiscopo, titul. Censura, & in Concilio
Provinciali Moguntino sub Sebastiano Ar-
chiepiscopo cap. 58. habentur tom. 5. Concil. Itæ
Sanchez lib. 3. d. 6. num. 8. Basil. lib. 5. cap. 30.
num. 8. Ricci. in praxi part. 1. decif. 224. num. 4.
Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 20. & 21.
Layman lib. 5. tract. 10. cap. 4. Ochogau. tract. 3.
qu. 3. Filliuc. tract. 10. num. 174. Diana part. 3.
tract. 4. resol. 226.

565
Existimo, si denunciations fiant tribus fe-
stivis diebus continuis, verbis Tridentini ma-
terialiter sumptis fieri satis: sed minime eorum
sensui, Conciliique intento fini. Continuitas
tem enim, quam Tridentinum postulat, ex
ipsis sine, & aliis Conciliis Provincialibus
colligitur esse, ut non excludat dierum feria-
lium, sed aliorum dierum festorum mediatio-
nem: ita ut inter vnam, & alteram denuncia-
tionem factam diebus festiuis, per dierum ta-
men feriarum intervallum, non mediant alia
festa. Et ratio est, quia si sunt ita sibi immedia-
te denunciations, non suppetet tempus ad
excogitanda, & opponenda impedimenta.
Verum nec debent esse tam discontinuæ, & à
se invicem distantes, ut Parochiani, vel illa-
rum obliuiscantur, vel ob longum spatium
desiderent reddantur, ad impedimenta
detegenda. Caterum hanc eli-
gens sententiam, fateor,
contrariam satis esse
probabilem.
* *

DVBIVM CXXXVI.

*An delinquit lethaliter Parochus, qui
denunciations non gerit tribus conti-
nuis festis diebus, sed per aliud
diem festum interpollatis.*

566
Delinquit planè. Quia graue Tridentini
violat præceptum. Sic Hentiq. l. 11. c. 7.
num. 1. litt. C.

Non delinquit lethaliter. Quia non est tam
gravis materia, ut lethale sit, in die Dominica
verbi gratiâ, vnam denunciationem gerere,
& transacta altera Dominica, in tertia iterum
denunciationem secundam proferre, & quin-
decim aliis diebus exactis ad proferendam ter-
tiam denunciationem procedere, nec enim fi-
nis intentus à Concilio frustratur. Sic Co-
ninch d. 27. num. 47. Villalob. & Diana, quos
refert, & sequitur Leander tract. 9. d. 7. qu. 53.
Machado lib. 4. part. 2. tract. 2. docum. 17. num. 4.
Bonacin quæstion. 2. part. 6. num. 15, citans Gu-
tier. Reginald. Riccium, Palas d. 2. pun. 13.
9. 3. num. 4. Bauny qu. 3. quæstio 7. Sanchez l. 3. d. 5.
num. 8.

Rigidam admodum existimo mei P. Henri-
quez sententiam, non enim materia adeò gra-
uis apparet, & idèò temperarim, quando ma-
gnum spacium intercederet inter vnam, & al-
teram denunciationem. Quia sic Parochiani
illarum obliuiscerentur. Non tamen damna-
rem ad mortale, si vna, vel altera festi-
ua dies intercedens denunciations discon-
tinuaret.

DVBIVM CXXXVII.

*An Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui officij
sine speciali delegatione possit in denunciatio-
nibus dispensare.*

569
Errum est, denunciations posse postponi,
aut omnino omitti ex Episcopi dispen-
tatione ex iure nouo Tridentini sess. 24. cap. 1.
ibi: Quod si aliquando probabilis fuerit suspitio,
matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præ-
ceserint denunciations: tunc vel vna tantum de-
nunciatio fiat, vel saltem Parochus, & duobus, vel
tribus testibus presentibus, matrimonium celebretur.
Deinde ante illius consummationem, denun-
ciationes in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsint
impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordina-
rium ipse expedire iudicauerit, ut denunciations
remittantur. Quod illius prudentie, & iudicio re-
linquit Sancta Synodus. Quæstio igitur est an
etiam Vicarius Generalis Episcopi ex vi sui
officij possit sic in denunciationibus, dis-
pensare?

Minimè potest. Quia sic declarauit Sacra
Cardinalium Congregatio anno 1591, pro
Episcopo Salmantino, ut asserit Henriquez
lib. 11. cap. 5. num. 5. litt. T. & sic tenere Pa-
tres Congregati in Concilio Toletano anno
1583. ut refert Segura Direct. part. 2. cap. 16.
num. 2. & 3. & Patres Concilij Mediolanensis.
Sic

566
Delinquit
planè.

567
Non delin-
quit.

568
Rigidam reot
esse P. Henri-
quez senten-
tiam, tamque
tempore.

569
Tridentini
decretum
præmitto.

570
Minimè pos-
set Vicarius
dispensare.

Sic Henriquez citatur. Basil. lib. 5. cap. 31. nu. 5. Anton. Gomez in Bul. cap. 4. qu. 4. num. 19. Menoch. consil. 69. num. 55. volum. 1. Diana part. 5. tract. 4. resolut. 238.

⁵⁷¹ Potest omnino. Quia Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius: quippe quidem cum Episcopo tribunal constituit. Ita Sanchez l. 3. d. 7. num. 10. citans Nauarrum, Gutier. Veract. Rodriguez, Segura, & Salzedo doctem, praxim totius orbis sic recepisse, Coninch. d. 27. num. 55. Barbo. de potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. 19. Bonacin. quest. 2. punct. 6. num. 7. Filliuc. tractat. 10. num. 176. Hurtad. d. 5. diff. 19. numer. 63. Palau d. 2. punct. 13. §. 4. numer. 2. & alij.

⁵⁷² Auctoritas res. Prima sententia probabilis est, imò tenenda, si verum sit, sic à Sacra Congregatione fuisse declaratum. Sed tamen quia de eiusmodi declaratione dubito cum aliis probabiliorum secundam reor. Quia Tridentinum sess. 24. cap. 1. hanc dispensandi potestatem Ordinario concedit. Nisi Ordinarius ipse expedire indicauerit, ut predicta denunciations omittantur: sed Vicarius Generalis Episcopi est Ordinarius, & nomine Ordinarii comprehenditur, (vt latissime probat Sanchez lib. 3. d. 29. n. 3. & 5.) ergo potest virtute huius decreti in denunciationibus dispensare. Equidem ante Tridentinum Vicarius Generalis poterat ex generali consuetudine dispensare, vt Paludan. docet in 4. dist. 28. quest. 2. artic. 1. num. 21. At non reperio Tridentinum id alicubi abnegasse, potius citato loco id concessisse existimo. Et quidem quando Concilium voluit Vicarium excludere, id expressit, vt sess. 24. cap. 6. ibi: & non eorum Vicariis.

DVBIVM CXXVIII.

An Episcopus possit facultatem dispensandi in denunciationibus aliis à Vicario Generali concedere.

⁵⁷³ Non potest. S. Vpono contrà Menochium consil. 69. à num. 55. volum. 1. & Zephalo consil. 421. à num. 72. volum. 3. posse Episcopum suo Vicario Generali hanc facultatem concedere, dato, & non concesso, quòd ex vi sui officij Vicarius Generalis huiusmodi facultatem non haberet: & requiro vtrum possit Episcopus alij cuiusque eam delegare? Non potest. Quia dum eligitur personæ industria, ad aliquod munus obeundum, id delegari nequit Cap. finali, §. 1. autem, de officio delegati, & Cap. 13. cui, eodem tit. in 6. In hac autem dispensatione eligitur Episcopi industria: nam Tridentinum sess. 24. cap. 1. Iudicio, & prudentia Ordinarii remittit hoc negotium admodum arduum: ergo videtur de persona Episcopi, vel Ordinarii Vicarij (qui velut eadem est persona) tanquam pastoris proprii confidere, & ita eius eligere industriam. Sic Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. litter. 7. Doctores tamen, quos pro se citat, nihil dicunt. Gregor. Lopez lib. 7. tit. 10. part. 4. vbi asserit Episcopum haud generaliter causas matrimonij delegare posse, benè tamen vnam vel alteram.

Potest quidem Episcopus generaliter hanc facultatem delegare. Quia iure Ordinario sibi potest. Quia non est vniuersaliter verum, eligi personam industriam, vbi negotium est arduum, & alicuius prudentia committitur. Fallit enim, quando delegatio fit personæ incognitæ, & indeterminatæ, vt Prælati presentibus, & futuris prout hic contingit, vt docuit Syluest. verb. Delegatus, qu. 8. disto 1. Imò crediderim consequenter, posse Vicarium generalem hanc facultatem dispensandi in denunciationibus delegare; quia idem cum Episcopo gerit tribunal.

⁵⁷⁵ Hanc pariem ut certam taceat. Scio, Sanchez veriorē hanc sententiam vocitasse, ego autem velut certissimam tueor. Quia non est vniuersaliter verum, eligi personam industriam, vbi negotium est arduum, & alicuius prudentia committitur. Fallit enim, quando delegatio fit personæ incognitæ, & indeterminatæ, vt Prælati presentibus, & futuris prout hic contingit, vt docuit Syluest. verb. Delegatus, qu. 8. disto 1. Imò crediderim consequenter, posse Vicarium generalem hanc facultatem dispensandi in denunciationibus delegare; quia idem cum Episcopo gerit tribunal.

DVBIVM CXXIX.

An Parochus possit propter malitiosum impedimentum suspensionem dispensare, ut matrimonium, non pramissis denunciationibus celebraretur, posteaque ante consummationem geratur.

⁵⁷⁶ Planè iussu. Potest planè. Quia Tridentinum sess. 24. c. 1. Parochus videtur hoc remittere: nam vsque ad illa verba, Deinde ante consummationem denunciations in Ecclesia fiant, aperte videtur loqui de his, quæ ad munus Parochi pertinent: nec vsque nunc Ordinarij meminit solumque Ordinario remittit, quando contracto matrimonio omnino denunciations sint omittendæ. Cum enim illud sit multò minus non mirum est, vt Parochus committat, hoc autem multò grauius Ordinario referret. Sic Veracruz appendi ad spec. dub. 1. propos. 3. & 4. Alborn. l. 4. de arte contract. tit. 1. Vinald. Candelab. part. 1. de matrimon. num. 243. Vega lib. 6. sum. casu 112. & multi Theologi, ac Iurisperiti quos refert, & sequitur Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 45. artic. 5.

⁵⁷⁷ Minime potest. Minime potest. Quia ante Tridentinum erat præceptum de denunciationibus pramittendis coniugio Cap. finali, de clandest. desponsat, desumpto ex Lateranensi Concilio, & tunc secundum omnes non poterat Parochus dispensare: Ergo nec modò nam Tridentinum illud decretum non correxit, sed innotat, vt constat ex illis verbis: Sacri Concilij Lateranensis vestigiis inhaerendo. Ita Nauar. lib. 4. consil. tit. de clandest. desponsat. cons. 1. Menoch. consil. 69. numer. 61. volum. 1. Zeph. consil. 421. à numer. 72. Veracruz sibi contrarius appendi ad spec. dub. 1. propos. 6. Henriquez lib. 11. cap. 5. num. 5. dicens, sic Cardinalium Sacram Congregationem declarasse. Sanchez libro 3. d. 7. numero 17. Manu. tom. 1. sum. capite 217. numero 5. & alij.

⁵⁷⁸ Hoc tenendum existimo; quia crediderim, hoc tenendum haud esse sensum Tridentini, quem contrarij intendunt.

Se& II. Dubia, De Consensu Clandest. 109

intendant. Nam in versu, *Quod si aliquando probabilis suspicio*, definit, eam esse iustam dispensandi causam, cuius sed in arbitrio hoc subiacet, ibi non definit, sed in versu, *Deinde ante illius consummationem*. Vnde ea verba, *Nisi Ordinarius iuse expedire iudicauerit*, vtrumque ealum precedentem amplectitur: clausula enim in fine posita ad omnia precedentia refertur. *Talis scriptura §. fin. ff. de l. i. ibi: Hanc autem scripturam non solum ad precedentia legata, sed & ad vineras, quae testamento adscripta sunt, extendi verum est.*

DVBIVM CXXX.

An Habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, ut Abbates nullis Diocesis subditi, & Magister Scholae Salmanticensis respectu Scholasticorum in matricula adscriptorum, possint in denunciationibus dispensare.

⁵⁷⁹ *Inimè possunt. Quia Gregorius XIII. expressè declaravit huiusmodi potestatem solum Episcopis esse concessam. Sic Basil. lib. 5. cap. 1. num. 3. asserens, id sibi certum videri. Diana part. 3. tract. 4. resol. 237. Villalob. tract. 13. diff. 24. num. 7. inclinatur in hanc sententiam. Rebellus, (quem Leander tract. 9. d. 7. quæst. 59. sequitur) Gregorij refert declarationem.*

⁵⁸⁰ *Possunt quidem. Quia Concilium hanc dispensandi potestatem committit Ordinario: hi autem Ordinarii sunt. Ita Nauar. lib. 4. Consil. tract. de sponsal. consil. 2. Mann. tom. 1. sum. cap. 217. num. 4. Barbo. de potest. Episcop. part. 2. alleg. 32. num. 38. Petr. de Ledes. & alij, quos refert ac sequitur Palau d. 1. punct. 1. §. 4. num. 1. Henric. lib. 11. cap. 5. num. 5.*

⁵⁸¹ *Idem assero de Abbatibus iurisdictionem quasi Episcopalem habentibus, quia Ordinarii sunt: nec credo Gregorij XIII. declarationem illam (si esset) potuisse subterfugere tot tantorumque Doctorum cognitionem. Circa Magistrum verò Salmanticensis Scholæ credo Emanueli Sancio, & Palao id asserentibus; non tamen id habebit, quia Ordinarius Scholasticorum sit, sed quia alius ad dispensandum cum Scholasticis matriculat additis speciale habebit privilegium. Sanchez ait: *Verum est si privilegium habeat*. Palau absolute id asserit, vnde proculdubio de eiusmodi privilegio consilium fuisse crediderim.*

DVBIVM CXXXI.

An dum contrahentes sunt ex diversis Diocesis Ordinarius unius remittit denunciations, seu dispensat, ut non fiant sua in Diocesi: possint in altera Diocesi omitti.

⁵⁸² *Inimè possunt. Quia huiusmodi dispensatio debet à proprio Ordinario geri: sed Ordinarius sponsi Vallisoletani (verbi gratia,) non est Ordinarius sponsi Burgenfis: ergo necessaria est vtriusque Ordinarii dispensatio. Sic Bauny. tract. de denunc. qu. 3. quæst. 6. Basil. cum formidine lib. 5. cap. 31. num. 9.*

⁵⁸³ *Possunt quidem in altera Diocesi omitti. Quia hac in re coniuges quasi vna persona* *Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II,*

consentur, & connexionis causa ratione, vtræque subiectus alterius Prælo censetur. It. Hortad. d. diff. 19. num. 64. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 9. dicto 3. num. 3. Diana part. 3. tract. 4. resol. 239. Sanch. lib. 3. d. 7. num. 7. Coninch. d. 27. numer. 54. Gutier. de matrimon. cap. 36. numer. 10. Reginald. lib. 31. numer. 232. Leand. tract. 9. d. 7. quæst. 60.

Veriorem hanc censeo partem. Quia sicut tam Vallisoletanus Ordinarius, quam Burgenfis potest ratione connexionis vtrumque coniugio sponsum colligare, ut latè probat Sanch. li. 3. d. 9. n. 4.) ita eo ipso quod quilibet horum cum suo subdito dispensat, ut absque denunciationibus matrimonium inear, censetur consequenter cum alio dispensare: cum denunciations hæc, & dispensatio illa ordinentur ad matrimonium, quod indiuiduum est ex duplici constans extremo.

DVBIVM CXXXII.

An ob solam causam malitiosi impedimenti, Ordinarius possit in denunciationibus dispensare.

⁵⁸⁵ *Potest quidem ob hanc solam causam. Quia Concilium Mediolanense nullam aliam causam dispensandi in denunciationibus dignoscit, nisi illam, quæ in Iure est expressa, At in Iure Tridentini sess. 24. cap. 1. Sola hæc exprimitur: *Quando probabilis suspicio est, matrimonium malitiose impediendum*. Ergo ob solam huiusmodi causam potest Ordinarius dispensare. Sic Zephal. consil. 4. 11. num. 50. 60. & 87. volum. 3.*

Non ob solam præfatam causam potest Ordinarius dispensare in denunciationibus, sed aliæ multæ sunt ad dispensandum causæ legitimæ. Quia licet Tridentinum eam solam expresserit, statim tamen totum hoc negotium Ordinarii prudentiæ remisit. Ita explicant Concilij decretum Eminenti. Cardinales, quorum quatuor declarationes extant apud Farinac. pag. 269. Sanch. lib. 3. d. 9. num. 1. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 1. Veracr. append. ad spec. dub. 1. propos. 6. Barthol. à Ledes. de matrimon. dub. 21. annot. 3. Mann. tom. 1. sum. cap. 217. concl. 2. numer. 3. & alij.

Hoc proculdubio dicendum. Vnde è Doctorum communi placito hæc dispensandi causa adhibeo. Primam, si contrahentes nimio pudore suffundantur, factis primùm denunciationibus, ut si valde senex iuenculam ducat, vel è contrâ, aut valde nobilis ignobilem: aut valde diues pauperem. Paludan. in 4. dist. 28. q. 2. art. 3. concl. 1. num. 19. Secundam, si aliqui concubinarij existimati sint diu coniugati. Quia si sola verecundia sufficit, à fortiori sufficit causa hæc, ubi & verecundia, & infamia concurrit. Sylvest. verb. Matrimonium 6. quæst. 7. dicto 2. Tertiam, quando denunciationibus præmissis, non possent benedici nuptiæ ob temporis, in quo eas prohibitum est benedici vicinitatem: expedit enim, ut matrimonij consummationi benedictiones præmittantur. Barthol. à Ledes. dub. 21. Quartam, quando prius contractum est matrimonij publicè, reperiturque nullum fuisse ob occultum impedimentum. Sanch. l. 3. d. 9. n. 9. Quintam, quando timetur fore, ut constan-

K quine

584
Hoc mihi
verius.

585
Ob hanc solam
causam po-
test.

586
Ob hanc solam
causam non
potest, sed
aliis pluribus.

587
Recensco
causas, &
quas potest
Ordinarius
in denunciations
dispensare.

guinei matrimonium iniuste impediunt. Sotus in 4. dist. 28. quest. 1. artic. 2. Sextam, quando parentes, vel tutor volunt, ut virgo nubat indigno. Quia hoc in casu licitum erat olim matrimonium clandestinum. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 12. de matrimon. qu. 2. Septimam, quando valde aliquibus matrimonium expediat, timerentque impedimentum. Petr. de Ledef. de matrimon. qu. 45. artic. 5. punct. 1. dub. 2. concl. 3. Octavam, si repentinus casus offerret rationem contrahendi matrimonium; ut si aliqui tanquam concubinarum comprehensi à Iudice, essent plectendi, ut possent dicere, se esse coniugatos. Capua lib. 2. decis. cap. 85. num. 5. Nonam, ob animi periculum; ut si duo sint concubinarum, velintque matrimonium inire, ut in bono statu constituentur: aditque periculum fore, ut dum denunciations praeferuntur, commisceantur. Sanch. cit. num. 17. Decimam ad vitanda scandala ob aliquam factionem, quae statim inito matrimonio, valeant vitari. Vega lib. 3. sum. casu 211. Undecimam, dum in mortis articulo constitutus vult concubinam ducere, quo prolem susceptam legitime. Quia nulla virginitas causa potest assignari. Nauar. sum. cap. 16. num. 37. Monuerim tamen, in omnibus casibus, in quibus dispensatur, ne denunciations praeferantur coniugio, debere Ordinarium informari, an aliqua inter contrahentes subsint impedimenta, ne coniugendi impeditos periculum incurrat.

DVBIVM CXXXIII.

An sit iusta causa dispensandi in denunciationibus, quod contrahentes sint Magnates.

§ 88 Non est. Quia ibi non concurrit malitiosi impedimenti suspicio. Sic Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 7. Et nisi casu, quo alicubi addit antiqua consuetudo, ut Magnates absque denunciationibus contrahant, id abnegant Rosel. verb. Impedimentum, imped. 1. numer. 11. Nauar. sum. cap. 22. numero 70.

§ 89 Est causa plane iusta. Quia horum coniugia valde sunt publica, suntque ipsi admodum notuari si aliquod inesset impedimentum, non posset non illico referari. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 6. duodecim citans Doctores. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 2. Coninch. d. 27. dub. 6. Hurtad. d. 5. num. 70. Palaus d. 2. punct. 13. §. 4. num. 8. Villalob. tract. 13. diff. 25. num. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.

§ 90 Hoc certum putarim, videns, Magnates, nunquam non circa nuptias magna cum deliberatione procedere, unde nullum subest periculum, ut inter illos aliquod impedimentum haud cognitum addit. Infero hinc, idem asserendum, quando in aliis nullius impedimenti timor subsit. Quia denunciations detegendi impedimenti causa sunt.

DVBIVM CXXXIV.

An sit iusta dispensandi in denunciationibus causa, conditionis inaequalitas, aut nimia contrahentium aetas.

Primam dispensandi causam, quam praecedenti dubio adhibui num. 589. vberius illustro. Non est iusta causa, ad dispensandum, nisi casu, quo timeatur, impediendum esse coniugium ob praefatam conditionis disparitatem, aut aetatis grauedinem. Quia potest facile aliquod impedimentum adesse, qua de causa denunciations praeferuntur. Sic Henric. Cap. fin. n. 11. de claud. despons. Palud. in 4. dist. 28. q. 2. d. 3. n. 19. Rosel. imped. 1. n. 11. Syluest. verb. Matrimonium 6. q. 7. Salced. pract. 73.

Iusta est, ad dispensandum causa. Quia ob eam conditionis, aut aetatis disparitatem nimio pudore contrahentes, actis denunciationibus suffunderentur. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. num. 3. citans Sotum, Ledef. 2. Barth. à Ledef. Capu. Vegam. Ludou. Lop. D. Antonin. & alios. Nauar. sum. cap. 22. num. 70. Basil. lib. 5. cap. 32. n. 2. Hurtad. d. 5. num. 8. Villalob. tract. 13. diff. 25. numer. 4. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 10. num. 6.

Eiusdem mentis sumi. Nam pudor nimius contrahentium faciem attaminare solet, dum passim in confabulationum cetero de eorum facto sermo procedit. Et quia non modica irreuerentia Sacramentum afficitur, dum conditio inaequalis, aut aetas prolixa ab oblatratoribus irridetur.

DVBIVM CXXXV.

An sit iusta dispensandi causa contrahentium & denunciationibus obortura infamia, aut scandalum.

Secundam, quam num. 589. causam dispensandi tradidi, ad trutinam adduco. Non est iusta haec causa. Quia hic non concurrit malitiosi impedimenti suspicio. Sic Segura part. 1. direct. cap. 16. num. 14.

Iusta quidem est dispensandi causa. V. gr. si aliqui concubinarum, qui diu coniugati existimati sunt, contrahere velint. Quia si verecundia sufficit, ut dubio proximo ostendi, posteriori iure sufficit, quando pudor, infamia, scandalumque concurrunt. Ita Sanch. lib. 3. d. 9. n. 5. Basil. lib. 5. cap. 32. n. 2. Hurtad. d. 5. diff. 20. n. 70. Villalob. tract. 13. diff. 25. n. 4. Palaus d. 2. punct. 13. §. 4. n. 8. Bauni. q. 3. sub dicto 4. Trull. lib. 7. c. 6. dub. 10. num. 3. 4. & 5.

Cum his opinor, immerito hanc causam dispensandi Segura reicere eo quod non concurrat, malitiosi impedimenti suspicio. Nam haec ratio ex eo confunditur, quod non sola suspicio haec est iusta causa dispensandi, cum Dubio 132. num. 589. plures alias adesse causas ostenderim.

Secl. II. Dubia De Consensu Clandest. III

DVBIVM CXXXVI.

An ad dispensandum in denunciationibus, requiratur, ut Ordinarius iudicalem iusta causa gerat cognitionem.

⁵⁹⁷ ^{3. quæst.} **R**equiritur quidem saltem summaria informatio. Quia ubi lex aliquid gerendum ex causa præscribit, illa probanda est. Et quia dispensationis definitio id aperte demonstrat: *Dispensatio est iuris relaxatio cum causa cognitione facta.* Sic Henricus lib. 1. cap. 5. num. 5. lit. S. Segura part. 2. direct. cap. 16. num. 17. Zeph. confil. 2. 1. num. 61. & 62. volum. 3. & alij.

⁵⁹⁸ ^{3. quæst.} Minime requiritur iudicialis vel summaria cognitio, sed sufficit, ut Ordinarius extrajudicialiter informetur, certiorque de causa fiat, ut scite dispenset. Quia Tridentinum sess. 24. c. 1. agens de hac dispensatione, de eiusque causis, sic concludit: *Nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut prædicta denunciations omittantur: quod illius prudentie, & iudicio Sancta Synodus remittit:* quæ clausula refertur ad causam suspicionis malitiosi impedimenti, & ad omnes alias. Ex quo loco constat, iudicio, seu conscientie Ordinarii relinqui, an dispensare expediat, & an legitima subsit: sed quoties aliquid committitur conscientie, ac prudentie alicuius, non est necessaria iudicialis probatio, cap. statutum. §. assertorem. de description. in 6. Itã Sanchez lib. 3. d. 8. num. 4. Basil. lib. 5. cap. 32. num. 3. Hurad. d. 5. diff. 20. num. 73. Villalob. tract. 13. diff. 25. numer. 2. Leander tractat. 9. d. 7. quæst. 65.

⁵⁹⁹ ^{3. quæst.} Hoc mihi probabilius. Quia ex doctrina Baldi lib. 2. num. 2. commissum ad conscientiam est commissum ad veritatem: & satis est (ait) ut sit munitum iure gentium. Et *certum, n. 5. cap. Unde legitimi.* docet, Pontifice mandante, dignitatem alicuius examinari, neminem esse citandum, sed sufficere probationem concludere soli examinatori, eo quod hæc commissio potius sit conscientialis quam iudicialis.

DVBIVM CXXXVII.

An existente iusta dispensandi in denunciationibus, causa, Ordinarius sub peccati pena teneatur semper dispensare, subditis exigentibus.

⁶⁰⁰ ^{3. quæst.} **T**eneatur quidem semper. Quia cum personarum acceptio iustitie distributivæ opponatur, in solis debitis ex hac iustitia committitur, ut omnes cum D. Th. 2. 2. q. 63. a. 1. ad 3. prohibentur: sed Prælati male dispensans, est personarum acceptor: ergo dispensatio, causa iusta existente ex iustitia distributiva est debita. Sic D. Antonin. p. 1. tit. 17. n. cap. vni. §. 20. Rebus repetit. capit. Postulasti, notab. 3. n. 12. Rosel. v. Dispensatio. n. 4. Sylvest. ibi. q. 1. Armil. v. Dispensare. n. 14. & Sanchez citandus docet esse probabile.

⁶⁰¹ ^{3. quæst.} Non semper tenetur, causa iusta existente, dispensare: sed quandoque est debita dispensatio. *Escol. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.*

tio, quandoque est gratia. Quia in iure ali- quando gratia appellatur, cap. Licet canon. de elect. in 6. ubi: *Possit Ordinarius gratiam dispensationis facere.* Ergo dispensatio non semper est debita. Et cap. Postulasti, de cleric. excommun. m. nistranda. ibi: *Nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum.* Loquitur autem textus, quando est iusta causa, alias esset dissipatio: Ergo dispensatio ex iusta causa non semper est debita, sed aliquando est gratia, ac misericordia. Itã Sanchez lib. 3. d. 10. n. 3. citans Glossam, Abbat Archidiaconum Turrece. Dominic. & alios. Basil. l. 5. cap. 32. n. 6. Coninch. d. 2. dub. 6. Hurad. d. 5. diff. 20. num. 71. Ochaga. tract. 3. qu. 4. nu. 20. Villalob. diff. 25. num. 5. Palas d. 2. punct. 13. §. 5. a. num. 1. Gutier. de matrim. cap. 52. num. 4.

Existimo, dispensationem debitam esse solummodo illis in casibus, in quibus si non dispensaret, aliquod scandalum sequeretur, aut malitiose impediretur coniugium, aut damnum notabile obveniret, aut animæ periculum contrahentibus sequeretur.

DVBIVM CXXXVIII.

An Parochus possit, & non possit aliquo in casu dispensare, nã denunciations gerantur.

⁶⁰³ ^{3. quæst.} **P**otest planè. Quia potest dari casus, in quo necessitas urgeat, & difficilis sit ad Præsulem recursus. Hi autem sigillatim casus à Doctoribus memorantur: Quoties ob necessitatem, & causam urgentem Præsul tenetur dispensare, v. g. si aliquis malitiose niteretur impedire coniugium. Quando parentes, vel tutores iniuste filiam, aut pupillam abstrahunt à coniugio, ut eius absumant patrimonium. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando impedimentum inter contrahentes minime timetur. Quando alter contrahens in mortis periculo, & cum amara curat inire coniugium, ut saluti consulat animi, & prolem legitime. Denique potest Parochus in iis cunctis casibus dispensare, in quibus Episcopus dispensare cum teneatur, iniuste denegat. Quia cum ea facultas sit debita, & denegata iniuste, idem est, ac si concederetur. Sic Veracr. append. spec. dub. 1. Vinald. p. 1. de matrim. num. 243. Vega lib. 6. sum. casu 12. Petr. de Ledes. q. 4. art. 5. punct. 3. dub. 1. Machad. l. 4. part. 2. tract. 2. docum. 18.

Minime potest Quia Concilium id soli Ordinario concessit. Ergo non Parochus. Itã Basil. l. 5. c. 3. n. 2. Coninch. d. 27. num. 53. Villalob. tr. 13. diff. 24. n. 8. Palas d. 2. punct. 13. §. 4. n. 3. Gutier. & Layman. apud ipsum. Sanchez. l. 3. d. 7. num. 17. citans Henriquez, Najar. & Rodrig. Trull. & Banny. quos refert, ac sequitur Leander. tract. 9. d. 7. qu. 67.

⁶⁰⁵ ^{3. quæst.} Hoc vnicè tenendum reor. Quia antè Tridentinum erat præceptum de præmittendis denunciationibus matrimonio, c. fin. de cit. l. ff. de spons. desumpto ex Concilio Lateranensi; & tunc, secundum omnes, non poterat Parochus dispensare: ergo nec modo; quia Tridentinum id decretum non corrigi, sed innuat, ut constet ex illis verbis: *Sacri Concilii Lateranensis vestigiis inherendo.*

DVBIVM CXXXIX.

An quando non est copia Ordinarij, vel ille petentiam dispensationem in denunciationibus in- in se denegat licet his omisissis, contrahere, sex in casibus.

606
Licit sex in casibus.

Omissis denunciationibus, contrahere licet, quando est causa iusta dispensandi, si non sit Episcopi copia, vel is petentiam abique legitima causa denegat. Sex hic casus annumerantur. Quando aliquibus valde expedit coniugium, & timetur impedimentum. Quando concubinarij comprehensi à Iudice, ut vitent poenam, volunt contrahere, ut sibi esse coniugatos asserant. Quando parentes, vel tutores nolunt puellam matrimonio collocare, ut patrimonium absumant. Quando contrahentes sunt Magnates. Quando non est timor impedimenti inter contrahentes: Ob verecundiam, quia alter est notabiliter nobilior, diuor, senior. Sic Sotus in 4. dist. 28. qu. 1. a. 2. concl. 4. Ludou. Lopp. p. 1. Instr. de matr. cap. 39. Petr. de Ledes. de matr. q. 45. a. 5. pun. 1. dub. 2. concl. 3. Barthol. à Ledes. dub. 21. de matrim. concl. 5. & alij.

607
Non licet.

Quando concurrunt causae iustae dispensandi praefatae, & non est copia Episcopi, vel is abique causa dispensationem denegat: non licet sine denunciationibus matrimonium inire. Quia Episcopus non dispensando, nullam irrogat iniuriam, cum dispensatio tunc sit gratuita. Ita Sanch. lib. 3. d. 10. num. 30. Nauar. sum. Hisp. cap. 22. num. 69.

608
Auctoritas re- solutio.

Ego quidem existimo, id licere, quando Episcopus sub peccati poena tenetur dispensare: ut si adsit periculum graue in mora expectandi denunciations, nec potest haberi copia Episcopi, ut dispenset, quando scilicet aliquis malitiose conatur coniugium impedire, vel contrahens est in mortis periculo, expeditque ad legitimandam prolem, vel ut in bono statu decedat, matrimonium. Quia necessitas caret lege c. 2. de obseru. iun. At quoties non tenetur dispensare, licet possit, ut in casibus à secunda sententia Auctoribus memoratis, non licebit, omisissis denunciationibus, contrahere. Quia sic fert praxis Ecclesiae.

DVBIVM CXL.

An sit peccatum consummare matrimonium ante denunciations, cum ha omittuntur, ex Ordinarij licentia, ut post contractum coniugium fiant.

609
Tridentinum praemittit.

Praemittit Tridentini sess. 24. cap. 1. decretum, unde Dubiū exoritur: Parochus, & duobus, vel tribus testibus (dispensatione iusta ex causa facta) praesentibus, matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denunciations in Ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire indicauerit, ut praedictae denunciations omittantur. Quaeritur igitur, num quando Ordinarius non dispensat, ut omnino remittantur, sed tantum ne praemittantur coniugio, contrahentes lethaler delinquant, consum-

mando, illis non praemissis.

Non delinquant lethaler, quando ex parte Parochi, vel contrahentium adhibita esset sufficiens diligentia ad dignoscendum, an esset aliquod impedimentum dirimens matrimonium, & certi essent moraliter, nullum subesse. Quia cessat Tridentini ratio illa: & facilius detegantur impedimenta, cum certum moraliter sit subesse nullum. Sic Barthol. à Ledes. de matrim. dub. 22. Manu. rom. 1. sum. cap. 22. num. 1. Petr. de Ledes. de matrim. qu. 45. art. 5. pun. 3. dub. 1. addens, nisi esset lata contra sic contrahentes excommunicatio. Ludouic. Lopez part. 1. Instr. cap. 87. & Palans citandus, ait esse probabile.

Lethaler delinquant. Quia eodem Tridentini praepcepto contrahentes non solum tenebantur denunciations contractui praemittere, sed si tunc omisissae fuerint ex Ordinarij facultate, praemittere eas matrimonij consummationi: Ergo sicut non praemittere matrimonio denunciations abique iusta dispensatione lethale esset peccatum, etiam ubi contrahentes diligentiam adhiberent, ut nosset, an aliquo impedimento laborarentur lethale erit, non praemittere consummationi, eadem adhibita diligentia, cum idem praepceptum violatur. Ita Nauar. sum. l. at. c. 16. n. 38. Spino specul. testam. glo. 16. n. 30. & alij Neoterici doctissimi, ut fateatur. Petr. de Ledes. pro prima sententia allegatus. Sanch. l. 3. d. 11. n. 3. Basil. l. 10. c. 4. n. 2. Filliuc. tr. 10. n. 181. Pala d. 1. pun. 13. §. 5. n. 6. Trull. lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 4.

Hac mihi verior proculdubio sententia. Quia Parochus sub mortali tenetur curare, ut ha denunciations fiant in hoc casu ante consummationem: ergo, & ipsi coniuges peccant mortaliter consummando, iis non praemissis. Et quia ante Tridentinum non tantum matrimonium clandestinum erat illicitum, sed etiam illius usus erat peccatum mortale, ut docet Caiet. rom. 1. opu c. tract. 13. quest. 2. Petr. de Soto lect. 14. de matrim. Nauar. sum. Hisp. cap. 16. numer. 38. & alij. Ergo similiter nunc usus matrimonij ante praemissas denunciations erit lethale piaculum, cum per Tridentinum sit prohibitus.

DVBIVM CXLI.

An quando ex Ordinarij dispensatione omittuntur denunciations, ut post contractum matrimonium fiant, solum prima vice sit mortalis consummatio.

Supposito, lethale esse peccatum, ante denunciations consummare, quaeritur, num solum prima vice consummare, mortale sit, vel toties quoties copula habetur, antequam denunciations praemittantur? Solum est mortale, prima consummare vice, non deinceps. Quia iam hi violarunt Ecclesiae praepceptum prohibens, ne ante denunciationum prolationem matrimonium consummaretur: nec possunt relarcire: sicut qui die ieiunij primo mane scienter comedit, non deinceps peccat comestiones multiplicans. Sic Henric. l. 1. c. 16. num. 1. sit. B. Neoterici alij, quos, pressio nomine, memorat Sanch. lib. 3. d. 11. num. 4.

Non

Seçt. II. Dubia, De Consensu Clandest. 113

614
Non solum est mortale prima vice consummare, sed & deinceps qualibet copula mortalis est. Quia eadem proflus militat præcepti ratio: imminet enim fornicationis periculum, cum nondum adhibita sit diligentia ab Ecclesia præscripta, ut facilius impedimenta detegantur. Ità Sanchez num. 5. Basil. lib. 10. cap. 4. num. 2. Coninch. d. 27. num. 58. Nauar. sum. capite 12. numero 38. Palas d. 2. pun-cto 13. §. 5. num. 6. Trullench. lib. 7. cap. 6. dub. 8. num. 4. Leander tract. 9. d. 7. qu. 70. citans Bonaciam.

615
Fateor, me nullam differentie rationem inter primam copulam, & subsequentes inuenire. Quia ratio differentie à contrariis assignata non est similis. Nam ieiunium indiuisibile est, nec commodam patitur diuisionem, cum eius substantia in vnica comestione consistat: quare ea facta, deinceps obseruari nequit: at præceptum non consummandi matrimonium est diuisibile sicut præceptum abstinendi à carnibus; in qualibet enim copula eadem Tridentini ratio militat. Quemadmodum castitatis voto illegatus, peccat qualibet vice petendo: non autem ieiunij voto adstrictus delinqueret qualibet vice comedendo, sed prima solummodo.

DVBIVM CXLII.

An dum Matrimonium initur sine denunciationibus præmissis ex Ordinarij licentia, sed ante consummationem præmittendis: si coniuges nolunt, coniugio inito, denunciations generere, nec matrimonium consummare: delinquant, hoc in casu lethaliter, diu differendo.

616
Lethaliter delinquant. Lethaliter peccant, si alter coniux publicari petat, nisi per breue tempus differantur. Quia dilatis denunciationibus, non tam facile referabuntur si quæ adsint impedimenta, & plura possunt animæ incommoda, ut incontinentiæ periculum, obuenire. Sic Nauar. cap. 16. num. 38. Ludouic. Lopez part. 1. instruct. cap. 87. §. 7. Manu. cap. 222. de matrimon. num. 2. Sanchez libro 3. d. 11. numer. 6.

617
Non peccant lethaliter etiam diu denunciations, & consummationem differendo. Quia nulli ob id præcepto contrahunt. Tridentinum enim solum præcipit, ut quando celebratum est matrimonium sine denunciationibus, ex Ordinarij dispensatione, postea ante consummationem præmittantur. Ità Leander tract. 9. d. 7. qu. 71.

618
Huic hæreo, sed primæ sententiæ ad hanc mentem Doctores allicio. Nam si scandalum timeretur, vel esset incontinentiæ periculum, deberent coniuges illico publicationi denunciationum operam dare.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

CAPVT XIV.

Circa dispositionem post denunciations gerendam ab iis, qui impedimentum aliquod inesse dignouerint.

DVBIVM CXLIII.

An teneatur impedimentum manifestare ille, cui est sub secreto naturali referatum.

619
Nonnulla suppono. SUPPONO contrahentes ex vi denunciationum teneri impedimentum dic-
mens manifestare. Quia aliàs illegitimè coniugium inirent, essetque invalidum. Item est certum, eum, qui impedimentum nouit ex solo auditu, non teneri id manifestare, casu quod non recorderetur, à qua, vel à quibus personis audierit. Quia testes de auditu alieno non deponentes à quibus audierint, nihil probant. Nec qui occultè nouit impedimentum tenetur illud aperire, si probabiliter timeat, aliquod graue damnum, vel scandalum ex denunciatione fore excitandum. Quia nemo obligatur cum humilimodi incommodo fratrem admonere. Scio denique, quando impedimentum est publicum, etiam si ortum sit ex peccato, & infamia inde sequatur contrahere volentibus, qui illud in occulto scit, manifestare debet, si probare possit. Quia nulla adest ratio, quæ à denunciando excuset. Prius tamen laborantem impedimento prius fraternè moneat. Hæc communi omnium consensu expediuntur. Quæsierim autem, nùm teneatur manifestare impedimentum ille, cui sub secreto naturali fuit referatum?

620
Non tenetur. Quia qui sub secreto naturali scit, quasi non scit: & nefas est secretum referare. Sic aliqui apud Palud. in 4. dist. 28. q. 2. ar. 5. nu. 31. & videtur idem implere tenere d. 27. q. 1. ar. 3. casu 9. n. 27. & Gutier. l. 1. q. 99. Canon. c. 11. n. 17. ubi aiunt, consciam impedimenti teneri denunciare, licet detectum sit ei petendo consilium: non tamen adiecto, committi sub secreto. Vnde à contrario sensu videntur sentire, non teneri, quādo sub secreto committeretur.

621
Tenetur. Tenetur planè, quātumvis sub secreto committatur extrā Confessionis sigillum. Quia hic non agitur de punitione, vel damno aliquo: sed de peccato vitando, & de eripiendo denunciatum à morte spiritali sibi imminente: & cum animæ vita omnibus rebus sit preferenda, vincit hæc lex tanquam fortior legē de seruando naturali secreto, famæque prouidenda. Ità Sanch. l. 3. d. 17. nu. 6. ex D. Tho. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. & Corduba l. 1. q. 9. 44. dub. 2. & allicio Paludanum dist. 28. qu. 2. ar. 5. num. 31.

622
Hoc teneo. Quia secreto commissum manifestanda sunt ubi vergunt in damnum publicum, aut tercię personę imminens infuturū D. Tho. ma cū omnibus teste citato. At hoc secretum est.

K 3 est

est huiusmodi nam si sit impedimentum dirimens, tendit in alterius coniugis bona fide contrahentis praedictum, quod si mala uterque contrahat, in praedictum matrimonij, quod irritum est, & proles, quae erit illegitima, & in utriusque aeternam damnationem permanentis in concubinato. Si vero sit impediens, tendit in Sacramenti irreuerentiam, & damnationem contrahentis cum eo impedimento, & sepe in damnum tertij, cui frangitur fides, ut si impedimentum sit priorum sponsalium.

DVBIUM CXLIV.

An qui nouit occultum impedimentum, quod testibus probare nequit, teneatur, illud manifestare.

623
Non tenetur.

Minimè tenetur. Quia nemo obligatur, illud denunciare, quod probare non potest: ne falsi accusatoris subeat suspicionem. Sic Suppl. Gabri. in 4. dist. 28. q. 2. art. 3. dub. penult. Maior. dist. 21. qu. 2. argum. 3. Nauar. libr. 3. de resit. c. 1. num. 35. Angel. verb. Confes. 8. nu. 22. Henric. multis citatis lib. 1. c. 18. n. 3.

624
Tenetur plane.

Proculdubio tenetur. Quia tenetur quilibet, saltem Superiore precipiente detegere peccatum inferens tertio damnum, teste D. Thom. 2. 2. qu. 70. a. 1. ad 2. Ex hoc autem, quod impedimentum non detegatur sequitur tertio graue damnum: nam si sit dirimens, manebunt in perpetuo concubitu coniuges, filijque erunt illegitimi: si autem sit impediens, est grauissima Sacramenti iniuria, quod coniugium cum lethali piaculo contra Dei, & Ecclesiae statuta iniuratur. Ita Sanch. l. 3. d. 13. n. 2. Nauar. sum. c. 22. num. 83. Fagund. Laym. Aragon. Lopez. Barbo. Bonac. & alij, quos refert, & sequitur Diana p. 3. tr. 4. resol. 2. 11. Ochog. tr. 3. q. 6. n. 2. Coninc. d. 17. dub. 7. Palaus d. 2. pun. 13. §. 6. n. 5. Hurtad. d. 5. diff. 21. num. 75.

625
Hoc probabilium iudico.

Probabiliorem hanc iudico sententiam. Quia haec denunciatio non tendit ad criminis admissi punitionem: sed ad vitandum, ne admittatur: Ergo quamvis denunciatus probare nequeat, nec suum testimonium sufficeret, ad impediendum, tenetur denunciare: nam aperiet Praelato viam, ut diligenter de impedimento inquirat, & curet, contrahentes tum monitionibus, tum terroribus retrahere, ne tacito impedimento matrimonium ineanit. Porro in alijs rebus ideo non tenetur quisquam denunciare, quod probare non potest, quia suum testimonium non sufficit, ut illi malo consulatur: sed in presenti casu hoc non habet locum, cum ad impediendum matrimonij contractum celebrandi sufficit vnus testis, etiam si sit denunciator, ut docet Sanch. l. 1. d. 71.

DVBIUM CXLV.

An si Parochus extra Confessionem scit impedimentum occultum nulli alij cognitum: Teneatur matrimonio assistere, & Ordinario detegere.

626
Tenetur assistere, & non denunciare.

Tenetur quidem matrimonio assistere, & Ordinario non manifestare, quando ad-

moniti contrahentes nolunt à contrahendo desistere. Quia nemo denunciare tenetur, quod probare non potest: nisi non assistit matrimonio, indicat manifestè, se impedimenti alicuius conscius esse. Sic Basil. lib. 5. cap. 34. num. 6.

Tenetur impedimentum manifestare, & non tenetur, imò non potest matrimonio assistere. Quia vnus testis sufficit, regulariter loquendo, ad impediendum matrimonium. Et quia haec denunciatio non fit, ut crimen puniatur, sed ut vitetur. Ita Ochagau. qu. 6. num. 8. Hurtad. d. 5. diff. 21. num. 77. Machad. lib. 4. p. 2. tom. 1. docum. 20. Henric. libr. 1. cap. ult. num. 6. Palaus d. 2. pun. 13. §. 7. num. 3. Coninc. d. 27. dub. 7. num. 65. & 66. Gutier. de matrim. cap. 60. num. 10.

Cum his opinor. Quia ubi opponitur impedimentum, quod sit Parochus, non est ei, de illius veritate discutere, sed tenetur rem ad ordinarium deferre: & esto nullas opponat, tenetur ipse coram Ordinario opponere, sicut quilibet alius teneretur: imò à fortiori, cum ipsi incumbat ex officio impedimenta vestigare, & saluti spirituali omnium suarum consulere: eiusque testimonio sufficienter, & planè probetur impedimentum, ne matrimonium contrahatur. Lege Santium libr. 1. d. 71. numer. 1.

DVBIUM CXLVI.

An si Parochus constat impedimentum occultum, verbi gratia, votum castitatis: sed contrahens asserit, se minime teneri, quia fidei vovuit: Parochus, ut matrimonio assistat, nec Ordinario impedimentum referat, debeat contrahenti fidem prestare.

Debet fidem prestare asserenti, se fidei vovisse. Quia hic actus pendet ab animo, ea autem, quae ab animo pendunt, & in animo consistunt, partis iuramento probantur. Et quia hic solum agitur de bono conscientiae petentis matrimonium, qui peccabit contrahendo, quando est impedimentum voti simplicis, vel aliud non dirimens: sed valebit matrimonium: Ergo relinquendum est conscientiae ipsius negantis votum, vel dicentis, eo non teneri. Sic Veracruz append. ad specu. super articulo. 15. 1. part. Vega libr. 3. sum. casu 364.

Non debet prestare fidem contrahenti. Quia quamvis Confessarius in foro conscientiae fidem dare debeat: secus tamen est in externo foro, ad quem matrimonium pertinet. Et quia praesumitur animus, se obligandi in voto: ergo neganti hunc animum probandi onus incumbit. Et quia alias praesumeretur delictum mendacij, cuius praesumptio omnino fugienda, c. 1. de reg. iur. in 6. Ita Sanch. l. 3. d. 15. num. 9. citans Andream, Anchar. Syluest. & alios.

Sententiam hanc probabiliorē duco, sed eam sic temperarim. Si nullo alio pacto cōstet de voto emisso, nisi ex confessione volētis contrahere, tūc si votū fateatur, & simul defectum sententiam animi

Se^{ct}. II. Dubia De Consensu Clandest. 115

animi se obligandi, est ei adhibenda fides. Quia est verisimile, in utroque veritatem fateri: si mentiri enim veller, facilius vtrumque negaret, cum probationes contra ipsum deficerent, nullusque impedimentum opposuisset.

DVBIVM CXLVII.

An Ordinarius ipse, qui solus novis impedimentum, teneatur publice petentibus matrimonium non denegare.

⁶³² **T**enetur non denegare. Quia cum ipse sit Index, minimè potest esse testis. Sic Sanchez lib. 3. di. 5. m. 1. Ochag. q. 9. n. 8. Henric. l. 1. cap. ultim. num. 6. Palas d. 2. punct. 13. §. 7. num. 7.

⁶³³ **T**enetur prorsus, denegare matrimonium & impedimentum ad Nuncium, vel ad alium Iudicem deferre legitimum. Quia hoc in casu non gerit Iudicis personam, ut puniat, sed Presulis patris, ut provideat, ne ob impedimentum dirimens ovis in concubinato deperat, vel ob impediens lethaliter delinquat, in iuriâque Sacramento inferatur. Ita Hurtad. d. 5. diff. 21. n. 77. Leand. r. 9. d. 7. q. 90.

⁶³⁴ **C**um his opinor Santij venia, sciens, Ordinarium posse etiam testis officium coram suo superiore posse exercere.

DVBIVM CXLVIII.

An matrimonium celebratum coram Parocho, ac testibus, omissionibus subyiciatur clandestini contractus pœnis.

⁶³⁴ **Q**uandò denunciations iuste differuntur, ut post initum matrimonium fiant, vel omittuntur ex Ordinarij licentia, minimè clandestinum coniugium dicitur circa pœnarum incursum. Quia dum abest culpa, non incurritur pœna illi imposita. Reg. sine culpa 23. de reg. iur. in 6. Tota ergo difficultas est, quando illicitè omittuntur denunciations. Quæserim itaque, vtrum clandestinum sit dicendum coniugium, pœnisque subiiciatur, quæ coram Parocho & testibus non præmissis denunciationsibus initur?

⁶³⁵ **C**landestinam non est, nec pœnis subiecturâ. Quia publicè, & in facie Ecclesiæ videtur id matrimonium celebrari, cum Parochus, qui persona publica est, & testes Ecclesiæ ex nomine ad sint. Sic Palas in 4. di. 28. d. 3. Petr. de Ledes. quas. 45. art. 5. Moli. tom. 1. de inst. r. 1. d. 176. Hurtad. d. 5. diff. 22. numer. 80. & alij.

⁶³⁶ **C**landestinum est quoad pœnas incurrendas matrimonium huiusmodi. Quia non cessat ratio, ob quam Ecclesiæ reputabat, hoc matrimonium esse clandestinū cū verè occultū possit dici, quod tribus tantum est cognitum, nec detegatur impedimenta, si quæ fortè sint, cum publicè non constet, & facile sit, tres impedimenti esse ignaros. Ita Nauar. sum. cap. 22. num. 70. Basil. l. 1. c. 37. Coninch d. 17. dub. 2. Sanch. l. 3. d. 1. n. 7. quindecim citans Doctores.

Eiusdem mentis sum. Quia si Concilium Lateranense (habetur c. fin. de clandest. despons.) lego, video huiusmodi matrimonium clandestinum apertè vocari quoad pœnarum incursum. Postquam enim textus præmiserat, denunciations ante matrimonium esse gerendas, eo quod Ecclesiæ matrimonia clandestina dereflectantur, ait §. si quis. Si quis verò huiusmodi matrimonium clandestinum, seu interdicta inire præsumpserit, & subiicit pœnas. Vbi pòdero illud verbū, Huiusmodi clandestinum. Cū enim de matrimonio, cui denunciations non præmittuntur, egisset, manifestè id matrimonium clandestinum appellat. Tantum autem abest, ut Tridentinum hoc Concilij decretum voluerit corrigere, ut potius ses. 24. cap. 1. præscribat. Sacri Concilij Lateranensis vestigiis inhærendo, præcipit Sancta Synodus, ut ante quam matrimonium contrahatur, ter à proprio Parocho denunciations fiant. Addo, idem Tridentinum cap. 5. statuisse pœnam contrahentibus coram Parocho, & testibus absque denunciationsibus, nempe ut si in gradibus prohibitis ignoranter matrimonium contractum sit, spe dispensationis careant. Ergo signum est, noluisse pœnas, huius matrimonio antiquitus positas, corrigere.

CAPVT XV.

Circà Benedictiones Nuptiales, vulgò Velationes.

DVBIVM CXLIX.

An sit lethale peccatum, antequam Benedictiones Ecclesiæ recipiantur, matrimonium consummare.

LETHALE est. Quia præceptum Euaristi (habetur cap. Lethale est. Aliar. 30. quas. 5. & Ciricij Epist. ad Pomer. c. 4. & Concilij Lugdun. habetur c. Nulli 30. quas. 5.) in re gravi violatur. Sic D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 16. sum. Confes. apud Perez lib. 5. Ordinarij tit. 1. lib. 1. Lethale est, consummare vice ante benedictiones, non verò deinceps. Quia præceptum solum est de consummatione. Sic Palas in 4. di. 28. quas. 1. art. 2. num. 10. Guillerm. ab ipso relatus, Rosel. verb. Impedimentum, imped. 1. num. 11. Lethale est, petere ante Ecclesiæ benedictiones, non autem reddere. Quia illud voluntarium est, hoc autem necessarium. Sic Richar. in 4. di. 28. d. 2. q. 3. ad 3.

⁶³⁹ **L**ethale non est. Quia Tridentinum ses. 24. fatur: Eadem Sancta Synodus hortatur, coniuges ante benedictionem Sacerdotalem in Templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent. Si autem iudicaret, esse mortale, non hortaretur, sed præciperet. Ita D. Tho. in 4. di. 28. quas. 1. vni. art. 2. ad 3. Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 13. q. 1. Nauar. sum. c. 22. n. 38 & 83. Sanch. l. 3. d. 12. n. 7. viginti duo Doctores citans.

K 4

Hoc

640
Hoc mihi
certum.

Hoc mihi certum. Quia talis copula ex se est lethalis, cum inter veros coniuges fiat; nec ex Ecclesiae prohibitione: cum non sit textus prohibens: imo Nicolaus Papa (habetur cap. Nostrates 30. q. 5. enumeratis concurrentibus ad nuptias, & inter ea solemni benedictione, subdit: *Hec omnia non servare, non est peccatum.* Nec etiam sit iniuria benedictionibus, nec contemnuntur, cum postea sint suscipiendae. Nec aliquod mendacium admiscetur in illis cum in verbis, quibus celebrantur, nulla virginis sponsae mentio fiat: Ergo nulla ratio est mortale, consummare ante benedictiones.

DVBIVM CL.

An sit veniale piaculum ante Ecclesiae benedictiones matrimonium consummare.

641
Veniale est.

Veniale est. Quia legitimus matrimonij usus, qui est consummare post Ecclesiae benedictiones antequiritur. Sic Caiet. 10. 1. Opusc. tr. 13. q. 1. Victor. sum. de matr. n. 127. Sotus in 4. dist. 18. q. 1. a. 2. Petr. de Soto lect. 14. de matr. Angles v. Debitum. n. 1. Henriq. l. 11. c. 5. n. 7. & c. 16. n. 3. Veracr. p. 1. specul. 14. post 6. concl. Ludou. de S. Ioan. qu. 2. de matr. a. 4. diff. 3. & q. 9. a. 4. dub. 2. concl. 1.

642
Non est veniale.

Veniale non est. Quia nullo iure praecipitur, ne matrimonium ante benedictiones consummetur. Et quia Tridentinum sess. 24. cap. 1. illis verbis *Hortatur Sancta Synodus*, clare denotat esse consilium. Ita Nauar. sum. cap. 22. num. 83. Capua, Pala. Philare. Spino, quos citat, & sequitur Sanch. lib. 3. d. 12. num. 6. & 7. Basil. l. 10. cap. 4. num. 3. Azor. tom. 3. lib. 3. cap. 31. quae. 9. Palaus d. 2. punct. 1. §. 5. num. 8. Villalob. tr. 13. diff. 14. num. 12. Hurtad. d. 10. diff. 3. num. 8. Laym. tract. 10. p. 2. c. 4. n. 12. Ochaga. tr. 3. q. 5. num. 2. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 184.

643
Hanc praefato
sententiam
nonnulli re-
parationibus
adhibitis.

Hanc praefero sententiam, si triplex ei temperatio adiciatur. Prima, nisi adsit contemptus. Nam si ex contemptu matrimonium ante Ecclesiae benedictiones consummetur, lethalis erit proculdubio culpa. Secunda, nisi scandalum sequatur: eo enim secuto erit lethale, ut veniale consummare coniugium iuxta scandalum gravitatem. Tertia nisi excommunicatio lata sit adversus consummantes, non praemissis Ecclesiae benedictionibus. De quo iam.

DVBIVM CLII.

An sit mortale consummare ante benedictiones, si lata sit contra sic gerentes excommunicatio.

644
Mortale est.

Mortale est. Quia potest Episcopus tale praecceptum, & excommunicationem imponere, ut de facto est imposita in Salmantina Diocesi. Vnde lethale erit ante benedictiones consummare. Quia pro sola lethali culpa ferri excommunicatio potest. Sic Henriq. lib. 1. c. 4. n. 7. Ochagau. tr. 3. q. 5. n. 3. Basil. l. 10.

c. 4. n. 3. Petr. Ledes. q. 45. a. 5. pun. 3. dub. 1. Manu. c. 242. Filliuc. tr. 10. p. 1. n. 184. Ludou. de San. Ioan. q. 9. de matr. a. 4. dub. 2.

Mortale non est. Quia non est tam gravis materia, ut possit excommunicatio ferri. Ita Sanch. l. 3. d. 12. n. 10. Villalob. tr. 13. diff. 14. n. 12. Fauter Sotus in 4. dist. 28. q. vni. a. 1. & Ledes. 2. p. 4. qu. 47. art. 5. dum minus bene sentiunt de excommunicatione inflitta contra clam contrahentes, quod de se est culpa lethalis ne dum in hoc casu, ubi ea copulae praeventio ex se omni vacat culpa, ut dixi Dubio 150.

Certe nescio, vnde nam possit haec excommunicatio iustificari, cum ferri non valeat, nisi ubi adest materia imponendi praecceptum obligans ad mortalem: nec video iam expediens esse hoc consilium, ut sit materia talis praeccepti sufficiens, maxime cum Tridentinum sess. 24. cap. 1. loquens de hac re, solum hortando loquatur. Ideo existimo, talem excommunicationem minimè illigare, nec officere, ut sit lethalis culpa ante benedictiones consummare.

DVBIVM CLIII.

An sit mortale omnino nuptiales benedictiones omittere.

Est mortale. Quia datur praecceptum, benedictiones hasce recipiendi. Et quia materia est gravis cum benedictiones Ecclesiae valde bono progressui matrimonij conferant. Et quia Sixtus Pontifex episcopus ad Pomer farat cap. 4. *Illam benedictionem, quam nuptiae feruntur. Sacerdos imponit, sacrilegium est, si violetur.* Ego peccatum mortale, si omnino omitatur. Sic Ochaga. tr. 3. q. 5. n. 4. Henriq. l. 11. c. 16. n. 2. Filliuc. tract. 10. p. 1. art. 2. num. 165. & part. 1. n. 184. Leand. tr. 9. d. 7. q. 75.

Mortale non est, sed tantum veniale. Quia benedictiones haec non sunt Sacramentum quoddam: nec tanti momenti quanti sacramentalia, quae Baptismo praemittuntur. Vnde non est causa, vnde earum omisso, deficiente contemptu censenda sit mortalis. Ita Sotus in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. Sa. v. Matrimonium, num. 6. Hurtad. d. 5. diff. 13. n. 83. Bonac. q. 4. p. 6. n. 2. Gutier. de matr. c. 106. n. 11. Diana p. 3. tr. 4. resol. 256. Sanch. l. 7. d. 8. numer. 6. Quem quidem immerito taxat Leander citatus, quod hac in re sibi contrarius existat, cum libr. 3. d. 12. numer. 14. de praeccepto hoc ex contemptu omisso loquatur.

Fateor sententiam primam valde esse probabilem praefero autem secundam. Assero igitur praecceptas esse hasce benedictiones sub veniali solummodo: quare omittere ea sine contemptu solum venialiter delinquit. Porro nullam contemptum rationem video, ubi quis benedictiones omittit, eo quod non est praecceptum obligans sub mortali, ad illas recipiendas: vel existimans eas vtilissimas esse minimè reciperet, quasi praeccepta non essent. Quare existimari tunc reperiri contemptum, quando quis perinde eas nihili faceret, ac si res vanae esserent.

DVBIVM

DVBIVM CLIII.

An nuptiales benedictiones possint tota die
salubris ante Aduentum celebrari.

650
Nuptiales
651
P Remitto Tridentini *sef. 24. capit. 10. decre-*
tum. *Ab Aduentu D. N. Iesu Christi usque in*
diem Epiphaniae: feria quinta Cinerum usque in
Octauam Paschatis inclusivè antiquas nuptia-
rum sollemnia prohibitiones diligenter ab omni-
bus observari Sancta Synodus præcipit. Porro de
feria quarta Cinerum nulla est difficultas sed
prohibitio incipit à media nocte illius feriae
quartae. Quia totum officium diei præcedentis,
etiam Completorium minime ad diem sequen-
tem pertinet. De die autem Aduentus questio
procedit, an ea die possint nuptiales benedictio-
nes celebrari?

651
Possunt quidem. Quia ubi consuetudo aliud
non exposuerit incipit etiam tempus Aduentus
à media nocte, quæ est initium diei primæ Do-
minicæ Aduentus: nam re vera tunc Aduentus
incipit. Sic Cavalecan. *in sua Decis. p. 2. decis. 12.*
de contract. que Ordine est § 8. numer. 19. Basil.
lib. 6. cap. 8. num. 5. Leand. *tract. 9. d. 7. q. 76.*
Et Diana probabile reputat *part. 3. tract. 4.*
resol. 201.

651
Minime possunt. Quia officium Aduentus
incipit per se à Vesperis Sabbati præcedentis:
quamvis per accidens fiat aliquando sola com-
memoratio propter festum maius occurrens.
Ita Palud. *in 4. dist. 32. q. 1. a. 4. n. 16.* D. Antonin.
p. 3. tit. 1. c. 17. Rosel. v. Impedimentis imped. 17. n. 3.
Sylvest. v. Matrimonium 7. q. 2. disto 4. Et quam-
vis antè Tridentinum scripserint, at ius anti-
quum, *cap. Non oportet, el. 2. 33. question. 3.*
eisdem verbis vitur, quibus Tridentinum hac
in prohibitione. Sanchez *lib. 7. d. 7. nu-*
mer. 2.

653
Cum his opinor si attendo ad Iuris rigorem,
nisi consuetudo declarasset, alicubi incipere à
media nocte Dominicæ. Vnde etiam post Tri-
dentinum consuetudine alicuius Ecclesiæ oppo-
situm non servante, tempus Aduentus in hac
prohibitione credo incipere à primis Vesp-
eris Sabbati præcedentis: in feria autem quar-
ta Cinerum à media illius feriae nocte.

DVBIVM CLIV.

An ipse matrimonij contractus sit prohibi-
tus celebrari ab Aduentu usque in diem
Epiphaniae: & à feria quarta Cinerum
usque in Octavam Paschatis inclusivè
saltem sub veniali.

654
Prohibitus est. Quia debet celebrari in facie
Ecclesiæ, & non clam: At in facie Ecclesiæ
eo tempore non permittitur, sicut nec benedi-
ctiones nuptiales. Sic D. Tho. *in 4. dist. 32. q.*
vis. a. 1. quest. iunc. 4. ad i. Richar. a. 5. q. 1. Hostiæ.
sum. tit. de matr. contracto contra interd. Ecclesiæ.
Palud. *in 4. dist. 32. q. 1. a. 4. n. 18.* Maioris ibi *g. 2.*
Manu. *com. 1. sum. cap. 241. num. 4.* innuit prohi-

bitum sub veniali esse. Et aliqui antiqui, quos
tacito nomine refert Glossa *c. Vir cuius propria, §.*
Hincetiam, 3. 3. q. 4. sentiunt, non solum eo tem-
pore matrimonium prohiberi, sed esse irritum,
si tunc contrahatur.

655
Minime est prohibitus matrimonij contra-
ctus vel sub veniali præcipue post Tridentini
decreto. Quia hoc probat ipsa Ecclesiæ con-
suetudo, passim enim his temporibus matrimo-
nia inveniuntur coniuentibus Prælati, nec pu-
nientibus Parochos, qui interfunt. Et quia nul-
libi prohibitum id reperitur: imo *c. Capellanus*
de feriis, affirmatur, Ecclesiæ consuetudine id
attestante, posse omni tempore matrimonium
celebrari. Ita Sanchez *lib. 7. d. 7. num. 11.* quadra-
ginta supra sex Doctores citans. Basil. *lib. 6.*
capit. 8. numer. 78. Posseui. *c. 30. q. 24. n. 36.* &
alii communiter.

656
Certè non expediret, ut pia mater Ecclesia
tot temporibus cõgiat inire prohiberet: idcirco
enim ansa tunc admittendi plurima lascivie pia-
cula, cum non quirent homines colligare ma-
trimonium, quod in concupiscentiæ remedium
est institutum. Vnde audiendos iam non esse
primæ Auctores sententiæ moralis de-
fendo.

DVBIVM CLV.

An si mortalis culpa tempore prohibito, nu-
ptiales benedictiones recipere.

657
Non est mortalis culpa, cessante scandalo,
& contemptu. Quia si scandalum, & con-
temptus absit, non videtur esse tam grave præ-
ceptum, ut obliget sub lethali. Sic Barth. à
Ledes. *de matr. dub. 60.* Cui valde fauent Calet.
sum. v. Nuptiar. peccata, & Armil. v. Nuptia. n. vni.
Reddunt enim rationem, cur culpa lethalis sit.
Quod publice (aunt) eura fiant benedictiones,
non potest non suboriri scandalum, ac contem-
ptus adesse. Graf. *p. 2. Decis. l. 2. cap. 85. num. 28.*
Videtur in id inclinare Diana *part. 3. tract. 4.*
resol. 201.

658
Mortalis culpa est. Quia est textum anti-
quorum, & præcepti Tridentini in re gravi vio-
latio: Concilium enim *sef. 24. cap. 10.* diligenter
servari præcipit hanc prohibitionem, & totius
Ecclesiæ consuetudinem. Ita Palud. *in 4. dist.*
32. q. 1. a. 4. n. 20. D. Antonin. *p. 3. tit. 1. c. 17.* Syl-
vest. *v. Matrimonium 7. q. 2. disto 1.* Calet. & Ar-
mil. citati. Navar. *sum. c. 22. n. 71.* Sanchez *l. 7. d. 7. n.*
3. Basil. l. 6. c. 8. n. 10.

659
Idem assero. Quia non ex scandalo, & con-
temptu, quæ omnibus generalia sunt, ad culpam
constituendam, sed ex ipsa præcepti natura, &
gravitate, quam Ecclesiæ consuetudo & verba
Tridentini testantur, culpa hæc lethalis contra-
hitur: sicut, cessante scandalo, & contemptu, cæ-
tera Ecclesiæ præcepta rei gravis, ut audiendi
Sacri, ac ieiunandi, sub mortali obligant. Vnde
Sacerdos aduersus hoc decretum nuptias eo ve-
rito tempore benedicens, poena plectitur arbi-
traria. Sponsi vero ipsi id præceptum transgre-
dientes, in delicti poenam ad tempus separantur

DVBIVM CLVI.

An Episcopus possit dispensare, ut benedictio nuptialis tempore prohibito celebretur.

660
Dispensare
potest.

Dispensare potest ex causa valde virginti cauendo, ne populi adfit frequentia, nec alia consueta solemnitates interueniant. Vt si quis piam puellam pauperem dotare noller, nisi statim solennes benedictiones reciperet. Quia de facto consueuerunt Episcopi Pontificibus an mentibus simili in casu dispensare. Bellamera c. Capellanus, de feriis, asserente. Sic Sotus in 4. dist. 32. q. vii. a. 1. Veracr. p. 1. spec. a. 4. Barth. a. Ledef. de matr. dub. 60. Graf. part. 1. decis. l. 2. c. 85. n. 29. referens Synodum Neapolitanam c. 40. dicentem, Ordinarium ob humana pericula facile, & gratis eam licentiam concedere posse. Sa v. Matrimonium, ubi de impedim. non dirim. num. 11. & alij.

661
Non potest
dispensare.

Minime potest dispensare. Quia prohibitio hac est Clementis III. c. Capellanus, de feriis: & Tridentini sess. 24. cap. 10. At inferior non potest in lege Superioris dispensare. Ita Cardinal. cap. Capellanus, quest. 1. de feriis. Henricus Boethius quem sequitur refertens Henricus lib. 11. cap. 16. numer. 1. liter. E, ubi oppositam sententiam falsam appellat.

662
Distinctione
vior.

Ego autem sic distinguendum iudico. Iure ordinario nequit, ut clare ostendit ratio secundae sententiae. Quare Nauarrus cap. 22. num. 70. dixit, se nunquam ausum fuisse opinari posse Episcopum dispensare in denuntiationibus matrimonio non praemittendis donec Tridentinum sess. 24. cap. 1. id ipsis indulget; quod praecceptum eas praemittendi sit Concilij Lateranensis. At in casu valde virginti, potest extraordinario iure, ubi non esset recursus ad Pontificem, dispensare. In eo enim euentu posse dispensare Episcopum doctissime probat Sanchez libr. 2. d. 40. Et sic intellectam priorem sententiam approbo. Quamuis fateor, illius Doctores videri sentire, posse iure ordinario; nam omnes Sotum sequuntur, qui clare hoc sentit; ea enim ratione vititur, quod possit Episcopus sua in Diocesi dispensare, non secus ac Pontifex in vniuerso orbe, quoties non est dispensatio sibi aliquo in casu à Pontifice interdicta. Quia nec Pontifex, nec Tridentinum dispensationem hanc sibi reseruant. Sed quamuis fundamentum verissimum sit: at eo ipso, quod lex editur à Pontifice, vel Concilio, nec conceditur dispensatio, nequit Episcopus dispensare, sed censetur reseruata dispensatio propter id generale principium: Inferior nequit in lege Superioris dispensare. Ceterum rarissime posse eum casum tam praesentaneae necessitatis contingere, ut valeat Episcopus in hac prohibitione dispensare.

DVBIVM CLVII.

An sit interdicta omnis traductio sponsae in domum sponsi, diebus hijsce prohibitis.

Omnia traductio etiam absque solemnitate est interdicta. Quia textus Nicolai Pontificis c. Nec uxorem 3. q. 4. absolute prohibet uxorem ducere id est, traducere (ut explicant Abbas, & Syluest.) eo tempore. Et quia ex ipsa traditionis nouitate animus circa venereas voluptates magis occupatur. Sic Syluest. v. Matrimonium 7. q. 1. post 5. dictum, dub. 2. Rosell. verb. Impedimentum, imped. 17. Veracr. p. 1. spec. a. 14. concl. 4. Barth. a. Ledef. dub. 60. concl. 3. Sa verb. Matrimonium, de impedim. non dirim. n. 2. & alij plures.

Non omnis traductio sponsae in sponsi domum est interdicta, sed solum solemnis. Quia nimia mentis diuagatio deducens minime reperitur in traditione absque solemnitate, & festinis vanae laetitiae signis, quae pollent vetiti temporis Sanctitudinem perturbare. Ita Nauar. sum. cap. 22. num. 71. Palud. & alij quatuordecim Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez l. 7. d. 7. n. 16. Basil. l. 6. c. 8. n. 10. Diana 3. p. tr. 4. resol. 266.

Cetera id licitum esse, ipsa consuetudo testatur, eo vel maxime, quod matrimonij consummatio, quae traditioni obstat posset, non est eo tempore interdicta. Quod si requiras, quid nomine traditionis solemniter interdicta eo tempore, intelligatur? Respondeo, intelligi coniugio, & aliis vanae laetitiae signis traditionem.

DVBIVM CLVIII.

An sit lethale diebus hijsce prohibitis traducere sponsam, id est, vanam laetitiae signis.

Est lethale peccatum, Quia matrimonij benedictiones non prohibentur eo tempore ratione sui, cum sint quid spirituale, ac proinde tempus deuotioni dicarum minime dedecant: sed propter conuiuia, & alia festiua tunc solita interuenire, quae à diuinis menrem auocant, ut clare colligitur ex D. Tho. in 4. dist. 31. q. vii. a. 5. quae sunt 4. & Richardo art. 5. qu. 1. ad 1. Ergo fortius solemniter traductio prohibetur: argumento ducto ex Authent. Multo magis, cap. de Episcopis, & Clericis. Sic Nauar. sum. c. 22. n. 71. Caiet. sum. v. Nuptiarum peccata. Armil. v. Nuptiae, num. vlt. Angel. Alex. Ludon. Lopez, Vega, & alij, penes Sanchez lib. 7. d. 7. num. 18. Basil. 6. cap. 8. num. 10. & 14. Hi itaque absolute loquuntur de sponsae traditione licet solemniter non sit.

Non est lethale crimen sponsam, sit traductio solemniter non sit, sed tantum modo veniale. Imò etiam si sit solemniter, modo scandalum non sequatur, nec ad id ansa probabilis detur. Quia sic huiusce temporis interdicti Sanctitas non detur datur. Ita Barth. a. Ledef. dub. 60. concl. 3. Veracr. part. 1. spec. art. 14. concl. 3. Tabiena auctor.

Sectio II. Dubia, De Consensu Coactio. iij

tem v. *Impedimentum, impend. 14. q. 1. n. 2.* addit, sola coniugia, & alia laticia signa absque sponſæ traductione, nullam esse culpam, ratione generalis consuetudinis hæc permit- tentis.

Ego quidem existimo, solas nuptiarum benedictiones hoc tempore sub mortali esse prohibitas. Quia generali consuetudine receptum esse video, ut sponſæ eo tempore in spon- si domum traducantur, conuiuiaque fiant, ac alia laticia signa coniuuentibus Prælati exhi- beantur. Quare si hæc moderata sint, nullam culpam agnosco: si aliquantulus sit excessus, solum venialem mortalem autem minimè, ni- si ubi nimis adesset excessus, ita vt Sanctitati horum temporum notabiliter detraheretur: & ania notabilis iure optimo scandali specta- tum exhiberetur animis. Vnde Palud. in 4. dist. 3. 2. quæst. 1. art. 4. num. 17. mitius est locutus, docens, prohiberi nuptiarum celebrationem his temporibus ob lasciuas iis valde dissen- taneas. Quamuis enim iura rigidius loquan- tur, vt patet ex c. Nec uxorem. 33. quæst. 4. ubi uxorem duci, ac conuiuia fieri absolute prohi- betur: generalis consuetudo hunc iuris ri- gorem temperauit, & ferè ad solas nuptialium benedictionum prohibitionem reduxit.

DVBIVM CLIX.

An sit peccatum interdictio Feriarum tempore matrimonium con- summare.

Est peccatum. Quia c. Nec uxorem 33. quæst. 4. interdicitur traductio sponſæ illo tempo- re: cuius ratio nulla esse potest, nisi vt copula carnalis vitetur. Et quia cap. Non oportet. el. 2. 33. quæst. 4. præcibitur, separandos esse cele- brantes nuptias hisce diebus: quod nequaquã fieret, si copula non esset tunc prohibita, sed sola solemnitas. Non enim fieret personarum separatio, sed alia pœnitentia imponderetur. Pœna enim non debet culpæ quantitatem ex- cedere. Quæsiuit de iis, quæ sunt à maiori parte Capituli. Sic D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 17. Rol. v. Impedimentum, imped. 17. Angel. v. Debitum, numer. 1. Syluest. verb. Matrimonium 7. quæst. 2. Tabie. & alij penes Sancium citandum. Caiet. sum. v. Matr. Armil. lib. 1. nu. 64. Barthol. de Ledes. dub. 60. de matr. Quorum alij mortale, alij ve- niale esse opinantur.

Peccatum non est. Quia nulla est consum- mandæ matrimonium hoc tempore prohibitio: quare etiam prima consummatio vacat pror- sus culpa ex hac parte, nisi alia circumstantia mala vestiatur. Hoc ostenditur, quia textus pro prima sententia citati, solum benedictionem nuptiarum, traductionemque sponſæ eo tem- pore prohibent: nec traductio interdicitur vi- tandæ copulæ causa, sed propter vana laticia signa, illam solita comitari, quæ temporis il- lius dedecent sanctitudinem. Certè si ob tem- poris reuerentiam tunc est prohibita consum- matio, non minus illius Sanctitati detrahitur per primam consummationem, quam per se- quentes: & si uel sponſa sit benedicta, siue non, cum tamen Doctores contrarij in hoc duplici

casu copulam excusent. Ita Naua. sum. cap. 22. num. 71. Sæ de impedim. non dirim. num. 2. Petr. de Ledes. quæst. 58. art. vni. Sanchez libr. 7. d. 7. num. 23. Basil. lib. 6. cap. 8. num. 9. Coninch. & Filiuc. quos refert ac sequitur Diana part. 3. tract. 4. resol. 266. Trul. libr. 7. cap. 11. dub. 4. num. 1.

Existimo, huic hærens sententiæ, tempore orationi dicato, multo veriore esse senten- tiam, vacare culpa copulam coniugalem, & solummodo esse consilium tunc abstinere, vt probat Sancius l. 10. tota d. 12. Ex quo infero petenti tunc debitum, non posse opponi temporis exceptionem, sed ea non obstante, sub præcepto esse reddere.

CAPVT XVI.

Circà consensum Coactum.

DVBIVM CLX.

An metus cadens in virum constan- tem iniuste incussus irritet, matrimonium.

Non irritat. Quia alia Sacramenta vt Baptismus, Confirmatio, Ordo, Ex- tremæ vniõis suscepta metu, valida sunt: Ergo & matrimonium. Et quia alij contractus metu initio ipso iure validi sunt, quamuis per Iudicem rescindendi. Nec vide- tur maior ratio de matrimonio, quam de alijs contractibus, cum omnes contractus mutuo consensu perficiantur. Sic Cardin. Cap. 2. de his, quæ vi, quæst. 1. Alij, quos pressio nomine refert D. Thom. in 4. dist. 29. q. vni. a. 3. quæstio. 1. alle- runt, tale matrimonium, si re vera consensus adsit, validum esse in foro conscientie, & so- lum in foro externo irritum. Quia Ecclesia præsumit, eum qui cogitur contrahere, men- daciter protulisse verba, & absque consensu interno. At cum ad interhum consensum in matrimonio non possit dari coactio, sed solum ad verborum prolationem, si verè adsit inter- nus consensus, is est liber: Ergo matrimonium eo consensu contractum liberum erit, & con- sequenter validum quoad Deum. Sic Goffred. de Fontib. citatus à Scotò in 4. dist. 29. q. vni. in margine.

Irritat omnino foro in vtroque. Quia in Cap. Veniens, el. 2. de sponsal. est casus huiusmodi. Irritas quæ- stiones. Quidam contraxit sponsalia cum puella, & nò accessit ad ipsam postmodum cum alia est in- uentus, & coactus eam ducere per verba de præſenti: quæſtum fuit à Pontifice, vtrius ha- rum esset maritus? & ille respondit: Si inue- neris, quod primam post fidem præſtitam cognouit, ipsam cum eo facias remanere: alioquin secunda, nisi metu coactus, qui possit cadere in virum con- ſtantem, eam desponsauerit: adherere facias, vt uxori. Ergo aperte definit, matrimonium tali metu contractum esse irritum. Ità D. Tho. ci- ratu.

1. *atque D. Bonau. in 4. dist. 29. quæst. 1. num. 5. Scot. qu. vii. Durand. quæst. 2. nu. 3. Richar. art. i. quæst. 1. q. vii. art. 3. concl. 1. numer. 17. So. us quæst. 1. art. 3. Henric. lib. ii. cap. 9. numer. 1. Barth. à Ledes. dub. 23. post 2. conclus. Sanchez libr. 4. d. 12. numer. 18.*

674
Hoc verum
esse reor, pri-
mam impro-
bans senten-
tiam.

Cum his sentio, primam sententiam tanquam omnino falsam improbens. Nam ceteri contractus, & si semel validi sint, possunt facile ob metum illatum rescindi per Iudicem: at matrimonium semel validum, cum sit Sacramentum indissolubile, nisi ante consummationem per Religionis ingressum, vel Pontificis dispensationem non posset Iudex rescindere. Certè alia sacramenta inibi enumerata non possunt ab Ecclesia irritari: matrimonium, cum sit contractus irritari potest: & ita irritavit, quando metu contrahitur. Ceterum, falsum iudico, Ecclesiam præsumere in matrimonio coactio non adesse consensum.

DVBIVM CLXI.

An metus cadens in virum constantem iustè illatus, irritet matrimonium.

675
Matrimonium
irritat.

Quamvis metus iustè incutiat, non valet matrimonium. Quia *Cap. Veniens, el. 1. de sponsal.* decernitur, irritum esse matrimonium, ad quod pater coegit iuvenem repertum cum filia eodem in lecto, & tamen videtur iustè coegisse, cum iuvenis in culpa fuerit: Ergo nil confert ad matrimonij valorem, si metus sit iustè illatus. Sic *Gloss. ad c. Veniens, ubi ait, inde sumi argumentum, ut excuset metus quamvis eum passus sua culpa in illum incidit. Hostiens. ibi. Ioan. Andr. 8. Anchar. n. 6. Henric. n. 8. Præpos. n. 5. Nevo n. 18. Conar. l. 4. Decretal. p. 2. c. 3. §. 4. n. 15. Ledes. 2. p. 1. q. 49. a. 3. Vega l. 3. su. casu 235.*

676
Non irritat
matrimonium.

Metus iustè illatus minime irritat matrimonium. Quia quoties metus incutitur alicui damni debiti delicto, quem incutiens iustè inferre potest: tunc magis censetur ille metus oriri ex lege ac natura delicti, & proinde ab intrinseco incutit: eo quod intra illum est iusta causa timendi, initium que & radix timoris. Ità *Cardin. Cap. Veniens. Goffred. sum. 1. de iis, quæ vi. n. 3. in a. solut. Hostiens. ibi. solut. 1. Ioan. Andr. numer. 8. Abbas nu. 8. Antoni. Cap. Cum locum, nu. 11. d. sponsal. Gutier. de iuram. p. 1. c. 57. nu. 5. Sylvest. v. Metus q. 6. Angel. ibi. n. 7. Medi. Vega, & alij, quos citat, exponit, ac sequitur Sanchez l. 4. d. 23. n. 3.*

677
Hoc minus
probabiliter.

Hanc sententiã probabiliorē reor. Nam dū quis malum iustum minatur reperto in delicto verbi gratiā. Te acculabo, nisi matrimonium contrahas: non censetur metum inferre, sed potius metum iam ex delicto conceptum auferre, offerendo immunitatem, si ducat uxorem. Porro in casu *Cap. Veniens* expresso, dixerim patrem violatè puellæ iniustè iuvenem coegisse interficere volens, quod erat iniustum: ex quamvis non constet ex textu, fuisse timorem morti incussum, cum generaliter de timore cadenti in virum constantem loquatur: constat tamen, ex expositione Hostiensis, Goffredi,

Ioan. Andree, Henrici, Alchirani, Cardinalis, Abbatis, le halem communionem illam extitisse.

DVBIVM CLXII.

An Metus cadens in constantem virum irritet matrimonium solo iure naturæ, & non Ecclesiastico.

Irritat solo iure naturæ, non Ecclesiastico.

Quia summi Pontifices non videntur novam irritantem matrimonia coacta constitutionem edidisse, sed tantum declarasse, ea fuisse irrita: nullus enim invenitur textus ea irritans, sed omnes irrita esse supponunt. *Cap. cum locum. Cap. Constitutionis. Cap. Veniens, & Cap. significavit, de eo, qui duxit in matrimonium.* agunt de matrimoniis iam contractis, & declarant, si metu sint inita, esse invalida: nec potuit Ecclesia matrimonia illa iam contracta irritare, si ante ea decreta valida essent: Ergo iure ipso naturali erant irrita. Sic *D. Tho. in 4. dist. 29. quæst. vii. a. 3. quæst. innc. 1. Alcihodor. lib. 4. sum. tract. 9. c. 7. q. 5. Richar. in 4. dist. 29. a. i. quæst. 1. Scot. in 4. dist. 39. quæst. vii. D. Bonau. ibi. quæst. 1. num. 5. Almain ibi, quæst. 1. Carthus. quæst. 2. D. Antonin. part. 3. tit. 1. c. 7. Barth. à Ledes. de matrim. dub. 23. concl. 3. Moli. tom. 2. de iust. tract. 2. d. 326. Palat. in 4. dist. 19. d. vii. Ludou. Lop. pa. 2. Instruit. de marr. cap. 10.*

Irritat solo iure Ecclesiastico non naturæ: unde sicut Ecclesia irritavit matrimonia clandestina, inhabiles reddendo contrahentes ad sic contrahendum: irritavit matrimonium metu extortum, inhabilitando personas ad huiusmodi gerendo contractum. Quia si metus iure naturæ matrimonium irritat, aut id provenit ratione iniuriæ: & hoc non, in metu enim levi invenitur iniuria obligans ad restitutionem, & tamen non irritat matrimonium. Aut provenit ex eo, quod tollit libertatem: & hoc etiam non: nam saepe metus levis similiter, & fortius plena libertate privatur: sine dubio enim hominem avarum magis priuat libertate amittendæ pecuniæ metus, qui non cadat in virum constantem, quā mæcipium metus flagellorum, qui in virum constantem cadit. Cum ergo metus levis, in quo vtraque ratio reperitur, quæ in metu gravi, non irritet matrimonium signum est, metum gravem non iure naturæ, sed Ecclesiastico, quod ita in solo gravi hoc statuit, irritare. Ità *Durand. in 4. dist. 29. quæst. 2. num. 67. Palud. ibi. quæst. 1. a. 3. concl. 2. nu. 20. Sotus quæst. 1. a. 3. Ledes. 2. p. 49. a. 3. Henric. l. in c. 9. n. 1. & 3. Aragon. 2. 1. quæst. 88. a. 3. Sylvest. v. Matrimonium 8. quæst. 11. disto 3. Armil. v. Matrimonium, numer. 41. Tabiena v. Impedimenta. imped. 9. q. 2. n. 3. Navar. sum. c. 22. n. 50. Sanch. l. 4. d. 14. n. 2.*

Hoc verius existimo. Quia Baptismus in adultis exigit ad eius valorem voluntatem, & intentionem suscipientis, & tamen voluntas metu gravi coacta sufficit ad eius valorem *Cap. Maiores, de Baptis. & Cap. de Iudeis, 45. d. Ergo similiter fat esset ad matrimonij valorem consentus*

Secl. II. Dubia, De Consensu Condit. 121

consensus coactus nisi Ecclesia oppositum statuisset: & subinde solo iure Ecclesiastico erit irritum. Fateor equidem, illos textus non habere statutorum formam, & ita non constare, ubi talis irritatio scripta sit: habetur tamen tot Doctorum traditione, Pontificesque in illis decretis ostendunt, more & usu id semper fuisse observatum, ut matrimonium metu gravi extortum sit irritum. Sicut licet non habeatur expressum decretum Ecclesie irritantis matrimonium fidelis cum infideli, id tamen ita esse constat ex antiquissima Ecclesie traditione.

DVBIVM CLXIII.

An inter fideles valeat matrimonium gravi metu contractum.

⁶⁸¹ *Non valet.* Quia quamvis Ecclesie statutum irritans, apud illos vim minime habeat: ius gentium ac civile irritat, idque efficere potest quatenus matrimonium est contractus quidam civilis. Sic Henricus *l. 11. c. 9. n. 1. Sotus in 4. dist. 29. q. 1. a. 3. ad 5. Ludou. Lop. part. 2. Instr. de matr. c. 40.*

⁶⁸² *Valeat quidem.* Quia id ex iure gentium non est ius, ius enim gentium est, quod naturalis ratio inter omnes homines constituit, apud omnesque perque custoditur, ut habetur *l. Omnes populi 9. ff. de inst. & iure*, unde ius gentium dicitur, quod ex principiis naturalibus rerum consideratum in ordine ad aliquem finem per viam conclusionis elicitur: nec ad constituendum tale ius fuit necessarium, omnes homines simul in aliquem locum confluere: id enim impossibile esset; sed ipsa naturalis ratio id singulos per se docet, si ergo tali iure matrimonia coacta essent irrita, sequitur, eorum nullitatem deduci tanquam conclusionem ex principiis naturalibus: ergo ex se habent esse irrita, & non ex iuris gentium statuto. Ita Sanch. *l. 4. d. 1. n. 3. Petr. de Ledes. de matr. quæst. 47. art. 3. dub. 1. concl. 5.*

⁶⁸³ *Existimo validum esse matrimonium inter infideles metu coactum, nisi apud illos sit lex civilis illud irritans.* Potest enim id civilis lex efficere, quatenus est civilis contractus.

DVBIVM CLXIV.

An matrimonium metu extortum sit omnino nullum: unde alteruter altero iniuncto possit sine gravi periculo resilire.

⁶⁸⁴ *Matrimonium metu extortum non est omnino nullum, ita ut possit qui libere consensit, resilire: sed tenetur congruo tempore arbitrio prudentis expectare, an alter velit stare matrimonio, & lethaler delinquit, si non expectat.* Quia cogens aliquem ad matrimonium secum contrahendum, maximam ei irrogat iniuriam circa matrimonium: Ergo tenetur, eam resarcire, offerendo ratificationem illi us si coactus id eligat. Certè maiorem ei intulit iniuriam quam si decessisset fidei contrahendo: sed hic, *Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.*

tenetur restituere, legitime consentiendo: Ergo à fortiori is, qui coegit. Sic Richar. *in 4. dist. 29. a. 2. qu. 1. Sylvest. v. Matrim. 8. qu. 11. dicto 4. Navar. sum. c. 22. n. 5. Palaci. in 4. dist. 29. d. vni. Henric. l. 11. c. 10. n. 5. & alij.*

⁶⁸⁵ *Matrimonium metu extortum nullum omnino est, nec tenetur cogens in foro conscientie illud perficere donec per Iudicem condemnatur, sed liberè, altero iniuncto, potest resilire, nisi aliquod grave damnum sit secutum.* Quia aut tenetur ratione delicti coactionis in illius poenam, & hoc Iudicis condemnationem exigat, antequam nullus tenetur subire poenam. Aut ratione iniurie illata per coactionem: & hoc non; non enim est tanta coactionis iniuria, quando aliud damnum inde non sequitur, ut aliter quam per matrimonium resarciri nequeat. Vel tenetur ea ratione, quia ex parte sua se obligavit: & hoc non; nam etiam quando fuit contrahens ignarus metus, vel dolus, in nullaque fuit culpa, ex parte sua se obligavit, & tamè tunc non tenetur: Ergo nulla est ratio, cur teneatur. Sic in alio simili Sotus *in 4. dist. 35. q. vni. a. 2. Angl. p. 1. de matr. quæst. 10. a. 1. dub. 1. concl. 4. Barth. de Ledes. de matr. dub. 31. concl. 3. Scot. in 4. dist. 25. q. vni. Merina C. de resit. q. 33. Conrad de contrah. lib. 9. d. 1. Sanch. l. 4. d. 1. n. 5.*

⁶⁸⁶ *Hoc probabilius reor, quia contractus onerosus cu sit ex utraque parte suapte natura obligatorius, ut in eo servetur æqualitas, aut utraq; pars manere debet obligata, aut neutra.* Cum ergo in coacto nulla consurgat obligatio, nulla etiam obligatio in cogente consurgat. Certè non omnis iniuria debet in eodem bonorum genere reparari, maximè cum non tanta sit hæc, ut digna sit tantæ satisfactione, ut est matrimonium.

DVBIVM CLXV.

An contrahens fidei matrimonium ob metum in virum constantem cadentem, peccet lethaler.

⁶⁸⁷ *Duplex est casus, in quo questio potest habere locum.* Primus est, quando coactus fidei consensit. Secundus, quando verè. Certè quando fidei contrahit, certum est peccare. Quia aliud verbis profert, quam mente retineat, & ita mentitur. Docent id D. Tho. *in 4. dist. 29. q. vni. a. 3. quæst. iunc. 1. & Sotus ibi q. 1. a. 3.* Quod intelligo nisi ea verba materialiter proferret, ac si non esset significatiua: vel nisi equivocatione uteretur, ut Iuro, te accipere in meam, & velle in uxorem interius intelligendo, si teneor. Sic in alio simili, Sanch. *l. 1. d. 11. n. 2.* Quæsierim igitur, num hoc peccatum fidei contrahendi, quando nec materialiter, nec æquinoce verba proferuntur, lethale sit?

⁶⁸⁸ *Lethale est.* Quia videtur pernitiosum mendacium, cum fingens alterum re in gravi decipiat. Et quia quantum est ex parte sua irritat matrimonij sacramentum: Ergo peccat mortaliter, sicut si alia sacramenta irritaret absque debita intentione suscipiens, vel ministrans. Sic Scot. *in 4. dist. 29. q. vni. 5. Hic dicitur, suppleo. Gabr. el. ibi, a. 2.*

⁶⁸⁹ *Lethale non est.* Quia metu consensum extorquenti nulla iniuria irrogatur, cum nullum ius habeat. Nec sacramento hic enim non irritat illud.

illud ficto illo consensu, sed irritum est iure Ecclesiastico; quamvis ille verè consentiret Ità Nauar. *sum. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22. Palac. in 4. dist. 29. d. viii. Manu. to. 1. sum. cap. 231. n. 2. Petr. de Ledef. de matr. q. 47. a. 3. diff. 3. Sanch. l. 4. d. 16. n. 2.*

690 *Hoc variis*
mibi.
Existimo solummodo venialiter delinquere ob leue mendacium. Quia metum passus non decipit inferentem, sed ipse inferens à se decipitur: nosse enim deberet, non valere matrimonium altero etiam verè consentiente.

DVBIVM CLXVI.

An qui coactus metu cadente in constantem virum, verè consentit in matrimonium delinquat lethaliter.

691 *Delinquit le-*
thaliter.
Delinquit lethaliter si conscius sit, matrimonium esse Ecclesiastico iure irritum. Quia quantum est ex parte sua irritum reddit Sacramentum, quod ministrat, & suscipit. Ergo amittit sacrilegium mortale, sicut si absolueret quis non subditum, vel minimè dispositum. Sic aliqui Doctores, quos memorat Petr. de Ledef. *de matr. q. 47. a. 3. qui sic distinguit.* Aut sic contrahens intendit, matrimonium inire, quatenus est naturalis contractus, seclusa Sacramenti ratione: & tunc non peccat; aut intendit matrimonium quatenus est contractus & sacramentum: & tunc peccat mortaliter peccato sacrilegij. Quia hic scit, se minime transferre corporis dominium, & tamen signo externo, & verbis significat, se transferre: Ergo in se graui mentitur contra sacramenti veritatem.

692 *Lethaliter*
non delinquit.
Minimè delinquit lethaliter verò consensu matrimonium graui extortum iniens, quamvis id irritum esse norit. Quia cum Christus Dominus non alterarit contractus matrimonij; naturam, sed eam illam manentem eleuarit, vt sit sacramentum: eo ipso, quod Ecclesia irritat contractum, manet irritum sacramentum, nec verba contrahentium sunt materia, & forma sacramenti: hoc enim habent quando ex illis contractus validus confurgit. Quando igitur aliquis metu contrahit sacramentum matrimonij, nec ipse irritat, nec ad irritationem cooperatur: cum enim Ecclesia illum irritet contractum, illa verba non sunt materia ac forma validi contractus, & subinde nec sacramenti. Ità Sanch. l. 4. d. 16. n. 6. Scot. in 4. dist. 29. q. viii. 8. De secundo. Couar. 4. decret. p. 2. c. 3. §. 4. num. 4. Palac. in 4. dist. 29. q. viii. Henric. l. 11. c. 9. num. 6. Nauar. *sum. Hisp. c. 28. addit. ad n. 51. c. 22.*

693 *Cum his opi-*
nor.
Certè Petri de Ledefma distinctionem minimè me percepsisse fateor; nam inter fideles non potest esse matrimonij contractus, quin sit sacramentum: vnde verè consentiens in matrimonium, in sacramentum consentit. Secundam itaque sententiam amplector adiciens, nec veniale in hoc casu delictum committi. Quia sic contrahens nō mentitur: ea enim verba. Accipio te in vxorē, hūc sensū patiūtur: Quantum est ex parte mea, accipio te: & hoc verissimum est, cū verum consensum habeat: & si est irritum matrimonium, non est ex parte sua, sed aliunde, nempe ex Ecclesiæ irritanti decreto.

DVBIVM CLXVII.

An metus levis sufficiat, aliquando ad irritandum matrimonium.

694 *Aliquando le-*
uis metus suff-
icit, ad irritan-
dum matri-
monium.
Quamvis in foro Ecclesiæ externo matrimonium non irritetur ex metu non cadente in constantē virū, eo quod Ecclesia, quādo metus est levis, haud præsūmit coactum, sed spontaneum fuisse consensum, at in conscientia foro aliquando ex metu leui irritatur, quando scilicet consensus non est spontaneus, sed illo metu extortus, ita vt nullo pacto contrahens illud matrimonium iniret, nisi eo metu perterritus. Quia ideo metus grauis matrimonium irritat, quod plenam consensus libertatem impedit in viro constanti: Ergo similiter irritabit metus levis, tantum libertatis auferens in viro, qui natura sua adeo constans non est. Tunc enim verificatur absolute ratio Pontificis *Cap. cum locum, de spons. ibi: Cum locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio interceat.* Sic Nauar. *sum. cap. 22. num. 51. Veracr. p. 1. spec. a. 8. concl. 7. Manu. to. 2. sum. c. 8. nu. 10.* Dicit esse probabile Ledef. *2. p. 4. quas. 49. a. 1. Henric. l. 11. c. 9. n. 3. & 4. liter. 7.*

695 *Namque suff-*
icit leui me-
tus, ad irritan-
dum matri-
monium.
Metus levis nonquam matrimonium irritat. Quia cum hac irritatio matrimonij sit ex Ecclesiæ statuto, quæ punit & afficit actum externum, subuenit patienti metum graue, eo quod debuit, eligens ex duobus malis id, quod minus est, non autem subuenit. Vbi metus est levis, nam metum passus, leuiter ad rem tam grauem est motus. Sicut etiam ius civile iustissime fauet patienti iniustum grauem metum, contempto leui. *Reg. Vani timoris 145. ff. de reg. iur. lib. 7. tit. 33. part. 7. Ità D. Tho. in 4. dist. 29. quas. viii. art. 3. quæstion. 2. D. Bonau. ibi, quas. i. num. 4. Durand. q. 2. num. 5. & 8. Richard. art. 1. qu. 1. Palud. q. 1. a. 3. concl. 1. n. 10. D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 7. Ledef. 2. citat. Petr. de Ledef. de matrimon. quæstion. 49. art. 2. dub. 1. post 6. concl. Henric. lib. 11. c. 9. num. 3. Sanchez lib. d. 17. n. 5. & alij multi.*

696 *Anterior in-*
diuim.
Ego quidem priorem sententiam satis probabilem esse reor, & sustinentes, matrimonium metu contractum esse iure naturæ irritum, longe maiorem probabilitatem habere profitebuntur. Atqui solo iure Ecclesiastico irritum esse assertui, existimo secundam esse probabiliorem; quia solum irritauit matrimonium metu viri constantis initum.

DVBIVM CLXVIII.

An matrimonium antea nullum ob meam, postea reualidetur, ob copulam similiter metu extortam.

697 *Reualida m-*
Certum est, matrimonium ratione metus iniqualidum postea reualidari copula sublecuta absque coactione, vt deducitur ex *Cap. 2. de eo, qui duxit, & ex Cap. Insuper 4. Quæstion. verò num etiam reualidetur ob copulam simili metu extortam? Reualidatur quidem.* Quia

Sect. II. Dubia De Consensu Coacto. 123

Quia metus, quo quis cogitur ad copulam, quando matrimonium præsupponitur nullum, quamvis gravis, non est cadens in constantem virum, cogitur enim ad peccandum, ad quod constans non cogitur. Sic Palud in 4. dist. 29. *question. i. art. 4. Barthol. à Ledef. dub. 23. de matrimon. Angl. part. 1. de matrimon. question. de consen. coacto. art. 1. diff. 4.*

Minimè revalidatur. Quia copula gravi metu extorta nequit esse sufficiens ad id, siue copula post matrimonium factum quamvis nullum, sit signum externum exprimens consensum coniugalem: nam signum externum consensus ex merore uti pars contractus, est nullius valoris: siue non sit signum, sed tantum indicium matrimonij antea validè facti, ut existimus: nam copula extorta ex metu gravi, seu ingentis incommodi non est prudens indicium matrimonij antea validè facti: quamvis sit, quando non extorquetur ex magni incommodi metu. Ita Basil. l. 4. c. 17. Sanchez l. 4. d. 18. Covich. d. 28. dub. 4. Hurtad. d. 6. diff. 6. m. 21.

Cum his opinor, quia quamvis non sit viri constantis peccato consentire, adhuc ex metu magni incommodi ipse tamen metus, quoad id cogitur, est cadens in constantem virum; nam ex levi virum quantumvis constantem terret; ac concutit.

DVBIVM CLXIX.

An matrimonium metu contractum, si iuramento firmetur, red datur, validum.

Validum redditur saltem in conscientia foro. Quia renunciatio electionis metu facta est invalida, & renunciatio legitimæ: atsi iuramento stabiliantur, validæ sunt, ut de renunciatione electionis, constat ex *Cap. Ad aures de iis, que vi*: & de renunciatione legitimæ patet ex *Cap. Quamvis pactum, de pactis in 6.* Ergo similiter quamvis matrimonium metu contractum sit invalidum, si accedat iuramentum, validum reddetur. Sic aliqui apud Richardum in 4. dist. 29. a. 2. q. 3. quod ipse probabile esse indicat.

Minimè efficitur ex iuramento validum. Quia *Cap. 2. de eo qui dixit in matrim.* expressè habetur eum, qui post matrimonium metu contractum, & iuratum, aliam duxit permanens cum secunda, priusque matrimonium fuisse invalidum. Et ratio est, quia matrimonium metu contractum irritum est liberi, ac spontanei consensus defectu. *Cap. Cum locum de sponsal. lat iuramentum non supplet consensus substantialis defectum.* Ita Sanchez l. 4. d. 20. n. 1. citans Abbatem, Nedio, Sylvest. Arnil. Tabie. Palac. Angl. Pacia & alios.

Ego quidem tanquam certum existimo, huiusmodi matrimonium nullatenus effici ex iuramento validum. Quia aut iuratur aliquid præteritum, & tunc iuramentum non posset efficere validum matrimonium præteritum, quod ratione metus irritum erat: aut iuratur aliquid futurum, & tunc non potest efficere matrimonium, sed ad summum sponsalia: aut iuratur aliquid præsens, ut quod consentit iurans in id matrimonium, & tunc est sola testificatio consensus præ-

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

sentis, qui ex metu est invalidus: Erga nullo pacto potest iuramentum matrimonium huiusmodi confirmare.

DVBIVM CLXX.

An iuramentum adiectum matrimonio metu gravi extorto, obliget, & non obliget: indigeatque relaxatione

Iuramentum adiectum matrimonio metu gravi extorto, licet non validat contractum, tamen obligat, relaxationeque indiget: sicut iuramentum solvendi usuras, non confirmat contractum, obligat tamen donec relaxetur. Quia id iuramentum non est contra bonos mores, ut cõstat ex *Cap. Inter cetera 2. q. 4.* Ergo est servandum. Hac enim ratione iuramentum solvendi usuras servandum esse docet Sanchez l. 1. d. 3. 2. m. 12. Sic Anton. *Cap. 2. de his, que vi, & ibi Abbas n. 8. Archidia. Cap. Inter cetera 2. q. 4. Turrecr. ibi.* Et id in foro conscientie esse consulendum docent Rosel. v. *Impedimenta imped. 10. m. 10.* & Sylvest. v. *Matrimonium 8. q. 11. dicto 8.*

Huiusmodi iuramentum non obligat, nec relaxatione indiget. Quia est contra bonos mores. Et quia Ecclesia non tantum irritat matrimonium metu initum, sed etiam iuramentum tali accedens matrimonio. *Cap. 2. de eo qui duxit in matr. vbi eum, qui contracto matrimonio, & iurato cum una ob metum mortis aliam duxit, definitur, cum secundum aliam contraxisse, & libere permittendum cum ea permanere.* Si tamen Ecclesia sentiret, velletque iuramenta obligare, adingeret, pro fractione iuramenti imponendam esse aliquam penitentiam, ut gessit *Cap. sicut de sponsal. vbi definit textus priora sponsalia iuramento stabilita dirimi per matrimonium, & subdit: Imposita ei penitentia competenti, quia priorem fidem irritam fecit.* Ita Abul. ad *capit. 5. Matrimon. question. 306.* Sotus in 4. dist. 29. *quest. 1. art. 1. Henric. lib. 11. cap. 9. m. 6. Petr. de Ledef. ques. 47. art. 3. circa 3. argum. dub. 2. Arag. 2. 2. question. 89. art. 7. concl. 4. Barth. à Ledef. de matrimon. dub. 23. post 3. concl. Ludovic. Lopez part. 2. Instrucl. de matrimon. cap. 40. Manu. tom. 1. sum. capit. 231. m. 4. & cap. 244. n. 4. Vega l. 2. sum. casu 514. Sanchez l. 4. d. 20. n. 15.*

Ego igitur horum hærens vestigiis, sic absolvo questionem. Si iuramentum apponatur matrimonio contracto per verba de presenti, ut *Duco te, & intro; me ducere, sicut matrimonium esse omnino nullum, ita etiam & iuramentum: unde nulla indiget relaxatione.* Quia tale iuramentum est assertorium, ex quo nulla confurgit in futurum obligatio, sed statim est verum, aut falsum, & ideo in illo non habet locum relaxatio. Si verò iuramentum adiciatur matrimonio coacto per verba de futuro, si sit iuramentum de non contrahendo illi matrimonio, absque novo consensu & ratificatione illius non obligat, nec relaxatione indiget. Quia est contra bonos mores & culpa lethalis uti matrimonio nullo, quale est illud metu initum, nec conualescere potest absque novo consensu. Denique si iuramentum sit de

L 2 futuro

OBAR
de Mon
III. IV.
IV.

futuro, nimirum de non contrahendo, sed de rato habendo illo matrimonio nouo consensu liberorunt perinde est, ac iurare, se de nouo contracturum matrimonium, siue sponsalia iurare, cuius resolutio ad proximum Dubium pertinet.

D V B I V M C L X X I.

An sponsalibus metu graui contractus iuramentum accedat: Obliget donec relaxetur?

706
Obligat, &
relaxatur
relaxatione.

Iuramentum id obligat, indigetque relaxatione, sicut iuramentum soluendi vsuras. Quia id iuramentum non vergit in salutis eternæ dispendium, potes enim absque omni culpa seruari, maxime cum ad redimendum propriam vitam, licitum sit, obligare se ad contrahendum: Ergo obligat iuxta regulam traditam Cap. Cum contingat, de iureiur. & Cap. Quamuis patrum, de pactis in 6. Sic Syluest. verb. sponsalia, quæf. 6. Fortuni. de ult. sine illat. 21. num. 411. & 483. Tanquam probabile defendunt Richard. in 4. dist. 29. a. 1. q. 2. Palud. q. 1. d. 5. Tenet Bonan. 3. p. d. 39. a. 1. q. 2. Sotus l. 8. de iust. q. 1. a. 7. Henric. l. 1. c. 9. n. 6. Palac. in 4. dist. 29. d. vni. Petr. de Ledes q. 47. a. 3. dub. 3. & alij.

707

Non obligat,
nec relaxatio
ne indiget.

Id iuramentum non obligat, & ideo relaxatione non indiget. Quia dum contractus aliquis ob publicam vtilitatem prohibetur, si iuramento stabiliatur, nullam parit obligationem, nec relaxatione indiget, vt doctissime probat Sanch. lib. 1. d. 32. num. 9. sed sponsalia coacta, quæ sunt initium matrimonij, prohibentur ob publicam vtilitatem, sicut & ipsum matrimonium coactum: oriuntur enim inde seditiones inter coniuges & in Republica, male proles educationi consuevit: Ergo iuramentum illis accedens minime obligat. Ità Richard. & Palud. pro parte prima citati, quamuis Problematicè vtramq; defendant, magis in hæc videntur inclinare, cum eam vltimo in loco constituent. Caiet. licet subdubitan, verb. Per iurium c. 2. de periur. promissor. D. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 18. §. 1. Almain. in 4. dist. 29. Sotus ibi. q. 1. a. 3. Manu. tom. 1. sum. c. 231. concl. 4. n. 4. & cap. 244. concl. 4. numer. 4. Vega lib. 2. sum. casu 514. Sanch. l. 4. d. 21. n. 3.

708

Secundam
sententiam
probabiliorẽ
esse reor.

Primam sententiam valde probabilem esse reor, præfero autem secundam. Quia Cap. Ex literis, de sponsal. impub. per quod irrita sunt sponsalia metu coacta expresse de sponsalibus uratis loquitur, ibi: Ex literis tue fraternitatis accepimus, quod puella quadam anno duodecimo iurata fuit, & desponsata cuidam puero. Monuerim, quando metu leui contracta sunt sponsalia & iuramento stabilita, quamuis valida sint, vt secluso iuramento valida erant, minime iuramentum id talem in foro conscientie contractum confirmare; quare potest contrahens illis contrahere obtemperare ab Episcopo absolutione iuramenti.

D V B I V M C L X X I I.

An pena anathematis imposita à Tridentino Dominis temporalibus, ac Magistratibus qui suos subditos, vel quoscumque alios ad matrimonia cogunt, sit excommunicatio maior?

Certum est, Ecclesiasticum Principem posse cogere Baptizatos sibi spiritualiter subditos: & Principem secularẽ non baptizatos sibi subditos temporaliter, ad incedendum matrimonium, quando id exigit bonum commune, aut alia causa, ob quam ipsi subditi contrahere teneantur. Potrò Domini temporales, & Magistratus, qui suos subditos, vel quoscumque alios ad matrimonium cogunt iniuste siue directe, siue indirectè, à Tridentino sess. 4. cap. 9. anathematis pena puniuntur. Quæsierim igitur, num hæc anathematis pena sit pena excommunicationis maioris?

Non est excommunicationis maioris pena, sed solennis maledictionis. Quia verbum anathema talei maledictionem videtur significare. Et quia idem Tridentinum in ead. sess. c. 6. vbi voluit raptorem excommunicationis pena puniri, id expressit, dicens sit, ipso iure excommunicatus. Sic Veracet. in append. ad Specul. p. 1. d. 9.

Est quidẽ excommunicationis maioris pena. Quia ipso in iure nomine Anathematis excommunicatio maior significatur, vt constat ex c. Debeat q. 1. & ex c. fin. 30. q. 4. Et quia in præfato Tridentini decreto dicitur, sub anathematis pena, quam ipso facto incurrant: maledictio autem solennis nequit ipso facto incurri, quia ferenda est ab Ecclesia. Ita Sanch. libr. 4. d. 22. Coninch, & Henric. quos sequitur Hurtad. d. 6. diff. 7. & alij.

Existimo anathema non significare maledictionem solennem, sed excommunicationem maiorem, & ad summum eam, cui, quando fertur ab homine, additur solennis maledictio. Quod verò Tridentinum c. 6. excommunicationis nomine raptorem excommunicet, non conuincit, id etiam anathematis nomine non fieri.

D V B I V M C L X X I I I.

An parentes, qui coactione iniusta & graui filium ad matrimonium compellunt, incurrant illam anathematis, seu excommunicationis, maioris penam?

Sic, parentes posse cogere filios ad matrimonium, quando filij alias promissione, aut solenni tenentur, quamuis coactione valde moderata, vt decet patre; quando verò alias non tenentur, & nolunt statim matrimonij eligere, sed meliorẽ, vt cœlibatus, vel Religionis, non posse à patribus adhuc paterna increpatione ad matrimonium cogi. Quia contra rationẽ est, filius, qui sui iuris est, ad statum eligendũ, & vlt. meliorem eligere, cogi adhuc leuiter ad statum minus perfectum. Igitur quæstioni do, an parentes, qui coactione graui & iniusta sufficienti ad mortale, compellunt filium ad matrimonium, illam

Sectio II. Dubia. De Consensu Coacto. 125

illam anathematis seu excommunicationis maioris poenam incurrant à Tridentino *sesi. 24. c. 9. latam.*

Proterius incurrunt. Quia Tridentinum generaliter loquitur dicens: *Precipit Sancta Synodus omnibus cuiuscunque gradus, dignitatis, ac conditionis existant, sub anathematis poena. &c.* Sic Ludou. Lop. p. 1. *Instruct. c. 44.* Albornoz l. 4. *de arte contrah. tit. 1.*

Minimè incurrunt. Quia Tridentinum tantum loquitur de Dominis temporalibus, & Magistratibus habentibus iurisdictionem in foro exteriori seculari, ut constat ex prioribus verbis, in quibus tantum de hisce loquitur: & ex particula, *Quare* immediatè antecedente ad decretum, in quo id præcipitur, quæ est causalis præcedentium: & ex posterioribus verbis, nempe *Ne subditos nos cogant*: ac proinde illa particula, *Omnibus cuiuscunque gradus, &c.* tantum appellant supra antea memoratos Magistratus, ac Dominos. Ità Coninch d. 28. *sub. 5.* Henric. l. 1. *c. 6.* Sanch. l. 4. d. 22. & alij apud ipsum.

Hoc verius esse reor, indèque colligo, Patet, quia eam excommunicationem non incurrit: quia iurisdictione in externo foro non fruitur, saltem seculari: neque Episcopum, qui dominus temporalis non sit; quia non habet iurisdictionem in foro externo seculari: imò neque Imperatorem, neque Regem, licet præfata iurisdictione potiantur; quia hi exprimi debent, ut exprimuntur *sesi. 22. cap. 11.* & in Bulla Cornæ Domini.

DVBIVM CLXXIV.

An filius teneatur, inire matrimonium, quod pater promissit, aut præcipit.

717 *Novit. sup. p. 1.* Certum mihi, parentum consensum non sufficere ad matrimonij filij valorem, ut definitur in *can. sufficit 27. qu. 2.* & in *can. Vbi non est 30. qu. 2.* de quo lege Bellarmi. lib. 1. *de matr. c. 19.* & 10. Requiro tamen, num filius teneatur ad inendum matrimonium, quod pater promissit, vel præcipit: & quæstio procedit ex suppositione, quod filius statum meliorem non eligat, quia ut pater; & ex suppositione, quod matrimonium à patre promissum, aut præceptum, non sit filio indignum; quia si ei indignum sit, non potest à patre ad illud obligari.

718 *Novit. ma. p. 1.* Filius tenetur matrimonium contrahere, quod parentes promissere, & fieri volunt. Quia deducitur ex *Cap. 1. de desponsat. inpub.* ubi dicitur: *Postquam filius ad perfectam ætatem pervenerit, omnino debet, hoc implere.* ibi autem sermo est de sponsione contrahendi matrimonium facta à patre pro filio. Et quia parentibus incumbit liberis has, vel illas nuptias procurare: Ergo liberi parentibus quoad hoc tenentur obedire. Sic Navar. *sum. c. 14. numer. 15.* Rebel. *qu. 14. sect. 2.* Bellarm. lib. 1. *de matr. cap. 19.*

719 Non tenetur filius, inire coniugium, quod parentes promissere, aut volunt. Quia matrimonio *Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.*

nium est quasi quædam perpetua servitus: Ergo quilibet aut liber & sui iuris, & à cuiuscunque alterius voluntate independens, ad illud contrahendum, vel non contrahendum; durum enim esset, homines pro mera aliorum voluntate, quamvis parentum, contra propriam, ad perpetuam quasi servitutem adigi. Ità Sanchez *libr. 4. d. 23.* Coninch. d. 28. *dub. 1.* Hurtad. d. 6. *diffic. 9. numer. 33.* Richar. in 4. *dist. 29. art. 1. q. 4.*

Ego existimo, non tantum filium esse liberum, & independentem à parentum voluntate ad contrahendum, & non contrahendum: sed ex suppositione etiam quod eligat statum coniugale esse liberum ad hoc aut illud coniugium inendum. Quia adhuc ex suppositione, quod quis velit contrahere, & fieri quasi servus, durum est, & contra rationem, pro sola voluntate parentum adigi ad hanc, aut illam quasi perpetuam servitutem. Annon coniugium exigit indissolubilem vitæ societatem mutuo amore conglutinatam? Ergo ab eius natura alienum videtur, aliquem aliena voluntate obligari ad hoc, aut illud coniugium, præsertim cum raro amemus ea, in quæ aliorum adigimur imperio

DVBIVM CLXXV.

An filij possint, licitè, hoc, aut illud coniugium, inuitis parentibus, inire.

721 *Certum quid supponit.* Certum est ad valorem matrimonij filiorum non esse necessarium parentum consensum, sed absque eo, imò contra eum posse validè fieri. *Cap. cum virum, 12. de Regular. & Trid. sesi. 24. c. 1.* Lege Bellarm. l. 1. *de matr. c. 19.* Quæsierim viro, num id filij possint licitè præstare?

722 *Non possunt licitè.* Filius non potest licitè, parentibus inuitis matrimonium contrahere. Quia id videtur contra pietatē, ac reverentiā parentibus debitā, cuius signū est, quod parentes communiter gravissimè offendantur. Sic Sotus in 4. *dist. 28. q. 1. n. 1.* Rebel. *qu. 14. sect. 1.* Bellarm. *citat.*

723 *Licitè, sed sumit.* Filius id licitè potest. Quia quilibet adhuc ex suppositione quod velit contrahere, liber est quoad statum matrimoniale: durissimum enim esset quoad illud ob eius perpetuitatem & onera ab alterius pendere voluntate, quamvis patris: Ergo filius libere, ac licitè potest, non solum non inire matrimonium, quod pater vult, quod Dubio proximo dixit: sed etiā inire quod sibi placuerit. Ità Sanchez *libr. 4. d. 23.* Coninch d. 28. *dub. 5.* Valq. d. 4. *n. 24.* Hurtad. d. 6. *diffic. 10.*

724 *Idem assero.* Idem assero, credens filium sic contrahendo, nullam in parentes impietatem, aut irreverentiam irrogare. Fateor, aliquando, cum matrimonio sit contra eorum voluntatem, offendendi non leviter: sed non offenduntur tanquam iniuriati contra debitum pietatis, sed contra debitum honestatis, seu decentiæ: decens enim est filium patris voluntati conformari. Attamen quamvis non sit contra reverentiam parentibus debitam filiis, illis inuitis, hoc, aut illud matrimonium contrahere, eis tamen inconsultis, seu non certioribus factis.

126 Theologiae Moralis. Lib. XXV.

is contrahere coniugium credendum esse
grauem irreuerentiae defectum, & mortale pia-
culum: nisi quando filij timerent, parentes
iniuste matrimonium impedituros: aut quan-
do adest alia rationalis causa occultan-
di parentibus matrimonij ineundi consi-
lium.

DVBIVM CLXXVI.

*An filia inuitis parentibus nubens, ac-
tento iure Casareo possit & non possit
ab eis exheredari, si in-
digno nubat.*

725 *P*otest quidem, si nubat indigno. Quia
Auth. *Ut cum*, de appellat. cognosc. §. Aliud
quoque, ver. causas, vna ex causis, ob quam filius
exheredari potest, numeratur, si grauem, & in-
honestam iniuriam patri intulerit: talis est haec,
inducit enim odium capitale teste Baldo, l. *Om-
nem* Ergo poterit exheredari. Sic Goffred. *sum-
tit. de despons. impub. n. 13.* Bald. l. *si pater*, C. de
despons. & l. *Neque filium*, C. de mptis. Anchar.
C. de despons. impub. & c. vni. eodem tit. in 6. Fran-
cus ibi, §. *Porro n. i.* & 2. Ioan. Lup. c. *Per vestras* de
donat. in vir. & ux. notab. §. 5. n. 1. Mencha. de
succes. creat. p. 1. l. 1. §. 10. n. 6. 23. addens, id ve-
rum esse, licet digno nupserit.

726 *M*inimè potest ob hoc exheredari. Quia
Auth. *Ut cum*, dicitur, exheredari posse filiam,
si alicui ex praelitis parentibus volentibus sua fi-
lia, vel nepoti maritum dare, & dotem, & secun-
dum vires substantiam suam pro ea praestare, illa non
consenserit, sed luxuriosam vitam elegerit: si vero
usque ad viginti quinque annorum aetatem perue-
nerit filia, & parentes distulerint eam marito co-
pulari, & forsitan ex hoc contigerit in suum cor-
pus eam peccare, aut sine consensu parentum ma-
rito se (libero tamen) coniungere: hoc ad ingrati-
tadinem filiae nolumus imputari. Quod Authenti-
cum explicans lib. 5. tit. 7. par. 6. sic ait: *Otro si
quando el padre quiescise casar su fija, y la dotas-
se segun la riqueza que el ouiesse, e segun que per-
teneciese a ella, e a aquel con quien la quieria casar,
e despues de esto ficierse vida de mala muger
en pueria, podria el padre desheredarla per tal
razon. Pero si el padre alongasse el casamiento de
su fija de manera que ella pasasse de eða de ven-
ticinco años, si despues de esto ficiesse ella ierro
enemiga de su cuerpo, ose casasse contra la volun-
tad de su padre, non podria el desheredarla por tal
razon.* Ergo desideratur, vt filia inuitis parenti-
bus nubens, simul vitam luxuriosam eligat.
Ita Palud. in 4. dist. 28. q. 2. nu. 33. Sotus dist. 29.
q. 1. a. 4. ad 4. Henric. l. 1. c. 6. n. 3. P. Mol. tom. 1.
iust. & iure tract. 2. d. 176. Sanchez l. 4. d. 24. nu.
3. citans ex Iurisperitis Hostiens. Andre. Anton.
Cardinal. & alios.

727 *H*is hæreo inferens, tres condiciones defi-
ciat, vt filia inuitis parentibus nubens, ex-
heredari possit. Prima est, vt parentes velint
eam matrimonio collocare, & dotem iuxta vi-
res suae substantiae tradere. Secunda vt filia il-
li matrimonio repugnet, ac simul vitam luxu-
riosam eligat. Tertia, vt sit minori viginti quin-
que annis. Monuerim non sufficere, si semel
aut iterum filia furcim sui corporis copiam fa-

ciat: sed necessum esse, apud lupanar impedi-
cam gerere conuetudinem, vt possit exheredari.

DVBIVM CLXXVII.

*An attento iure Regio Castella, possit filia,
inuitis parentibus, nubens exheredari.*

*P*otest planè, licet vigesimum quintum an-
num excoesserit. Quia l. 49. *Tauri*, qua hodie
est l. 1. a. v. l. 5. *recop.* dicitur, posse exheredari fi-
liam, matrimonium, quod Ecclesia iudicat clā-
destinum, contrahentem. Dicunt enim Perez,
& Spino citandi, appellari ibi clandestinum
quoad hanc poenam, quod sine patris consen-
su contrahitur. Et quia l. 2. de los casamientos l.
3. *fori.* dicitur, posse exheredari filiam nuben-
tem abique parentum consensu vel fratrum
sub quorum potestate manent, parentibus
defunctis. Vbi Suar. n. 4. ait, licet leges fori non
plus valeant, quam vlti receptae sint, & illas
alleganti incumbat vlti probare: secus esse in
hac lege, quia est per pragmaticam quandam
Ioannis II. approbata. Sic Sotus in 4. dist. 29. q.
1. art. 4. ad 4. Perez l. 4. *ordinat. tit. 1. l. 1.* §. *Clan-
destinum.* Spino *specul. testam. Glor. 20. num. 66.*
limitans n. 67. nisi excedat viginti quinque annos,
contra Sotum.

*M*inimè potest. Quia leges citatae id non
probant. Non lex 49. *Tauri*, nam loquitur de
matrimonio clandestino, quale non reputatur
eo quod desit patris consensus. Non lex fori,
quia non est vlti recepta: quod ad eius obli-
gationem desideratur. Nec pragmatica illa
Ioannis II. habetur in noua recopilatione, cum
tamen in pragmatica quadam nouae recopilationis
inicio posita statuatur, nullas leges Re-
gni obligare prater inibi insertas, ac patita-
rum leges. Ita Sanch. l. 4. d. 24. n. 15. Gutier. l. 2.
pract. q. 1. n. 28. Azue. l. 5. *recopil. tit. 1. & l. 1.*
2. n. 6. Gratian. *reg. 199. n. 23.* Segura *direct. iudic.*
2. p. 15. n. 36.

*S*cio validius vrgeri posse oppositae senten-
tiae probabilitatem per legem 10. tit. 1. p. 4. ibi.
Pero si aquel, con quien el padre quiere casar
alguna dellas, fuesse tal, que conuiesse, e que
seria assaz bien casada con el, maguer que la
non puede aprer, que cumpla lo que el auia pra-
merido, pue dela desheredar. &c. E esto se entiende,
si despues de esto, se casasse ella con otro contra vo-
luntad de su padre, o si ficiesse mal da de cuerpo.
Dixerim tamen hanc legem esse correctam
per legem 5. tit. 7. p. 6. *instita. l. 8.* vbi habetur, ob
nullas alias causas, posse filiam exheredari,
quam illis legibus expressas, in quibus hæc mi-
nimè continetur.

DVBIVM CLXXVIII.

*An pater teneatur, dotare filiam viginti
quinque annis maiorem ipso inuito nu-
bentem.*

*T*eneatur, si filia promissit dotem: secus si
non promissit. Quia sibi debet imputare non con-
viri, quod de dotis promissione desit non egerit. Si filia dicit
sic Bartol. l. *Obligamur*, sine ff. de actio. & oblig. Abbas

Secl. II. Dubia De Consensu Coacto. 127

Abbas *cap. de despons. impub. n. 6. Præposit. ibi. n. 3. Montali. lib. 1. tit. 1. p. 4. Sylvest. ver. Dos. qu. 4. & ibi Tabie. qu. 3. num. 4.*

⁷³⁵ Tenetur quamvis filia non promiserit dotem, indignoque nupserit. Quia filia ex consensu patris nubenti absque dotis promissione tenetur pater dotem constituere: sed filia maiori viginti quinque annis non est culpæ tribuendum, sine patris consensu nupsisse, cum pater fuerit in mora. *Authent. sed si post Cod. de iussu. testam. & lib. 5. tit. 7. part. 6.* Ergo non est, cur dotē debeat priuari. Ita Menoch. *de præsumpt. præsump. 189 num. 58.* & indistincte quando maior nupit indigno, tenet Francus *cap. vii. §. Porro. num. 1. & 2. de despons. impub. in 6. Bæza de non melior filiabus. cap. 18. n. 2. Ripa. lib. 1. num. 57. ff. solut. matrim. Sanch. lib. 4. d. 16. num. 11.*

⁷³³ Longè veriore hanc partem existimo. Ripamque, & Bæzam clarè locutos, etiam quando nulla dotis promissio præcessit. Quia statim in minore viginti quinque annis, ea distinctione utuntur, an promiserit, nec nescientes utique debere à patre dotari, si ipsa promiserit dotem, secus, si non promiserit.

DVBIVM CLXXIX.

An teneatur pater dotare filiam viginti-quinque annis, ipso invito, nubentem indigno.

⁷³⁴ Certum mihi, si minor nupsit sine consensu patris digno, teneri patrem eam dotare. Quia pater tenebatur eam tradere marito, dote tradita: cum autem ipsa digno nupsit, rem, ad quam tenebatur pater, vtiliter gessit: sicut si emerit aliquid sibi necessarium, ad quod emendum teneretur pater, licet sine patris consensu emerit filia, pater soluere tenebitur. Quæstio igitur est, num pater filiam dotare teneatur, si nubat indigno?

⁷³⁵ Dotare tenetur, licet contra eius voluntatem indigno nupserit. Quia cum dos loco alimentorum successerit, imò favorabilior sit, quam alimenta: sicut nequit pater, hanc filiam alimentis privare, ita à fortiori nequit privare dote. Sic Ioan. Lupus *cap. Per vestras, de donat. inter virum, & uxorem, notab. 3. cap. 10. & §. 13. num. 1. & §. 15. num. 1. & toto §. 16. & inspecto iuris rigore, dicit esse veram Molli. lib. 2. de primogen. cap. 16. num. 8. explicans, licet dotem non promiserit, nupsitque indigno. Patetur tamen, minorem dotem esse dandam, attenta minori viri qualitate. Imola dicit hanc sententiam forte esse veram *cap. Accedens. num. 8. de procurat. Iason. Authent. Sed si post. fine, Codic. de inoffic. testam. docet, posse teneri.**

⁷³⁶ Si indigno nupsit, dotare non tenetur. Quia non videtur æquum compellere parentes, ad dotandam filiam, quæ turpi matrimonio totum familiæ decus deturpavit. Ita Gloss. ad *cap. de raptor. fine, 36. quest. 1. Archidiacon. ibi. Ioan. Andr. cap. Accedens. fine, de procurat. Anton. ibi. n. 16. Practica Forens. tit. de dote, §. 2. 2. Francus Cap. vii. §. Porro n. 1. & 2. de sponsat. impub. in 6. Ripa num. 59. Couar. num. 7.*

Ego quidem assero, si minor absque patris consensu, & dotis promissione digno nupsit, teneri patrem eam dotare. Quia rem, ad quam tenebatur pater vtiliter gessit, licet in modo nubendi deliquerit. Si autem filia indignum maritum elegit, sed ita dives esset, ut alimentis sufficientibus potiretur, non teneri patrem filiam dotare. Atsi alimentis earent, teneri patrem eam dotare in modica quantitate ad vitæ necessaria: & hoc ob æquitatem naturalem, ne fame depereant. Addiderim, patrem teneri alimenta præstare filio absque eius consensu ducenti uxorem, si aliunde non habeat: & non tantum filio pauperi, sed etiam eius uxori, si quia a liberis, §. si vel parens, ver. Non tantum, ff. de liber. agnos. Quæsieris, quale matrimonium dicatur indignum, ut filij illud ineuntes dote, & alimentis non necessariis ad vitam privari possint? Porro is coniux dicitur indignus, cui alter matrimonio colligari absque dedecore iuxta Civitatis mores nequit. Indignus etiam iudicatur ex bonis animi, ut si coniux malis sit moribus imbutus, verbi gratia, meretrix erit indigna coniux: & vir, qui lenonis obit officium. Assolet indignus etiam coniux vocitari ex bonorum fortune defectu, nisi aliunde excessus hic in diuitiis, aliter compensetur, verbi gratia, si pauperior, nobilitate excedat. Didici ex Sanchez lib. 4. d. 26. num. 22. 23. & 24.

CAPVT XVII.

Circà Consensum Conditionatum.

DVBIVM CLXXX.

An hæc conditio, si Deus voluerit, sit generalis, ita ut reddat, contractum matrimonij conditionalem.

⁷³⁸ VERBONON, matrimonio aliquid, posse adici per modum conditionis, cum scilicet adicitur suspendens contractum, sub cuius existentia, & non aliter velis contractum celebrari. Nam de natura conditionis est, suspendere, & facere, ut actus possit se habere ad esse, & ad non esse, lib. 1. tit. 4. & l. si ita, ff. de verborum obligation. Verum quædam sunt conditiones generales, ita appellatæ, quia tacite cuilibet contractui insunt, quamvis non exprimantur: ut si viscerimus. Aliæ sunt speciales, quarum quædam intrinsecæ, quæ matrimonio ex necessitate insunt, nam sine eis constare nequit: ut si non es consanguineus, si non es monialis contrahis tecum. Aliæ sunt extrinsecæ: & rursus harum quædam sunt necessario eventuræ, ut Contrahis tecum, si sol orietur. Aliæ omnino impossibiles, ut si colum digito tetigeris. Aliæ contingentes, & possibiles:

biles: & rursus harum aliae sunt honestae aliae turpes, aliae indifferentes, seu omnino impertinentes. Et tandem ex turpibus quaedam sunt contra substantiam, & bona matrimonij, ut *Contraho tecum, si generationem proles euitis, vel Donec pulchriorem inueniam*. Aliae sunt turpes non contra substantiam, ac bona matrimonij, ut *Contraho tecum, si tecum concubueris*. Equidem si de conscientiae foro agatur, standum est intentioni contrahentis sub conditione, qualiscumque illa sit: hoc est, quamvis Ecclesia iudicet esse matrimonium, quando conditio est necessaria, turpis, aut impossibilis: praesumit enim, minimè defuisse consensum huiusmodi conditionibus adiectis: ceterum in foro conscientiae, si contrahens noluit matrimonium inire, nisi eueniente conditione, non erit matrimonium antè illius euentum: etsi nunquam euenire possit, quia impossibilis est, nunquam matrimonium erit. Quia matrimonium absque consensu nullatenus esse potest. Certum denique est, matrimonium admittere conditiones generales, quae in omni contractu intelliguntur, taciteque insunt, ut *si uixerimus, si tu quoque consenseris*. Quia haec conditiones non magis suspendunt contractum, quam si non exprimantur. Siue enim exprimantur, siue taceantur: prior consensus est inefficax, donec alter vita fruens coniux acceptet verbis, aut nutibus consensum proferens. His ex communi omnium Doctorum consensu suppositis, quaeritur, an haec conditio, *si Deus uoluerit, si Deo placuerit*, sit generalis, ita ut non suspendat, nec reddat contractum conditionalem?

739
Conditio hac reddit contractum conditionalem, cumque suspendit. Quia sunt sponsalia conditionata ea quae contrahuntur sub hac conditione, *si Deo, & Ecclesiae placuerit*: atque ita reperto impedimento ob quae ea sponsalia sunt nulla, non oritur publicae honestatis iustitia, eo quod non pure sint contracta. Sic Gloss. cap. *vi. fine de sponsal. in 6. Ioan. Monach. ibi, nu. 3. Hostiens. cap. Ad audientiam, de sponsal. Abbas cap. significasti, de elect. fine. Angel. verb. Matrimonium, 3. imped. 3. ad 1.*

740
Non reddit conditionalem contractum.

Conditio hac non reddit contractum conditionalem, neque illum suspendit. Quia huiusmodi conditio, *si Deo placuerit*, tacite inest. Ita Gloss. per illum textum, cap. *Beatus, verb. Diuina 21. quest. 2. Archidi. c. vii. de sponsal. in 6. Alexand. de Neno c. Ad audientiam, & de sponsal. num. 15. Sotus in 4. dist. 29. quest. 2. artic. 1. D. Antonin. 3. p. rit. i. c. 19. §. 5. Petr. de Soto lect. 3. de matrim. §. Quarto denique. Bartth. à Ledef. dub. 25. de matrim. Henric. lib. 11. c. 12. num. 2.*

741
Sub distinctione, si Deus uoluerit, aut Deo placuerit, sioni satisfactio.

Ego distinxerim. Si contrahentes sub hac conditione, *si Deus uoluerit*, aut *Deo placuerit*, intelligant de voluntate beneplaciti, quia Deus omnia, quae fiunt, aut vult, aut permittit: tunc est conditio generalis, & in omni contractu intelligitur, quare non suspendit consensum: si uero intelligant de voluntate diuina approbante, quasi sentiant, *si hic contractus Deo non displiceat, sed sit iuxta eius beneplacitum*: tunc non est conditio generalis, & ita suspendet. Quia multa sunt contra Dei beneplacitum, unde suspendet consensum, donec Deo placere constiterit.

DVBIUM CLXXI.

An conditio extrinseca necessario euentura adiecta matrimonio, ut *Contraho tecum, si cras sol orietur, reddas illud conditionale; suspendatque consensum.*

Redit conditionale matrimonium, illud, quae suspendit, donec conditio impleatur. Quia quamuis stipulatio sub conditione omnino eitura non sit conditionalis, at non est perfecta usque ad diei aduentum, l. *Hares meus, 78. in principio, ff. de condit. & demonstrat. ibi: Hares meus, cum morietur Titius centum ei dato: purum legatum est. Quia non conditio, sed mora suspenditur: non potest enim conditio non existere. Sic Gloss. cap. Per tuas, de condit. appof. verb. Presumendum. Ioan. & Andre. ibi, num. 7. Anton. fine. Anchar. fine. Speculat. tit. de condit. appof. in princip. numer. 8. Angel. verb. Matrimonium 3. imped. 3. Et rem hanc esse dubiam Rosella verb. Matrimonium, 5. num. 1. profitetur.*

Minimè reddit conditionale matrimonium, nec illud suspendit: unde matrimonium iniunctum sub eiusmodi necessaria conditione, est absolutum, & validum, & conditio illa perinde est, ac si appositae non fuisset. Quia cum iam conditio illa futura, sit praesens, & determinata in sua causa naturali, ita ut impossibile sit oppositum esse, censetur iam impleta. Ita Sanch. lib. 5. d. 2. num. 2. ex D. Thom. in 4. dist. 28. quest. vni. art. 3. quest. iunc. 3. D. Bonavent. ibi, quest. 3. num. 13. Durand. quest. 2. num. 5. Paludan. dist. 29. quest. 2. art. 5. conclus. 8. num. 30. Henric. lib. 11. cap. 12. num. 4. Barthol. à Ledef. de matr. dub. 25. concl. 1. Petr. de Ledef. quest. 47. artic. 5. dub. 2.

Hanc resolutionem veram esse putarim, si contrahentes existimabant, conditionem necessariam esse: nam si credebant, esse contingentem, suspenderet planè usque in conditionis euentum. Quia in contrahentium intentione conditio contingens erat, ac proinde effectum conditionis contingentis sortiri debet: cum matrimonium conditionale ex contrahentium consensu pendeat. Imò si conditio necessaria, sit respectu nostri incerta, suspendit, ut *Petr. onfabo te, si luna eclipsetur tali die*, non erunt statim sponsalia, sed aduenienti conditione. Præterea intelligenda est resolutio, quando conditio necessaria habet diem certum: ut *Contraho tecum, si cras sol orietur*: tunc enim conditio non suspendit, sed statim est matrimonium: secus si habeat diem incertum: ut *Contraho tecum, si Titius morietur*.

Suspenditur enim matrimonium usque ad Titij obitum.

***

Secl. II. Dubia, De Consensu Condit. 129

DVBIVM CLXXXII.

An conditio impossibilis adiecta matrimonio, ut Contraho tecum, si digito cælum tetigeris, ipsum vitiet?

745
Non vitiat.

Minimè vitiat. Quia cap. fin. de condit. apposit. id manifestè præscribit. Alia (inquit) conditio appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debent propter fauorem eius pro non adiectis haberi. Ex quo textu constat, matrimonium contractum sub conditione impossibili, ut Contraho tecum, si digito cælum tetigeris, esse statim validum, reiecta conditione. Sic omnes ferè Iuris Pontificij Doctores.

746
Vitiat omnino.

Vitiat omnino, minimèque matrimonium stabit. Quia Ecclesia nunquam præsumit aliquid sine iusta causa, alias esset temeraria, ac iniusta præsumptio: sed quando conditio impossibilis apponitur, nulla est coniectura consensus, sed potius dissensus, ut constat ex communi dicendi vfu, dum enim petita negare volumus, dicere solemus: Dabo tibi, si cælum digito tetigeris. Ergo nulla est ratio, ob quam Ecclesia præsumat consensum, sed potius dissensum, & idèd nullum erit matrimonium. Et qui reliqui contractus initi sub conditione impossibili, non valent, l. Impossibilis 7. ff. de verborum obligation. & l. Non solum 30. ff. de action. & obligation. & lib. 3. tit. 4. par. 6. sed matrimonium maiorem libertatem consensus desiderat, quam cæteri contractus, ut constat, cum cæteros metus non irritet, nec ab iis excludatur pena: quod omnino diuersum est in matrimonio. Ergo à fortiori non valebit matrimonium, simili conditione adiecta. His & alijs, quæ vehementissimè vrgent contra præfati Cap. finalis, decisionem ad eodè dubia ea decisio readditur, ut subtilissimus Durand. 3. dist. 39. quest. 4. num. 9. fateatur, se minimè percipere, vnde Ecclesia in eo matrimonio præsumat consensum: & idèd hoc doctores iudicandum reliquit. Alij vero diuersos intellectus excogitarunt, quos disertè refert P. Sanchez libro 5. dist. 3. à numero 2. & reiecit.

747
Prima conditio adhibetur, si supponatur.

Ego autem primæ sententiæ adhærens, ut textum illum aptius tueri valeam, tria suppono. Primum, conditionem impossibilem reputatam possibilem à matrimonio non reici, sed suum fortiri effectum foro in vtròque: vnde Cap. finale intelligitur, quando sciebant contrahentes, conditionem esse impossibilem. Secundum, ut conditio impossibilis habeatur pro non adiecta, vltra cognitionem impossibilitatis conditionis, exigi etiam, ut contrahentes consensu constitutionis dicti Cap. finalis, statuentis eam conditionem haberi pro non adiecta, & censei purum matrimonium. Tertium, conditionem impossibilem haberi pro non adiecta, quando dubia est contrahentium intentio, an animo consentiendi, vel potius irritandi, eam conditionem apposerint: tunc enim fauore matrimonij præfertur pars

ipsius conferuatricis, & præsumit Ecclesia, ea verba accipi in sensu absoluto, penindè ac si conditio non fuisset appositæ: ita ut conditio nil penitus operetur in dubio enim pro matrimonio est iudicandum cap. fin. de sent. & re iudic. His suppositis, verum intellectum cap. fin. hunc crediderim esse. Omnes fideles dum Sacramenta recipiunt, censentur ea recipere iuxta Ecclesiæ intentionem: & dum contractus ineunt matrimonij, & norunt, conditionem esse impossibilem, eamque ab Ecclesia reici, & pro non adiecta haberi, sed præsumere consensum esse purum, & absolutum: videntur velle parè contrahere iuxta intentionem Ecclesiæ, & ut ipsa Ecclesia præsumit, & iudicat tale matrimonium, nisi aliter explicant suam ipsi intentionem. Accipi ex Paludan. in 4. dist. 29. question. 2. Covar. 4. decret. par. 2. cap. 3. §. 2. num. 1. Palac. lib. 6. de contr. cap. 6. concl. 1. & 2. Palac. libr. 6. de contr. cap. 6. concl. 1. & 2.

DVBIVM CLXXXIII.

An omnes conditiones impossibiles iuxta Cap. finale reiciantur, de matrimonio solum quando apponuntur per verba de futuro?

Recolo, multiplicem esse conditionem impossibilem. Quædam enim est per naturam impossibilis, ut si cælum digito tetigeris, contraho tecum. Quædam impossibilis iure, quando scilicet ius oppositum iubet; ut Contraho tecum, si licet inter consanguineos contrahere. Quædam est factio impossibilis: ut si quis pauperi dicat, Contraho tecum, si centum mille aureos in dotem dederis. Quædam est natura sua possibilis, at ex accidenti, id est, ex lapsu temporis impossibilis est: ut Contraho tecum, si es virgo, vel si pater tuus adhuc viuit. Quædam sunt conditiones impossibiles contra matrimonij substantiam. De his sigillatim sequentibus Dubiis agendum. Attamen generatim quæserim, num cum apponuntur hæ conditiones impossibiles de præsentis aut præterito, pro non adiectis habeantur, vel tantum quando per verba de futuro apponuntur?

748
Nonnulla suppono.

Porro dum Cap. fin. decidit conditiones impossibiles habendas esse pro non adiectis, intelligit, quando apponuntur de futuro: ut Contraho tecum, si cælum digito tetigeris. Secus quando apponuntur de præterito, aut de præsentis: ut Contraho tecum, si cælum digito tangis, aut tetigisti: tunc enim non habentur pro non adiectis, sed vitiant matrimonium, & irritum illud reddunt. Quia verba iuris sunt propriè intelligenda, sed conditiones de præterito, aut præsentis non sunt propriè conditiones, ut constat, quia non suspendunt, quod proprium est conditionis: ergo cum Cap. fin. loquatur de conditionibus impossibilibus, intelligi debet de propriè conditionibus, quando scilicet sunt per verba de futuro. Sic Syluest. verb. Matrimonium 3. question. 1. & aliqui viri Neoterici, quos pressio nomine memorat Sanchez lib. 5. d. 4. num. 2. Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 47.

749
Reiciuntur solum, quando apponuntur de futuro.

qu. 47. art. 5. dub. 1. & fertur fuisse Magistri Cano.

750 *Non reiciuntur solum quando de futuro apponuntur.* Conditiones impossibiles Caput illud fin. reicit à matrimonio quamvis sint de praterito, vel de præsenti. Quia eodem modo reiciuntur de matrimonio, quo ab ultima voluntate, ut probat Sanchez d. 3. num. 7. sed ab ultima voluntate reicitur conditio impossibilis de præsenti, ut patet ex l. si Menia 45. ff. de hered. instit. ubi conditio, si filia testatoris vivet, casu quo nunquam habuit filiam, reicitur à testamento, tanquam impossibilis. Ibi Glossa verb. Vivet, id est, vivit in præsenti tempore. Ita Sanchez citatus, num. 2. Durand. in 4. dist. 28. quest. 2. num. 5. Paludan. d. 29. quest. 2. art. 5. num. 28. Covarr. 4. decretal. 2. part. cap. 3. §. 2. num. 2. Ludou. Lop. part. 1. Instr. nov. de matrimon. capit. 42. Alexand. Carrera de sponsal. lib. 4. cap. 5. & alij.

751 *Hanc partem probabiliorum esse reor.* Hanc partem probabiliorum esse reor. Quia dum Pontifex Cap. fin. decernit, conditiones impossibiles esse reiciendas, non ideo id decernit, quod obligent ad aliquid impossibile, sed quia omnino impossibiles sunt: At tam impossibiles sunt, siue apponantur de praterito, præsenti, aut futuro: ergo similiter sunt reicienda. Certè conditiones de praterito, aut de præsenti, non sunt propriè conditiones, unde dum textus reicit conditiones impossibiles, non attendit ad proprietatem conditionis, quæ est, suspendens sed ad impossibilitatem, quæ æquè propriè in conditione de praterito, ac præsenti reperitur.

DVBIVM CLXXXIV.

An conditiones iure impossibiles reiciantur, à matrimonio, ut Contraho tecum, si inter consanguineos potest matrimonium contrahi, vel si filius possit à patre sine causa exheredari.

752 *Non sunt reicienda.* Hæ conditiones non sunt reicienda. Quia non sunt absolute de iure impossibiles: cum ius facile possit variari. Ut consanguinitatis gradus variati sunt, Cap. Non debet, de consanguinit. Sic Sylvest. verb. Matrimonium 3. quest. 9.

753 *Reicienda sunt.* Sunt omnino reicienda, sicut reiciuntur impossibiles per naturam. Quia cum id possumus, quod iure possumus, l. Nepos Proculo, ff. de verborum significat. dicitur impossibile, quod de iure fieri non potest. Et quia testamentum, à quo similiter reicitur conditio impossibilis, valet reiecta conditione non tantum per naturam, sed iure impossibili, leg. 1. ff. de conditi. instit. Ita Immola lib. 1. num. 11. P. Moli. tom. 1. de Instr. tract. 2. d. 206. concl. 2. Adrian. in 4. quest. 3. de Matrimon. dub. 11. Covar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 7. Ludovic. Lopez part. 2. Instr. de matrimon. cap. 43. Sanchez libr. 5. d. 4. num. 7.

754 *Hoc omnino tenendum existimo.* Hanc sententiam omnino tenendam existimo, si conditio referatur ad ius præsens, secus si ad ius futurum: ut Contraho tecum, si aliquando

licebit inter consanguineos iure matrimonium, vel si hoc anno liceat id, quod modo est iure prohibendum. Hoc tamen intelligo, quando id est iure humano prohibitum: quia potest variari, & sic conditio est possibilis. Secus si iure naturali prohibitum esset, cum enim invariabile sit, reicietur conditio etiam in futurum relata: ut Contraho tecum, si aliquando licebit homicidium, furum; qui semper est impossibilis. Deinde intelligo, quando est certum, ac manifestum, conditionem esse contra ius, vel naturam impossibilem: secus si id sub iudice sit. Tunc enim debet haberi pro non adiecta: quia non est, cur præsumatur tunc consensus absolutus,

DVBIVM CLXXXV.

An conditiones, quæ solo facto impossibiles sunt, ut Contraho tecum, (paupere quidem) si centum mille aureos in dotem dederis, sint à matrimonio reicienda contractu.

755 *Non sunt à matrimonio reicienda.* Conditiones hæ non sunt à matrimonio reicienda, sed illud vitiant, suspendendo eius valorem usque ad illarum eventum. Quia vitiant ultimam voluntatem, ut probant Gloss. in l. si de heredib. instit. §. Impossibilis, verb. Impossibilis. Barthol. & Imola, quos refert, ac sequitur, 4. novat. 4. decretal. part. 2. cap. 1. §. 2. numer. 9. Moli. lib. 2. de primog. cap. 1. d. num. 37. At ius Canonicum, dum reicit conditiones impossibiles à matrimonio, voluit illi favere, sicut ius Civile ultimam voluntari, à qua reicit conditiones impossibiles: si ergo ius Civile non reicit conditiones de facto impossibiles ab ultima voluntate, sed illam vitiant, similiter ius Canonicum non reiciet eas à matrimonio, sed illud vitiant. Sic Covar. citatus, numer. 9.

756 *Reicienda omnino.* Reicienda omnino sunt à matrimonio huiusmodi conditiones. Quia similiter ab ultimis voluntatibus reiciuntur, ut probant cum aliis Gregorius Lopez verb. Portal. tit. 4. part. 6. Acost. lib. 1. select. cap. 8. num. 9. P. Moli. tom. 1. de instr. tract. 2. d. 206. quia tam impossibile videtur pauperi dare centum mille aureos, ac cæculum digito tangere: & tam irrisorium videtur, illud, ac hoc petere. Ita Barthol. à Ledes. de matrimon. dub. 5. concl. 8. Palac. lib. 5. de contr. cap. fin. dub. 7. Ludovic. Lopez part. 2. instr. de matrimon. cap. 43. Ledes. part. 4. question. 45. artic. 1. Victor. sum. de matrimon. numer. 259. & alij.

757 *Non diffinitur.* Ego sic distinxerim: aut conditio de facto est impossibilis solum respectu illius persone, cui proponitur implenda, & non simpliciter etiam respectu aliorum, potest enim alieno auxilio impleri: ut si à paupere petatur hæc conditio, si dederis centum mille in dotem: & tunc talis impossibilitas est potius difficultas, ut prima sententia probat: quare hæc conditio non reicietur, sed suspendendi habebit effectum: nisi non impleatur, annullabit coniugium. Aut est impossibilis etiam respectu aliorum, ut si dederis montem aureum artificialem, quamvis cuius

Seccio II. Dubia. De Consensu Condit. 131

enim multis aureis congregatis, posset con-
strui, at quia id possibile alicui personæ non
esset, de facto reicitur tanquam impossibile
favore matrimonij. Didici ex Gregor. Lopez
lib. 6. verb. *Monte situl. 4. part. 4.*

DVBIVM CLXXXVI.

An reiciatur à matrimonio conditio, qua
ex natura sua possibilis est, at ex acciden-
ti est impossibilis, ut *Contraho tecum*,
si es virgo, aut si pater tuus adhuc
vivit.

758
Dicitur ut à
matrimonio.

Profecto hæc conditio: si es virgo, reicitur
à matrimonio iuxta illam *Cap. fin. decisio-*
nem, & est matrimonium purum. Quia si iam
deflorata est, virgo esse nō potest. *Cap. si Pau-*
lus 32. questio. 5. ad præteritum enim non est
potentia. Similiter hæc, si pater tuus vivit, qui
quidem iam obierat; quæ tamen non ex natu-
ra sua, sed ex accidenti impossibilis. Et quia *l. si*
Mania 45. de her. inst. ut. asseritur, hanc condi-
tionem, si filia mea vivit, heres esto, quando te-
stator nunquam habuit filiam, reici, & sic va-
lere institutionem: & redditur ibi ratio, Quia
id, quod impossibile in testamento scriptum esset,
nullam vim haberet. ubi *Gloss. verb. Impossibile*,
dicit de natura impossibile. Vnde duplex colligo
argumentum: alterum: quia hæc conditio ex
natura sua est possibilis, & solum per accidens
ex transcurso temporis præteriti, quia non ha-
buit filiam, dicitur impossibilis. Alterum quia
eodem modo reicitur conditio impossibilis
à legato, & à matrimonio. Ergo si hæc impo-
ssibilis conditio per accides à legato reicitur, à
matrimonio etiam reicietur. Sic Hostien. *ad*
Cap. fin. de condit. appof. & in sum. tit. de condit.
appof. num. 12.

759
Non reicietur
in.

Præfata conditio non reicitur à matrimo-
nio, decisioque *Cap. fin.* intelligitur de condi-
tione, quæ ex se est impossibilis, secus de ea,
quæ suprà natura possibilis est, quamvis ex
transcurso temporis sit impossibilis: talis enim
conditio non reicitur, sed si vera est, matri-
monium valebit: si verò falsa, vitiabitur. Quia
in aliis casibus multum operatur, conditionem
non esse natura impossibilem, sed ex solo tem-
poris transcurso. Vt lex nil potest fingere con-
tra impossibile. *l. Quia certum, ff. locati. l. certe*
in princ. ff. de precar. & tamen quando res ex
transcurso temporis tantum est impossibilis,
habet locum fictio legis, ut cum Barthol. docet
Decius leg. Perim 31. ff. de regulis iuris, nu-
mer. 3. Itā Petr. de Ledes. de matrim. quest. 47.
num. 3. dub. 3. Ludovic. Lopez part. 2. Instruēt.
de matr. c. 43. Veracr. p. 1. specu. a. 19. Sotus in 4.
dist. 19. q. 2. a. 3. post 3. concl. Aret. consil. 32. Co-
uar. 4. Decret. p. 2. c. 3. § 2. num. 3. Paludan. in 4.
dist. 29. qu. 2. art. 5. num. 33. Sanchez lib. 5. d. 4.
num. 16.

760
Cum hæc sit
in.

Proculdubio asserendum hoc est. Vnde hæc
conditio, *Contraho tecum, si es virgo*, aut si pater
tuus vivit, non reicitur, si es virgo, aut pater
superstes, sed valet statim matrimonium; secus
si non sint. Quia est honesta conditio, & na-

tura sua possibilis, quamvis per accidens sup-
posita defloratione, aut patris obitu impossi-
bilis sit.

Quæries ad huius materiæ de impossibili
conditione perfectionem, an conditio contra-
ria matrimonij substantiæ reicienda sit iuxta
id, quod *Cap. fin.* deciditur, vel potius annullat
matrimonium. Certè non reicitur, sed matri-
monium annullat: ut *Contraho tecum, si vene-*
ris ad exequias meas, quod est idem, ac post
obitum meum. Similiter *Contraho tecum, si non*
ascenderis Capitolium: cum enim sit conditio
negativa, cuius contrarium toto vitæ curricu-
lo fieri potest peinde est ac dicere, *Contraho*
tecum post mortem tuam. Quia talis conditio
cum tollat matrimonij substantiam, excludit
consensum necessariam, absque quo consor-
tium consistere nequit. Itā Sanchez lib. 5. d. 4.
num. 19. citans Abbatem, Præpos. Alexand.
de Nevo, Adrian. Sylvest. Angel. Ludovic.
Lopez, & alios.

761
Alij questio-
ni hæc du-
bium satisfaci-

DVBIVM CLXXXVII.

An dantes sibi fidem de matrimonio contrahen-
do sub conditione, si Pontifex dispensaverit
in impedimento dirimenti, dispensante
Pontifice, teneantur, matrimonium con-
trahere.

Suppono, si impedimentum sit eius gene-
ris, ut nunquam solutus sit Pontifex dispen-
sare, ut in primo gradu transuersali, vel si
contrahens sit sacris initiatus nec urgeat cau-
sa gravissima, ut cum eo dispensetur, talem
contractum esse nullum, & eam conditionem
reputandam esse impossibilem. Item contra-
ctum esse omnino nullum, quando Pontifex
solutus est ex legitima causa dispensare in im-
pedimento, & contrahentes ea carent. Quia
non possunt absque gravi culpa dispensatio-
nem petere, nec ea uti. Et id verum esse asse-
ro, licet tali promissioni iuramentum accedat.
Quia iuramentum vinculum non est iniqui-
tatis. Difficultas ergo in eo versatur, num
quando Pontifex solutus est dispensare in im-
pedimento ex causa iusta, talisque adest cau-
sa, obliget matrimonij promissio inter sic im-
peditos, ea expressa conditione, si Pontifex dis-
pensaverit?

762
Nonnulla sup-
pono.

Ea promissio est omnino nulla, vnde lici-
tum est utrique contrahenti, ante impetra-
tam à Pontifice dispensationem altero inuito,
resilire. Quia conditio impossibilis reicitur à
contractu matrimonij, vel sponsalium, si que
purus manet, ac si adiecta non fuisset: sed hæc
conditio, si Pontifex dispensaverit, est impossi-
bilis: ergo, ea reiecta, manet ea promissio pura,
& absoluta, ac proinde minime obligabit:
quia est inter personas inhabiles, & contra
bonos mores. Probo minorem, quia conditio à
Principis voluntate dependens, qualis est hæc
impossibilis reputatur. *leg. Continuis 137. §. cum*
quis, ff. de verborum obligation. ibi: Vbi omnino
conditio iure impleri non potest, est veli facere,
ei non liceat nullius momenti fore stipulationem,
perinde ac si ea conditio, qua natura impossibilis
est.

763
Non tenentur
contrahere.

132 Theologie Moralis Lib XXV.

est, inserta esset. Nec ad rem pertinet, quod ius mutari potest, & id, quod nunc impossibile est, postea sit possibile fieri; non enim secundum futuri tem. oris ius, sed secundum presentis, estimari debes stipulatio. Sic Victor. sum. de matrimo. num. 258. Sotus in 4. dist. 29. questio. 2. artic. 1. Ledes. 2. part. 4. qu. 45. art. 1. Veracruz part. 1. specul. artic. 19. Henriquez lib. 11. cap. 10. numer. 4. Syluest. verb. Matrimon. 3. quest. 9. & censent esse probabilem Vega lib. 2. sum. casu 334. Petr. de Ledes. de matrimo. questio. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. & Sanchez libr. 5. d. 5. numero 5. plures ex Iuristis adducens.

764
Contrahere
tenentur.

Ea promissio valida est, & neutri ex contrahentibus fas est resilire altero invito, siue ante, siue post obtentam dispensationem. Quia quod pendet à voluntate Principis reputatur impossibile, quando Princeps id concedere non solet, secus quando solet: ut patet ex leg. Apud Iulianum §. constat ff. de leg. 1. ibi: Quoniam commercium eorum nisi iussu Principis non est, cum distrabi non soleant. Imò nec quando Princeps difficillimè concedit, reputatur hoc impossibile, Quia potius ad difficultatem, quam ad impossibilitatem pertinet. Ità Angel. verb. Matrimonium 3. imped. 3. num. 4. Nauar. libr. 4. consil. tit. de sponsal. consil. 25. num. 2. Conar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3. num. 9. Iul. Clar. lib. 5. recept. verb. Incestus, vers. sed quid. Et quando interuenit iuramentum, tenet Tabie. verb. Sponsalia, questio. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. Veracruz append. ad spec. super. artic. 19. Petr. de Ledes. de matrimo. questio. 47. art. 5. dub. 2. concl. 2. Barthol. à Ledes. dubio 25. & alij.

765
Hac sententia
rubi est longe
probabilior.

Profectò primam sententiam valdè esse probabilem existimo, sed secundam multò probabiliorem. Quia licet conditio pendens à Principis voluntate impossibilis reputaretur, at quoties est præambula: & necessaria ad dispensationis, & actus valorem, non est reiicienda, etsi summè difficilis sit, sed eius eventus expectatur: sed hæc conditio, si Pontifex dispensauerit, ad valorem promissionis matrimonij inter impeditos: Ergo non est reiicienda. Profectò impossibile non est, quod pendet à voluntate Principis, & per remedium dispensationis extraordinarium fit, quando Princeps assolet dispensare: sed quando nullo modo solet; nec tunc verè id dicitur impossibile, sed difficile.

DVBIVM CLXXXVIII.

An valeat, matrimonij promissio inter impeditos, non expressa ea conditione, si Pontifex dispensauerit.

766
Valeat quidè.

VALÈT quidem. Quia promittens matrimonium consanguineæ necessariò supponit dispensationem esse præmittendam, cum ea conditio à iure insit, eo quod aliter matrimonium nequeat subsistere. Sic Sotus in 4. dist. 29. qu. 1. artic. 1. & quando intercessit iuramentum docent idem Tabie. verb. Sponsalia, qu. 8. num. 9. Armil. ibi. num. 11. limitans, nisi ignorassent impedimentum, quo cognito, non sibi

promitterent. Probabilem satis Sanchez libr. 5. d. 5. num. 25. hanc partem esse profectur.

Minimè valet promissio, ea conditione non expressa. Quia conditio secundum presentis temporis ius estimari debet, leg. continui 134. §. cum quis, ff. de verborum obligat. ibi: Non enim secundum futuri temporis ius, sed secundum presentis estimari debet stipulatio. Et quia institutio spuriij verbi gratia, putè facta, & præceptum de alienandis bonis maioratus, nil valent; quæ tamen adiecta conditione, si Princeps legitimauerit, vel dispensauerit, valida sunt: Ergo in actibus, qui alias sine hac conditione, si Princeps dispensauerit, sunt nulli, minimè subintelligitur hæc conditio, nec validi sunt: ea citata Ità Andre. in 4. qu. 3. de matrimo. dub. 10. ad 2. Conar. 4. Decretal. part. 2. capit. 3. numer. 7. I et. de Ledes. de matrimo. qu. 47. artic. 5. dubio 2. ad 4. Ludovic. Lopez part. 2. Instrucl. capite 42. de matrimo. Philarch. in sum. parva, de Offe. Sacerd. cap. de sponsal. Sanchez ubi sup. numer. 26.

767
Non valet.

Cum his opinor, quia nihil conferre putarim, si consanguinei sibi promittentes matrimonium intenderint id gerendum, præmissa Pontificis dispensatione. Quia cum sit contractus inter homines initus oportet externæ necessaria ad illius valorem exprimi Fateor, quando inita promissione absoluta inter consanguineos tractam de dispensatione impetranda, iam tacitè inesse conditionem, & promissionem obligare, si in ea promissione adhuc perseverent.

768
Cam huius
ner.

DVBIVM CLXXXIX.

An si promittens matrimonium sub conditione, si Pontifex dispensauerit in impedimento, resiliat sequutus opinionem probabilem asserentem, id esse licitum: teneatur, alteri contrahenti soluere expensas occasione illius contractus, vel dispensationis impetranda gratia, factas.

TENETUR proculdubio. Quia licet non teneatur ratione rei acceptæ, cum nihilo factus sit ditior, nec ratione iniustæ acceptionis, nullam enim iniusticiam admisit vtens iure suo: at tenetur ratione contractus, ea enim est natura talis contractus, ut possit resilire, seruando tamen alterum indemnem; non enim est iustum, ut alter, qui commodum non reportat, damnum experiat: sed & resiliens, qui commodum reportat, incommoda subeat. Sic Gu-tier. qq. Canon. lib. 1. cap. 22. num. 19. Henriquez lib. 12. cap. 10. & probabile reputat Sanchez citandus.

769
Proculdubio
tenetur.

Non tenetur vel licitè resiliens alteri expensas soluere: sed quilibet suam partem debet soluere tantum. Quia nullus videtur dolo facere, qui iure suo utitur. Reg. Nullus 55. ff. de regulis iuris. Cum ergò hic resiliens iure suo utatur, non tenebitur refundere expensas, quasi dolo gesserit. Ità Sanchez libr. 5. d. 5. n. 33. Petr. de Ledes. de matrimo. qu. 47. art. 5. dub. 2.

770
Alien t ut
tenetur.

Gpm

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 133

Cū his fenserim. Quia si is nō tenetur ratio-
no rei acceptæ, nec ratione iniusta receptionis,
vt constat, & primæ sententiæ Auctores suppo-
nunt: nec contractus ratione tenebitur, (quod
illi negant.) Quia nullibi cautum est in iure,
resiliens, iuste à sponsalibus, teneri sponsas
refundere. Porro si dolose contraxit, animo po-
tente resiliendi, vel iniuste à sponsalium fide re-
cessit, tenebitur sponsas solvere. Vnde forni-
cia, quæ libidini dans operam, conditionem
suam deteriores fecit, nec eam absque dedecore
potest alter ducere, ad hæc tenebitur expen-
sas; quia culpa sua dissolvuntur sponsalia;
nec liberè alter resilit, sed coactus, ne honoris
subeat iacturam. Secus dixerim, quando vir
fornicaretur: non enim teneretur expensas re-
fundere resiliens sponsæ. Quia liberè resilit,
nullum enim damnum illi nubens patitur.

DVBIVM CXCI.

An promittens famina consanguinea ma-
trimonium, si Papa dispensaverit, te-
neatur procurare dispensationem, etsi
eam violarit, & expensas facere?

⁷⁷³ Hæc questio locum habet tetenta proba-
biliori sententia asserenti, hanc promissa-
tionem obligare. Igitur quamvis spe matrimo-
nij feminam violarit, minimè tenetur procu-
rare dispensationem, nec illius solvere solus
expensas. Sed solum illa obtenta, contrahere,
etsi animum haberet dispensationem procu-
randi, nisi is animus itacitè, vel expressè esset
femina intimatus. Quia non se obligavit, ad
procurandam dispensationem, sed tantum ad
ea obtenta, contrahendum: nec intentio impet-
randi alteri non intimata confert cum sit con-
tractus humanus. Sic Nauar. l. 4. consil. de sponsa-
sal. consil. 25.

⁷⁷³ Si spe matrimonij feminam violavit, tene-
tur dispensationem procurare, imò eius sum-
ptus solus exsolvere. Quia obligatus tam stri-
cto iure ad coniugium gerendum, subinde tene-
tur efficere, vt actus valeat. Ità Nauar. libr. 4.
consil. in 2. editi. primam corrigens senten-
tiam tituli de consanguin. consil. 5. & quidam
Doctores, cuius sententia eodem consil. refertur
num. 5.

⁷⁷⁴ Ego quidem existimo licet non deflorat,
teneri dispensationem procurare. Quia licet
expressè id non promiserit, eo ipso, quod pro-
misit dispensatione concessa, matrimonium
videtur promittere, se dispensationem procu-
raturum; hoc enim est ei promissioni accessio-
rium. At si spe matrimonij feminam deflo-
rabit, ad id strictiori iure tenebitur. Cæterum,
siue à viro, siue à femina dispensatio impe-
tetur, crediderim sumptus fore commu-
nes; quia negotium commune
est, vt docet Sanch. l. 5.
d. 5. num. 36.
* *

Escob. & Mend. Theol. Moral. To. III. P. II.

DVBIVM CXCI.

An contracto matrimonio, vel sponsalibus ini-
tis sub hac de futuro conditione, si pater con-
senserit: si pater conscius nec consensum, nec
dissensum exprimat, censetur conditio de-
ficere?

⁷⁷⁵ Suppono, si sint coniectura, ideo tacere, quia
dissentit, habendam esse pro dissensu taciturni-
tatem: & si sint coniectura, ideo tacere, quia
sibi placet, esse pro assensu habendam. Quare
tota difficultas est, in dubio an iudicandum sit
pro assensu, & ita censetur tunc impleta con-
ditio?

Id minimè satis est, vt conditio impleta cen-
seatur. Quia qui tacet, nec fatetur, nec videtur
negare. Reg. l. 3. qui tacet, de reg. iur. in 6. Ergo ta-
cendo non impletur conditio, si pater consense-
rit, quæ quidem positivum consensum deside-
rat. Et quia facta non presumuntur, nisi probetur,
Cap. Cum in iure, de offic. delegat. Cum ergo
consensus ad factum pertineat, non presumetur
ex taciturnitate, nisi probetur. Sic Angel. v.
Matr. 3. imped. 3. n. 3. Nauar. sum. Lat. c. 22. n. 63.
mutans sententiam, quam Hispani defenderat.
Petr. de Ledel. de matrim. qu. 47. art. 5. dub. 7.

⁷⁷⁷ Id planè sufficit, vt conditio illa impleta cen-
seatur: satis enim in specifica forma adimple-
tur. Quia huc tendit ea conditio, ne pater con-
tradiceret, ac agere ferret: id enim intendunt fi-
lij sub huiusmodi conditione contrahentes. At
etsi taciturnitas expressum consensum non in-
dicet, indicat saltem patrem non negare, nec
contradicere, iuxta Reg. l. 3. qui tacet, & conse-
quenter, nec agere id ferre, nam si agere ferret,
id exprimeret: Ergo conditio impletur. Ità
Sanch. l. 5. d. 7. n. 12. Ludou. Lop. p. 1. in 1. de
matr. c. 32. Nauar. sum. Hisp. c. 22. n. 63. Veracruz
p. 1. spec. a. 19. §. Quidquid dicat. Anton. Cucus
l. 5. institut. tit. 1. n. 54. Rosel. verb. Matrimo-
nium 5. num. 5. Syluest. verb. Matrimonium 3. q. 4.
dicto 4.

⁷⁷⁸ Hanc sententiam reputo veriorem, addens,
secus esse, si pater dicat, se consentire: tunc enim
non satis esset taciturnitas, sed oporteret, vt pa-
ter consensum exprimeret.

DVBIVM CXCI.

An si tempore, quo contractum est matrimonium,
seu sponsalia sub ea conditione, si pater con-
senserit, pater iam obierat, id contrahentibus
minimè ignorantibus valeat matrimonium?

⁷⁷⁹ Si scirent contrahentes patris obitum, ma-
trimonium valet. Quia siue scirent, siue ig-
norarent conditio est impossibilis. Sic Galderin.
Cap. Super eo, de condit. appon.

⁷⁸⁰ Si scirent contrahentes patris obitum, non
valet matrimonium. Quia deficit conditio, cum
mortui nulla sit voluntas, Cap. si gratiosè, de matrimoniis
rescr. in 6. Et quia magna præsumptio est, quæ
do sciebat id contrahens, dolo illam conditio-
nem adieciisse. Ità Alexand. de Neno Cap. Super
num. 1. & 12. de condit. appon. Henric. l. 1. c. 12.
num. 5. litter. D.

M Probatur

781
Auctor re-
solutio.

Probabilius autem mihi videtur, si sciebant mortem, haberi eam conditionem aequam non adiectam, eo quod est impossibilis, & ita manere purum matrimonium, & sponsalia. Si autem ignorabant, validum etiam esse reor. Quia hi intendunt absolute contrahere, nisi stet per patris displicentiam: volunt enim filii, ne parentes agere ferant, quod bene verificatur, quando pater obierat.

DVBIUM CXCIH.

An conditiones appositae matrimonio illud suspendant usque ad notitiam existentiae ipsarum?

782
Hoc certum
suppono.

Certum est, existentiam, seu subsistentiam conditionum, quae matrimonio apponuntur, necessariam esse ad illius valorem; quia sit dependenter ab earum existentia. Quaeritur verò, an etiam sit necessaria notitia existentiae, siue impletionis earum.

783
Necessaria est
notitia exi-
stentiae condi-
tionis.

Necessaria est adeò, ut matrimonium factum sub conditione quamvis de praesenti, & praeterito, non valeat; quamvis conditio impleta sit, sed suspendatur usque ad notitiam saltem probabilem existentiae conditionis appositae contrahentibus habitam. Quia ad contrahendum matrimonium, necessaria sunt verba, quibus contrahentes sibi mutuo significant determinatè consensum: sed quando impletio conditionis appositae ignorata est contrahentibus, non significant sibi verbis determinatè consensum: non enim magis significant consensum, quam dissensum, nam sub dysfunctione significant, vel consensum, si conditio existat: vel dissensum, si non existat. Ergo verba, quibus contrahitur matrimonium sub conditione, non sufficiunt ad valorem quovisque existentia conditionis sit contrahentibus manifesta. Sic Coninch d. 29 dub. 1.

784
Non est ne-
cessaria.

Haud est necessaria eiusmodi notitia, sed matrimonium sub conditione factum statim, ac conditio existit validum est, ac perfectum. Quia qui contrahit matrimonium sub conditione nobilitatis, (v. gr.) uxoris, contrahit, & consentit sub conditione existentiae rei significatae per conditionem, nempe nobilitatis: & non sub conditione notitiae illius, & suum consensum alligat existentiae nobilitatis, & non notitiae illius, ut constat ex verbis, quibus fit matrimonium. *Duco te in uxorem, si es nobilis.* Ergo non suspenditur usque ad conditionis impletae notitiam. Ita Hurtad. d. 7. de matrim. diffie. 2. sequutus Sancium lib. 5. d. 7.

785
Magis mihi
haec resolutio
placet.

Haec magis mihi sententia placet. Quia quoddam conditionis existentia non sit contrahentibus nota, haud tollit, verba quibus matrimonium contrahitur, sub conditione, significare ipsis contrahentibus determinatè consensum sub illa conditione, quamvis ignorent existentiam illius. Unde crediderim, matrimonium contractum sub conditione de praesenti, aut praeterito, statim absolute valere, aut esse omnino nullum: valere quidem absolute, si existat conditio: & esse omnino nullum, si non existat.

DVBIUM CXCIIV.

An matrimonium contractum sub conditione de futuro, ob quam suspenditur usque ad eius eventum, fiat validum eventu ipso absque novo consensu.

Matrimonium contractum sub hac conditione de futuro, si pater rursus consensu- 786
rit, non sit validum eventu ipso conditionis absque novo consensu, sed tantum vim sponsalium habet. Quia Cap. Super eo, §. de condit. dicitur, eum, qui matrimonium contrahit cum foemina sub conditione, si pater illum consentiret, non esse compellendum ad matrimonium ante eventum conditionis. Ergo ibi supponi videtur, impleta conditione fore compellendum ad contrahendum, ac proinde non esse perfectum matrimonium solo conditionis eventu. Et quia consensus de praesenti sub conditione de futuro praestitus, non est in rigore de praesenti, sed de futuro, utpotè alligatus futuro eventui: Ergo non sufficit ad matrimonium, sed solummodo ad sponsalia. Sic Sotus in 4. dist. 29. quaest. 2. artic. 1. Henriquez libr. 11. cap. 81. Basil. libr. 3. cap. 14.

Matrimonium contractum sub praefata conditione de futuro perficitur, & purificatur solo eventu conditionis absque novo consensu. 787
Quia consensus per verba de praesenti praestitus quamvis sub conditione de futuro, & contingenti, est verè consensus de praesenti (quamvis inchoatus tantum, & imperfectus usque ad eventum conditionis) quo contrahens ex tunc consentit, & vult alterum sibi in coniugem colligare sub conditione, id est si conditio existat: Ergo existentia conditionis consensus ille perficitur, & à conditione absolvitur, ac proinde etiam contractus. Consequentia patet, quia consensus ille conditionatus habitualiter manet, utpotè non reuocatus, & iam positione conditionis, ab ea absolutus, & independens, imò manet moraliter praesens, utpotè elicitus dependenter ab eventu ipso conditionis ab ea absolutus. Ita Paludan. in 4. dist. 29. quaest. 2. artic. 5. Sanchez libr. 5. d. 8. numer. 5. Coninch. d. 29. num. 11. Hurtad. d. 7. diffie. 3. num. 10. & alij apud Sancium.

Hanc mentem amplector, quia consensus illius, qui primo verbo protulit, includit quasi intrinsece hanc conditionem: *si tu etiam consenseris*: & tamen statim, ac alter consentit, consensus, & contractus fit perfectus, & absolutus absque novo consensu prioris: Ergo etiam consensus in matrimonium sub conditione de futuro, etiam contingenti, fit absolutus, & perfectus solo conditionis eventu. 788
Huiusmodi
probabilis.

DVBIUM

Secl. II. Dubia, De Consensu Condit. 135

DVBIVM CXCIV.

An si matrimonium contrahatur inter inhabiles (inhabilitate, in qua Pontifex dispensare potest.) sub conditione, si Papa dispensaverit: matrimonium, facta dispensatione, perficiatur, absque nouo consensu?

⁷⁸⁹ Non perficitur absque nouo consensu, quāvis dispensatio obtineatur. Quia matrimonium absque consensu de presenti absolutum, & inter personas habiles nequit esse perfectum: sed in casu nostro consensus absolutus non est, neque inter habiles personas, nam tempore, quo consensus fuit elicitus, & erat de presenti, personae erant inhabiles: & quamvis tempore impletionis conditionis iam personae erant habiles, tamen tunc non est consensus de presenti, sed praeteritus, & antiquus: ergo. Sic Sotus in 4. dist. 1. q. 2. artic. 1. Henriquez libr. 1. cap. 12.

⁷⁹⁰ Perficitur matrimonium obtenta dispensatione absque nouo consensu. Quia in nostro casu reperitur consensus de presenti absolutus, & inter personas habiles: Ergo absque nouo consensu est sufficiens ad coniugium. Consequentia patet, antecedens ostendo. Quia consensus ille conditionatus, ut sic est de presenti, & est inter personas habiles ad contrahendum sub dicta conditione, & aliis usque ad conditionis impletionem perseverat, quā ille consensus de presenti sit absolutus, & contrahentes sunt habiles ad consensum absolutum: Ergo verē ad est consensus de presenti absolutus, & inter personas habiles. Itā Sanchez, l. 5. d. 8. n. 10. Coninch d. 19. n. 3. Hurtad. d. 7. diff. 4. n. 15. Angel. verb. Matrimonium 3. imped. 3. n. 4. Couar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. num. 9.

⁷⁹¹ Eiusdem sum mentis, licet enim dispensatio non efficit, ut prius matrimonium inualidum perficiatur, tollit impedimentum: & ponit in esse conditionem, ex qua contrahentium consensus pendebat: quare cū tunc perficiatur consensus, perficitur illius virtute matrimonium. Equidem consensus ille non fuit inter personas illegitimas, & inhabiles, cum non fuerit praestitus pro eo tempore, quo tales erant: sed pro tempore, quo Pontifex iam dispensasset, & tunc iam erant habiles, ac legitima.

DVBIVM CXCVI.

An si quis contrahit cum duabus sub conditione honesta, si tantam dotem dederit: Impleta conditione, praeualeat, matrimonium secundum?

⁷⁹² Non praeualeat secundum, sed primum. Quia potior est prioris conditio, nec posterius potuit priori praedecare. Reg. Qui prior, §. 4. de regulis iuris, in 6. Item quia primum vinculum secundum excludit sibi contrarium. Cap. Intellecto. & de iureiur. Sic Tabie. verb. Matrimonium, 2. qu. 11. num. 12. & alij. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. III. P. II.

Non praeualeat primum, sed secundum, siue simul, siue posterius impleatur conditio secundi matrimonij. Quia ad hoc, ut primum matrimonium perficiatur adueniente conditione, requiritur, ut contrahens maneat in eadem voluntate: At per posterius matrimonium à priore voluntate recedit, ut constat ex l. fin. de diuorciis. ibi: Proinde si patronus sibi desponderit alia, vel desinauerit, vel matrimonium alterius acceptauerit, credendum est, nolle hanc nuptiam. Ergo omnino manet prius matrimonium dissolubile, & sic posterius valebit. Ita quidam quos pressio nomine refert Prapof. cap. 1. de condit. apposit. num. 1. & Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. art. 5. dub. 1. concl. 4.

⁷⁹³ Probabilem utramque partem existimo: sed verius putarim, neutrum matrimonium valere. Quia incertitudo vitiat matrimonium, Cap. Ex literis el. 2. de sponsal. Sed hoc matrimonium incertum est, nam conditio trahit consensum ad tempus impletae conditionis, quae simul impletur, perinde est, ac si in eodem tempore simul cum duabus matrimonium contraheretur. Sequor Prapofitum, Sylvestrum, aliosque, quos Sanchez refert, & etiam sectari lib. 5. d. 8. numer. 15. Hinc fit, si aliqua illarum prius conditio nem impleisset, illud esse matrimonium. Quia utramque à conditionis pendebat euentu: Ergo illud praeualebit, ac perficietur, cū prius conditio fuerit impleta.

DVBIVM CXCVII.

An Matrimonium celebratum de presenti sub conditione de futuro coram Parocho, & testibus: efficiatur purum statim impleta conditione: sed sit, ut Parochus, & testes simul conditionis impletiōi assistant.

⁷⁹⁵ Non efficitur purum statim conditione impleta, sed necessarium est constare Parocho, & testibus impletionem conditionis. Quia Tridentinum exigit, ut Parochus & testes assistant vero matrimonio, quod tale est simpliciter & vinculum indissolubile inducit, ut de illo valeant testificari: sed illud matrimonium conditionale non est simpliciter matrimonium, nec indissolubile, nec de eo contracto possunt verē Parochus, ac testes ferre testimonium cū matrimonium id pendeat à conditionis verificatione, nec huius verificationis testes sint: Ergo nullo modo erit matrimonium quale exigit Concilium; si Parochus, & testes impletiōi conditionis non assistant. Sic Petr. de Ledes. de matr. dub. 7. concl. 3.

⁷⁹⁶ Efficitur purum statim conditione impleta, nec est necessarium constare Parocho, & testibus conditionis impletionem. Quia non videtur mens Concilij, ut plenē ac integrē possint Parochus & testes de matrimonio testificari: sed ut sint testes consensus de presenti, quamvis valor matrimonij pendeat ex alicuius veritatis suppositione, ut constat ex matrimonio contracto per procuratorem, in quo

et Parochus, & testes plene de matrimonio testentur, oportet, ut procuratores v. deant potestatem, & sciant esse sufficientem, nec reuocant. Ita Nauar. l. 4. *consil. de cond. appos. cons. i. num. 6. Manu. tom. 1. sum. cap. 219. concl. 18. n. 19. Sanch. lib. 5. d. 8. num. 24.*

797
Secundam
sententiam
probabiliorem
existimo.

Fateor primæ sententiæ fundamentum fortissimum esse, illamque affatim probabilem reddere. Ast probabiliorem secundam existimo. Quia sic seruatur finis Concilij, ne scilicet secundæ nuptiæ, spretis primis, contrahantur. Nam cum constet Ecclesiæ de illo matrimonio de præfenti, quamvis eius valor pendeat ex conditionis verificatione, nullatenus permitter, eos ad secundas transire nuptias, donec plenè Ecclesiæ discutiatur, an impleta fuerit conditio, necne: & an recesserint à conditione, & sic voluerint, ut absolute contractus valeat. Porro si pendente conditione, illius matrimonij coram Parocho, ac testibus initi, contrahentes gerant copulā, præsumet Ecclesiā, à conditione recessisse, ac matrimonium perfici. Idem erit in foro interno etiam post Tridentinum, si affectu coniugali fuere commixti; quia iam seruata est forma Tridentini in priori contractu, & iudicandum erit, ac si conditio occultè fuisset impleta.

DVBIUM CXCVIII.

An conditio honesta licet contraria bonis matrimonij illud irritet.

798
Nonnulla præ-
missa.

REcolo, quamvis tria bona matrimonij non sint de eius essentia quoad executionem; esse tamen de essentia quoad obligationem; est enim de essentia, ut coniuges obligentur ad vitam perpetuam, & indiuiduam, & ad fidem sibi ferendam, reddendo debitum, negandoque Corpus alij: ac ad prolem non impediendam, sed educandam. Vnde conditiones, per quas coniuges ad aliquid his contrarium obligentur, tollunt matrimonij substantiam, ac debitum consensum. Igitur conditio contraria substantiæ matrimonij, aut bonis eius, illud irritum reddit. *Cap. fin. de condit. apposit.* Hoc præmissis, quæsierim, utrum conditio contraria bonis matrimonij, si honesta sit, illud vitiet, vel tantum quando est turpis?

799
Matrimonij
non irritat
conditio ho-
nesta licet bo-
nis eius con-
traria.

Conditio honesta licet contraria bonis matrimonij, illud non irritat: ut si duo contrahant hac lege, ut in perpetua castitate viuant, aut consummato matrimonio, Religionem profiteantur. Vnde dum *Cap. fin.* deciditur, conditiones contrarias matrimonio illud annullare, intelligitur, quando hæ conditiones sunt turpes. Quia copula carnalis non est de matrimonij essentia, ergo conditio de illa non habenda illi non aduerfatur, licet sit contra bonum prolis, atque ideo nec illud irritat. Certè hæ conditiones videntur B. Virgo, ac S. Iosephus contraxisse. Sic Paludan. in 4. *dist. 30. qu. 2. art. 1. concl. 2. num. 6. Abulen. ad cap. 30. Num. qu. 32. Gerl. p. 3. ser. de Nat. Mariæ, consider. 2. alphab. 59. litter. P. ibi: Pons Maria Virginitatem, vovit, & ipse Ioseph: cui voto non repugnauit vera matrimonialis coniunctio.* Sotus dicit, non esse improbabilem hanc sententiam in 4. *dist. 29. qu. 2.*

Sanchez verò lib. 5. d. 10. m. 1. verè probabilem esse proficitur.

Conditio honesta licet, si contraria sit matrimonij bonis, illud vitiat. Quia illa conditio quamvis honesta sit, repugnat intrinsicè ac necessariis matrimonij bonis: est enim contra bonum prolis, ergo illud irritat. Nam Pontifex *Cap. fin.* expresse asserit, conditionem contra bonum prolis, illud irritare: nec distinguit, an conditio honesta sit, an turpis: nec vim facit in conditionis turpitudine, sed in bonis matrimonij repugnantia: æquè autem illis repugnat, siue turpis siue honesta existat. Ita D. Thom. in 4. *dist. 28. qu. vni. art. 4. ad 3. D. Bonau. ibi. qu. vltim. num. 33. Richard. art. 2. qu. 4. ad 3. Adrian. q. 3. de marim. dub. 9. Sotus in 4. dist. 29. q. 2. a. 3. Henric. l. 1. c. 4. n. 1. & l. 12. c. 2. Barthol. à Ledes. de mar. dub. 25. concl. 4. Petr. de Ledes. q. 47. art. 5. dub. 4. ad 1. Ludou. Lop. p. 2. *Instruct. de marim. cap. 41. Sanch. citat. num. 2.**

Idem assero partem hanc probabiliorem esse credens. Quia licet copula non sit de matrimonij essentia, est tamen obligatio potestatisque ad copulam de eius essentia, quæ quidem obligatio ac potestas per id pactum tollitur. Profecto B. Virgo, & Ioseph non contraxerunt cum ea conditione, sed absolute, & verè consentientes in ius, ac potestatem suorum corporum: quamvis vterque haberet seruandæ castitatis votum, cœlestique (ut credo) accessisse promissum, fore, ut nullatenus coniugio Virginitatis propositum violaretur.

DVBIUM CXCVI.

An hac conditio, Contraho tecum, si prius te voto castitatis sic obstrinxeris, ut nunquam à me petas, nec reddas petenti debitum: violat matrimonium.

NON violat. Quia talis conditio non impedit dominij translationem, & corporum potestatem: si enim postea coniux, qui sic vovit, petat, aut reddat, non peccat contra iustitiam, sed contra voti Religionem. Sic quidam Neoterici, quos memorat, ac sequitur Petr. de Ledes. de *marimon. quæst. 47. art. 5. dub. 4. in solut. ad 2.*

Violat quidem. Quia est contra bonum prolis, & quantum est in se, impedit dominij corporis translationem; nam cum in pactum deducatur, ut alter voto se adstringat, nec petendi, nec reddendi, non tantum tenetur ad id ex voti religione, sed etiā ex iustitia pacti acceptati ratione, & sub eo initi matrimonij. Ita Sotus in 4. *dist. 29. q. 2. a. 3. Couar. 4. Decret. p. 2. c. 5. §. 1. num. 1. Barthol. à Ledes. de mar. dub. 25. concl. 4. Henric. l. 1. c. 4. m. 1. & l. 12. c. 2. fine. Sanch. l. 5. d. 10. num. 3.*

Idem assero, quia frustra esset ea potentia ad copulam, quæ nunquam posset absque lethali culpa in actum reduci.

Sectio II. Dubia, De Consensu Condit. 137

DVBIVM CC.

*An annullat, matrimonium conditio hæc: ut alter coniux minimè teneatur de-
bitum reddere, quoties alteri
non licet exigere.*

Minimè annullat. Quia ea conditio iure inest, cum alter cooperetur peccato tunc reddendo: consentit enim crimini alterius. Ergo iure inest, ut tunc reddere non teneatur. Item quia est conditio peccati mortalis infam removens. Sic Anton. Cucus lib. 5. iustit. maior. titul. 11. num. 112.

Annullat planè, est enim contra matrimo-
nij substantiam. Quia ea conditio non est, in
multis enim euentibus vir peccat mortaliter
exigendo, at vxor debitum non potest abnega-
re. Vt si vir votum castitatis emiserit, vel affe-
ctu fornicario petat, vel credat matrimonium
non tenere, vxore sciente esse validum. Ergo si
ex conditione posita liceat tum debitum dene-
gare, signum est, non plenè translatum esse cor-
poris dominium: idèque non valebit matrimo-
nium. Ità Adrian. in 4. qu. 3. dub. 4. Couar. 4.
Decret. p. 2. c. 3. §. 1. num. 6. Ludou. Lopez part. 2.
instr. de matrimon. cap. 42. Petr. de Ledes. de ma-
trim. qu. 47. art. 5. dub. 4. Sanchez lib. 5. d. 11.
num. 2.

Hoc verius existimo. Quia per matrimo-
nium acquiritur ius iustitiæ ad corpus alterius,
quamuis exigès aliquando peccet contra Reli-
gionem, aut Temperantiam: Ergo conditio au-
ferens hoc ius iustitiæ est contra matrimonij
substantiam, illudque vitiabit: talis autem est
conditio non reddendi in his casibus, tollit
enim ius iustitiæ, quod alter coniux per matrimo-
nium acquirit, ut sibi debitum petenti solu-
atur. Verùm si apponatur conditio, ut possit
coniux debitum denegare, quoties id sibi licet,
quia alter non habet ius iustitiæ ad petendum:
ut si alter adulteretur, vel petat in loco sacro:
valeat conditio, nec vitiat matrimonium. Quia
iure inest.

DVBIVM CCI.

*An valeat matrimonium initum à Paga-
nis, seu Iudeis ea conditione, ut possint
repudiare libellum iuxta illorum ri-
tum.*

Suppono, Iudeis permillum fuisse repudiij
libellum, ut Christus Dominus Matth. 19.
testatur. Et quamuis fuerit sub Iudice, an Mo-
ses permiserit tanquam licitum, Deo dispen-
sante, vel tanquam minus malum: at hodie nullo
modo est licitus. Tum quia eorum lex cessauit:
tum quia Christus Matth. 19. eorum dispensa-
tionem abfoluit, ut bene Sotus in 4. dist. 33.
qu. 2. art. 2. concl. 2. Quæserim igitur, nùm vali-
dum sit nunc Iudeorum matrimonium sub hu-
iusmodi conditione initum?

Est quidem. Quia cum lex eorum hoc per-
mittat, licitè deducitur in pactum, & iure inest:
Ezech. & Menà. Theol. Moral. To. III. P. II.

atque ita eius expressio non nocebit. *Cap. signi-
ficasti, de elect. Sic Ioan. Andre. cap. de infidelib. sub libelli re-
m. 5. de consanguin. Cardin ibi, num. 2. Anchar. pudij condi-
num. 2. Anton. num. 9. Abbas num. 6. Alexand. tione.*

Modò nullum est matrimonium. Quia ea
conditio est contra matrimonij substantiam,
cum contineat, posse dissolui matrimonij vin-
culum; nec iure inest, cum iam sine controuer-
sia sit, eam legem non excusare à culpa, nec
dare ius, aliud in eundem matrimonium. Ità Glof.
Cap. de infidel. verb. Esse matrimonium. & ibi.
Hostiens. sine. Couar. 4. Decretal. part. 2. cap. 3.
§. 1. num. 5. Sanch. lib. 5. d. 12. num. 3.

Primam sententiam omninò reijcio, secun-
dàmque vnice esse veram reor: & à fortiori
idem dicendum est de aliis infidelibus, quibus
nunquam licuit, libellum repudiij dare. *810
Prima senten-
tia omninò
reijcienda.*

DVBIVM CCII.

*An vitiatur, matrimonium, quando
conditio et contraria ab altero tan-
tum ex contrahentibus ap-
ponitur.*

Non vitiatur. Quia conditio non confert ad
contractum matrimonij confirmandum, vel
infirmandum, nisi ab utràque parte accepte-
tur: Ergo cum illa conditio non acceptetur ab
utroque contrahente, matrimonium non infir-
mabit: & cum ex alia parte sit turpis, habebi-
tur, quasi adiecta non esset. Ità Angel. verb.
Matrimonium 3. imped. 3. num. 13. Sylvest. verb.
Matrimonium 3. qu. 11. ver. 2. Tabie. verb. Ma-
trimonium 2. qu. 11. num. 12. D. Antonin. part. 3.
titul. 1. cap. 19. Barthol. à Ledes. de matr. dub. 25.
concl. 10.

Vitiatur omninò. Quia diuersitas in con-
sensu vitiat contractum: ut quando alter purè
consentit, alter verò sub conditione. Habetur
expressè l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de ver-
borum obligation. Et ratio est manifesta, quia
non vniuntur inter se consensus, ex qua
vniione contractus oritur: Ergo cum in hoc ma-
trimonio hæc diuersitas inueniatur, erit nul-
lum. Ità Adrian. in 4. qu. 3. de matrimon. dub. 9.
Petr. de Ledes. de matrimon. qu. 47. artic. 5. dub. 5.
ità mordicus hanc sententiam defendens, vti
asserat, primam esse omninò improbabilem.
Couar. 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 11. San-
chez lib. 5. d. 13. num. 5.

Ego quidem reor, immerito Petrum de Le-
des. primam sententiam omninò improbabilem
esse asseruisse, quam Sancius, & alij meritò val-
dè probabilem esse iudicant. Secundam tamen
ut probabiliorẽ elegerim. Quia ad matrimo-
nium requiritur mutua corporum traditio, at
in hoc casu non inuenitur: cum alter non ab-
solutè tradat corpus, sed sub conditione, con-
traria matrimonij substantiæ, ac consequenter
excludente verum consensum: Ergo nullo mo-
do est matrimonium. *813
Secundam
sententiam
ut probabili-
orem eligo.*

DVBIVM CCIII.

An Sponsalia vitentur, per conditionem substantia matrimonij contrariam, sicut vitatur matrimonium.

814
Vitatur
sponsalia.

Vitatur quidem sponsalia per conditionem substantia matrimonij contrariam, sicut ipsum vitatur matrimonium. Quia inaniter promittitur, quod non potest executioni dari. Sic D. Thom. in 4. dist. 27. qu. 2. a. 1. corp. D. Bonau. dist. 18. q. 3. n. 13. Dar. ibi. q. 2. num. 5. Richar. dist. 27. a. 1. q. 1. Palud. dist. 29. q. 1. ar. 3. concl. 1. n. 16. D. Antonin. p. 3. tit. 1. c. 28. §. 2. Sylvest. v. Sponsalia, q. 5. Rosel. ibi sine. Tabie. ibi. qu. 2. num. 3.

815
Non vitatur.

Minime vitantur. Quia hæ conditiones tanquam turpes reiciuntur, nec contrariatur matrimonio, cum ad sponsalia solummodo pertineant, & non referantur ad matrimonij tempus: Ergo possunt sponsalia huiusmodi conditione inita consistere. Ità Petr. de Ledes. de matrim. qu. 47. a. 5. d. 6. quod excitat circa solut. ad 9.

816
Distinctio
vitor.

Ego autem vsus distinctione, quaestioni satisfacio. Quando cōditio contraria apponitur tanquam implenda post matrimonij semper illud annullat: quando autem debet impleri, antè matrimonium, tunc si est contra inseparabilitatem, vt *Contraham tecum, nisi antè initum matrimonium aliam ditorum, aut pulchriorē inuenero*: matrimonium non vitatur, quia ipsi nō opponitur, cum non tollat matrimonij inseparabilitatem, nec etiam opponatur sponsalium nature, vt p. q. que salubria sunt: nec etiam reicitur tanquam turpis; quia non est talis, cum ad peccandum minime incitet: quare valida erunt sponsalia, impleta ea conditione: & ea deficiente, erunt nulla. Si verò sit cōditio contrà matrimonij fidem, vt *si antè matrimonium forniceris*, tunc valebunt sponsalia reiecta ea conditione tanquam turpi; quia ea non contrariatur matrimonio, cum ad fidem matrimonij solum pertineat, ne postquam translatus est corporis dominium in coniugem, alteri tradatur: at antè matrimonium nō est translatus dominium. Si autem aduersetur bono proliis, vt *si antè matrimonium venena, quibus sterilis efficiaris, sumas*, vitatur sponsalia; quia per eam conditionem obligatur sponsus ad aliquid contrarium bono proliis, quod per illud matrimonium promissum intenditur, vnde aduersatur futuro matrimonio promisso.

DVBIVM CCIV.

Conditio hæc, Si tecum concubueris, contraham tecum, sit tanquam turpis reicienda.

817
Non est tanquam turpis reicienda.

Non est turpis, ideòque non reicienda, sed suspendit contractum. Quia initio copulæ hæc sponsalia purè contingunt, & consequenter antè perfectam copulam efficiunt matrimonium. Cap. 1. qui fidem de sponsal. Sic Couar. 4. Decret. p. 2. c. 3. n. 13. Andr. Cucus l. 5. institut. tit. 1. n. 51. Sed hoc si verum est, locum habere poterat ante Tridentinum, secus post

cum iam sponsalia non transeant in matrimonium per copulam: & sic cōditio illa est turpis.

Turpis omnino est, ideòque reicienda, nec suspendit sponsalia. Quia aut de concubitu illicito, & fornicario intelligitur, & tunc non suspendit, sed tanquam turpis reicitur: aut de concubitu licito, ac matrimoniali, & tunc minime suspendit; quia iure ipso inest, cum coniuges mutuo sibi debirum reddere teneantur. Ità D. Antonin. 1. p. tit. 1. c. 19. §. 5. Rosel. v. Matrimonium 5. n. 7. Angel. v. Matrimonij 3. imped. 3. n. 9. Sylvest. v. Matrimonium 3. q. 7. Tabie. v. Matrimon. 2. q. vlt. Brunel. de spons. cap. 3. n. 6.

Aptius dixerim, si intelligatur de concubitu turpi, reiciatur tanquam turpem, & sponsalia absolute manere: si verò de concubitu licito, ac matrimoniali, suspendere vsque ad euentum. Quia cōfetur cōditio, alio modo apposta, quam iure inest: iure enim post contractum matrimonium bimestre datur: at ea cōditio intelligitur, si statim inito matrimonio feceris tui corporis copiam. Mecum Sanch. l. 5. d. 16. num. 3.

DVBIVM CCV.

An cōditio hæc, Si te virginem inuenero, vel si primo in coitu mihi placearis, tecum contraham, sit tanquam turpis reicienda.

Tanquam turpis reicienda est, & sic sponsalia pura manent. Quia ea cōditio super actum turpem planè fertur. Sic Gloss. cap. Per tuas, verb. Presumendum, de condit. appof. & ibi. Ioan. Andr. n. 7. Anton. n. 8. Anchor. n. 7. Abbas n. 7. Innocent. cap. De illis, num. vni. de condit. appof. Alex. de Neuo ibi, num. 2. Spino specul. testam. gloss. 1. 5. num. 64.

Turpis non est, ideòque non reicitur, sed suspendit contractum, quamvis intelligatur, si per coitum te virginem inuenero. Quia ea cōditio non fertur super actum turpem, sed super honestam virginis conditionem. Ità Sotus in 4. dist. 29. quaest. 2. artic. 3. post 3. conclus.

Vera hæc satis, sed verius distinxerim id si te virginem inuenero, si intelligatur per aspectum matronarum, vel aliam iustam indaginem non reici, sed suspendere; quia est honesta cōditio. Si verò intelligatur per concubitus, esse turpem; quia incitat ad peccandum: & quamvis virginis cōditio honesta sit, at quando apponitur turpiter explorandam esse, turpis est admodum; vnde merito ea reiecta, purus remanet contractus, vt apte Henric. lib. 11. cap. 12. num. 6. & Sanch. lib. 5. d. 16. num. 7.

DVBIVM CCVI.

An cōditiones turpes, & impossibiles reiciantur, à sponsalibus, sicut reiciuntur à matrimonio.

Minime reiciuntur. Quia secluso iure Ecclesiastico habente eas cōditiones pro non

non reiciuntur conditiones, sed annullarent, & turpes suspenderent matrimonium: Ergo ius Ecclesiasticum id statuens, tanquam eorum iuris naturalis, & diuini, est restringendum. Quæ enim à iure communi exorbitant, sunt restringenda. Reg. Quæ à iure communi, de reg. iur. in 6. Cum ergo Cap. fin. de condit. appof.olum in matrimonio eas conditiones reiciat, extendendum minimè est ad sponsalia. Sic doctissimi Theologi. Salmanticensis Academiæ, teste Petro de Ledes. de matr. q. 47. a. 5. quorum ipse sententiam asserit esse probabilem.

814
A. de matr.
in 6.

Reiciuntur omnino. Quia sponsalia sunt initium quoddam matrimonij, vnde dispositum in matrimonio, in sponsalibus depositum censetur. leg. Oratio ff. de spons. Itaque conditiones turpes pariter à sponsalibus reiciuntur: vt contra. probam tecum, si mecum coieris, intelligendo de coitu turpi: vel si te inuenero virginem, intelligendo turpi indagine. Ita D. Tho. in 4. dist. 27. q. 1. a. 2. corp. D. Bonau. dist. 28. q. 3. m. 1. Richar. dist. 7. a. 3. q. 2. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. §. 2. Palud. in 4. dist. 29. q. 1. a. 1. concl. 7. m. 3. Syluest. v. sponsalia q. 5. Rol. ibi. sine. Tabie. q. 2. m. 1. Ludou. Lop. p. 2. instr. de matr. c. 42. Sanch. l. 3. d. 17. m. 2.

815
S. de matr.
in 6.

Fateor primæ sententiæ fundamentum forte esse, meque admodum efficere, vt illam amplecterer, nisi alio ex capite inuenirem concordem omnium Doctorum sensum, tanquam quid indubitatum supponentem, reiciat conditiones turpes ac impossibiles tam à matrimonio, quàm à sponsalibus, à qua receptissima sententia recedere, piaculum ducerem.

DVBIVM CCVII.

An conditiones impertinentes habeantur, in matrimonio pro non adiectis: & illud suspendant.

816
H. de matr.
in 6.

Habentur pro non adiectis. Quia tales conditiones turpes videntur: turpe enim apparet contractui tam Sancto, & qui Sacramentum est impertinent conditionem adiectere, vt si non es coles, pulchra, aut bene morigera. Sic Sotus in 4. dist. 29. q. 2. a. 3. Barth. à Ledes. dub. 15. de matr. concl. 9. & videntur tenere Rol. v. sponsalia, sine. Syluest. ibi. q. 5. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 18. §. 1. vbi asserunt, si conditio sit honesta, vel vilis valere: vnde oppositum videntur sentire, quando inutilis, ac impertinens esset.

817
H. de matr.
in 6.

Non habentur pro non adiectis, sed suspendunt contractum matrimonij, nec aliter est validum, nisi illis stantibus. Quia omnis conditio iure non improbat potest apponi matrimonio, vt colligitur à contrario sensu ex Cap. super eo de condit. appof. ibi: & conditionem ipsam canonica non improbat statua: sed hæ conditiones impertinentes nullo iure reprobantur: Ergo possunt valide apponi. Minorem probat, quia Cap. fin. de condit. appof. reicit conditiones turpes, quia incitant ad peccandum: sed conditio impertinens ad nullum peccatum inducit: Ergo nullatenus est reicienda. Ita Henric. Cap. fin. num. 4. Sanch. lib. 5. d. 18. num. 3. & plures Doctores, quos ipse Sanchius citat

lib. 5. d. 2. num. 7. asserentes, conditiones quæ non sunt necessarie à natura, vt si Antichristus nascetur, suspendere matrimonium: quæ tamen ad id sunt impertinentissimæ.

818

Cum his opinor, quia quamuis conditionem impertinentem matrimonij Sanctissimo contractui adiectere, aliquis sit culpa, non tamen est ex turpibus, quæ à matrimonio reiciuntur, non enim alium incitat ad aliquod peccatum in futurum admittendum: qualis est illa: si futurum feceris.

DVBIVM CCVIII.

An demonstratio, & causa vitians matrimonium si ei contrahitur.

819

Suppono matrimonio posse aliquid adici: per modum demonstrationis, quod contingit, quando significatur aliqua qualitas in contrahentibus, & explicatur per relatiuum, aut dictionem importantem aliquam qualitatem: vt Dico te, quæ libera es, aut virgo. Vel potest adici per modum causæ, quod euenit, quando denotatur causa, ob quam contrahitur: & communiter explicatur per dictionem. Quia: vt contra. hoc tecum, quia diues, aut pulchra es. Quæ fieri igitur, nūm idē quod de conditionibus diximus, censendum quoque sit de demonstratione & causa, ita vt si hæc contraherentur matrimonio, illud vitient: si sint honesta, illud suspendant: si turpia, impossibilia, reiciantur.

820

Quamuis demonstratio & causa nunquam suspendant matrimonium, annihilant tamen, quando sunt contra substantiam, & bona eius. Quia eo ipso, quod non absolute, sed sub ea causa, & demonstratione quis consentit, quæ quidem matrimonij substantiæ aduersatur, non videtur absolute in matrimonium consentire. Sic Nauar. sum. cap. 2. 2. num. 62. videtur fauere D. Tho. & alij Doctores citati à P. Sanchez l. 5. d. 9. num. 6. asserentes, annullare matrimonium conditionem ipsi repugnantem quamuis sit de presenti, cum tamen illa non sit propriæ conditio, sed demonstratio.

821

Demonstratio, vel causa per se sumpta nunquam suspendit, vel vitiat matrimonium, cuiuscumque sit qualitas, siue vera sit, siue falsa: sed semper habetur pro non adiecta, firmumque manet matrimonium: vt Accipio te, quæ vel quia es sterilis, vel quia procuras sterilitatis venena. Quia quæ matrimonium variant, vel vitiant, debent ad substantiam, seu vim contractus spectare: sed demonstratio, & causa non spectant ad substantiam consensus contractus matrimonij, sicut spectat conditio, sed tantum pertinet ad opiniones rerum, quas contrahentes conceperunt, vel ad causas, quæ ad contrahendum ipsos mouent: Ergo nullo modo variant matrimonium. Ita Palud. in 4. dist. 29. question. 2. art. 1. numer. 5. & art. 2. concl. 1. numer. 11. D. Antonin. 4. part. tit. 1. capit. 19. §. 5. Sotus in 3. dist. 27. question. 2. art. 1. Syluest. verb. Matrimonium 3. question. 12. Sanchez lib. 5. d. 19. num. 2. & alij apud ipsam.

822

Hanc sententiam omnino sectandam existimo. Quia demonstratio aut causa non se habet

OBAR
Mori
III. IV
IV

Hanc senten-
tiam omnino
tenendam
esse.

habet vt obiectum, vel pars obiecti contractus, sed antecedenter, & quasi motuum: Ergo illum non irritat. Monuerim tamen hanc intelligenda esse, quando demonstratio vel causa per modum causae, aut demonstrationis apponitur: nam si apponatur per modum conditionis, de illis iudicandum sicut de conditionibus: vt *Contraho tecum, quia dabis tantam dotem*: tunc licet videatur demonstratio, at est sensus conditionalis.

DVBIUM CCIX.

An modus vitiet matrimonium, si ei contrarietur?

833
Nulla
primitio.

Matrimonio aliquid potest adici vt modus, qui est quasi adfectio oneris, ad quod volumus contrahentem obligare: & communiter explicatur per coniunctionem *Vt, v. gr. Ducere, vt dimittas, vel honorem consequar*. Quaestioni igitur committo, an idem censendum sit de modo, ac de conditionibus, ita vt si hic contrarietur matrimonio, illud vitiet: sit sit honestus, illud suspendat: si turpis, aut impossibilis, reiciatur?

834
Modus non
vitiat ma-
trimonium.

Modus contrarius substantiae, aut bonis matrimonij, ipsum minime annullat, vt *Contraho tecum, vt venena sterilizatis procures*, vel *vt te adulterandam tradas*. Quia modus in hoc distat a conditione, quod conditio suspendit actus perfectionem, ita vt ante ipsius implementum validus minime sit, at modus non suspendit, sed aduenit actui perfecto, statimque valet actus, & alter obligatus manet ad modi implementum. Vt *Dono tibi equum, vt facias hoc*, valet statim donatio, & tenetur donatarius, modum implere. lib. 1. c. 2. & *fin. C. de donation. quae sub modo*. docet Barth. l. *Quibus diebus*. §. *Terminus*, ff. *de condit. & demonstr.* Ita Sotus in 4. dist. 29. quae. 2. art. 1. concl. 1. Verbeci, quem refert, ac sequitur

Rosel. verb. *Matrimonium* §. num. 9. Tabie. verb. *Matrimonium* 2. quae. §. 1. vltim. Petr. de Ledel. *de matrimon. quae.* 47. art. 5. du. 3.

Modus contrarius substantiae, aut bonis matrimonij, ipsum annullat, sicut contraria conditio. Quia *Cap. fin. de condit. appof.* habetur, hanc conditionem contractui matrimonij adiectam, *Contraho tecum, donec pulchriorem inueniam*, ipsum vitare tanquam ipsius substantiae contrariam & tamen est eadem ratio de hac conditione & de modo, nam sicut modus non suspendit dispositionem, sed aduenit dispositioni perfectae, ita hae conditio: Ergo similiter modus contrarius substantiae vitabit. Ita D. Antonin. part. 2. tit. 1. c. 19. §. 1. Angel. verb. *Matrimonium* 3. imp. §. 3. Syluest. lib. 1. qu. 12. Navar. sum. cap. 22. nu. 62. Couar. & alij quos ipse refert 4. Decret. part. 2. cap. 3. §. 1. nu. 8 & 17. Greg. Lop. l. 5. v. *Aquellus*, tit. 4. p. 4. Sanch. l. 5. d. 19. num. 5.

Cum his sentio, nec placet mihi Ludonici Lopez p. 1. *Instru. de matr. c. 42*, distinctio, qua intendit vtramque sententiam ad concordiam redigere: vt scilicet modus substantiae matrimonij contrarius non vitiet, quando apponitur vt causa impulsiva, secus si apponatur, vt perillum inducatur obligatio ad eius observantiam. Duplicet, inquam, quia semper ealest modi natura vt contractum minime suspendat, verum alter recipiens sub modo, illum observare teneatur. Addiderim, si modus sit impossibilis, verbi gratia *Contraho tecum, vt digito caelum tangas*, valet omnino matrimonium, reiecto modo & similiter si sit turpis. Quia similis conditio tanquam impossibilis, & incitans ad peccandum a matrimonio reicitur per *Cap. fin. de condit. appof.* Ergo a fortiori modus impossibilis & turpis, quia ad peccandum incitat, reicitur: cum hic non suspendat contractum, sed contractui iam perfecto adueniat. Porro si modus sit possibilis, & honestus, non suspendit matrimonium, sed statim est validum. Quia natura modi est, vt non suspendat. l. *Cum ab eo* 41. ff. *de contrah. empt.*

LIBER